

Załącznik do uchwały Nr 23/911/21
Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego
z dnia 16 czerwca 2021 r.

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM ZA ROK 2020

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu

Województwo
Kujawsko-Pomorskie

Spis treści

Wstęp.....	4
Rozdział I. Charakterystyka demograficzna województwa	6
Rozdział II. Ocena zasobów w obszarze pomocy i integracji społecznej w odniesieniu do poszczególnych grup odbiorców	22
1. Osoby starsze.....	22
2. Klienci pomocy społecznej	35
3. Piecza zastępcza	59
4. Dzieci i młodzież.....	70
5. Bezrobotni	80
6. Osoby bezdomne	94
7. Osoby z niepełnosprawnościami	98
8. Mieszkalnictwo	106
9. Zdrowie	114
Rozdział III. Wydatki na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej.....	127
Rozdział IV. Wybrane działania Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego w obszarze zwiększenia społecznego.....	133
Rozdział V. Marszałkowski pakiet antykryzysowy - Samorządowy Wojewódzki Program Działania Antycovid – w szczególności dot. pomocy społecznej projekty realizowane przez ROPS w Toruniu	157
Rozdział VI. Rekomendacje wynikające z raportu.....	161
Załącznik nr 1 do Oceny Zasobów Pomocy Społecznej – Analiza danych za lata 2011-2020.....	167

Wstęp

Już dziesiąty raz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu opracował raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, prezentujący zagadnienia związane nie tylko ściśle z obszarem pomocy społecznej, lecz również z sytuacją demograficzną i społeczną w naszym regionie. Obowiązek przygotowania stosownej oceny wynika z zapisów ustawy o pomocy społecznej, w której określony został zakres tematyczny, jaki powinno obejmować to opracowanie. Zgodnie z wymogami art. 16a, niniejszy raport prezentuje problemy oraz rozkład ilościowy poszczególnych grup odbiorców pomocy społecznej, jak również zasoby obejmujące infrastrukturę, kadrę i nakłady finansowe przeznaczone na realizację zadań z obszaru pomocy i wsparcia.

Struktura niniejszego raportu uwzględnia prezentację aktualnej sytuacji w regionie pod kątem poszczególnych grup odbiorców pomocy i wsparcia, to jest w podziale na rozdziały dedykowane: osobom starszym, klientom pomocy społecznej, dzieciom i młodzieży (w tym przebywającym w pieczy zastępczej), osobom bezrobotnym, osobom bezdomnym oraz osobom z niepełnosprawnościami i przewlekle chorym. W tegorocznym raporcie dodatkowo wyszczególnione zostały dwa obszary tematyczne związane z mieszkalnictwem społecznym (w tym wspomagany i chroniony) oraz ze zdrowiem, w związku z sytuacją pandemiczną w regionie. Ocena prezentuje również działania samorządu województwa kujawsko-pomorskiego podejmowane w 2020 roku w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy oraz ukierunkowane na zwiększenie włączenia społecznego. Są to inicjatywy realizowane za pośrednictwem stosownych programów i projektów opracowywanych i wdrażanych przez departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu oraz jednostki organizacyjne samorządu województwa, w tym ROPS w Toruniu. W odniesieniu do roku 2020 szczególne znaczenie w tym zakresie zyskał przede wszystkim tzw. marszałkowski pakiet antykryzysowy wdrażany poprzez realizację samorządowego wojewódzkiego programu przeciwdziałania pandemii Covid-19 oraz łagodzenia jej skutków. Raport OZPS kończy część dotycząca przedstawienia rekomendacji sformułowanych w oparciu o zawartą w opracowaniu diagnozę sytuacji w obszarze pomocy i wsparcia w naszym regionie.

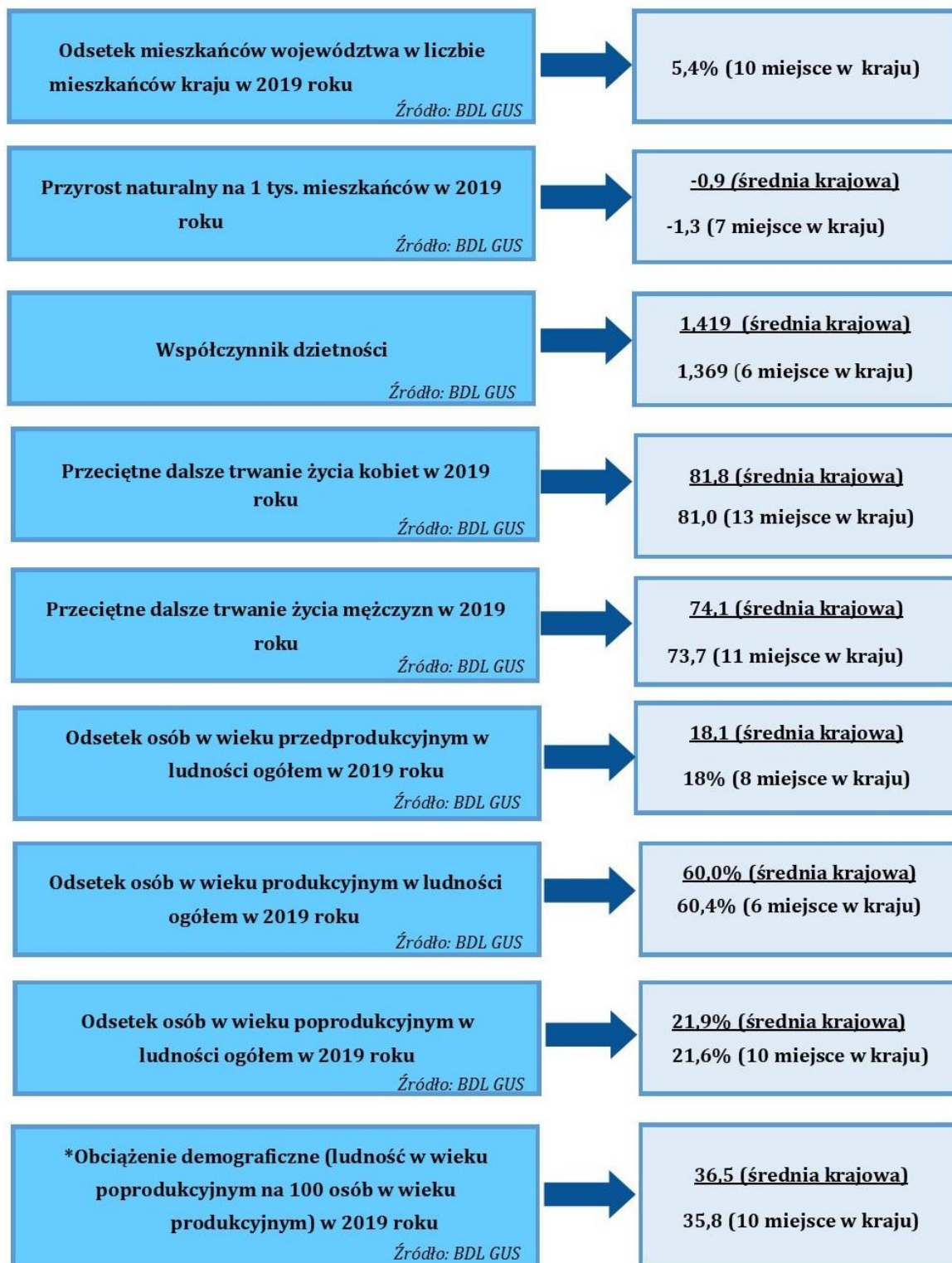
Dziesiąta edycja Oceny Zasobów Pomocy Społecznej wzbogacona została o suplement zawierający zbiór zestawień statystycznych obrazujących trendy w odniesieniu do wybranych zagadnień i wskaźników społecznych. Układ przedstawionych danych został

przyporządkowany do tematycznie określonych kategorii związanych – podobnie jak raport – z poszczególnymi grupami odbiorców pomocy i wsparcia. Wybrane statystyki społeczne zostały zaprezentowane w postaci wykresów z uwzględnieniem (tam, gdzie to było możliwe) przestrzeni ostatnich 10 lat.

Niniejszy raport powstał w oparciu o dane pochodzące z różnych źródeł, nie tylko na podstawie ocen zasobów pomocy społecznej przygotowanych przez samorządy lokalne (gmin i powiatów województwa kujawsko-pomorskiego), ale również przy wykorzystaniu danych GUS BDL, pochodzących ze sprawozdawczości Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, wykazów i rejestrów Wojewody Kujawsko-Pomorskiego, baz danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Toruniu oraz danych własnych ROPS w Toruniu.

Mamy nadzieję, że dziesiąta edycja Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, wzbogacona o graficzne zestawienia statystyk społecznych uwzględniających trendy z ostatnich 10 lat, stanie się cennym źródłem informacji niezbędnych z punktu widzenia diagnozowania problemów, projektowania oraz implementacji polityk publicznych w naszym regionie.

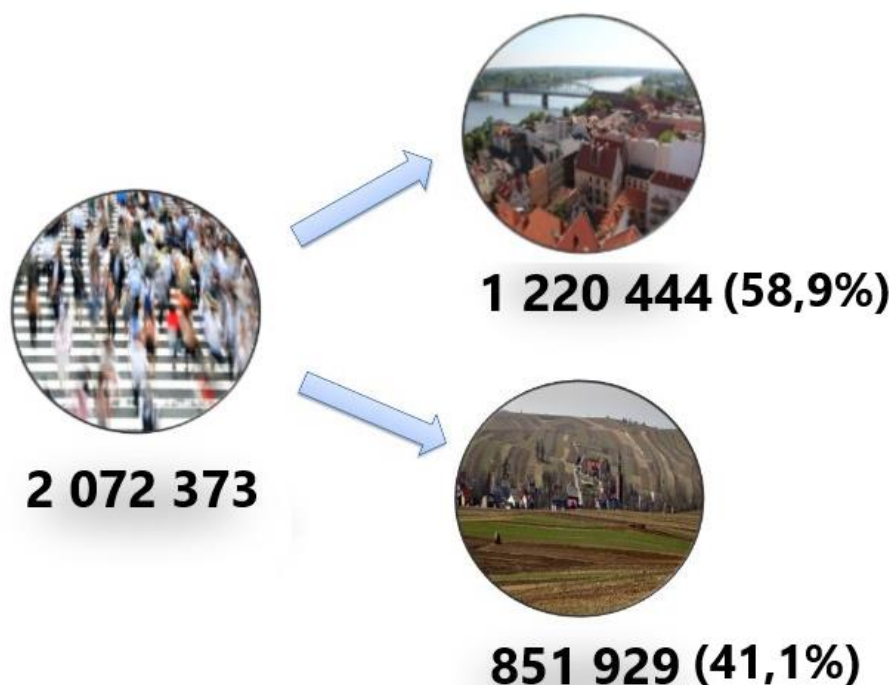
Rozdział I. Charakterystyka demograficzna województwa

* Stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (ludność w wieku przedprodukcyjnym—0-17 lat oraz ludność w wieku poprodukcyjnym—kobiety 60 lat i więcej, mężczyźni 65 lat i więcej) do liczby osób w wieku produkcyjnym.

Województwo kujawsko-pomorskie usytuowane jest w północno-centralnej Polsce. Zajmuje obszar 17 971,34 km². Podział administracyjny województwa prezentuje się następująco: 144 gminy (17 gmin miejskich, 35 gmin miejsko-wiejskich oraz 92 gminy wiejskie), 19 powiatów oraz 4 miasta na prawach powiatu. W 2019 województwo zamieszkiwało 2 072 373 mieszkańców, co plasuje nasze województwo na 10. miejscu w skali kraju (5,4%). Na terenach wiejskich zamieszkiwało 851 929 osób (41,1%), a w mieście 1 220 444 osoby (58,9%).

Rysunek 1. Struktura demograficzna ludności w podziale na miasto i wieś w województwie kujawsko-pomorskim w 2019 roku

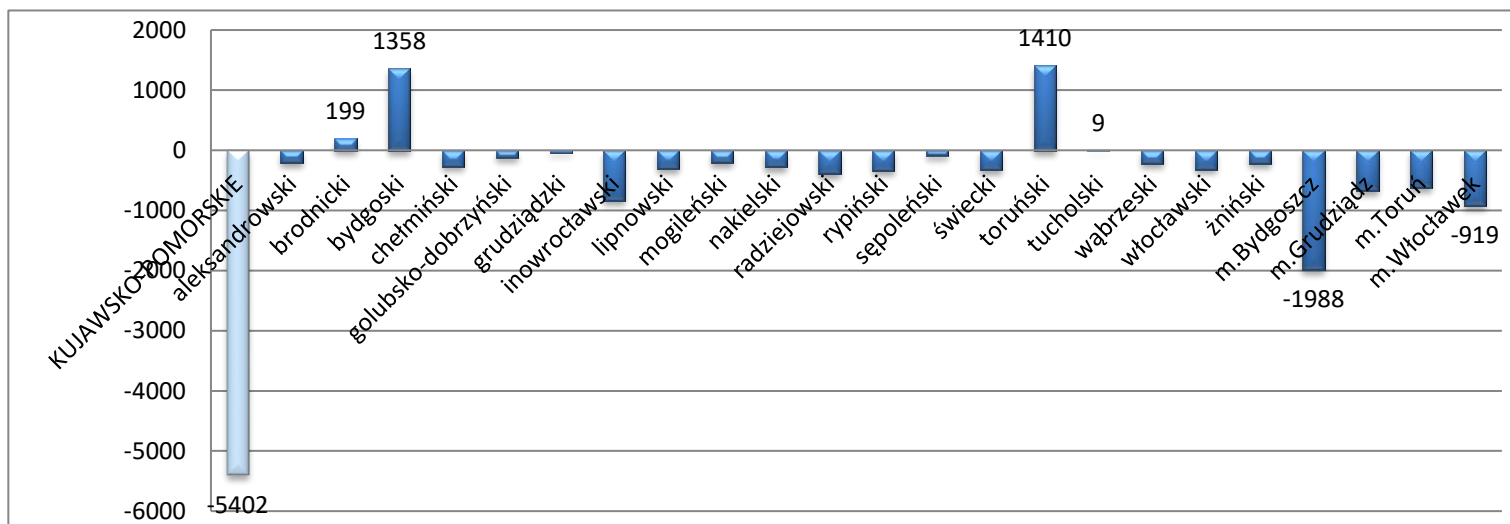

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za 2019 rok, grafika <https://pixabay.com/pl/>

Spośród wszystkich powiatów województwa kujawsko-pomorskiego najwyższy odsetek mieszkańców w skali całego województwa w 2019 roku zanotowano, podobnie jak w roku poprzednim w miastach na prawach powiatu: Bydgoszczy (16,8%) i Toruniu (9,7%) oraz powiecie inowrocławskim (7,7%). Natomiast powiatami o najniższym odsetku liczby ludności były wąbrzeski (1,6%), grudziądzki oraz radziejowski (1,9%). Na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w województwie kujawsko-pomorskim tylko w 4 powiatach zaobserwowano wzrost liczby ludności. Są to powiaty:

bydgoski ↑1 358, toruński ↑1 410, brodnicki ↑199 oraz tucholski ↑9. Najwyższy spadek liczby ludności odnotowano w miastach na prawach powiatu: Bydgoszczy ↓1 988, Włocławku ↓919, w powiecie inowrocławskim ↓833 oraz w Toruniu ↓677. Poniższy wykres przedstawia zmianę liczby ludności w latach 2018-2019 w województwie kujawsko-pomorskim.

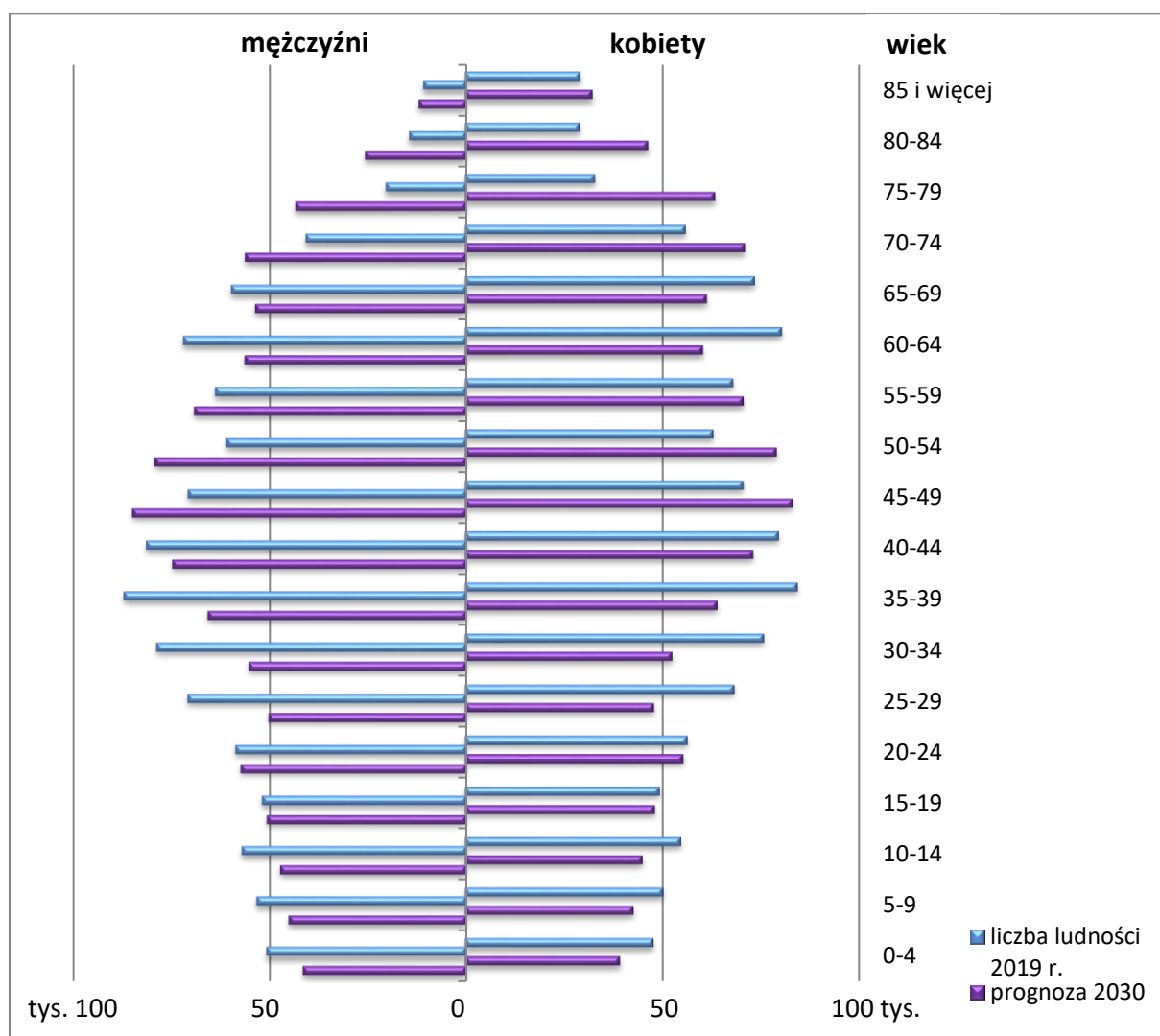
Wykres 1. Zmiana liczby ludności w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2018-2019

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za lata 2018-2019

Poniższy wykres przedstawia liczbę ludności w województwie kujawsko-pomorskim w 2019 roku oraz prognozy na rok 2030 w podziale na kobiety i mężczyzn.

Wykres 2. Piramida wieku mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego w 2019 roku i w 2030 roku

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za 2019 rok i 2030 rok

Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w prognozach na 2030 rok przewiduje się, że liczba ludności w 2030 roku wyniesie 2 003 901 osób. W stosunku do liczby ludności z 2019 roku (2 072 373 osoby) prognozuje się spadek liczby ludności o 68 472 osoby, czyli o 3,3%.

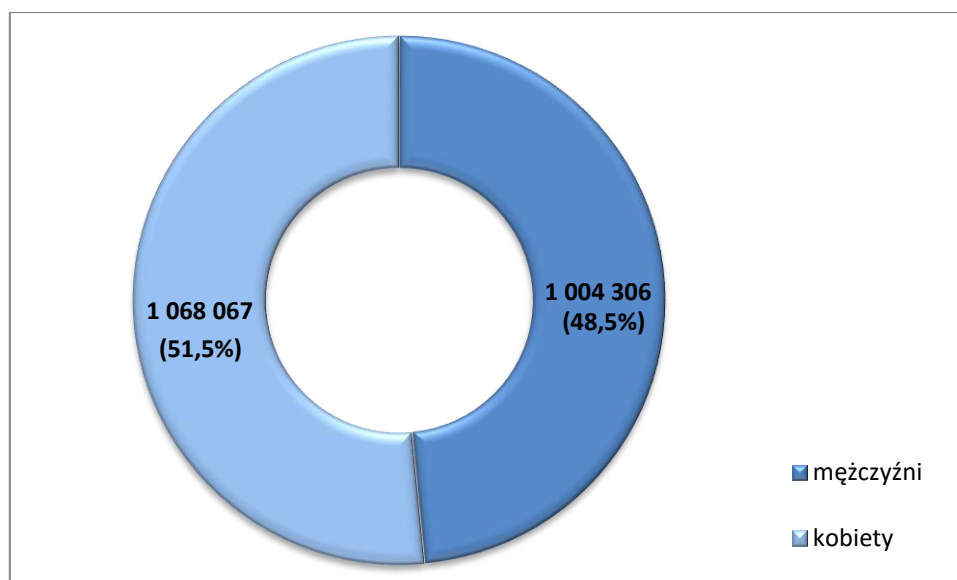
Najmniej liczny w 2019 roku był przedział wiekowy 85 lat i więcej (40 294 osoby). Prognozuje się, że w 2030 roku liczba osób w przedziale wiekowym 85 lat i więcej będzie wynosić 44 511 osób, czyli o 4 217 osób więcej (10,4%) niż w 2019 roku.

Współczynnik feminizacji określa wzajemne relacje między liczbą kobiet i mężczyzn, tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn. W województwie kujawsko-pomorskim w 2019 roku wyniósł on 106, identycznie jak w latach poprzednich. Powiatami

charakteryzującymi się najwyższym współczynnikiem feminizacji w 2019 roku były miasta na prawach powiatu: Toruń 115, Bydgoszcz 113, Włocławek 113 oraz Grudziądz 110. Z kolei najniższa wartość współczynnika feminizacji została odnotowana w następujących powiatach: tucholskim, sępoleńskim i grudziądzkim (100) oraz w lipnowskim (101). Należy nadmienić, że w latach 2018 – 2019 tylko w dwóch powiatach współczynnik feminizacji uległ nieznacznemu wzrostowi o 1. Są to powiaty mogileński (2018 r. –104; 2019 r. – 105) oraz rypiński (2018r. – 102; 2019r. – 103).

W 2019 roku nasze województwo zamieszkiwało 1 068 067 kobiet oraz 1 004 306 mężczyzn. Liczba kobiet była zdecydowanie wyższa niż liczba mężczyzn. Różnica ta wynosi 63 761 mieszkańców, czyli 6,3% w stosunku do liczby mężczyzn. Poniższy wykres ilustruje płeć mieszkańców województwa w 2019 roku.

Wykres 3. Płeć mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za lata 2018-2019

Odsetek kobiet w populacji mieszkańców województwa od lat utrzymuje się na podobnym poziomie 51,5%. Wyjątek stanowi rok 2016, kiedy to zaobserwowano minimalny wzrost tego odsetka, wówczas wynosił on 51,6%.

Tabela 1. Odsetek liczby kobiet w populacji mieszkańców w latach 2015-2019 w województwie kujawsko-pomorskim

	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba mieszkańców	2 086 210	2 083 927	2 082 944	2 077 775	2 072 373
Liczba kobiet	1 075 237	1 074 380	1 073 633	1 070 820	1 068 067
Liczba mężczyzn	1 010 973	1 009 547	1 009 311	1 006 955	1 004 306
Odsetek kobiet	51,5	51,6	51,5	51,5	51,5

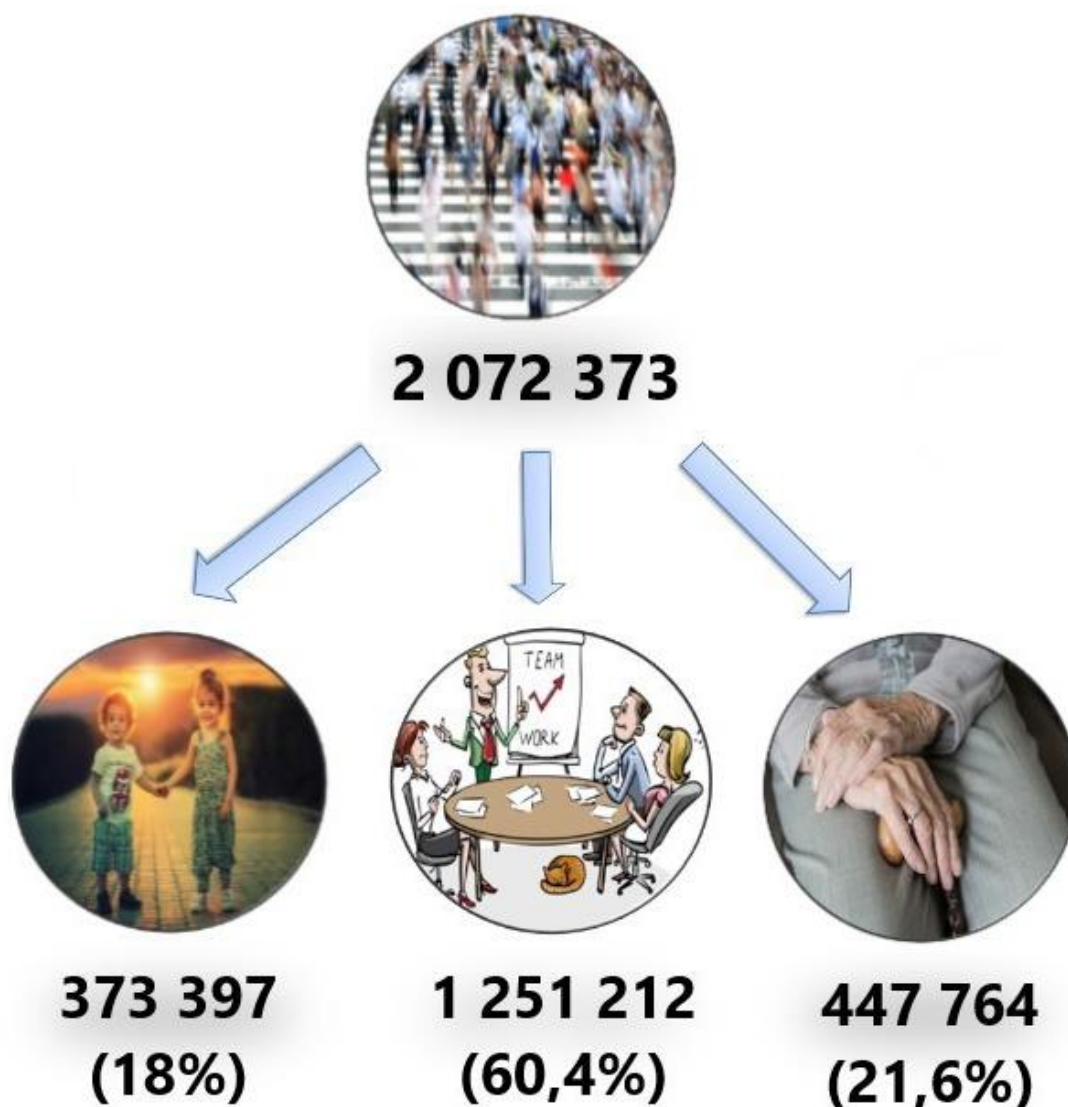
Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za lata 2015 - 2019

Przyrost naturalny¹ od 2018 roku utrzymuje się na tym samym poziomie (-1,3), co w skali całego kraju plasuje nas na 7. miejscu spośród wszystkich województw. W Polsce wskaźnik ten wyniósł -0,9. Najwyższy przyrost naturalny zaobserwowano w powiatach: toruńskim (2,4), brodnickim (2,3) oraz bydgoskim (1,9). Z kolei największa różnica między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w całym okresie została zaobserwowana w miastach na prawach powiatu: we Włocławku (-4,3) i w Grudziądzu (-3,0) oraz powiatach: aleksandrowskim(-3,4), włocławskim (-3,0), inowrocławskim (-3,0).

Struktura demograficzna województwa kujawsko-pomorskiego w 2019 roku wg grup wiekowych przedstawia się następująco:

¹ Przez pojęcie przyrost naturalny rozumie się różnicę między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w całym okresie.

Rysunek 2. Struktura demograficzna ludności wg ekonomicznych grup wieku w 2019 roku

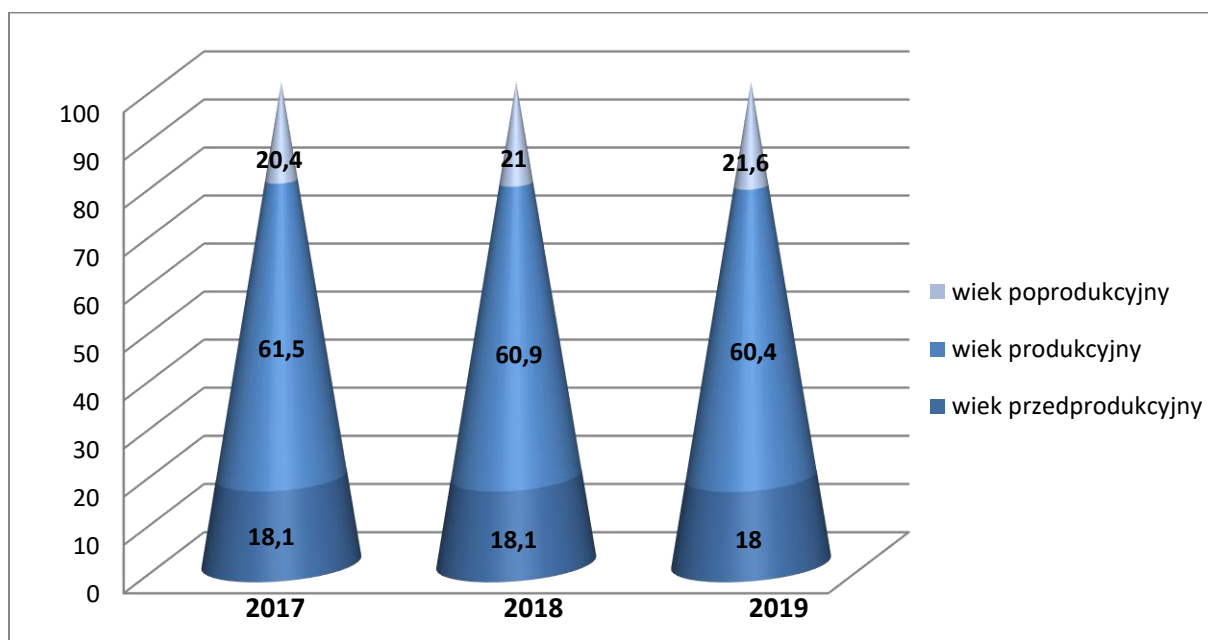

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za 2019 rok, grafika <https://pixabay.com/pl/>

Najliczniejszą grupą ekonomiczną w 2019 roku była grupa osób w wieku produkcyjnym 1 251 212 (60,4% ogółu mieszkańców). W latach 2018-2019 liczba osób w wieku produkcyjnym uległa zmniejszeniu o 15 044 osoby, czyli o 1,2%, również w wieku przedprodukcyjnym nastąpił spadek o 1582 osoby (o 0,4%). Z danych BDL GUS wynika, że w 2020 roku w grupie osób w wieku poprodukcyjnym nastąpił wzrost o 11 224 osoby w stosunku do 2019 roku (436 540 osób), co stanowi wzrost o 2,6%. Kobiety w grupie osób w wieku poprodukcyjnym w 2020 roku stanowiły 67,2% (300 750) ogółu osób w tej grupie wiekowej. Z kolei mężczyźni stanowili 32,8% ogółu osób w wieku poprodukcyjnym.

Zamieszczony poniżej wykres prezentuje udział poszczególnych grup ekonomicznych w populacji województwa kujawsko-pomorskiego.

Wykres 4. Odsetek osób w ekonomicznych grupach wiekowych w latach 2017-2019

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za lata 2017-2019

Na przestrzeni lat 2018-2019 wzrósł odsetek osób w wieku poprodukcyjnym o 0,6 p.p. (2018r. – 21%; 2019r. – 21,6%). W grupach: produkcyjnej nastąpił spadek odsetka osób o 0,5 p.p. (2018r. – 60,9%; 2019r. – 60,4%), przedprodukcyjnej o 0,1 p.p. (2018r. – 18,1%; 2019r. – 18%).

Tabela 2. Udział grup wiekowych w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2018-2019

	2018	2018 max	2018 min	2019	2019 max	2019 min
wiek przedprodukcyjny	18,1%	toruński (21,4%)	m. Włocławek (15,9%)	18%	p. toruński (21,4%)	m. Włocławek (15,9%)
wiek produkcyjny	60,9%	bydgoski (63%)	m. Bydgoszcz (58,7%)	60,4%	p. bydgoski (62,7%)	m. Bydgoszcz (58,1)
wiek poprodukcyjny	21,0%	m. Bydgoszcz (25,3%)	p. toruński (15,8%)	21,6%	m. Bydgoszcz (25,9%)	p. toruński (16,2%)

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za lata 2018-2019

Z przedstawionych powyżej danych wynika, że zarówno w 2018 roku, jak i w 2019 najwyższy i najniższy odsetek osób w poszczególnych grupach wieku odnotowały te same powiaty.

Powiatami o najwyższym odsetku osób w wieku przedprodukcyjnym w 2019 roku były: toruński (21,4%), brodnicki (20,4%), bydgoski (20,3%), tucholski i grudziądzki (20,1%). Z kolei najniższą wartość tego odsetka podobnie jak w roku 2018 odnotowano w miastach na prawach powiatu: Włocławku (15,9%) i Bydgoszczy (16%) oraz w powiatach: radziejowskim (16,7%) oraz inowrocławskim (16,8%).

Zgodnie z danymi BDL GUS najwyższy udział osób w wieku produkcyjnym został zanotowany w powiatach: bydgoskim (62,7%), toruńskim (62,5%), włocławskim, lipnowskim (62,3%) oraz grudziądzkim (62,2%). Natomiast najniższy odsetek zaobserwowano w miastach na prawach powiatu: Bydgoszczy (58,1%), Grudziądzu (58,2), Włocławku (58,4%) oraz Toruniu (59%).

Według danych na rok 2019 powiatami z najwyższym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym były miasta na prawach powiatu: Bydgoszcz (25,9%), Włocławek (25,7%), Grudziądz (24,2%) oraz Toruń (24%). Analogicznie w roku 2018 w wymienionych powiatach również był najwyższy odsetek mieszkańców. W stosunku do ludności województwa ogółem powiatami o najniższym udziale osób w wieku poprodukcyjnym w 2019 roku to podobnie jak w roku 2018 r. toruński (16,2%), bydgoski (17,1%), grudziądzki (17,7%) oraz brodnicki (18,4%).

Tabela 3. Udział grup wiekowych w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2018-2019

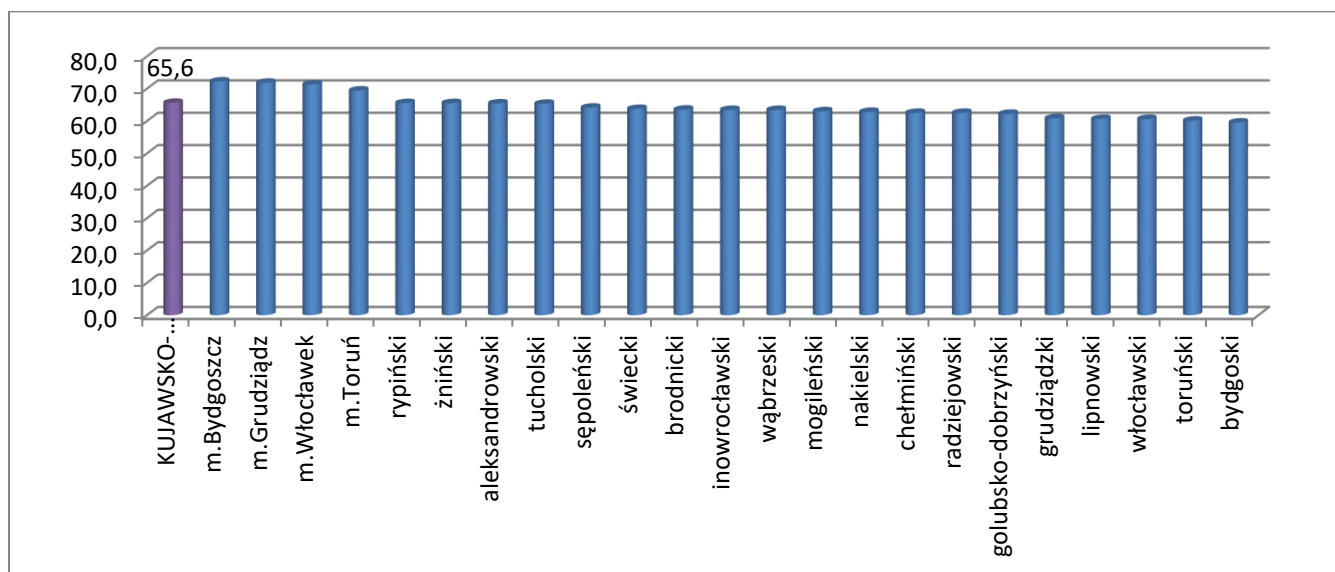
	2018	2018 max	2018 min	2019	2019 max	2019 min
wiek przedprodukcyjny	18,1%	Obrowo (24,0%)	Ciechocinek (14,4%)	18%	Obrowo (24,0%)	Ciechocinek (14,6%)
wiek produkcyjny	60,9%	Bobrowniki (65,5%)	Ciechocinek (54,7%)	60,4%	Bobrowniki (65,4%)	Ciechocinek (53,9%)
wiek poprodukcyjny	21,0%	Ciechocinek (30,9%)	Brodnica w. (12,8%)	21,6%	Ciechocinek (31,6%)	Brodnica w. (13,1%)

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za lata 2018-2019

Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego zarówno w 2018 roku jak i w 2019 roku najwyższy i najniższy odsetek w poszczególnych grupach wiekowych zanotowały te same gminy. W 2019 roku najwyższy udział osób w populacji mieszkańców danej gminy w wieku przedprodukcyjnym zaobserwowano w gminie Obrowo (24%), w wieku produkcyjnym w Bobrownikach (65,4%), w wieku poprodukcyjnym w Ciechocinku (31,6%). Natomiast najniższy odsetek osiągnęły gminy: w wieku przedprodukcyjnym Ciechocinek (14,6%), w wieku produkcyjnym Ciechocinek (53,9%), w wieku poprodukcyjnym Brodnica w. (13,1%).

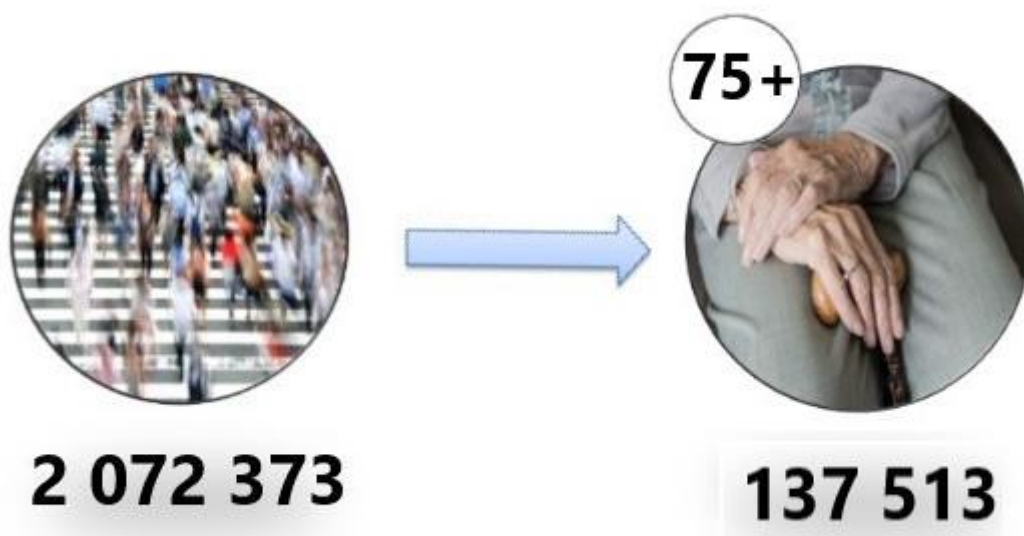
Wskaźnik obciążenia demograficznego to odsetek osób w wieku nieprodukcyjnym (czyli dzieci i młodzież oraz osoby starsze – kobiety po 60 r.ż., mężczyźni po 65 r.ż.) w odniesieniu do 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2019 roku wskaźnik obciążenia demograficznego w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 65,6, co stanowi wzrost o 1,5 w stosunku do roku 2018. Na podstawie danych z BDL GUS wynika, iż powiatami o najwyższym wskaźniku obciążenia demograficznego w 2019 roku były miasta na prawach powiatu: Bydgoszcz (72,2), Grudziądz (71,8), Włocławek (71,3) i Toruń (69,4). Wszystkie z wymienionych powiatów przekroczyły średnią wojewódzką (65,6). Pozostałe powiaty nie przekroczyły średniej wojewódzkiej. Natomiast w powiatach bydgoskim (59,5), toruńskim (60,1), włocławskim (60,6), lipnowskim (60,6) i grudziądzkim (60,8) zanotowano najniższą wartość wskaźnika.

Wykres 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego w województwie kujawsko-pomorskim w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za 2019 rok

Rysunek 3. Liczba osób w wieku 75 lat i więcej w ludności ogółem w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za 2019 rok, grafika <https://pixabay.com/pl/>

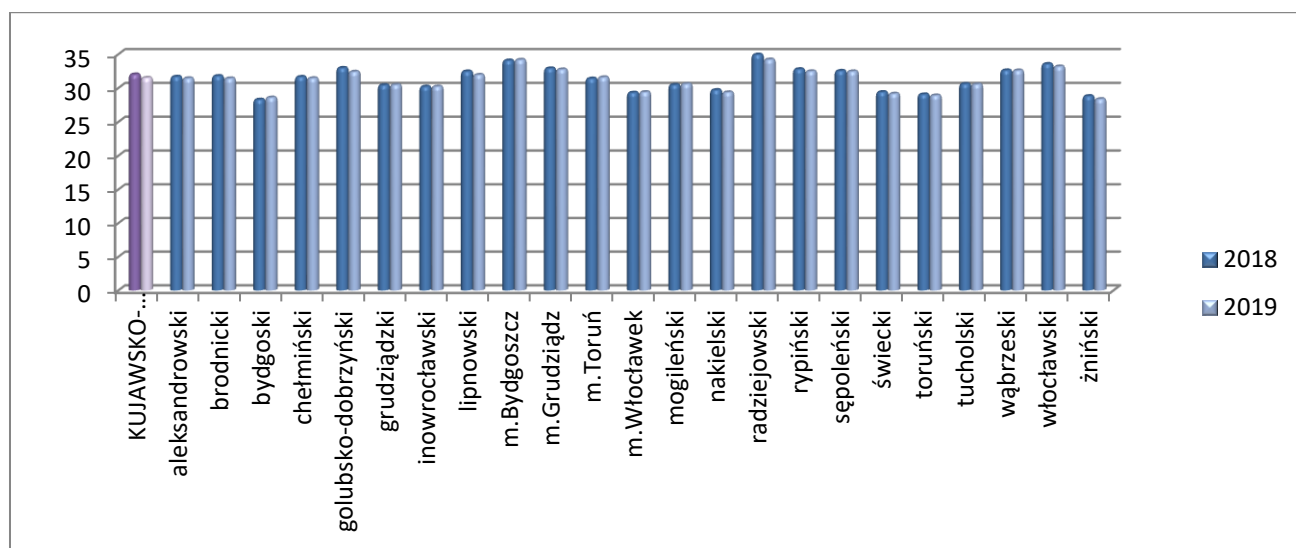
W 2019 roku liczba osób w wieku 75 lat i więcej wyniosła 137 513²osób. W porównaniu do roku 2018 (wówczas było to 137 826) jest to o 313 osób mniej, czyli o 0,2%. Udział osób w wieku 75 lat i więcej w populacji osób w wieku poprodukcyjnym w 2019 roku (447 764) wyniósł 31%, co w stosunku do roku 2018 (32%) stanowi spadek

²„Uwzględniono zmiany spowodowane ruchem naturalnym (urodzenia, zgony), migracją ludności (pobyt czasowy i stały) oraz przemieszczeniami wynikającymi ze zmian administracyjnych”, cyt. za: BDL GUS.

o 1 p.p. Najwyższa wartość odsetka osób w wieku 75 lat i więcej w populacji osób w wieku poprodukcyjnym odnotowano w powiecie radziejowskim (34%). Jest to spadek o 1p.p. w stosunku do roku 2018, gdzie odsetek ten utrzymywał się na poziomie 35%. Wysoki udział osób w wieku 75+ zaobserwowano w miastach na prawach powiatu: Bydgoszczy (34%), Grudziądzu (33%), powiecie włocławskim oraz wąbrzeskim (33%). Natomiast najniższy procent osób odnotowano w powiecie żnińskim (28%), bydgoskim, toruńskim oraz świeckim (29%).

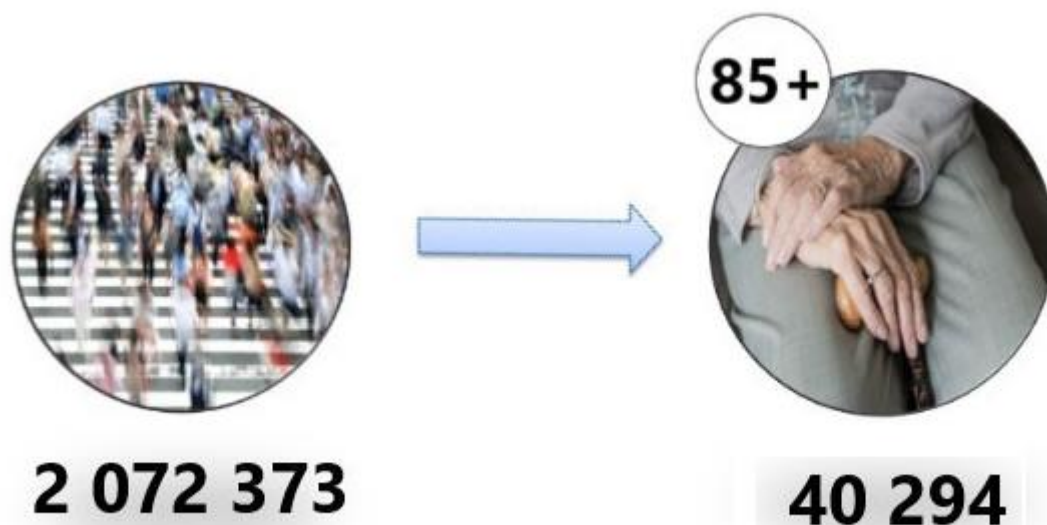
Gminami o najwyższym odsetku osób w wieku 75 lat i więcej w populacji osób w wieku poprodukcyjnym w 2019 roku były: Baruchowo (39%), Radziejów w., Bytoń, Lubień Kujawski i Skrwilno (37%). Natomiast najniższa wartość odsetka została zanotowana w gminie wiejskiej Osielsko (23%), co w porównaniu do roku 2018 (24%) stanowi spadek o 1p.p. Równie niski odsetek osób w wieku 75+ odnotowano w gminach wiejskich: Zławieś Wielka, Obrowo (24%) oraz w gminach miejsko-wiejskich: Łabiszyn (25%) i Barcin (25%).

Wykres 6. Odsetek osób w wieku 75 lat i więcej w populacji osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2018-2019

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za lata 2018-2019

Rysunek 4. Liczba osób w wieku 85 lat i więcej w ludności ogółem

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za 2019 rok, grafika <https://pixabay.com/pl/>

Liczba osób w wieku 85 lat i więcej w 2019 roku w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 40 294 osoby³ (9%) w populacji osób w wieku poprodukcyjnym⁴. W porównaniu do roku 2018 (2018 r. – 39 234 osoby) nastąpił wzrost o 1 060 osób, czyli o 2,7%. Powiatami z najwyższą wartością odsetka osób w wieku 85+ w 2019 roku w grupie osób w wieku poprodukcyjnym były: radziejowski (10%) – spadek o 1p.p. w stosunku do roku 2018 (11%), włocławski i rypiński (10%), miasto na prawach powiatu Bydgoszcz (10%). Spośród wszystkich powiatów 9 z nich przekroczyło średnią wojewódzką, czyli 9%. W latach 2018-2019 tylko dwa powiaty odnotowały spadek odsetka osób w wieku 85+ w populacji osób w wieku poprodukcyjnym. Są to powiaty: radziejowski (2019 r. - 10%) (2018 r. – 11%) i golubsko-dobrzyński (2019 r. - 9%) (2018 r. – 10%). W obu przypadkach jest to spadek o 1 p.p. W pozostałych powiatach nie zaobserwowano zmian. Powiatem o najniższym odsetku osób w wieku 85+ był powiat żniński (8%), tak samo jak w poprzednim roku.

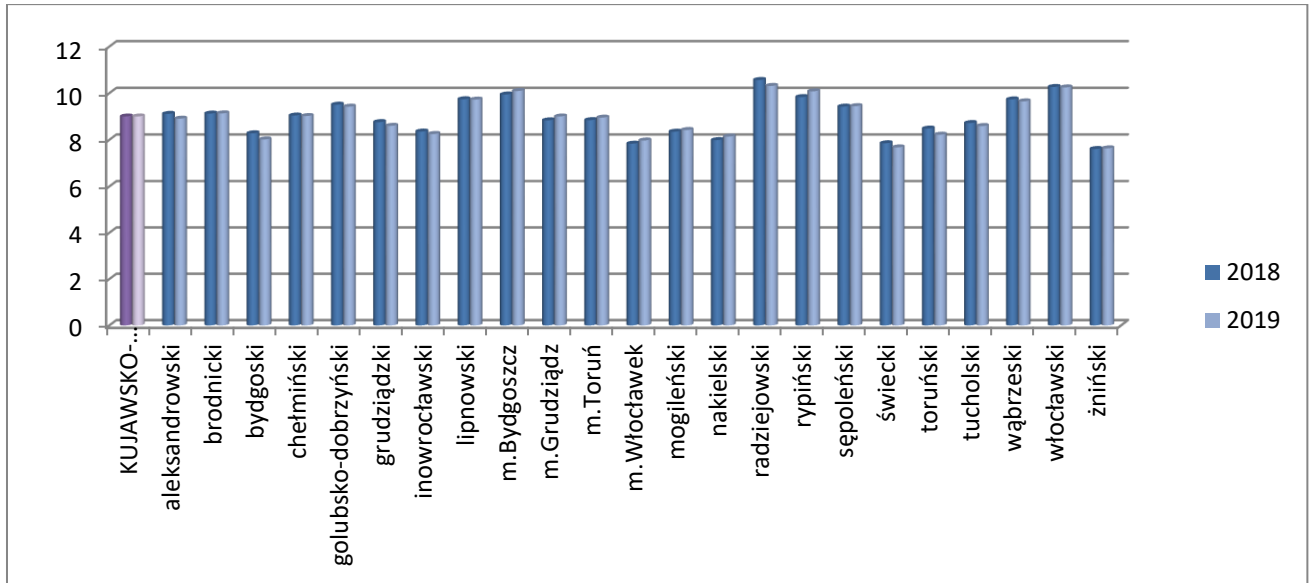
W 2019 roku gminą o najwyższym odsetku osób w wieku 85 lat i więcej w populacji osób w wieku poprodukcyjnym była gmina Baruchowo (14%), podobnie jak w roku 2018. Stosunkowo wysoki odsetek był w gminach Skępe, Górzno, Lubień Kujawski i Koneck

³ „Uwzględniono zmiany spowodowane ruchem naturalnym (urodzenia, zgony), migracją ludności (pobyt czasowy i stały) oraz przemieszczeniami wynikającymi ze zmian administracyjnych”, cyt. za: BDL GUS.

⁴ „Osoby w wieku poprodukcyjnym to mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety 60 lat i więcej”, cyt. za: BDL GUS.

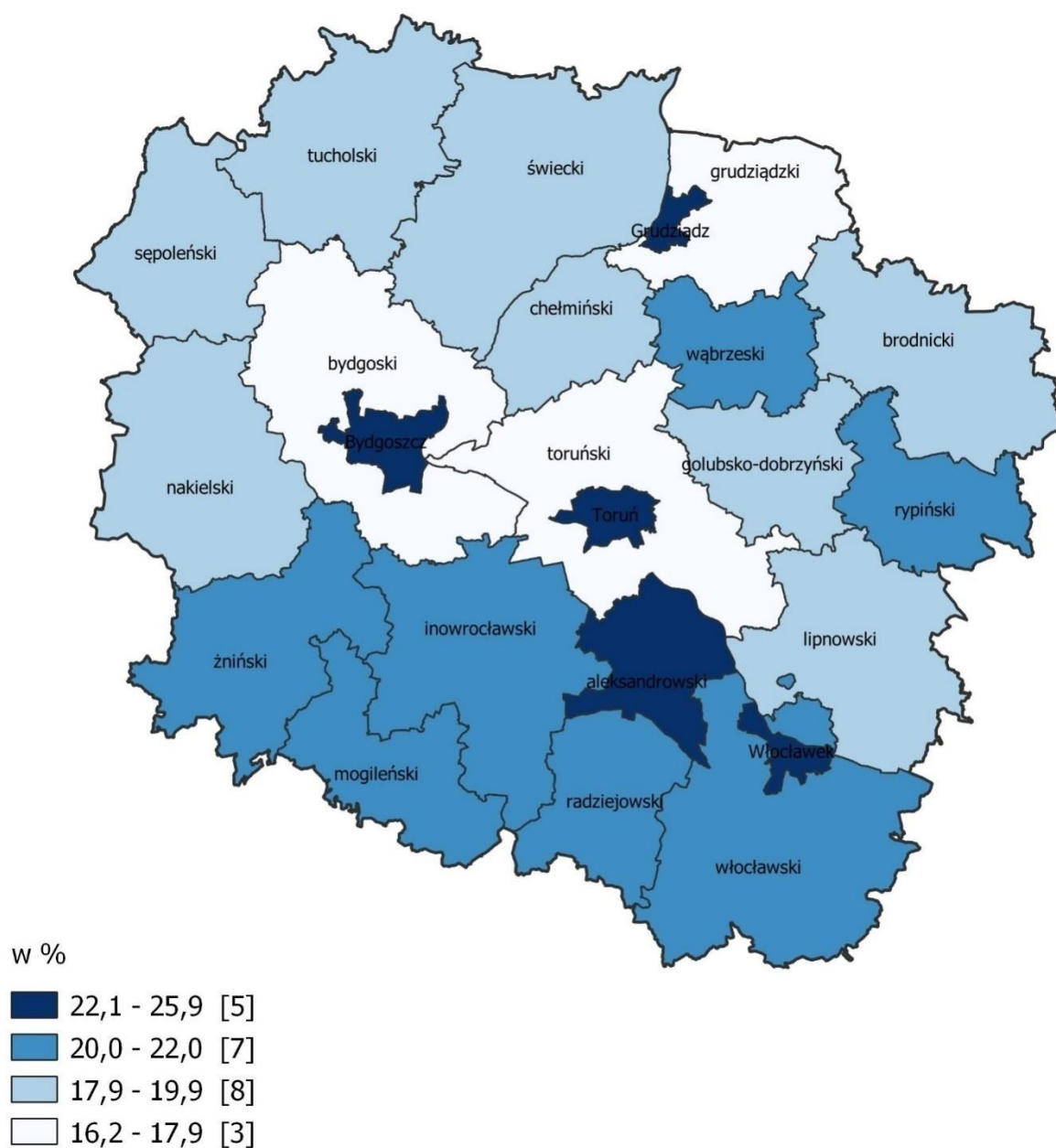
(13%). Natomiast w gminach wiejskich Fabianki, Waganiec, Barcin (6%) zanotowano najniższy odsetek osób w omawianym wieku.

Wykres 7. Odsetek osób w wieku 85 lat i więcej w populacji osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2018-2019

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za lata 2018-2019

Mapa 1. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (w ludności ogółem) w układzie powiatowym

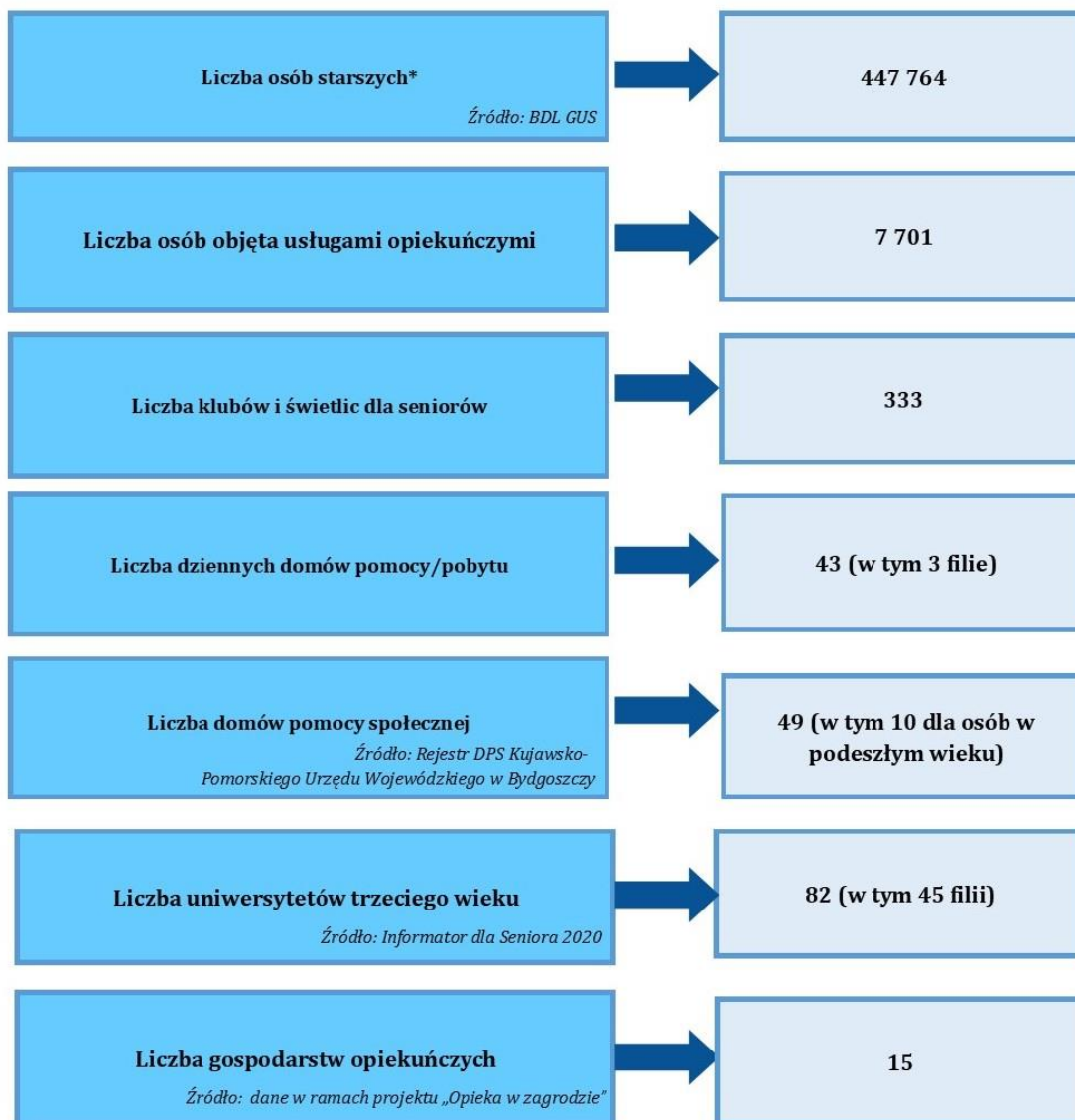
Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za 2019 rok, opracowanie graficzne Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Podsumowanie:

- Liczba mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego systematycznie maleje. W 2019 r. województwo zamieszkiwało 2 072 373, a w 2018 r. było to 2 077 775 osób, czyli o 5 402 osób mniej;
- Spada liczba osób w wieku: przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Natomiast wzrasta w wieku poprodukcyjnym. W 2019 roku wyniosła 447 764 osoby (21,6%) ogółu ludności województwa;
- Najliczniejszą grupą ekonomiczną w 2019 roku była grupa produkcyjna – 60,4% ludności województwa kujawsko-pomorskiego;
- Współczynnik feminizacji od kilku lat pozostaje na tym samym poziomie 106. W 2019 roku również wskaźnik ten wyniósł 106, co oznacza, że na 100 mężczyzn przypada 106 kobiet;
- Wskaźnik obciążenia demograficznego, który określa odsetek osób w wieku nieprodukcyjnym (czyli dzieci i młodzież oraz osoby starsze) w odniesieniu do 100 osób w wieku produkcyjnym w 2019 roku wyniósł 65,6, co stanowi wzrost o 1,5 w stosunku do roku 2018 (64,1).

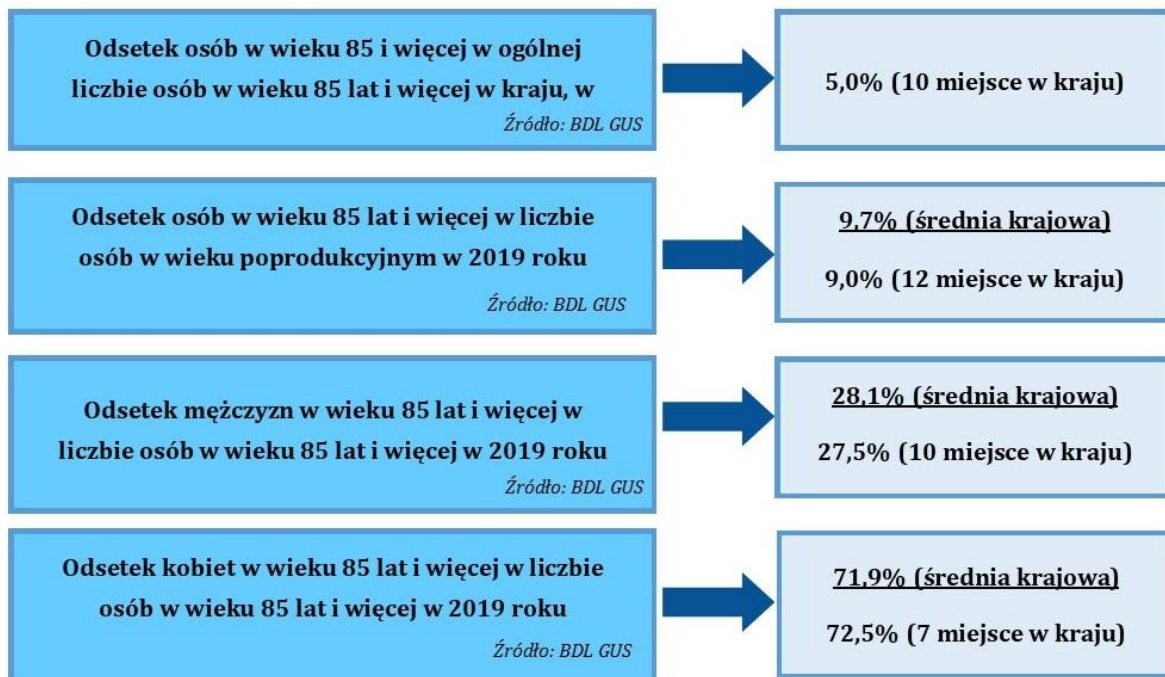
Rozdział II. Ocena zasobów w obszarze pomocy i integracji społecznej w odniesieniu do poszczególnych grup odbiorców

1. Osoby starsze

* Jako osoby starsze przyjęto osoby w wieku poprodukcyjnym tj. 60 lat i więcej kobiety oraz 65 lat i więcej mężczyźni.

Wybrane wskaźniki obrazujące województwo kujawsko-pomorskie na tle kraju

1,7

Odsetek osób objętych usługami opiekuńczymi w populacji osób w wieku poprodukcyjnym

Usługi opiekuńcze to forma pomocy świadczona w miejscu zamieszkania osoby, która wymaga wsparcia w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opieki higienicznej, pielęgnacji zaleconej przez lekarza, jak również w miarę możliwości, zapewnienia kontaktów z otoczeniem. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej świadczenie to przysługuje zwłaszcza osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności lub innej przyczyny wymagają wsparcia innych osób, jak również osobom, którym rodzina nie jest w stanie zapewnić odpowiedniej opieki. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb, wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym (m.in. psychologa, pedagoga, logopedę, terapeutę zajęciowego, fizjoterapeutę, pielęgniarkę). Wyróżnia się dodatkowy rodzaj specjalistycznych usług adresowany do osób z zaburzeniami psychicznymi, finansowany ze środków pochodzących z budżetu państwa.

usta

Źródło: ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

Tabela 4. Usługi opiekuńcze w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	2020	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
	Wartość ogółem (województwo)					
Liczba gmin, na terenie których realizowane są usługi opiekuńcze organizowane przez OPS	130	133	134	133	X	X
Odsetek osób objętych usługami opiekuńczymi w populacji osób w wieku poprodukcyjnym	1,6%	1,8%	1,9%	1,7%	3,1% (p. sępoleński)	0,8% (p. tucholski)

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za rok 2017, MRPiPS-03 za lata 2018-2020

Na przestrzeni ostatnich lat liczba gmin, na terenie których realizowane są usługi opiekuńcze oscyluje na zbliżonym poziomie. W 2020 usługi realizowane były na terenie 133 gmin, co oznacza, iż wciąż 11 gmin nie świadczy tej formy pomocy (są to gminy wiejskie: Baruchowo, Bobrowniki, Chełmża, Ciechocin, Dobre, Kijewo Królewskie, Łubianka, Raciążek, Rojewo, Stolno oraz Waganiec). Wraz ze spadkiem liczby gmin realizujących usługi opiekuńcze, zmniejszyła się również liczba osób objętych ww. usługami. W 2019 roku 8 115 osób korzystało z usług opiekuńczych, natomiast w 2020 liczba osób objętych spadła do 7 701 (spadek o 414 osób)⁵.

⁵ Odnoszony spadek liczby osób objętych usługami opiekuńczymi wynikać może z faktu, iż panująca pandemia COVID-19 spowodowała częściowe zawieszenie/wstrzymanie świadczonych usług opiekuńczych. Niektóre osoby z obawy o swoje zdrowie zrezygnowały ze świadczonych usług.

Odsetek osób objętych usługami opiekuńczymi w populacji osób w wieku poprodukcyjnym od kilku lat jest na bardzo zbliżonym poziomie. W 2020 odsetek ten wyniósł 1,7%, co w porównaniu z rokiem ubiegłym daje spadek o 0,2 p.p. Najwyższy odsetek osób objętych usługami opiekuńczymi był na terenie powiatu sępoleńskiego (3,1%) oraz Grudziądza (2,9%). Najniższy odsetek był natomiast na terenie powiatu tucholskiego (0,8%) oraz chełmińskiego (0,9%).

Mapa 2. Gminy realizujące w 2020 roku usługi opiekuńcze

■ gminy, na terenie których były realizowane usługi opiekuńcze [133]

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych MRPiPS-03 za rok 2020, opracowanie graficzne Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

19

Liczba miejsc w DPS przypadająca na 10 tys. mieszkańców

Domy pomocy społecznej przeznaczone są dla osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogących samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. W tego typu placówkach świadczone są usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb mieszkańców.

Wyróżnia się kilka typów DPS, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone:

- dla osób w podeszłym wieku,
- dla osób przewlekle somatycznie chorych,
- dla osób przewlekle psychicznie chorych,
- dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie,
- dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie,
- dla osób niepełnosprawnych fizycznie
- dla osób uzależnionych od alkoholu.

Źródło: ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

Tabela 5. Domy pomocy społecznej w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2017-2020 r.

Rodzaj placówki	2017	2018	2019	2020	Liczba miejsc	Liczba osób korzystających	Roczne koszty prowadzenia i utrzymania)
	Liczba placówek ogółem						
Domy pomocy społecznej	50	50	49	49	4 004 ⁶	4 563	210 730 884

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych Rejestru domów pomocy społecznej w województwie kujawsko-pomorskim prowadzonego przez Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, dane OZPS za lata 2017-2020

Od 2019 r. infrastruktura domów pomocy społecznej utrzymuje się na tym samym poziomie, tj. w 2020 r. w naszym regionie funkcjonowało 49 domów pomocy społecznej. Podobnie, jak w latach poprzednich jedynie w powiecie grudziądzkim nie funkcjonowała ani jedna placówka tego typu.

Analizując dostępność domów pomocy społecznej pod względem ich typów, można wskazać, że w 2020 roku w województwie kujawsko-pomorskim działały następujące placówki:

- dla osób w podeszłym wieku – 10 DPS,
- dla osób przewlekle somatycznie chorych – 14 DPS,
- dla osób przewlekle psychicznie chorych – 13 DPS,
- dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – 11 DPS,
- dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie – 4 DPS,

⁶ W danych dot. liczby miejsc oraz rocznych kosztów prowadzenia i utrzymania w dps nie wykazano danych dot. 3 domów pomocy społecznej prowadzonych przez podmioty inne niż jednostki samorządu terytorialnego, tj. ARS Medicę w Wichulcu, Kujawsko-Pomorską Fundację Pomocy Osobom Starszym i Niepełnosprawnym w Toruniu oraz przez Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej we Włocławku).

- dla osób niepełnosprawnych fizycznie – 2 DPS,
- dla osób uzależnionych od alkoholu – brak tego rodzaju placówek.

Pięć placówek w swojej działalności łączyły dwa lub trzy typy DPS.

W 39 przypadkach podmiotami prowadzącymi DPS są powiaty, jedną placówkę założył związek gmin, dwie powstały powołane przez spółki, a 7 domów jest prowadzonych przez organizacje pozarządowe (głównie przez organizacje kościelne). Liczba miejsc w DPS utrzymała się na zbliżonym poziomie co w roku poprzednim, odnotowano wzrost o 9 miejsc (3 995 miejsc w 2019 roku).

Stały wzrost obserwuje się również w kosztach prowadzenia i utrzymania tych placówek – w 2020 roku wyniosły one ponad 210 ml zł, to o ponad 10 mln zł więcej niż w roku poprzednim (wzrost o 5%).

Tabela 6. Dostępność infrastruktury domów pomocy społecznej

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	2020	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
	Wartość ogółem (województwo)					
Liczba miejsc w DPS przypadająca na 10 tys. mieszkańców	18,9	21,0	19,2	19,3	47,5 (p. sępoleński)	2,7 ⁷ (p. golubsko-dobrzyński)

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych dane BDL GUS, dane OZPS za lata 2017-2020

Dostępność miejsc w domach pomocy społecznej w porównaniu z rokiem poprzednim jest na tym samym poziomie. Najwyższy wskaźnik dostępności miejsc, podobnie jak w 2019 roku, odnotowany został w powiecie sępoleńskim, najniższy zaś w golubsko-dobrzyńskim.

Liczba oczekujących na miejsce w domu pomocy społecznej nieznacznie zmalała w porównaniu do 2019 roku – w analizowanym roku wskazano 398 takich osób⁸. Najwięcej osób oczekujących na miejsce w DPS odnotowano w Bydgoszczy (77 osób), w powiecie toruńskim (60 osób), Grudziądzu (55 osób) oraz Toruniu (43 osoby). W przypadku powiatu golubsko-dobrzyńskiego nie wskazano ani jednej osoby oczekującej.

W infrastrukturze wszystkich domów pomocy społecznej w naszym województwie 20% (tj. 10 placówek) stanowiły te przeznaczone dla osób w podeszłym wieku. Domy tego

⁷ Wśród minimalnych wartości wskaźnika nie uwzględniono powiatu, na terenie którego nie funkcjonowały DPS (powiat grudziądzki).

⁸ W danych dot. liczby osób oczekujących nie wykazano danych dot. 3 domów pomocy społecznej prowadzonych przez podmioty inne niż jednostki samorządu terytorialnego, tj. ARS Medicę w Wichulcu, Kujawsko-Pomorską Fundację Pomocy Osobom Starszym i Niepełnosprawnym w Toruniu oraz przez Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej we Włocławku).

typu zlokalizowane były w Bydgoszczy, Toruniu, Włocławku (2 placówki), powiecie brodnickim, powiecie inowrocławskim, powiecie świeckim, powiecie toruńskim (2 placówki) oraz powiecie włocławskim.

Dzienne domy pobytu/pomocy

19

Odsetek gmin, na terenie których funkcjonowały dzienne domy pobytu/pomocy

Dzienne domy pobytu są ośrodkami wsparcia przeznaczonymi dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, dla grupy nie większej niż 30 osób. Zapewniają całodienne usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz aktywizację w sferze fizycznej, intelektualnej oraz społecznej.

W ramach prowadzonej działalności dzienne domy pobytu oferują swoim podopiecznym w szczególności:

- zaspokojenie potrzeb życiowych, m.in. poprzez zapewnienie miejsca do bezpiecznego i godnego spędzania czasu;
- usługi opiekuńcze i pielęgnacyjne, w tym pomoc w utrzymaniu higieny osobistej;
- dwa posiłki w siedzibie DDP, w miarę potrzeb na wynos lub w formie dowozu do miejsca zamieszkania;
- umożliwienie udziału w zajęciach terapeutycznych, plastycznych, muzycznych i wspierających ruchowo;
- dostęp do książek i środków przekazu, organizowanie imprez kulturalnych, rekreacyjnych i towarzyskich;
- pomoc w rozwinięciu i wzmacnianiu aktywności oraz samodzielności życiowej;
- pomoc psychologiczną, poradnictwo i wsparcie w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych oraz bieżących spraw życia codziennego np. udzielania pomocy w kontaktach z placówkami służby zdrowia i urzędami.

Dzienne domy pobytu funkcjonują przez cały rok, we wszystkie dni robocze, co najmniej 8 godzin dziennie, w godzinach dostosowanych do potrzeb uczestników i ich rodzin. W wyjątkowych przypadkach liczba dni i godzin funkcjonowania DDP może zostać dostosowana do lokalnych potrzeb.

Źródło: Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, str. 65-66.

W latach 2017 – 2019 odnotowano znaczny wzrost liczby dziennych domów pobytu. Związane było to z dofinansowaniem działalności tego typu placówek w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 (Poddziałanie 9.3.2 Rozwój usług społecznych) oraz z programu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej - „Senior+”. Jednakże już w 2020 roku odnotowuje się spadek tego typu placówek o blisko 22%, tj. o 12 DDP. Związane jest to m.in. z wygaszaniem obecnego okresu programowania i zakończeniem realizacji projektów finansowanych ze środków unijnych. W naszym województwie w analizowanym roku w 28 gminach działały 43 dzienne domy pobytu (łącznie z 3 filiami)⁹. Najwięcej tego typu placówek funkcjonowało w Bydgoszczy (9 DDP), Toruniu oraz powiecie inowrocławskim (po 4 DDP i po 1 filii). Tego typu placówki

⁹ Dane własne ROPS w Toruniu - stan na wrzesień 2020 r oraz OZPS za 2020 r.

nie działały w 5 powiatach, tj. bydgoskim, grudziądzkim, lipnowskim, rypińskim, oraz wąbrzeskim.

Tabela 7. Dzielne domy pobytu/pomocy w gminach województwa kujawsko-pomorskiego

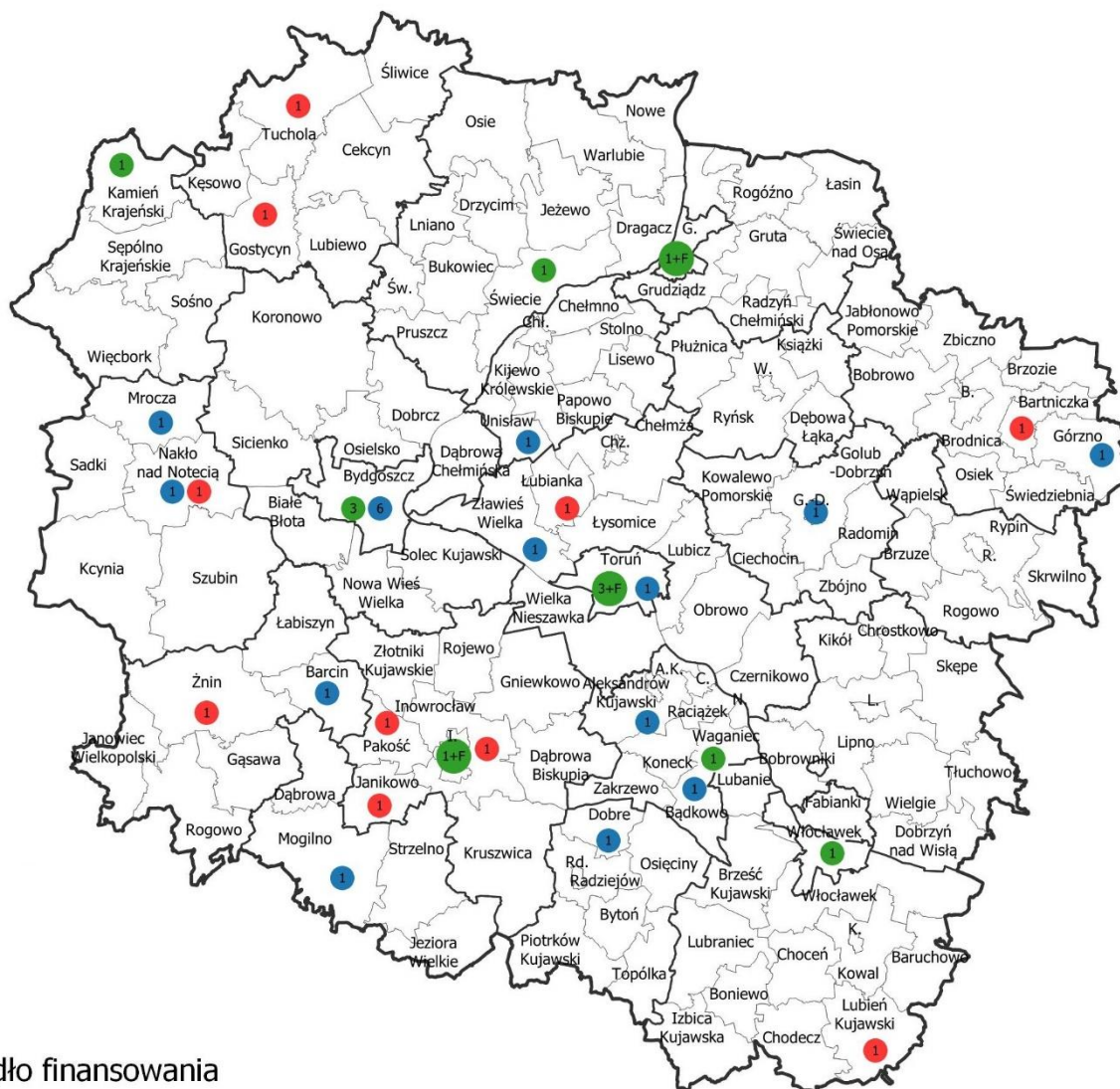
Rodzaj wskaźnika	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Wartość ogółem (województwo)					
Liczba dziennych domów pobytu/pomocy ¹⁰	11	12	31	50	55	43
Liczba gmin, na terenie, których funkcjonowały dziennie domy pobytu/pomocy	8	8	10	32	32	28

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za lata 2015-2016, danych własnych ROPS w Toruniu za lata 2017-2020

Analizując infrastrukturę dziennych domów pobytu pod względem źródła finansowania zauważalny jest spadek tego typu placówek realizowanych w ramach projektów ze środków RPO – w 2020 roku takich placówek było 18 (spadek o 18 DDP w porównaniu do roku 2019). Natomiast nastąpił wzrost placówek działających w ramach Programu „Senior +” – w 2020 roku było 10 takich placówek (wzrost o 5 placówek w porównaniu do 2019 roku). 12 dziennych domów pobytu (+ 3 filie) finansowanych było ze środków samorządowych (wzrost o jedną placówkę w porównaniu do roku poprzedniego).

¹⁰ Liczba dziennych domów pobytu/pomocy wraz z filiami.

Mapa 3. Dienne domy pobytu ze względu na rodzaj finansowania w 2020 roku

Źródło finansowania

- gmina [12 + 3 filie]
- RPO [18]
- Program Senior+ [10]
- 2 liczba placówek (+F - filie)

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych własnych ROPS w Toruniu, opracowanie graficzne Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

W 2020 roku dzienne domy pobytu dysponowały 978 miejscami, natomiast z usług DDP skorzystało 1 085 osób. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek wyniósł ponad 13 mln zł¹¹.

Kluby i świetlice dla seniorów

76

Odsetek gmin, na terenie których funkcjonują kluby/świetlice dla seniorów

Klub seniora to miejsce spotkań osób starszych. Przeciwdziała osamotnieniu i marginalizacji seniorów.

W klubie seniora możliwe jest prowadzenie zajęć mających na celu:

- a) zagospodarowanie czasu wolnego po zakończeniu aktywności zawodowej (m.in. rozwijanie umiejętności i indywidualnych zainteresowań);
- b) zwiększenie aktywności i uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym;
- c) działalność prozdrowotną (m.in. edukacja zdrowotna, spotkania z lekarzami), kulturalną (wyjścia do kina, czy teatru) i edukacyjną (m.in. nauka obsługi komputera, korzystania z Internetu);
- d) prowadzenie zajęć z zakresu kultury fizycznej poprzez organizację zajęć sportowych np. nordicwalking, zorganizowane zajęcia w ramach stref aktywności rodzinnej, aerobik, aqua aerobik itp.;
- e) tworzenie grup samopomocowych, których członkowie będą wzajemnie się wspierać w trudnościach życia codziennego;
- f) poradnictwo prawne realizowane poprzez udzielanie seniorom informacji o obowiązujących przepisach z zakresu m.in. prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów;
- g) poradnictwo psychologiczne realizowane poprzez proces diagnozowania, profilaktyki i terapii;
- h) poradnictwo rodzinne obejmujące funkcjonowanie rodziny.

Źródło: Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, str. 67.

Na przestrzeni ostatnich lat można zaobserwować, że liczba placówek aktywizujących osoby starsze stale rośnie. Dotyczy to również klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów, których liczba w porównaniu z rokiem poprzednim (tj. 2019) wzrosła o 22 placówki, tj. o 7%. Infrastruktura tego typu dostępna była na terenie 109 gmin naszego województwa, to o 6 gmin więcej niż w roku 2019. Najwięcej klubów i świetlic dla seniorów funkcjonowało w Koronowie (33 placówki), mieście Grudziądzu (19 placówek), mieście Bydgoszczy, Toruniu i Stolnie (po 12 placówek) oraz w Białych Błotach (10 placówek).

Tabela 8. Kluby i świetlice dla seniorów w gminach województwa kujawsko-pomorskiego

Rodzaj placówki	2016	2017	2018	2019	2020
	Wartość ogółem (województwo)				
Liczba klubów/ świetlic dla seniorów	256	267	299	311	333

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za lata 2016-2020

¹¹ W danych dot. liczby miejsc, osób korzystających oraz rocznych kosztów prowadzenia i utrzymania placówek nie wykazano danych dot. dziennego domu pobytu przy ul. Watzenrodego w Toruniu, w Łówkowicach (gm. Bądkowo), Golubiu-Dobrzyniu, w Mogilnie i w Paterku.

15

Liczba gospodarstw opiekuńczych¹²

Gospodarstwa opiekuńcze to forma wsparcia polegająca na łączeniu działalności rolniczej z opieką nad osobami potrzebującymi pomocy. Najważniejszą cechą charakterystyczną takich gospodarstw jest wykorzystywanie potencjału gospodarstwa rolnego do prowadzenia działań przede wszystkim o charakterze terapeutycznym, opiekuńczym i integracyjnym celem włączenia społecznego osób przebywających w danym gospodarstwie opiekuńczym.

*Źródło: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie, „GOSPODARSTWA OPIEKUŃCZE budowanie sieci współpracy”, Kraków 2017, s. 5. http://cdr112.e-kei.pl/gospodarstwaopiekuncze/images/publikacje/broszura/gospodarstwa_opiekuncze.pdf
Data korzystania: 15.04.21 r.*

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało 15 gospodarstw opiekuńczych - to o dwie placówki więcej niż w roku poprzednim. Placówki tego typu powstały i działają w naszym województwie w ramach projektu pn. „Opieka w zagrodzie – gospodarstwa opiekuńcze w województwie kujawsko-pomorskim”, który realizowany jest przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

W analizowanym roku gospodarstwa opiekuńcze działały w 10 powiatach: brodnickim, golubsko-dobrzyńskim, mogileńskim, rypińskim, sępoleńskim, świeckim, tucholskim, wąbrzeskim, włocławskim i żnińskim. W porównaniu do roku 2019 to o jeden powiat więcej - swoją działalność rozpoczęło gospodarstwo w powiecie włocławskim.

Tabela 9. Gospodarstwa opiekuńcze w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r.

Rodzaj placówki	Liczba placówek ogółem		Liczba powiatów, na terenie których działają gospodarstwa opiekuńcze	
	2019	2020	2019	2020
Gospodarstwa opiekuńcze	13	15	9	10

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie informacji przekazanych przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie oraz danych własnych ROPS w Toruniu

¹² Wykaz gospodarstw opiekuńczych na podstawie informacji przekazanych przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie (stan na grudzień 2020 r.).

Mapa 4. Wybrane elementy infrastruktury dedykowane osobom starszym na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 roku

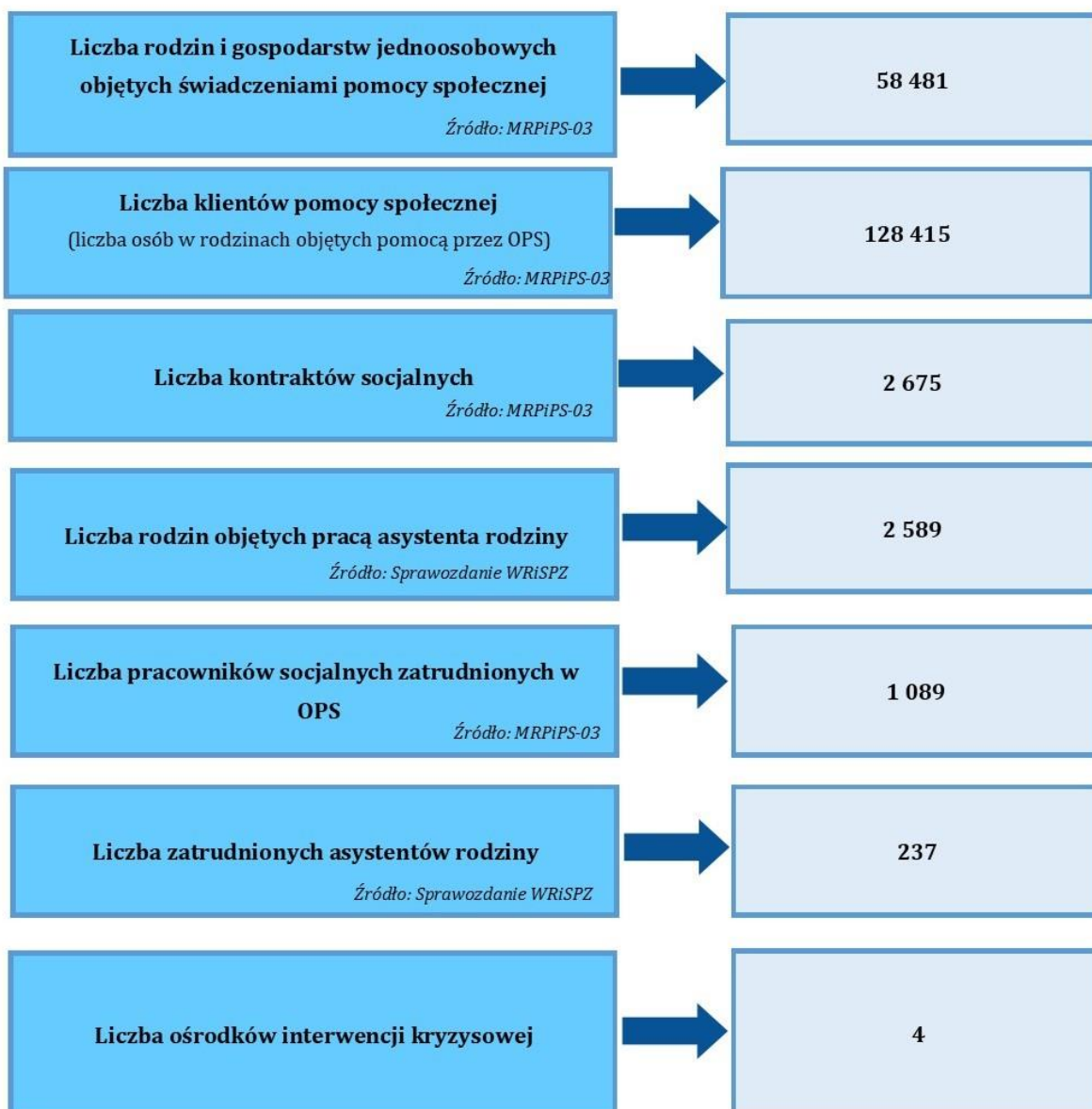
- domy pomocy społecznej [49]
 - dzienne domy pobytu [43]
 - gospodarstwa opiekuńcze [15]
- 2 liczba placówek

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych własnych ROPS w Toruniu, Informacji przekazanych przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie oraz Rejestru DPS Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy, opracowanie graficzne Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Podsumowanie:

- ✓ Liczba osób starszych w 2020 roku wynosiła 447 764 osoby, co w porównaniu do 2019 roku stanowi wzrost o 11 224 osoby;
- ✓ Spadł odsetek osób objętych usługami opiekuńczymi (2019 r. – 1,9%, 2020 r. – 1,7%);
- ✓ W 2020 roku w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowały 43 dzienne domy pobytu (łącznie z 3 filiami) – odnotowano spadek o 12 placówek w porównaniu do 2019 roku;
- ✓ W naszym regionie funkcjonowały 333 kluby i świetlice dla seniorów – odnotowano wzrost o 22 placówki w porównaniu do 2019 roku.

2. Klienci pomocy społecznej

Wybrane wskaźniki obrazujące województwo kujawsko-pomorskie na tle kraju

6,2

Odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Zadaniem pomocy społecznej jest również zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są obowiązane do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej (Art. 3 i art. 4 ustawy*).

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- pracy socjalnej;
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb (Art. 15 ustawy*).

Prawo do świadczeń pieniężnych przysługuje osobom i rodzinom, których posiadane dochody nie przekraczają kryteriów dochodowych ustalonych w oparciu o próg interwencji socjalnej – przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednego z wymienionych powodów (za wyjątkiem ubóstwa) lub innych okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy społecznej (Art. 8 ustawy*).

Od 1 października 2018 r. kryterium dochodowym:

- dla osoby samotnie gospodarującej był dochód nie przekraczający kwoty 701 zł,
- dla osoby w rodzinie – kwota 528 zł.

Rada gminy, w drodze uchwały, może podwyższyć kwoty uprawniające do zasiłków okresowego i celowego.

Zgodnie z Art. 9.1. ustawy* kryteria dochodowe podlegają weryfikacji co 3 lata, z uwzględnieniem wyniku badań prognozy interwencji socjalnej. Badania prognozy interwencji socjalnej dokonuje Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Ostatnia weryfikacja kryteriów dochodowych uprawniających do świadczeń pomocy społecznej miała miejsce 1 października 2018 r. Od tego czasu powyższe kryteria nie uległy zmianie.

Źródło: ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

Rok 2020 był kolejnym rokiem potwierdzającym trend spadku natężenia korzystania z pomocy społecznej. Ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało 6,2%¹³ mieszkańców województwa (spadek w porównaniu z rokiem 2019 o 0,7 p.p. – nieznacznie wyższy niż w poprzednim okresie sprawozdawczym). W liczbach bezwzględnych, w 2020 roku ośrodki pomocy społecznej w regionie udzieliły świadczeń 58 481 rodzinom (spadek o 4 546 rodzin w porównaniu z rokiem poprzednim), to jest 128 415 osobom (spadek o 13 881 osób w stosunku do roku 2019)¹⁴.

¹³Należy podkreślić, iż wskaźnik natężenia korzystania z pomocy społecznej na potrzeby raportu OZPS obliczany jest przy wykorzystaniu danych dotyczących stanu ludności na koniec roku poprzedzającego okres sprawozdawczy, gdyż w momencie opracowywania raportu dane z danego roku nie są jeszcze dostępne w GUS (w tym przypadku dane w zakresie liczby ludności dotyczą 2019 roku). Biorąc pod uwagę, iż ludność regionu z roku na rok spada, należy uwzględnić, iż wskaźnik skali korzystania ze świadczeń pomocy społecznej w rzeczywistości plasuje się na trochę wyższym poziomie.

¹⁴ Dane dotyczą rzeczywistej liczby rodzin i osób w rodzinie objętych pomocą społeczną przez OPS i pochodzą ze sprawozdania MRPiS-03-R za I-XII 2020 r., Dział 3 Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną.

Świadczenia pieniężne (w formie zasiłku: stałego, okresowego, celowego i specjalnego celowego) uzyskało 82% osób korzystających z pomocy społecznej (wzrost o 8 p.p. w porównaniu z rokiem 2019). Pomoc w formie świadczeń niepieniężnych (m.in. praca socjalna, poradnictwo specjalistyczne, posiłek, bilet kredytowany, sprawienie pogrzebu) otrzymało 54% klientów ośrodków pomocy społecznej (w tym przypadku odnotowany został spadek o 4,5 p.p. w porównaniu z poprzednim rokiem)¹⁵.

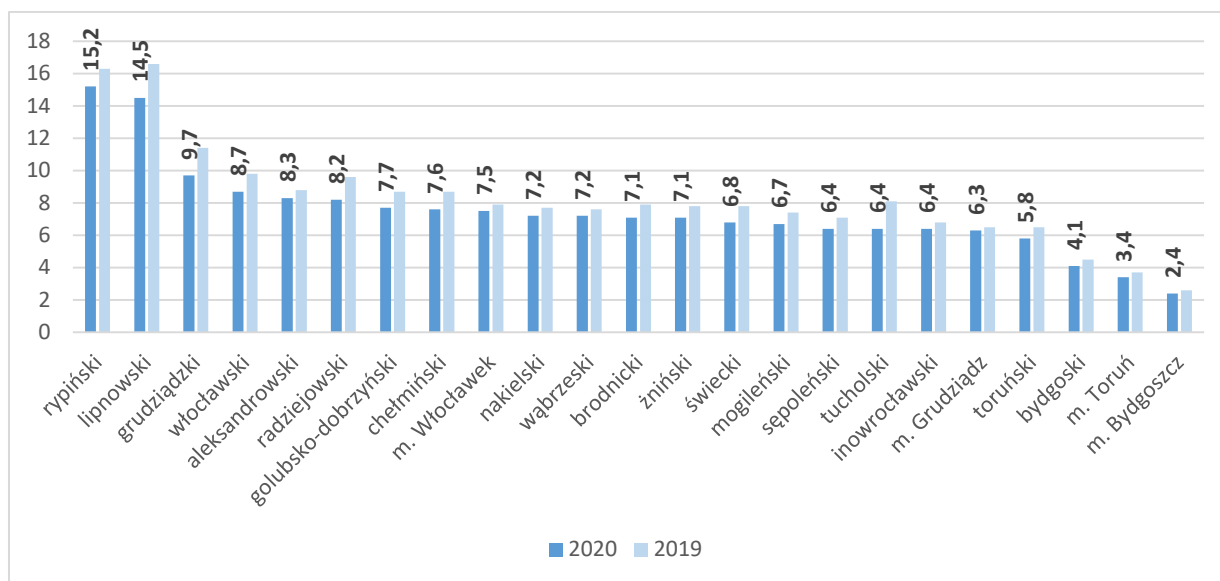
Tabela 10. Natężenie korzystania ze świadczeń pomocy społecznej w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	2020	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
Wartość ogółem (województwo)						
Odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej (dot. osób w rodzinach, którym decyzją przyznano świadczenie pomocy społecznej)	8,3%	7,5%	6,9%	6,2%	15,2% (p. rypiński)	2,4% (m. Bydgoszcz)

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za lata 2016-2019, OZPS za 2017, Sprawozdanie MRPiPS-03-R za rok 2018-2020

¹⁵ Należy nadmienić, iż rodzinom i osobom w rodzinach korzystających z pomocy społecznej można równocześnie udzielić pomocy pieniężnej i niepieniężnej.

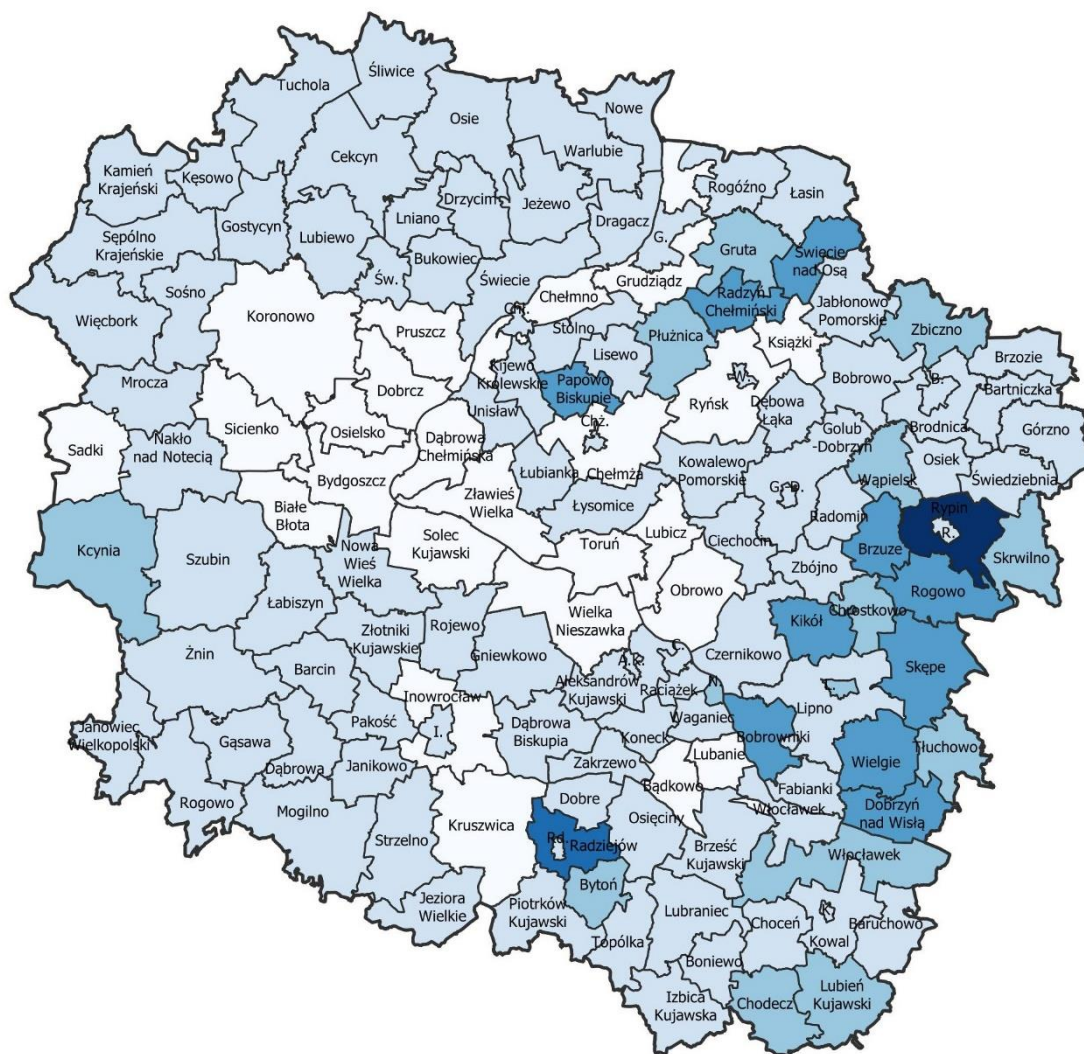
Wykres 8. Odsetek klientów pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 roku (w gminach w układzie powiatowym)

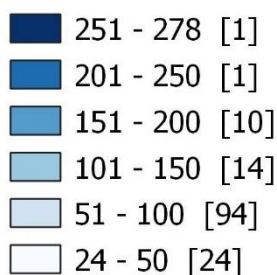
Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za rok 2018-2019, Sprawozdanie MRPiPS-03-R za rok 2019-2020

Analizując zróżnicowanie wewnątrzregionalne pod kątem natężenia korzystania z pomocy społecznej, można wskazać, iż podobnie jak w latach poprzednich najwyższe odsetki klientów pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców odnotowane zostały w powiatach rypińskim, lipnowskim i grudziądzkim. W odniesieniu do ogólnego spadku korzystających z pomocy, w każdym z powiatów regionu odnotowany został spadek natężenia korzystania z pomocy społecznej, największy dotyczył powiatu lipnowskiego (ponad 2 p.p.) oraz powiatów grudziądzkiego i tucholskiego (1,7 p.p.). Powyższy wykres prezentuje również znaczne zróżnicowanie skali udzielanej pomocy społecznej w różnych powiatach województwa, gdyż wartość najwyższa jest ponad 6-krotnie większa od osiągniętej wartości najniższej tego wskaźnika.

Mapa 5. Natężenie korzystania z pomocy społecznej w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 roku

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych MRPiPS-03 za rok 2020, dane BDL GUS, opracowanie graficzne Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Na potrzeby raportu OZPS, corocznie analizowany jest wskaźnik deprivacji lokalnej, mierzony jako stosunek liczby osób w rodzinach pobierających świadczenia z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców regionu w przeliczeniu na 1 000 osób. Analizując osiągnięte dane w tym zakresie, można wskazać, iż w 2020 roku:

- wskaźnik deprivacji dla województwa kujawsko-pomorskiego wynosił 62 osoby korzystające z pomocy społecznej na 1 000 mieszkańców (w 2017 roku 82/1000 osób, w roku 2018 - 75/1000 osób, w roku 2019 – 69/1000 osób);
- nadal najwyższy wskaźnik deprivacji lokalnej zauważa się w gminach położonych w południowo-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego;
- w 48 gminach ww. wskaźnik był niższy niż średnia dla województwa (w roku 2017 - 40 gmin, w roku 2018 - 42 gminy, w 2019 – 46 gmin) i podobnie jak w roku poprzednim, najniższe wartości wskaźnika (poniżej 40 osób na 1000) odnotowano w 5 gminach: w Bydgoszczy (24 osoby), w Białych Błotach, w Osielsku i w Wielkiej Nieszawce (po 32 osoby) oraz w Toruniu (34 osoby)
- w pozostałych 96 gminach wartość wskaźnika była wyższa od średniej wojewódzkiej, a najwyższe wartości (powyżej 200) osiągnęła w 2 gminach: analogicznie jak w roku poprzednim w gminie wiejskiej Rypin (278) oraz w gminie wiejskiej Radziejów (205).

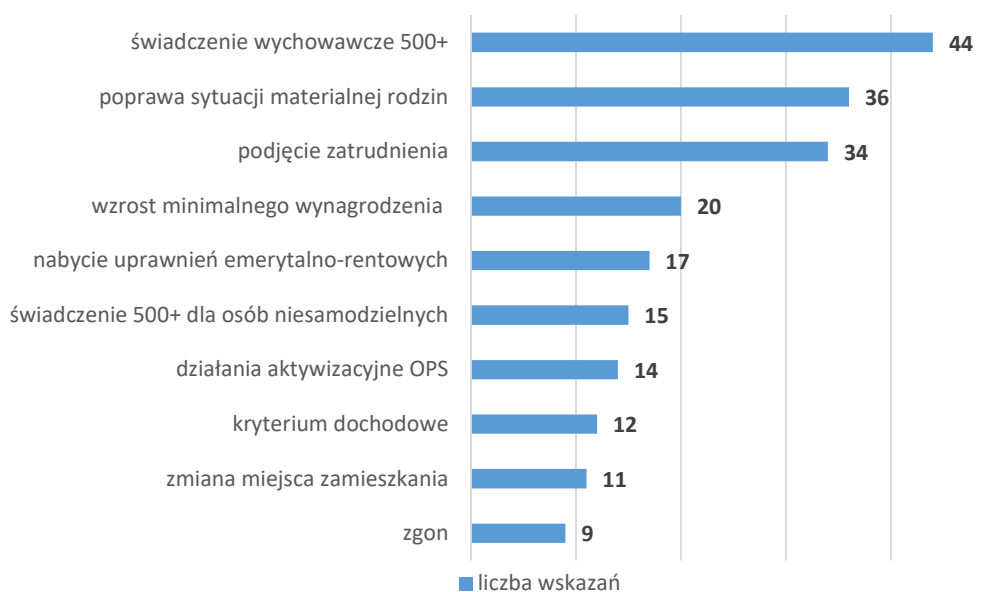
Analizując sytuację liczebności klientów pomocy społecznej w gminach regionu, kierownicy ośrodków pomocy społecznej wskazali, iż w ich ocenie liczba osób korzystających ze wsparcia w 2020 roku (w porównaniu z rokiem poprzednim): nie zmieniła się (28 gmin), wzrosła (10 gmin), spadła (106 gmin). Jako najczęstsze przyczyny wzrostu wskazywano:

- sytuację pandemii COVID-19 (7 wskazań),
- wzrost bezrobocia (5 wskazań),
- starzenie się mieszkańców (3 wskazania).

Na poniższym wykresie zaprezentowane zostały najczęstsze wskazania uzasadnienia dla spadku liczby osób korzystających z pomocy i wsparcia OPS. Blisko co drugi ośrodek wskazał, iż populacja klientów OPS zmniejsza się w konsekwencji wprowadzenia świadczenia wychowawczego 500+ (zdecydowanie rzadziej wskazywano również na świadczenie uzupełniające 500+ dla osób niesamodzielnych¹⁶, a na marginesie wspomniano o innych dodatkowych świadczeniach, jak tzw. 13 emerytura, czy emerytura mama 4+).

¹⁶ Świadczenie wynikające z ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji.

Wykres 9. Powody spadku liczby klientów pomocy społecznej w 2020 roku w gminach województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: ankieta dodatkowa do OZPS za 2020 rok

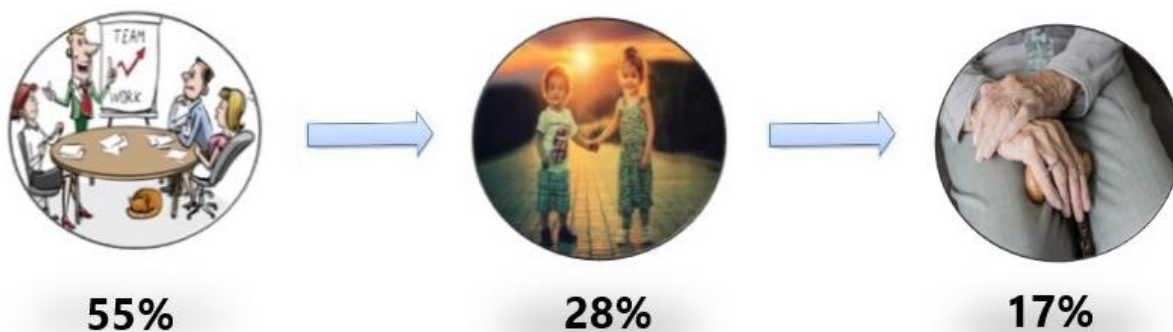
W 2018 roku miała miejsce ostatnia zmiana wysokości kryterium dochodowego uprawniającego do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Zgodnie z obowiązującą wysokością kryterium dochodowego na osobę w rodzinie (528 zł), można wskazać, iż aby ubiegać się o pomoc społeczną, rodzina musi żyć poniżej minimum socjalnego, w zasadzie na skraju minimum egzystencji¹⁷. W tym roku powinna mieć miejsce aktualizacja wysokości kryterium dochodowego.

¹⁷ W III kwartale 2020 roku minimum socjalne wynosiło 1011,24 zł na osobę w gospodarstwie domowym (4-osobowym), z kolei minimum egzystencji (w 2019 roku) w takim gospodarstwie to 533,67 zł na osobę; <https://pożyczka4you.pl/kryterium-dochodowe-mops/> (data korzystania: 15.04.2021)

Profil klienta pomocy społecznej

Analizując dostępne dane można wskazać, jakie cechy charakterystyczne posiada profil klienta pomocy społecznej w województwie kujawsko-pomorskim pod względem następujących kryteriów:

→ Ekonomiczne grupy wieku

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za rok 2020, grafika: pixabay.com

W 2020 roku w porównaniu z rokiem poprzednim wzrósł udział osób w wieku produkcyjnym (o 3 p.p.), a w takim samym wymiarze zmalał udział osób w wieku przedprodukcyjnym, natomiast grupa klientów pomocy społecznej w wieku poprodukcyjnym utrzymała się na tym samym poziomie.

→ Miejsce zamieszkania

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych MRPiPS-03-R za rok 2020, grafika: pixabay.com

W 2020 roku udział rodzin z obszarów wiejskich w populacji klientów pomocy społecznej zmniejszył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 1,7 p.p.

→ Typy rodzin

Jednoosobowe gospodarstwa domowe

51%

Rodziny z dziećmi

33%

Rodziny emerytów i rencistów

19%

Rodziny niepełne

11%

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych MRPiS-03-R za rok 2020, grafika: pixabay.com

W ogóle rodzin/gospodarstw domowych korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej rodziny wielodzietne (z trójką i więcej dzieci) stanowiły w 2020 roku 9%.

Powody korzystania z pomocy społecznej

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej podstawą udzielenia wsparcia z systemu pomocy społecznej mogą być określone powody, których ustawodawca wskazał 15. W poniższej tabeli przedstawione zostały te najczęściej występujące, a pozostałe są odnotowywane w statystykach zdecydowanie rzadziej.

Tabela 11. Liczba i odsetek osób korzystających z pomocy społecznej wg powodu otrzymania świadczeń

Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej ¹⁸	2017	2018	2019	2020
Ubóstwo	113 690 (66,0%)	99 863 (64,0%)	85 449 (60,1%)	76 538 (59,6%)
Bezrobocie	103 231 (60,0%)	87 110 (55,9%)	74 296 (52,2%)	66 575 (51,8%)
Nieppełnosprawność	50 036 (29,0%)	46 371 (29,7%)	43 070 (30,3%)	37 548 (29,2%)
Długotrwała lub ciężka choroba	47 728 (27,7%)	47 563 (30,5%)	45 900 (32,3%)	40 682 (31,7%)
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	37 501 (21,8%)	36 162 (23,2%)	33 750 (23,7%)	31 323 (24,4%)

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS 2017, MRPiPS-03 za rok 2018-2020

Sukcesywnie z roku na rok maleje odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa i bezrobocia. Zauważalne są wzrosty odsetka klientów OPS, którym wsparcia udzielono z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby, co może oznaczać, iż częściej klientami pomocy społecznej zaczynają być osoby starsze. Systematycznie wzrasta również odsetek osób z rodzin, w których powodem udzielanej pomocy jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Zaprzestanie korzystania z pomocy społecznej

<h1>18,2</h1>	<p>Zadaniem pomocy społecznej jest przede wszystkim podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.</p>
<p>Odsetek rodzin, które zaprzestały korzystać z pomocy społecznej</p>	<p>Źródło: ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej</p>

¹⁸ Dla 1 rodziny można wskazać kilka powodów do korzystania z pomocy społecznej.

Tabela 12. Rodziny, które zaprzestały korzystania z pomocy społecznej w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	2020
	Wartość ogółem (województwo)			
Liczba rodzin, które zaprzestały korzystania z pomocy społecznej	10 647	11 041	10 839	10 693
Liczba osób w rodzinach, które zaprzestały korzystania z pomocy społecznej	25 362	25 566	23 808	23 836
Odsetek rodzin, które zaprzestały korzystania z pomocy społecznej	14,5%	16,4%	17,2%	18,2%

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za lata 2017-2019 r., MRPiPS-03 2020 r., oraz ankiety dodatkowej do OZPS

Jak wynika z danych nadesłanych przez ośrodki pomocy społecznej w ramach badania dodatkowego do OZPS, 18,2% rodzin zaprzestało korzystania z pomocy społecznej w 2020 roku (10 693 z 58 481 rodzin w ogóle korzystających z pomocy). Od 2017 roku obserwować można wzrost odsetka rodzin, które zaprzestały korzystać z pomocy społecznej z 14,5% w roku 2017 do 18,2% w roku 2020.

Asystentura rodziny

27,8	<p>Jednym z obowiązków gminy, nałożonym na mocy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jest zapewnienie wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Wśród form pracy z rodzinami dysfunkcyjnymi wyróżnić można asystenturę rodziny, która zakłada współpracę rodziny z asystentem ukierunkowaną na poprawę jej funkcjonowania oraz przezwyciężenie życiowych trudności, aby w konsekwencji uchronić dzieci przed umieszczeniem w pieczy zastępczej lub zagrożeniem tego rodzaju konsekwencjami.</p>
<p>Odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, które zostały objęte pracą asystenta rodziny</p>	
	<p>Źródło: ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej</p>

Tabela 13. Asystentura rodziny w gminach województwa kujawsko-pomorskiego¹⁹

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	2020	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
	Wartość ogółem (województwo)					
Liczba asystentów rodziny zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej	248	246	241	237	X	X
Liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny	2 781	2 671	2 711	2589	X	X
Liczba OPS zatrudniających asystentów rodziny	136	137	136	135	X	X

¹⁹Dane na temat liczby asystentów rodziny oraz rodzin objętych pracą asystenta rodziny pochodzą ze sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za II półrocze, czyli obejmują okres od lipca do grudnia danego roku.

Odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, które zostały objęte pracą asystenta rodziny	25,5%	25%	26,9%	27,8%	98,7% (p. wąbrzeski)	10,8% (m. Włocławek)
--	-------	-----	-------	-------	-------------------------	-------------------------

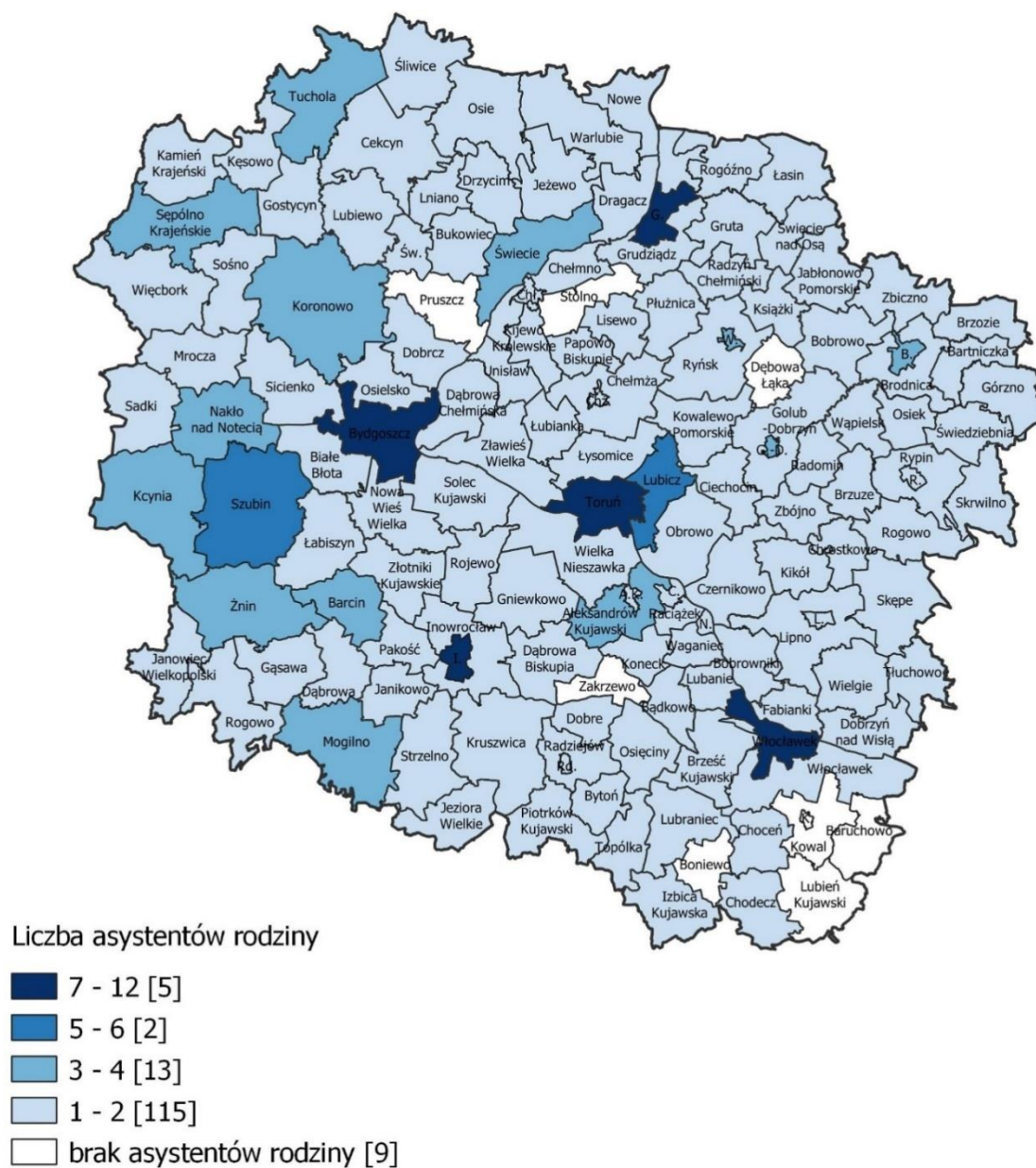
Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za lata 2016-2017, Sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2018-2020

Do zadań własnych gminy należy m.in. zapewnienie rodzinie, która przeżywa trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej pomocy asystenta rodziny. Pomimo faktu, iż od stycznia 2015 roku funkcjonuje prawny obowiązek zatrudnienia asystentów przez OPS, to wciąż na terenie 9 gmin zadanie to, nie jest realizowane. Łącznie, na terenie 135 gmin w 2020 roku zatrudnionych było 237 asystentów rodziny, co oznacza nieznaczny spadek w porównaniu z latami poprzednimi. Warty odnotowania jest fakt, iż blisko 70% gmin (97 gmin) zatrudniało zaledwie 1 asystenta rodziny. Wraz ze spadkiem zatrudnionych asystentów rodziny, zmniejsza się liczba rodzin objętych asystenturą rodziny. W 2020 liczba tychże rodzin wyniosła 2 589, co oznacza spadek o 122 rodziny.

Pomimo spadku w liczbie rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny, wciąż na terenie 11 gmin przekroczony został ustawowy wymóg dopuszczalnej liczby 15 rodzin, z którymi asystent rodziny może pracować równocześnie²⁰. Były to gminy wiejskie: Bukowiec, Chocień, Inowrocław, Osielsko, Sośno, Świdziebnia, Włocławek, Złotniki Kujawskie, gminy miejsko-wiejskie: Pakość, Solec Kujawski oraz miasto Włocławek. Najwyższy odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, które zostały objęte pracą asystenta rodziny występował na terenie powiatu: wąbrzeskiego (98,7%) oraz grudziądzkiego (72,2%), najniższy natomiast w miastach na prawach powiatu: we Włocławku (10,8%) oraz w Bydgoszczy (12,9%).

²⁰ Liczba rodzin, z którymi jeden asystent może w tym samym czasie prowadzić pracę, jest uzależniona od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekroczyć 15. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Mapa 6. Asystenci rodziny na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych ze Sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu za rok 2020, opracowanie graficzne Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

8,1

Odsetek rodzin korzystających z poradnictwa specjalistycznego

Poradnictwo specjalistyczne w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną.

Źródło: ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

Tabela 14. Poradnictwo specjalistyczne wykazane przez OPS w gminach województwa kujawsko-pomorskiego

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	2020	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
	Wartość ogółem (województwo)					
Liczba ośrodków pomocy społecznej, które wykazały realizację poradnictwa specjalistycznego	77	78	74	75	x	x
Odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej objętych poradnictwem specjalistycznym wykazany przez ośrodki pomocy społecznej	8,7%	9,6%	9,3%	8,1%	29,8% (m. Grudziądz)	0,1% (p. golubsko-dobrzyński)

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS 2017, MRPiPS-03 za lata 2018-2020

W 2020 roku poradnictwo specjalistyczne realizowane było na terenie 75 gmin (wzrost o 1 gminę w porównaniu z rokiem poprzednim). Z porad prawnych, psychologicznych oraz rodzinnych skorzystały łącznie 4 743 rodziny, co oznacza spadek o 1 122 rodziny (tj. o 19,1%). Na przestrzeni lat 2017-2020 odsetek osób korzystających z pomocy społecznej objętych poradnictwem specjalistycznym zmniejszył się o 0,6 p.p. W roku 2020 wyniósł on 8,1%. Ważnym odnotowania jest fakt, iż na terenie powiatu grudziądzkiego żadna rodzina nie skorzystała z poradnictwa specjalistycznego, a liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej na terenie powiatu wyniosła 1 448 rodzin. Najmniejszy odsetek rodzin korzystających z poradnictwa odnotowano w powiecie golubsko-dobrzyńskiego (0,1% - zaledwie 1 rodzina) i włocławskim (0,4% - 13 rodzin), natomiast największy na terenie Grudziądza (29,8%), co oznacza, że blisko co 3 rodzina korzystająca z pomocy społecznej w 2020 roku skorzystała z poradnictwa specjalistycznego.

Rodziny wspierające

Brak

Liczba rodzin wspierających

Formą wsparcia może być **pomoc rodziny wspierającej** w obszarze opieki i wychowania dziecka, prowadzenia gospodarstwa domowego, czy kształtowania właściwych ról społecznych. Rodziną wspierającą mogą zostać osoby z bezpośredniego otoczenia dziecka, z którymi po pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej, gmina zawiera umowę określającą zwrot kosztów związanych z udzielaniem pomocy.

Źródło: ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Podobnie jak w latach ubiegłych (z wyjątkiem 2019 roku – 1 rodzina wspierająca na terenie Włocławka) w 2020 roku na terenie województwa kujawsko-pomorskie nie funkcjonowała żadna rodzina wspierająca.

Ośrodki interwencji kryzysowej

4

Liczba ośrodków interwencji kryzysowej

Ośrodki interwencji kryzysowej to miejsca świadczenia pomocy osobom znajdującym się w różnego rodzaju sytuacjach kryzysowych wynikających m. in. z doświadczenia przemocy domowej, rozwodu, innych traumatycznych przeżyć, a także zdarzeń losowych, czy masowych katastrof. W ramach ośrodka oferowane jest wsparcie w formie pomocy psychologicznej, porady prawnej, pracy socjalnej, czy nawet schronienia, gdyż w niektórych placówkach działają hostele. Prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej to jedno z zadań własnych powiatu.

Źródło: ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

Tabela 15. Ośrodki interwencji kryzysowej w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj placówki	2017	2018	2019	2020	Liczba osób korzystających
	Liczba placówek ogółem				
Ośrodki interwencji kryzysowej	5	5	5	4	557 ²¹

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za lata 2016-2020

Na przestrzeni ostatnich 4 lat liczba ośrodków interwencji kryzysowej utrzymywała się na bardzo zbliżonym poziomie. W ostatnich latach na terenie województwa funkcjonowało 5 OIK, natomiast w roku 2020 liczba ośrodków zmniejszyła się do 4. Działały one w następujących powiatach: chełmińskim, inowrocławskim, świeckim i wąbrzeskim (likwidacji uległ OIK w powiecie mogileńskim).

Ponadto w województwie w 2020 roku funkcjonowały 3 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy (p. tucholski – gmina Tuchola, p. inowrocławski – gmina Inowrocław w. oraz we Włocławku).

²¹ Przez liczbę osób korzystających należy rozumieć nie tylko osoby, które skorzystały ze schronienia (miejsc hostelowych), ale również korzystających z pomocy i wsparcia specjalistów zatrudnionych w OIK.

1 903

Średnia liczba mieszkańców, przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS w pełnym wymiarze czasu pracy

55

Średnia liczba rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną, przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS w pełnym wymiarze czasu pracy

Pracownikiem socjalnym może zostać osoba posiadająca dyplom ukończenia kolegium pracowników służb społecznych, lub studiów wyższych na kierunku praca socjalna (lub do dnia 31 grudnia 2013 r. ukończyła studia wyższe o specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego na jednym z kierunków: pedagogika, pedagogika specjalna, politologia, polityka społeczna, psychologia, socjologia, nauki o rodzinie).

Zatrudnienie pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej powinno spełniać dwa ustawowo określone kryteria:

- jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub na jednego pracownika socjalnego zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy przypada nie więcej niż 50 rodzin/osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną,
- ośrodek pomocy społecznej zatrudnia w pełnym wymiarze czasu pracy nie mniej niż 3 pracowników socjalnych.

Ustawa o pomocy społecznej ustala dwa stopnie specjalizacji zawodowej w zawodzie pracownika socjalnego:

- I stopień specjalizacji ukierunkowany na uzupełnienie i pogłębienie wiedzy oraz umiejętności zawodowych w zakresie metod pracy,
- II stopień umożliwia awans zawodowy poprzez pogłębienie wiedzy i doskonalenie umiejętności pracy z wybranymi grupami klientów pomocy społecznej.

Źródło: ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

Tabela 16. Dostępność oraz profesjonalizacja kadry pomocy społecznej w OPS w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	2020	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
	Wartość ogółem (województwo)					
Liczba pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej	1 127	1 114	1102	1089	x	x
Średnia liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS w pełnym wymiarze czasu pracy	1 881	1 878	1902	1903	2 523 (m. Bydgoszcz)	1 357 (m. Włocławek)
Średnia liczba rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy ²²	73	62	61	55	124 (p. rypiński)	32 (m. Toruń)

źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS 2017 Sprawozdanie MRPiPS-03 za lata 2018-2020

Liczba pracowników socjalnych zatrudnionych przez Ośrodki Pomocy Społecznej co roku ulega zmniejszeniu. W 2020 roku zatrudnionych było 1 089 pracowników, co oznacza spadek o 13 pracowników socjalnych względem roku ubiegłego. Tym samym nieznacznie, ponieważ z 1 881 do 1 903 zwiększyła się liczba mieszkańców przypadających na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy. Spadek odnotowano w przypadku średniej liczby rodzin i samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną przypadających na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS w pełnym wymiarze czasu. W 2019 roku na 1 pracownika średnio przypadało 61 rodzin, natomiast w 2020 roku liczba rodzin zmniejszyła się do 55.

Analizując dane na powiaty naszego województwa, najtrudniejszą sytuację dotyczącą zatrudnienia pracowników socjalnych odnotowano w Bydgoszczy, gdzie średnia liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS w pełnym wymiarze czasu pracy wyniosła 2 523 rodziny oraz w powiecie rypińskim gdzie średnia liczba rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną przypadająca na

²²Zgodnie z obowiązującymi zapisami ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, dane za rok 2014 przygotowywane były w stosunku jeden pracownik socjalny bez względu na wymiar czasu pracy. Zmiany wprowadzone w ust. 11 a także dodany ust. 12 art. 110, które weszły w życie z dniem 01.01.2015 r. nadały nowe brzmienie w/w ustawie akcentując zatrudnienie pracowników socjalnych w pełnym wymiarze czasu pracy. W związku z powyższym, dane za lata 2016-2019 pochodzą ze sprawozdania MRPiPS-03 i odnoszą się do pełnych etatów.

1 pracownika socjalnego zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy wyniosła 124 rodziny.

Tabela 17. Gminy, które w 2020 r. zatrudniały pracowników socjalnych niezgodnie z ustawowo określonymi kryteriami

Lp.	Powiat	Gmina	Liczba pracowników socjalnych zatrudnionych w OPS w pełnym wymiarze czasu pracy poniżej kryterium ustawowego	Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS w pełnym wymiarze czasu pracy powyżej kryterium ustawowego	Liczba rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną przypadająca na 1 pracownika socjalnego w pełnym wymiarze czasu pracy powyżej kryterium ustawowego	
1.	aleksandrowski	Ciechocinek		2124	112	
2.		Nieszawa	2,00			
3.		Zakrzewo	2,00			
4.	brodnicki	Brodnica m.		2063	66	
5.		Brzozie	2,00			
6.		Górzno	2,00			
7.	bydgoski	Nowa Wieś Wielka		2549	65	
8.		Osielsko		2462	338	
9.		Solec Kujawski		3360	100	
10.	golubsko-dobrzyński	Radomin	2,00			
11.	Grudziądz	Grudziądz		2195	90	
12.	grudziądzki	Radzyń Chełmiński	2,00	2319	142	
13.	inowrocławski	Janikowo		2178	65	
14.		Złotniki Kujawskie		2286	60	
15.	lipnowski	Chrostkowo	2,00			
16.		Lipno m.		2053	125	
17.	nakielski	Sadki	2,00			
18.	mogileński	Mogilno		2048	53	
19.	radziejowski	Dobre	2,00			
20.	rypiński	Wąpielsk	2,00			
21.	świecki	Jeżewo		2019	97	
22.		Świekatowo	2,00			
23.	toruński	Chełmża m.		2064	83	
24.		Czernikowo		2266	100	
25.		Łysomice		2539	69	
26.		Wielka Nieszawka	2,00			
27.	wąbrzeski	Wąbrzeźno		2704	99	
28.	włocławski	Baruchowo	2,00			
29.		Boniewo	2,00			
30.		Chocień		2659	108	
31.		Fabianki		2527	71	
32.		Kowal m.	2,00			
33.		Lubień Kujawski	2,00		3663	129
34.		Lubraniec		2359	74	
35.		Włocławek		2436	164	

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych ze Sprawozdania BDL GUS za rok 2019, Sprawozdanie MRPiPS-03 za 2020

W porównaniu z rokiem ubiegłym sytuacja dotycząca zatrudnienia pracowników socjalnych uległa poprawie. W 2019 roku 41 ośrodków nie spełniało przynajmniej jednego kryterium ustawowego, natomiast jak wynika z powyżej tabeli, w 2020 roku 35 ośrodków pomocy społecznej nie spełniało co najmniej 1 kryterium zatrudniania pracowników socjalnych. Wśród nich 2 nie spełniały żadnego ze wspomnianych kryteriów (Radzyń Chełmiński oraz Lubień Kujawski). Należy nadmienić, iż spośród 144 OPS, 15 OPS zatrudniało mniej niż 3 pracowników socjalnych (w 2019 – 20 ośrodków),

Praca socjalna

Tabela 18. Praca socjalna w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	2020	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
	Wartość ogółem (województwo)					
Liczba rodzin objęta pracą socjalną	80 826	69 167	67 031	60 247	x	x
Liczba osób w rodzinach objętych pracą socjalną	187 873	159 349	149 981	133 124	x	x

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za rok 2017, MRPiPS-03 za lata 2018-2020

Praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Głównym celem pracy socjalnej jest rozwinięcie lub wzmocnienie aktywności i samodzielności życiowej²³. W 2020 roku tym rodzajem wsparcia objętych zostało 60 247 rodzin, co w porównaniu z rokiem poprzednim jest spadkiem o 10,1% (67 031 rodzin – 2019 r.). Łącznie w 60 247 rodzinach, pracą socjalną objęto 133 124 osoby, tj. o 16 857 osób mniej aniżeli rok wcześniej (11,2%).

²³Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Kontrakt socjalny

2,2

Odsetek klientów ośrodków pomocy społecznej objętych kontraktem socjalnym

Praca socjalna może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny, który stanowi rodzaj umowy zawartej przez pracownika socjalnego z osobą korzystającą z pomocy społecznej, ze wskazaniem uprawnień i zobowiązań obu stron, zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby/rodziny.

Źródło: ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

Tabela 19. Kontakt socjalny w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	2020	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
	Wartość ogółem (województwo)					
Liczba gmin, w których w danym roku zawarto kontrakty socjalne	99	95	97	81	x	x
Liczba zawartych kontraktów socjalnych z klientami OPS	3 754	3 599	4 065	2 675	x	x
Odsetek klientów OPS objętych kontraktem socjalnym	2,6%	2,7%	3,3%	2,2%	5,0% p. świecki	0,1% p. włocławski

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za rok 2017, MRPiPS-03 za lata 2018-2020

Kontrakt socjalny to jedno z narzędzi pracy socjalnej, które ma pomóc w przezwycięzeniu trudnej sytuacji, w jakiej znalazła się osoba lub rodzina. Pracę socjalną w oparciu o kontrakt socjalny realizowano na terenie 81 gmin, co oznacza spadek o 16 gmin, w porównaniu z rokiem 2019. Z 4 065 do 2 675 (spadek o 1 390, tj. 34,2%) zmniejszyła się liczba zawartych kontraktów socjalnych. Łącznie tę formę pisemnej umowy ośrodki zawarły z 2 801 osób, co w porównaniu z rokiem ubiegłym jest spadkiem o blisko 2 000 osób (tj. 41%).

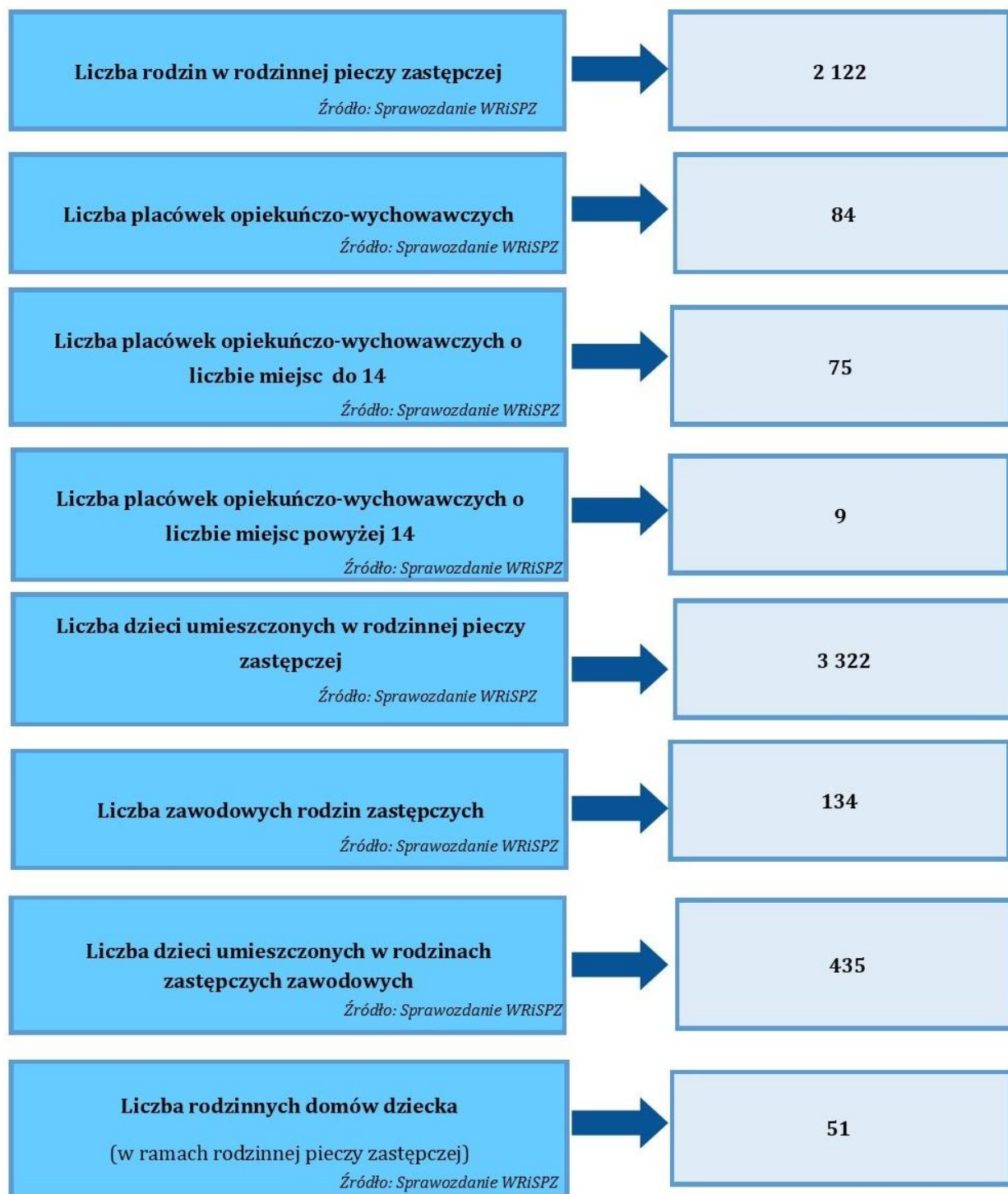
Odsetek klientów korzystających z pomocy społecznej objętych kontraktem socjalnym zmniejszył się o 1,1 p.p. (2020 r. – 2,2%, 2019 r. – 3,3%). Największy odsetek klientów, którzy zawarli kontrakt socjalny był niezmiennie od lat na terenie powiatu świeckiego (5,0%), najmniejszy natomiast na terenie powiatu rypińskiego (0,4%) oraz powiatu włocławskiego (0,1%), gdzie zaledwie 4 osoby zostały objęte kontraktem socjalnym.

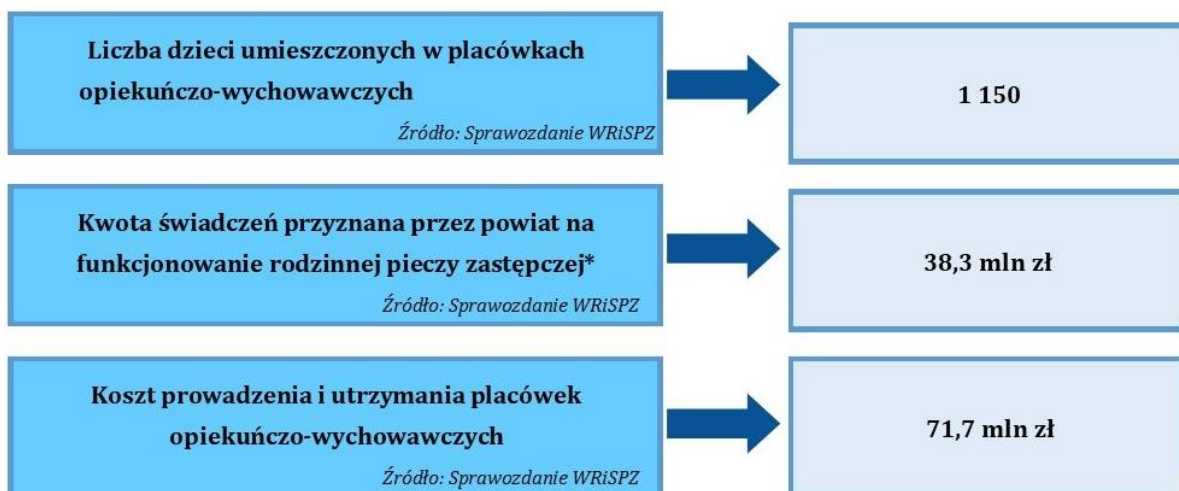
Podsumowanie

- ✓ W roku 2020 odnotowano najniższy wskaźnik natężenia korzystania ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej w okresie ostatnich 10 lat (6,2% osób);
- ✓ nadal obserwuje się systematyczny spadek liczby i odsetka mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego wymagających wsparcia świadczonego przez ośrodki pomocy społecznej;
- ✓ nadal zauważa się znaczne zróżnicowanie ww. wskaźnika wewnątrz województwa kujawsko-pomorskiego (wciąż najtrudniejsza sytuacja pod względem ww. wskaźnika dotyczy gmin położonych we wschodniej części regionu);
- ✓ w roku 2020 ponad 50% rodzin korzystających z pomocy społecznej stanowiły gospodarstwa domowe jednoosobowe;
- ✓ w roku 2020 blisko 1/5 ogółu rodzin objętych pomocą społeczną stanowiły rodziny emerytów i rencistów;
- ✓ nadal dominującymi powodami korzystania z pomocy społecznej w województwie kujawsko-pomorskim były: bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego;
- ✓ liczba ośrodków interwencji kryzysowej niezmiennie od wielu lat utrzymuje się na bardzo zbliżonym poziomie;
- ✓ o 122 zmniejszyła się liczba rodzin objętych asystenturą rodziny (spadek o 4,5%);
- ✓ liczba zatrudnionych asystentów rodziny z roku na rok maleje;
- ✓ z 74 do 75 wzrosła liczba ośrodków, na terenie których realizowano poradnictwo specjalistyczne, a zmniejszeniu o 1,2p.p. uległ odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej objętych poradnictwem specjalistycznym wykazanym przez OPS;
- ✓ wciąż w województwie występują gminy, które nie spełniają ustawowych warunków zatrudnienia pracowników socjalnych;
- ✓ wzrasta odsetek rodzin, które zaprzestały korzystania z pomocy społecznej z 14,5% w 2017 roku do 18,2% w 2020 roku;
- ✓ zmniejszeniu uległa liczba rodzin oraz liczba osób w rodzinach, które objęte były pracą socjalną;

- ✓ znacząco spadła liczba zawartych kontraktów socjalnych z klientami OPS (z 4 065 do 2 675 kontaktów), zmniejszył się odsetek klientów ops objętych kontraktem socjalnym.

3. Piecza zastępcza

*Jako kwota świadczeń przyznana przez powiaty na funkcjonowanie rodzinnej pieczy zastępczej rozumie się świadczenia dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka.

Rodzinne i instytucjonalne formy pieczy zastępczej

74,3

Odsetek dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w ogólnej liczbie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada na powiat obowiązek zapewnienia czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania jej przez rodziców, poprzez organizację funkcjonowania systemu pieczy zastępczej, który może być realizowany w formie instytucjonalnej (przez umieszczenia dziecka w placówkach opiekuńczo-wychowawczych) lub rodzinnej (poprzez pobyt dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka). Wyróżnia się następujące typy rodzin zastępczych:

- **rodzina zastępcza spokrewniona** – tworzona przez dziadków, ewentualnie pradiadków (tzw. wstępnych) oraz rodzeństwo dziecka, przysługuje jej pomoc finansowa na utrzymanie dziecka;
- **rodzina zastępcza niezawodowa** – tworzona przez dalszą rodzinę dziecka lub osoby niespokrewnione z nim, udzielane są jej świadczenia pieniężne na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w niej dziecka;
- **rodzina zastępcza zawodowa** – tworzona przez osoby, które uzyskują wynagrodzenie z tytułu pełnienia funkcji rodziny zastępczej, dodatkowo wypłacane są świadczenia pieniężne na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego dziecka,
- **rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego** – przyjmuje dziecko, w przypadku gdy zostało ono doprowadzone przez policję lub straż graniczną, na wniosek rodziców lub innej osoby, w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku m.in. z problemem przemocy w rodzinie,
- **rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna** – umieszcza się w niej dzieci zwłaszcza niepełnosprawne lub niedostosowane społecznie (m.in. na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, czy małoletnie matki z dziećmi).

Źródło: ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Tabela 20. Rodzinna piecza zastępcza w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	2020	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
	Wartość ogółem (województwo)					
Liczba rodzin zastępczych	2 217	2 148	2 113	2 122	x	x
Odsetek dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w ogólnej liczbie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	71,5%	73,6%	73,2%	74,3%	91,5% ²⁴ (p. nakielski)	49,5% (p. grudziądzki)
Odsetek dzieci umieszczonych w zawodowych rodzinach zastępczych w ogólnej liczbie dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej	10,6%	11,1%	13,1%	13,1%	42,2% (p. mogileński)	2,2% ²⁵ (m. Grudziądz)

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za rok 2017, Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2018-2020

W 2020 roku w województwie kujawsko-pomorskim rodzinną pieczę zastępczą stanowiło 2 071 rodzin zastępczych oraz 51 rodzinnych domów dziecka. Wśród łącznej liczby

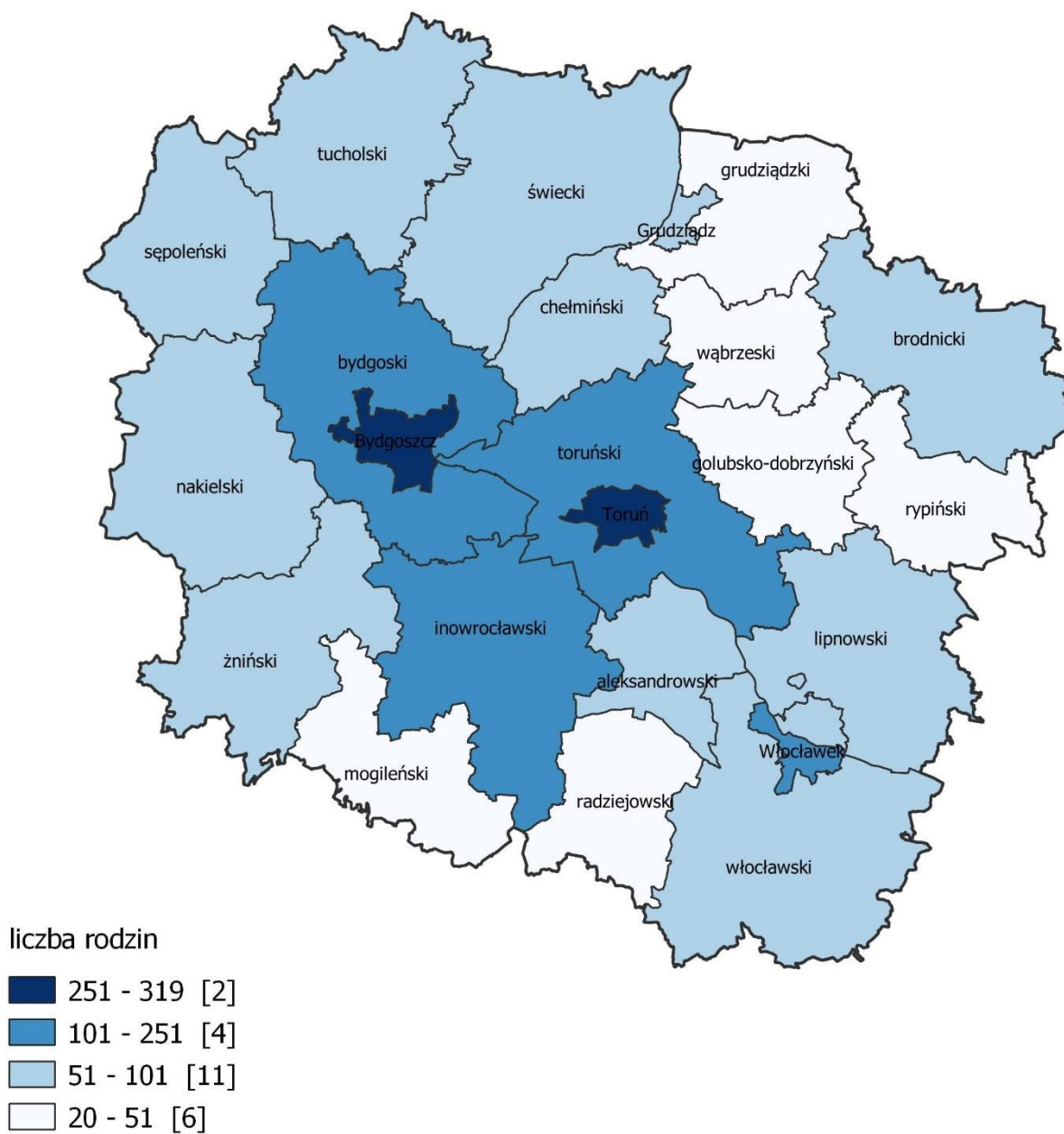
²⁴ Wśród maksymalnych wartości wskaźnika nie uwzględniono powiatów na terenie których nie funkcjonują całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze (powiat radziejowski oraz toruński).

²⁵ Wśród minimalnych wartości wskaźnika nie uwzględniono powiatów, na terenie których nie funkcjonują rodziny zastępcze zawodowe (powiat grudziądzki oraz radziejowski).

2 122 rodzin w rodzinnej pieczy zastępczej, 61,2% stanowiły rodziny zastępcze spokrewnione (1 298 rodzin), 30,1% rodziny zastępcze niezawodowe (639 rodzin), 6,3% to rodziny zawodowe (134 rodziny), a 2,4% rodzinne domy dziecka (51). W porównaniu z rokiem poprzednim odnotowany został wzrost w rodzicielstwie zastępczym o 3 rodziny i o 6 rodzinnych domów dziecka. W każdym z typów rodzin zastępczych (spokrewniona, niezawodowa oraz zawodowa) odnotowano wzrost o 1 rodzinę. Analizując powyższe zmiany w podziale na powiaty zauważyć można, iż:

- w 13 powiatach odnotowano wzrost ogółu liczby rodzin w rodzinnej pieczy zastępczej, największy w powiecie sępoleńskim (↑14 rodzin) oraz w powiecie inowrocławskim oraz tucholskim (↑8 rodzin). Na terenie 9 powiatów nastąpił spadek w liczbie rodzin. Największy spadek był w powiecie brodnickim (↓12 rodziny) oraz Bydgoszczy (↓11 rodzin). Na terenie powiatu aleksandrowskiego nie odnotowano żadnych zmian.
- w 8 powiatach wzrosła liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem, największy wzrost w powiecie sępoleńskim (↑10 rodzin) oraz w powiecie inowrocławskim (↑7 rodzin). Natomiast w 9 powiatach odnotowano spadek w liczbie rodzin spokrewnionych z dzieckiem, największy spadek nastąpił w Bydgoszczy (↓7rodzin). Na terenie 6 powiatów nie odnotowano zmian;
- w 12 powiatach województwa odnotowano wzrost rodzin niezawodowych, największy wzrost zaobserwowano w powiecie nakielskim i sępoleńskim(↑4 rodziny).Na terenie 8 powiatów liczba rodzin niezawodowych zmalała, największy spadek wystąpił na terenie Bydgoszczy oraz powiatu brodnickiego (↓6 rodzin);
- na terenie 5 powiatów wzrosła liczba rodzin zawodowych, największy wzrost nastąpił w powiecie tucholskim (↑7 rodzin). W 8 powiatach nastąpił natomiast spadek w liczbie rodzin zawodowych, największy spadek odnotowano w Toruniu (↓3 rodziny). Na terenie 2 powiatów: grudziądzkiego oraz radziejowskiego nie funkcjonowała żadna rodzina zawodowa;
- w powiecie lipnowskim odnotowano wzrost o 2 rodzinne domy dziecka, a w 5 powiatach liczba domów zwiększyła się o 1. Jedynie na terenie powiatu brodnickiego zmniejszeniu uległa liczba rodzinnych domów dziecka (↓1 rodzinny dom). W pozostałych 16 powiatach liczba rodzinnych domów dziecka nie uległa zmianie.

Mapa 8. Liczba rodzin w rodzinnej pieczy zastępczej w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych ze Sprawozdania WRiSPZ za rok 2020, opracowanie graficzne Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Placówki opiekuńczo-wychowawcze

84	<p>Placówki opiekuńczo-wychowawcze zapewniają całodobową opiekę i wychowanie dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej. Są prowadzone przez powiat lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania.</p> <p>Placówki opiekuńczo-wychowawcze:</p> <ul style="list-style-type: none">- zaspokajają niezbędne potrzeby dziecka, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne;- realizują przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku;- umożliwiają kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi;- podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny;- zapewniają dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku możliwości rozwojowych;- obejmują dziecko działaniami terapeutycznymi;- zapewniają korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych. <p><i>Źródło: ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej</i></p>
-----------	---

Tabela 16. Placówki opiekuńczo-wychowawcze w latach 2017-2020

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	2020
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	72	80	81	84

Źródło: OZPS za rok 2017, Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2018-2020

W województwie kujawsko-pomorskim od kilku lat zaobserwować można systematyczny wzrost w liczbie placówek opiekuńczo-wychowawczych. Na przestrzeni ostatnich 4 lat liczba placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej wzrosła z 72 do 84. Stały wzrost tego rodzaju placówek może wynikać z tego, iż część z nich dostosowała się do standardów określonych w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, dlatego też ich liczba wciąż ulega zwiększeniu. Wśród instytucjonalnej pieczy zastępczej 75 stanowiły placówki do 14 miejsc, a 9 to placówki, w których statutowa liczba miejsc jest większa niż 14. Dostosowanie placówek do standardów ustawowych możliwe było m.in. dzięki dofinansowaniom w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

Powiaty, na terenie których nie funkcjonowały żadne placówki opiekuńczo-wychowawcze to: radziejowski oraz toruński. Wartym odnotowania jest fakt, iż w zakresie funkcjonowania placówek do 14 miejsc standardy określone w ustawie osiągnięto już na

terenie 14 powiatów²⁶ (wzrost o 2 powiaty w porównaniu do roku poprzedniego): brodnickiego, bydgoskiego, chełmińskiego, golubsko-dobrzyńskiego, inowrocławskiego, lipnowskiego, mogileńskiego, nakielskiego, rypińskiego, tucholskiego, wąbrzeskiego, włocławskiego, Grudziądzka oraz Torunia. Na terenie 2 powiatów funkcjonują tylko i wyłącznie placówki powyżej 14 miejsc (powiat aleksandrowski oraz grudziądzki), a na terenie pozostałych 5 powiatów są placówki obu typów (powiat sępoleński, świecki, żniński, Bydgoszcz oraz Włocławek)²⁷.

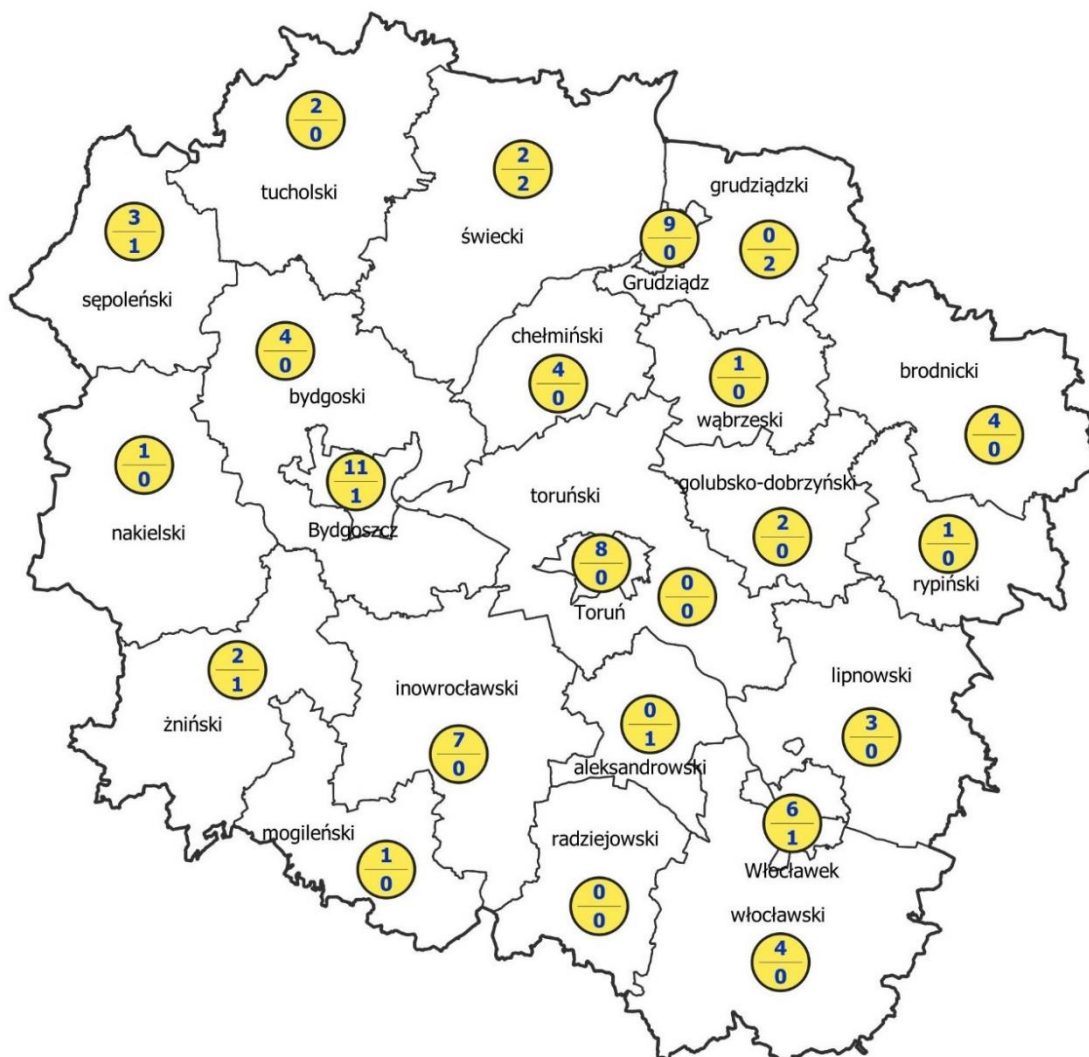
Wśród łącznej liczby 84 placówek opiekuńczo-wychowawczych najwięcej funkcjonowało na terenie Bydgoszczy (12), Torunia (9) oraz Grudziądzka (8). Po jednej placówce znajdowało się na terenie następujących powiatów: aleksandrowskiego, nakielskiego, mogileńskiego, rypińskiego oraz wąbrzeskiego.

W ciągu ostatniego roku nowe placówki zaczęły funkcjonować na terenie powiatu wąbrzeskiego (↑1) oraz Grudziądzka (↑3), obie placówki o liczbie miejsc do 14. Na terenie Torunia zlikwidowano 1 placówkę.

²⁶ Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy od dnia 1 stycznia 2021 roku prowadzone mogą być tylko placówki opiekuńczo-wychowawcze o liczbie miejsc do 14.

²⁷ Do dnia odwołania stanu zagrożenia epidemicznego i stanu epidemii ogłoszonego w związku z COVID-19, przepisów art.95ust.3–4a, art.109ust.2 i3 oraz art.230 ustawy z dnia 9czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z2019r. poz.1111, 924 i1818) w zakresie limitu liczby dzieci i osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, o których mowa wart.37ust.2, oraz w zakresie kryterium wieku dzieci, nie stosuje się do dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w związku z przeciwdziałaniem CO-VID-19. (Ustawa z dnia 16kwietnia 2020r.o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2).

Mapa 9. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych w 2020 roku

 Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych o liczbie miejsc do 14 [75]
 Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych o liczbie miejsc powyżej 14 [9]

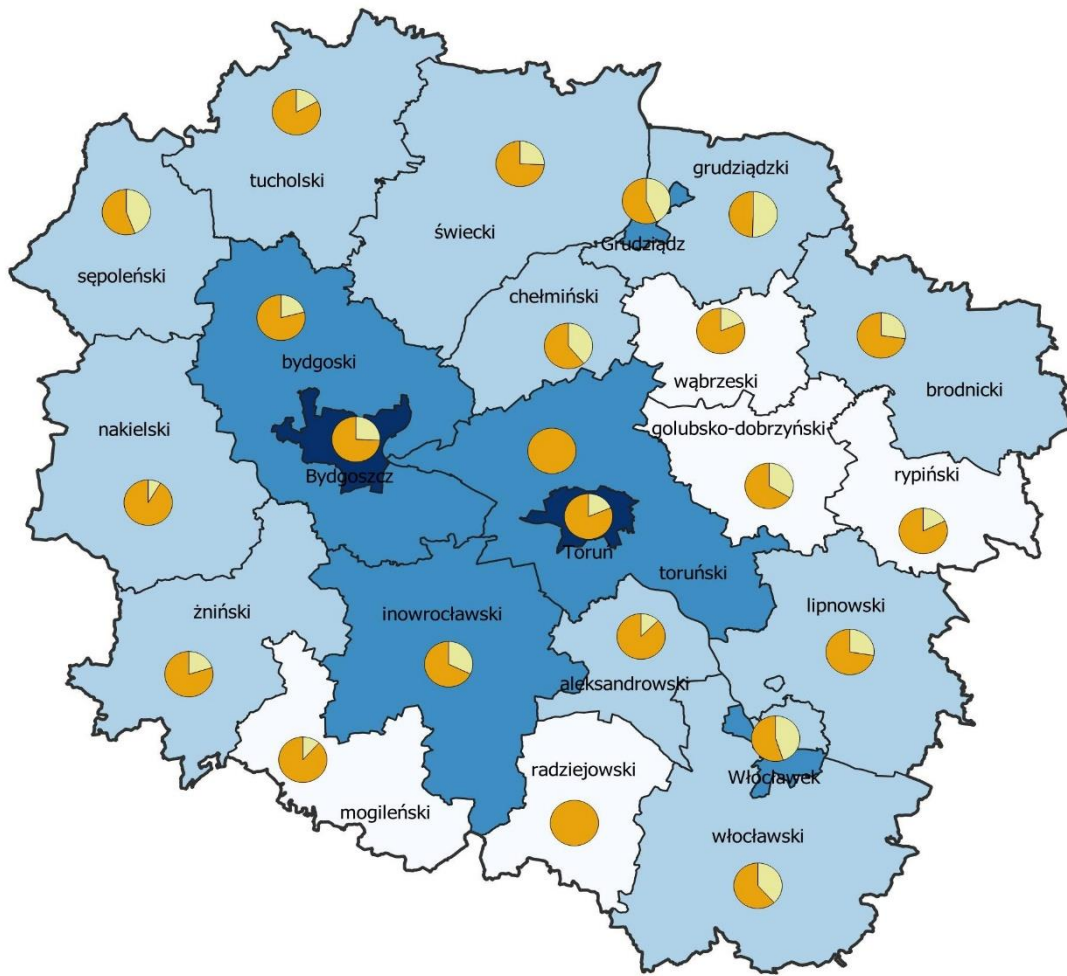
Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych ze Sprawozdania WRiSPZ za rok 2020, opracowanie graficzne Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

W 2020 roku, identycznie jak w roku poprzednim w pieczy zastępczej przebywało łącznie 4 472 dzieci. Odsetek dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej stanowił 74,3% (tj. wzrost o 1,1 p. proc.), natomiast odsetek dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej zmniejszył się z 26,8% do 25,7%. W rodzinnych formach pieczy zastępczej przebywało łącznie 3 322 dzieci (↑50 dzieci), natomiast w instytucjonalnych formach umieszczonych było 1 150 dzieci (↓50dzieci).

Na terenie powiatu grudziądzkiego odsetek dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej był wyższy aniżeli w rodzinnych formach. W pozostałych powiatach województwa rodzinna piecza zastępcza była dominująca. Największy odsetek dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej występował na terenie powiatu mogileńskiego (88,3%) oraz nakielskiego (91,5%)²⁸, najmniejszy natomiast w powiecie grudziądzkim (49,5%) oraz we Włocławku (55,1%).

²⁸ W powiecie radziejowskim oraz toruńskim odsetek dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w ogólnej liczbie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej wyniósł 100%. Wynika to z faktu, iż na terenie ww. powiatów nie funkcjonowała żadna placówka opiekuńczo-wychowawcza.

Mapa 10. Liczba dzieci ogółem umieszczona w pieczy zastępczej wraz z odsetkiem udziału dzieci w 2020 roku

liczba dzieci w pieczy zastępczej

401 - 616 [2]

201 - 401 [5]

101 - 201 [11]

50 - 101 [5]

udział w %

dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej

dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych ze Sprawozdania WRiSPZ za rok 2020, opracowanie graficzne Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej

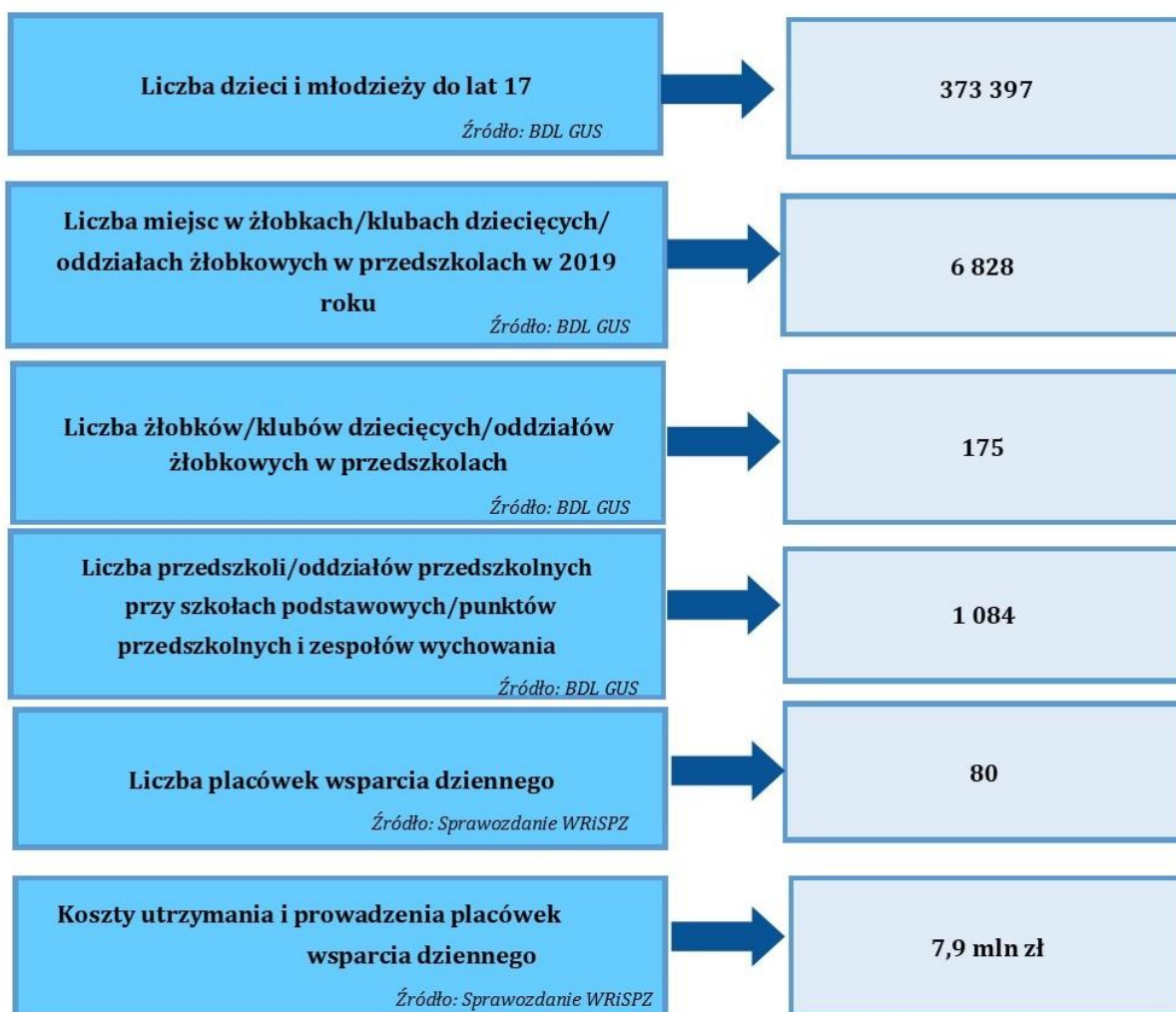
Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	2020
Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej	81	77	78	80

Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej na przestrzeni lat utrzymuje się na bardzo zbliżonym poziomie. W 2020 roku w województwie zatrudnionych było 80 koordynatorów, z czego 19 pracowało na terenie Bydgoszczy. Na terenie Grudziądza oraz powiatu inowrocławskiego zatrudnionych było 7 pracowników. W przypadku powiatu: bydgoskiego, grudziądzkiego, rypińskiego oraz świeckiego w 2020 roku zatrudniano tylko jednego koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

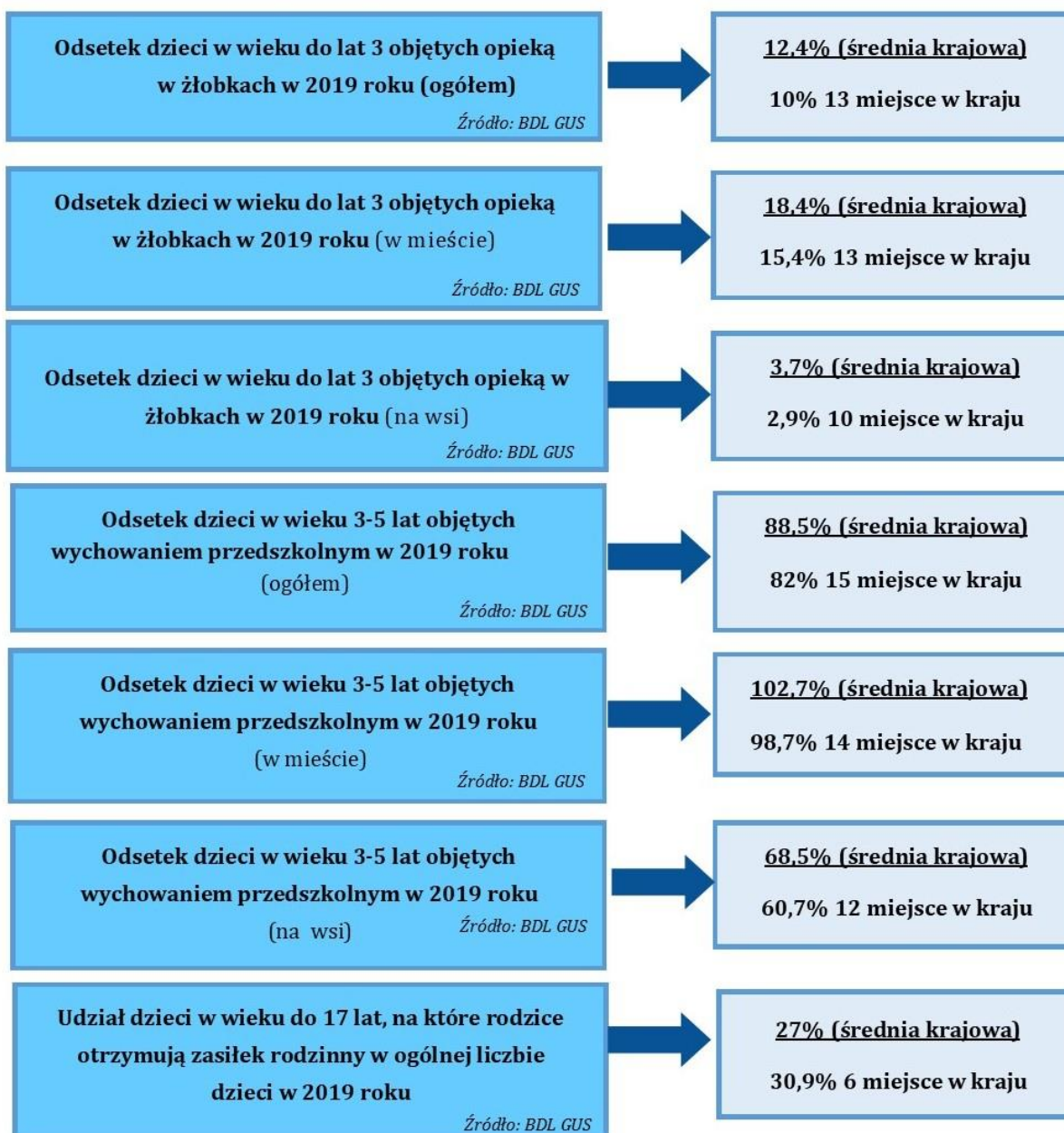
Podsumowanie

- ✓ Nieznacznie zwiększyła się liczba rodzin zastępczych;
- ✓ Zwiększyła się liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych o liczbie miejsc do 14 w głównej mierze dzięki dofinansowaniu z RPO WK-P 2014-2020;
- ✓ Standardy w zakresie funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych do 14 miejsc osiągnięto w 14 powiatach;
- ✓ Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej utrzymała się na tym samym poziomie co w roku poprzednim;
- ✓ Wzrósł odsetek dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w ogólnej liczbie dzieci w pieczy zastępczej.

4. Dzieci i młodzież

Wybrane wskaźniki obrazujące województwo kujawsko-pomorskie na tle kraju

Opieka nad dziećmi do lat 3

10

Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w ogólnej liczbie dzieci

Zgodnie z zapisami ustawy opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 może być organizowana w formie **żłobka** lub klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię. W żłobkach sprawowana jest opieka nad dziećmi w wieku od ukończenia 20 tygodnia życia, w wymiarze do 10 godzin dziennie. Kluby dziecięce adresowane są do dzieci, które ukończyły pierwszy rok życia, a wymiar czasowy świadczonej w nich opieki określony został na 5 godzin. Rejestr żłobków i klubów dziecięcych prowadzony jest przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

Źródło: ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3

Tabela 21. Żłobki/kluby dziecięce/oddziały żłobkowe w przedszkolach

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
	Wartość ogółem (województwo)				
Liczba żłobków/klubów dziecięcych/oddziałów żłobkowych w przedszkolach	109	144	175	x	x
Liczba miejsc w żłobkach/klubach dziecięcych/oddziałach żłobkowych w przedszkolach	4 170	5 670	6 828	x	x
Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach (BDL GUS)	6,5%	8,1%	10% ²⁹	23,6% (m. Toruń)	1,3 % (p. grudziądzki)

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za lata 2017-2019

Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową systematycznie wzrasta, w roku 2019 wynosił 10%. W latach 2017-2019 wzrósł o 3,5 p.p. Oznacza to, że 10 dzieci w wieku 0-3 lat na 100 korzysta z opieki żłobkowej. Podobnie jak w latach ubiegłych najwyższy odsetek dzieci objętych opieką żłobkową występował na terenie miast na prawach powiatu takich jak kolejno: Toruń (2018 r.-20,0%, 2019 r.-23,6%), Bydgoszcz (2018 r.-13,7%, 2019 r.-18,0%), Włocławek (2018 r.-13,3%, 2018 r.-17,4%). Jeśli chodzi o sytuację w powiatach to najkorzystniejsza występowała w powiecie tucholskim (2018 r.-7,6%, 2019 r.-12,2%), powiecie bydgoskim (2018 r.-11,1%, 2019 r.-10,8%), powiecie sępoleńskim (2018 r.-10,1%, 2019 r.- 10,7%). Najmniej korzystna sytuacja występowała na terenie powiatów: grudziądzkiego (2018 r.-1,3%, 2019 r.-1,3%), lipnowskiego (2018 r.-1,0%, 2019 r.-1,4%), świeckiego (2018 r.-2,5%, 2019 r.-2,6%).

Liczba żłobków/klubów dziecięcych/oddziałów żłobkowych w przedszkolach (2018 r.-114, 2019 r.-175) oraz liczba utworzonych miejsc w żłobkach/klubach dziecięcych/oddziałach żłobkowych w przedszkolach (2018 r.-5 670, 2019 r.-6 828) na terenie województwa kujawsko-pomorskiego sukcesywnie wzrasta.

²⁹Jedynie w powiecie wąbrzeskim wskaźnik w 2019 roku wynosił 0.

Rozwój tego rodzaju infrastruktury związany jest z dofinansowaniem tego rodzaju wsparcia w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 oraz Programu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej „Maluch+”.

Dzienny opiekun

69

Liczba opiekunów dziennych do dzieci

Dzienny opiekun to osoba fizyczna zatrudniana przez gminę, bądź osoby prawne i jednostki organizacyjne w formie gminnych jednostek budżetowych, na podstawie umowy o pracę albo umowy o świadczenie usług. Sprawuje on opiekę nad dziećmi w wieku od ukończenia 20 tygodnia życia, maksymalnie pięciorgiem dzieci, ale w przypadku, gdy w grupie znajduje się dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia, jest niepełnosprawne lub wymaga szczególnej opieki, maksymalnie nad trojgiem dzieci. Nadzór nad funkcjonowaniem dziennego opiekuna sprawuje wójt, burmistrz lub prezydent.

Źródło: ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3

Dzienny opiekun jest formą opieki dla małej liczby dzieci. Daje możliwość zorganizowania instytucjonalnej opieki w niewielkich gminach wiejskich, gdzie nie ma potrzeby otwierania żłobka, bądź klubu dziecięcego ze względu na niewielką liczbę dzieci w wieku żłobkowym w tych gminach. Jak wynika z danych GUS-BDL w województwie kujawsko-pomorskim w 2019 roku pracowało 69 opiekunów dziennych, mających pod opieką 209 dzieci.

Dzienny opiekun do dzieci to forma sprawowania opieki nad dziećmi, która cieszy się coraz większym zainteresowaniem. Na przestrzeni lat 2017-2019 liczba dziennych opiekunów do dzieci na terenie naszego województwa wzrosła z 41 do 69 osób.

Edukacja przedszkolna

82

Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat

Wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci w wieku od 3 lat do momentu rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej, a jego celem jest zapewnienie dzieciom opieki, wspomaganie indywidualnego rozwoju, realizacja podstawy programowej oraz przygotowanie ich do nauki w szkole. Organizacja wychowania przedszkolnego to jedno z zadań własnych gminy, w związku z tym to rada gminy ustala sieć prowadzonych przez gminę publicznych przedszkoli oraz oddziałów przedszkolnych przy szkołach, które mogą, w uzasadnionych przypadkach, być uzupełnione innymi formami wychowania przedszkolnego (tj. zespołami wychowania przedszkolnego i punktami przedszkolnymi).

Źródło: ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty

Tabela 22. Przedszkola w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
	Wartość ogółem (województwo)				
Liczba przedszkoli (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach, punkty przedszkolne, zespoły wychowania przedszkolnego)	1 064	1 075	1084	x	x
w tym przedszkola specjalne	10	12	14	x	x
Liczba miejsc w przedszkolach (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach, punkty przedszkolne, zespoły wychowania przedszkolnego)	56 976	59 186	bd	x	x
Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat	76,0%	79,2%	82%	96,3% (m. Toruń)	63,5% (p. grudziądzki)

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za lata 2017-2019

Sukcesywnie wzrasta wskaźnik odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat i osiągnął wartość ponad 80 procent, czyli średnio 82 dzieci na 100 uczęszcza do przedszkola. Według danych BDL GUS liczba dzieci w wieku 3-5 lat w 2019 roku wynosiła 58 994 i nieco wzrosła w porównaniu do 2018 roku (58 850 dzieci). Najwyższy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w 2019 roku dotyczył, podobnie jak w latach ubiegłych, miast na prawach powiatów: Torunia (2018 r.-94,6%, 2019 r.-96,3%), Bydgoszczy (2018 r.-93,8%, 2019 r.-95,5%), Włocławka (2018 r.-85%, 2019 r.-88,9%), Grudziądzka (2018 r.-85%, 2019 r.-85,7%). Natomiast najmniej korzystna sytuacja występowała, podobnie jak w roku ubiegłym na terenie powiatów: grudziądzkiego (2018 r.-56,7%, 2019 r.-63,5%), wąbrzeskiego (2018 r.-61,5%, 2019 r.-64,0%) oraz włocławskiego (2018 r.-63,7%, 2019 r.-68,7%).

Rozwój infrastruktury przedszkolnej na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, w ostatnim czasie związany był z dofinansowaniem tego typu wsparcia w ramach RPO W K-P na lata 2014-2020.

Na przestrzeni lat 2017-2019 odnotowuje się niewielki, ale systematyczny wzrost przedszkoli specjalnych. W roku 2019 miejsc w tego typu przedszkolach było ok. 350. Pomimo powstawania kolejnych przedszkoli specjalnych zapotrzebowanie wciąż jest bardzo

duże. Liczba uczniów/dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w przedszkolu, w roku 2019/2020 wynosiła 1 352³⁰

Według danych BDL GUS 18% ludności naszego województwa to dzieci i młodzież w wieku do 17 lat. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym sukcesywnie maleje, o 0,4 p.p w stosunku do roku poprzedniego. W 2019 roku liczba osób w wieku przedprodukcyjnym wynosiła 373 397 osób. Biorąc pod uwagę poszczególne przedziały wiekowe wzrost liczebności można odnotować tylko w grupie 13-15 lat.

Tabela 23 Liczba osób według grup wiekowych w województwie kujawsko-pomorskim

Liczba ludności według grup wiekowych	2017	2018	2019
7 - 12	134 225	135 011	134 341
13 -15	59 126	59 636	61 296
16 - 19	85 483	83 349	81 473
20 - 24	125 926	120 260	115 076

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS na lata 2017-2019 r.

Placówki wsparcia dziennego

10,9	<p>Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone przez gminę lub powiat, jak również na zlecenie jst, albo przez inny podmiot, który uzyskał zezwolenie. Przeznaczone są dla dzieci z rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w formie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych (zapewnienia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce i organizację czasu wolnego); • specjalistycznej (organizacji zajęć socjoterapeutycznych, terapeutycznych, korekcyjnych, kompensacyjnych i logopedycznych); • pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę (prowadzi się działania animacyjne i socjoterapeutyczne); • oraz w formach łączonych. <p>Źródło: ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku rodziny i systemie pieczy zastępczej</p>
<p>Liczba miejsc, jaką oferują placówki wsparcia dziennego na 1000 mieszkańców w wieku 6-16 lat</p>	

W województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. działało 80 placówek wsparcia dziennego³¹, z czego w 25 podmiot prowadzący był inny niż gmina czy powiat. W porównaniu z zeszłym rokiem był to spadek o 11 placówek.

³⁰https://dane.gov.pl/pl/dataset/182,dane-statystyczne-uczniow-z-orzeczeniem-o-potrzebie-ksztacenia-specjalnego/resource/23682/table?page=1&per_page=20&q=&sort=, data korzystania 12.04.2021 r.

³¹ Dane za: Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej(II półrocze 2019 r.)

Nowe placówki, prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego powstały w następujących gminach: Chodecz (1) oraz Wąbrzeźno (1). Po 1 placówce zlikwidowano w Bydgoszczy, Łabiszynie, Nakle nad Notecią, Zławsi Wielskiej, w Rogowie (powiat żniński) zlikwidowano 2 placówki, a w Lubiczu w porównaniu z rokiem 2019 nie funkcjonowało 7 placówek³². Na 144 gminy w regionie kujawsko-pomorskim, tylko w 26 prowadzone było wsparcie w tego typu placówkach dla dzieci i młodzieży.

Tabela 24. Placówki wsparcia dziennego w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj placówki	2017	2018	2019	2020	Liczba placówek prowadzonych przez jst	Liczba miejsc	Roczne koszty prowadzenia i utrzymania
	Wartość ogółem (województwo)						
Placówki wsparcia dziennego	68	76	94	80	55	2 358	7,9 mln

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za lata 2016-2019 oraz Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej(II półrocze 2020 r.)

Mieszkańcy regionu kujawsko-pomorskiego w wieku 6–16 lat to 235 097osób (dane GUS za 2019). Stanowili oni 11,3% ogółu ludności województwa. Zestawiając tę liczbę dzieci w wieku 6–16 lat z liczbą miejsc, jaką oferowały placówki wsparcia dziennego na 1000 mieszkańców, można zauważyć, że najkorzystniejsza sytuacja występowała w: m. Grudziądzu (36), m. Włocławku (36), powiecie wąbrzeskim (31) oraz Toruniu (28). Powiaty: aleksandrowski, grudziądzki, lipnowski, mogileński, rypiński oraz tucholski nie posiadają miejsc w placówkach wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.

Młodzieżowe ośrodki wychowawcze/socjoterapii

Młodzież, ze względu na liczne problemy z którymi się boryka, może zostać zagrożona wykluczeniem społecznym. W szczególnej sytuacji są tu osoby, które mimo młodego wieku mają konflikt z prawem. Do takiej grupy należy młodzież, wobec której zastosowano środki zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich . W myśl powyższego aktu prawnego nieletnią jest osoba między 13 a 17 r. ż., która dopuściła się czynu karalnego, osoba, która nie ukończyła 18 r. ż., ale jej zachowanie wskazuje na przejawy

³² W związku z panującą pandemią COVID-19, na terenie gminy Lubicz nie było chętnych podmiotów do prowadzenia placówek wsparcia dziennego.

demoralizacji oraz osoba do ukończenia 21 r. ż., wobec której orzeczono wykonanie środków wychowawczych lub poprawczych. Do przejawów demoralizacji zalicza się powszechnie alkoholizm, odurzanie się środkami narkotycznymi, prostytutkę, włóczęgostwo (wagary), uchylanie się od obowiązku szkolnego, obowiązku nauki, udział w grupach przestępczych, nierząd, kradzież, naruszanie zasad współżycia społecznego – dopuszczanie się czynów zabronionych podlegających odpowiedzialności karnej. W przypadku, gdy Sąd poweźmie informacje o demoralizacji nieletniego, może m.in. zastosować środki poprawcze w postaci umieszczenia w zakładzie poprawczym lub środki wychowawcze z ww. ustawy, tj.: udzielić upomnienia, zobowiązać do określonego postępowania, ustanowić nadzór odpowiedzialny rodziców lub opiekuna, ustanowić nadzór organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej, skierować do ośrodka kuratorskiego, orzec umieszczenie w ośrodku wychowawczym lub w rodzinie zastępczej zawodowej czy też zastosować nadzór kuratora.

Według danych przekazywanych w ramach „Sprawozdania z działalności kuratorskiej służby sądowej za rok 2020” przekazywanych do Ministerstwa Sprawiedliwości, łącznie na terenie województwa kujawsko-pomorskiego nadzorem kuratora objęto 2 202 nieletnich (2019 r.- 2 367 osób), w tym 1 097 osób w okręgu bydgoskim (2019 r. - 1 160 osób), 597 osób w okręgu toruńskim (2019 r. – 643 osób) oraz 508 osób w okręgu włocławskim (2019 r- 564 osób). Natomiast w 2020 roku było prowadzonych 4 882 spraw opiekuńczych (2019 r.- 4 700 spraw) obejmujących postępowaniem 15 813 osób (2019 r.- 15 480 osób).

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego nadal występuje duży problem związany z brakiem miejsc, w których można pracować z „trudną” młodzieżą. W roku 2020 zaczął funkcjonować Ośrodek Kuratorski Nr 1 we Włocławku przy Sądzie Rejonowym we Włocławku. Ośrodek prowadzi działalność profilaktyczną, opiekuńczo-wychowawczą i resocjalizacyjno-terapeutyczną, zmierzając do zmiany postaw uczestników w kierunku społecznie pożądanym, zapewniającym prawidłowy rozwój ich osobowości, w szczególności poprzez: 1) zaspokajanie potrzeb osobowościowych, 2) rozwiązywanie problemów psychicznych, 3) uczenie samodzielnego radzenia sobie z trudnościami życiowymi, 4) eliminowanie zaniedbań wychowawczych i edukacyjnych oraz wyrównywanie zaniedbań środowiskowych, 5) wdrażanie do przestrzegania norm społecznych, 6) rozwijanie zainteresowań, 7) wyrabianie właściwych nawyków spędzania czasu wolnego, 8)

rozładowywanie napięć emocjonalnych, 9) kształtowanie poczucia odpowiedzialności i opiekuńczości. Przyjęcie uczestnika do ośrodka następuje na podstawie orzeczenia sądu.³³

Według Kuratorów z województwa kujawsko-pomorskiego, dużym problemem jest brak miejsc, w których można pracować z młodzieżą. Dotychczas oferowane instytucjonalne formy wsparcia wydają się niewystarczające. Problemy z organizacją czasu wolnego, stopniowo stają się źródłem nasilania zachowań społecznie niepożądanych, w tym niepowodzeń szkolnych.³⁴

Jednym ze sposobów radzenia sobie z niedostosowaniem społecznym z współistniejącą demoralizacją są młodzieżowe ośrodki wychowawcze (MOW). W roku 2020, w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało 5 takich ośrodków: MOW Włocławek dla chłopców w normie intelektualnej i z niepełnosprawnością w stopniu lekkim, MOW Strzelno dla chłopców w normie intelektualnej, MOW Bielice (Mogilno) dla chłopców z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, MOW Kruszwica dla dziewcząt w normie intelektualnej i z niepełnosprawnością w stopniu lekkim, MOW Samostrzel (Sadki) dla dziewcząt w normie intelektualnej. Inną, aczkolwiek zbliżoną formą wsparcia do MOW są młodzieżowe ośrodki socjoterapii (MOS), które przeznaczone są dla dzieci i młodzieży, które z powodu zaburzeń rozwojowych, trudności w uczeniu się i zaburzeń w funkcjonowaniu społecznym są zagrożone niedostosowaniem społecznym i wymagają stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania i socjoterapii. Na terenie naszego województwa funkcjonuje 1 tego rodzaju placówka w Mogilnie.³⁵

Tabela 25. Młodzieżowe ośrodki wychowawcze/ socjoterapii w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj placówki	2018	2019	2020	Liczba miejsc	Liczba osób faktycznie przebywających w MOW/MOS	Liczba osób, które powinny przebywać w MOW/MOS
	Wartość ogółem (województwo)					
Młodzieżowe ośrodki wychowawcze/ socjoterapii	6	6	6	372	263	279

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych własnych ROPS w Toruniu

Według informacji przekazanych przez wszystkie 6 MOW/MOS zlokalizowane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, łączna liczba miejsc na rok szkolny 2020/2021

³³<http://www.wloclawek.sr.gov.pl/index.php?p=m&idg=mg,2,74,316>(data korzystania 12.04.2021 r.)

³⁴Dane zebrane w ramach diagnozy do wniosku o dofinansowanie projektu w ramach RPO W K-P na lata 2014-2020 „Trampolina 3”

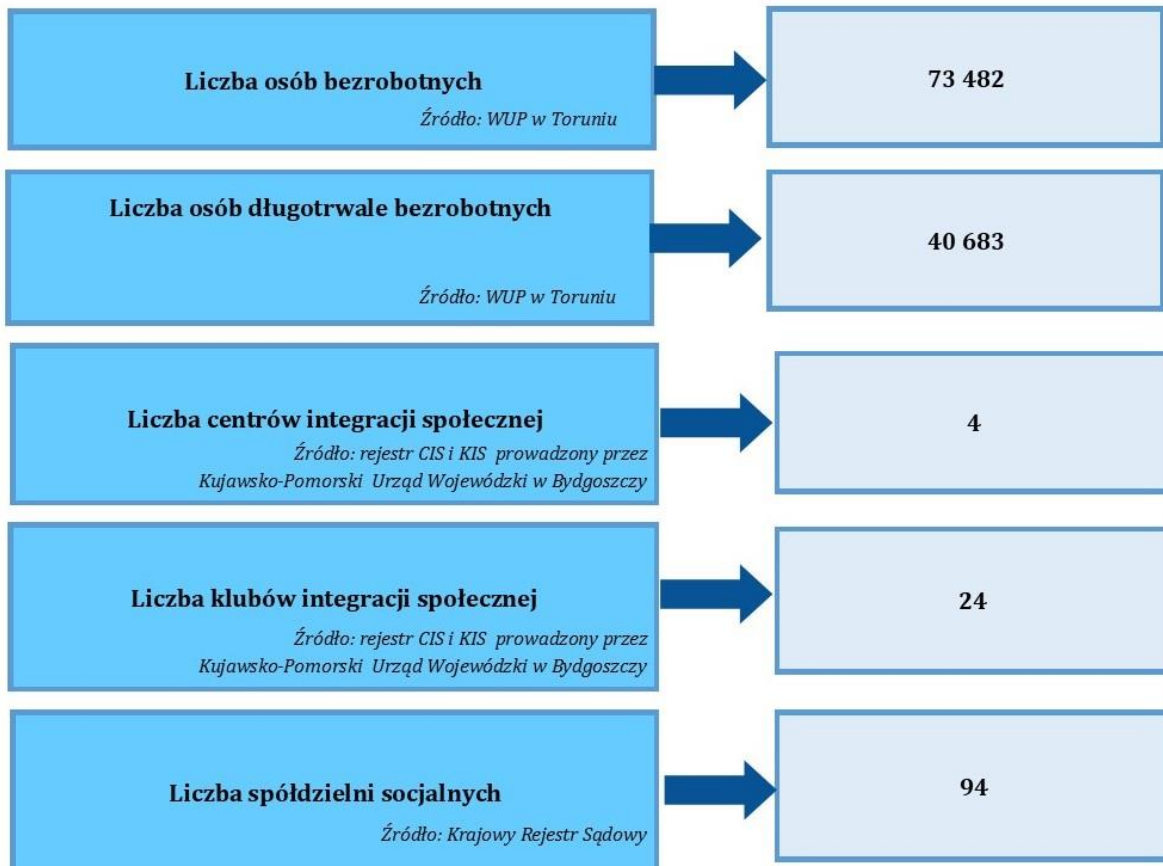
³⁵https://kujawsko-pomorskie.osrodki-wychowawcze.edubaza.pl/serwis.php?s=3347&pok=69405&c1p=&c1m=&c2_1=&c3_1=&c4_1=&c5_1=&c6_1=&c7_1= (data korzystania 20.04.2021 r.)

wynosiła 372. Liczba osób, które powinny przebywać w ośrodku, tj. faktycznie przebywające oraz te mające skierowanie, jednak do końca roku 2020 niedoprowadzone, to 279 osoby. Liczba osób która faktycznie przebywała w 2020 roku to 263 osoby.

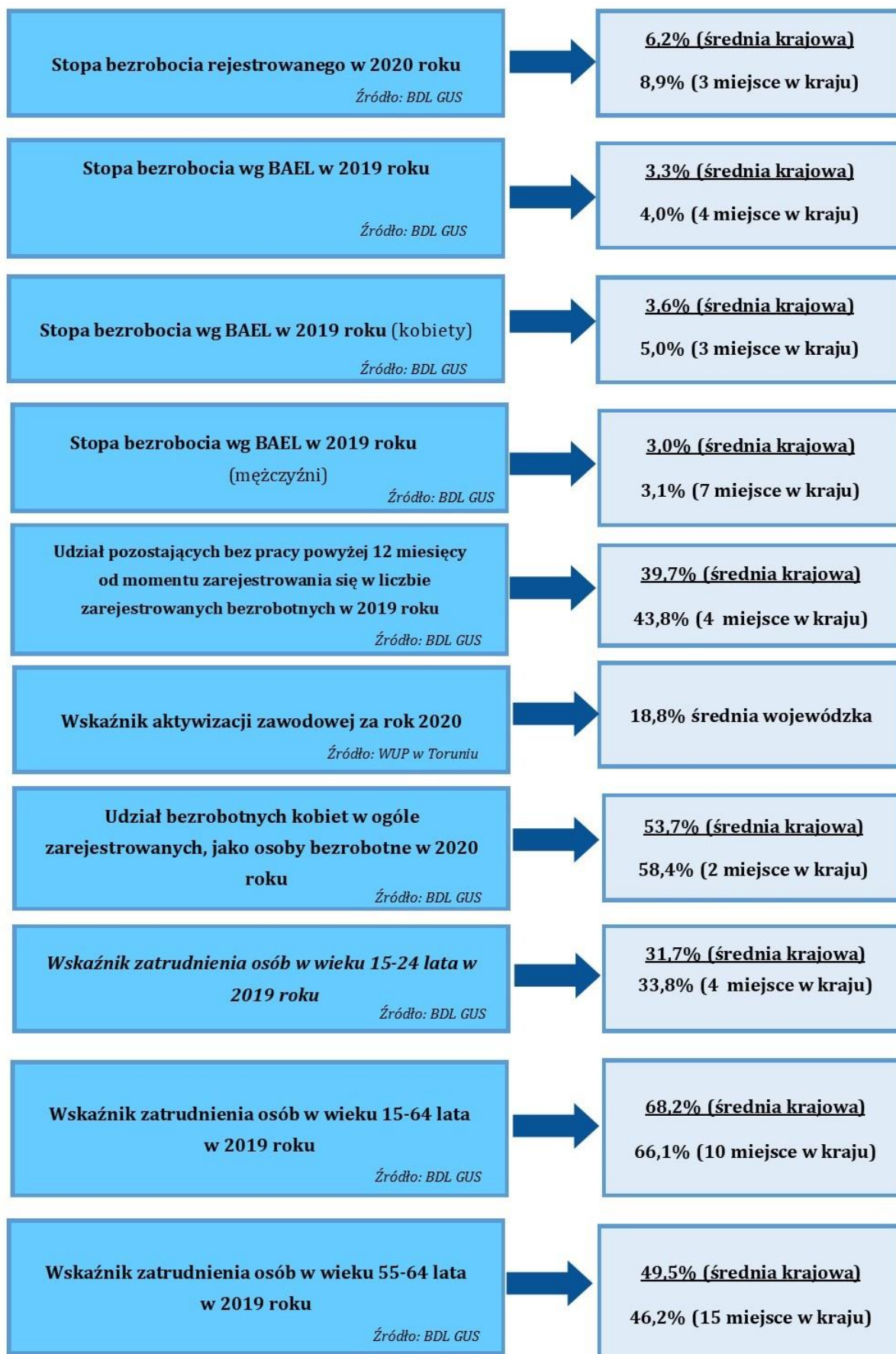
Podsumowanie:

- ✓ Wzrasta wskaźnik odsetka dzieci objętych opieką żłobkową w województwie kujawsko-pomorskim, w 2019 roku wyniósł 10%. Pomimo sukcesywnego wzrostu, zestawiając w/w wskaźnik ze średnią krajową (12,4%), nasze województwo jest na 13 miejscu w kraju;
- ✓ Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym sukcesywnie wzrasta z 76% w 2017 roku do 82% w 2019 roku. Jednakże porównując ten odsetek do średniej krajowej (88,5%), to plasuje on województwo kujawsko-pomorskie na przedostatnim miejscu w kraju;
- ✓ Na przestrzeni lat 2017-2019 wzrosła liczba dziennych opiekunów do dzieci z 41 do 69 osób;
- ✓ Liczba funkcjonujących placówek wsparcia dziennego spadła z 91 do 80;
- ✓ Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego funkcjonuje 5 młodzieżowych ośrodków wychowawczych oraz 1 młodzieżowy ośrodek socjoterapeutyczny z łączną liczbą 372 miejsc.

5. Bezrobotni

Wybrane wskaźniki obrazujące województwo kujawsko-pomorskie na tle kraju

5,9

Odsetek osób bezrobotnych w populacji osób w wieku produkcyjnym

W świetle ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy **osoba bezrobotna** to osoba spełniająca łącznie przesłanki:

- jest w przedziale wiekowym 18-60 lat (kobiety) i 18-65 lat (mężczyźni),
- niezatrudniona i niewykonywająca pracy zarobkowej,
- zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie, służbie, innej pracy zarobkowej (jeśli jest osobą niepełnosprawną, co najmniej w połowie tego wymiaru),
- nieucząca się w szkole (z wyjątkiem uczącej się w szkole dla dorosłych, szkole policealnej, czy studiującej w formie studiów niestacjonarnych),
- zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy właściwym dla miejsca zameldowania,
- poszukująca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

Źródło: ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Zmniejszająca się liczba osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym oraz zwiększająca się tym samym liczba osób w wieku poprodukcyjnym ma znaczący wpływ na sytuację rynku pracy w naszym województwie. Od kilku lat obserwuje się zjawisko starzejącego się społeczeństwa, co ma negatywny wpływ na rynek pracy. Odsetek osób bezrobotnych w populacji osób w wieku produkcyjnym w 2020 roku wyniósł 5,9%. Jest to wzrost o 0,8p.p. w porównaniu do roku 2019, gdzie odsetek ten wynosił 5,1%.

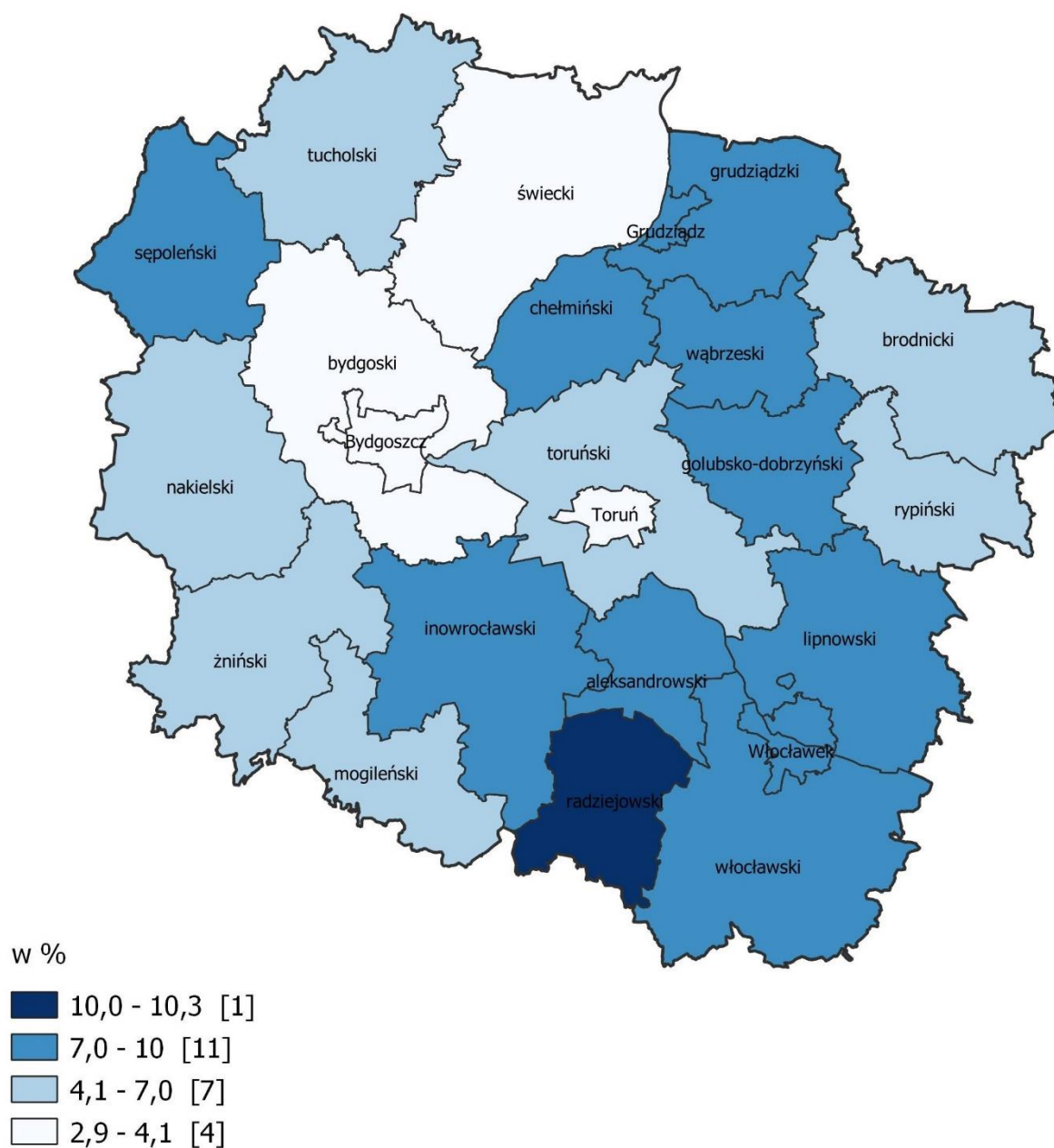
Rysunek 5. Odsetek osób bezrobotnych w populacji osób w wieku produkcyjnym w 2020 roku w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za rok 2019, dane WUP w Toruniu za 2020 rok, grafika <https://pixabay.com/pl/>

Najwyższa wartość wskaźnika, podobnie jak w roku ubiegłym, została zanotowana w powiecie radziejowskim 10,3%, włocławskim 9,4% i aleksandrowskim (8,8%), a najniższa w mieście na prawach powiatu: Bydgoszczy 2,9% (w 2019 r. było to 2,3%). Podobnie niski odsetek został zanotowany w powiecie bydgoskim 3,0% oraz w mieście na prawach powiatu: Toruniu 3,7%. Poniższa mapa przedstawia odsetek osób bezrobotnych w populacji osób w wieku produkcyjnym w 2020 roku w powiatach woj. kujawsko-pomorskiego.

Mapa 11. Odsetek osób bezrobotnych w populacji osób w wieku produkcyjnym w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za rok 2020, opracowanie graficzne Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

55,4

Odsetek osób długotrwale bezrobotnych w populacji osób bezrobotnych

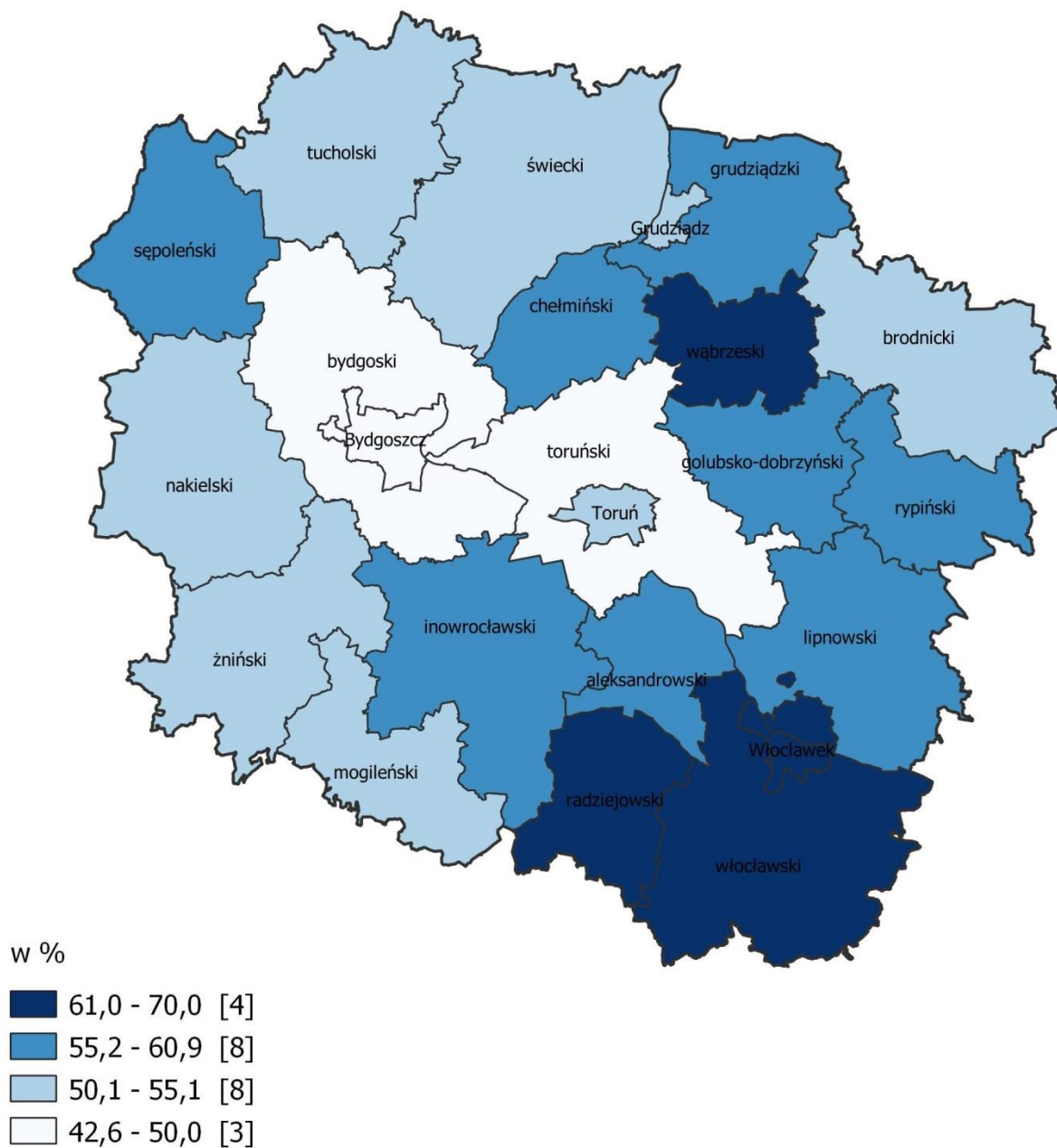
W świetle ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy **osoba długotrwale bezrobotna** to osoba, która:

- pozostaje w rejestrze powiatowego urzędu pracy, łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych.

Źródło: ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Odsetek osób długotrwale bezrobotnych w populacji mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 roku wyniósł 55,4%, tyle samo co w roku poprzednim. Najwyższa wartość tego odsetka została zanotowana w dwóch powiatach: włocławskim i radziejowskim (70,0%). Natomiast najniższą wartość odsetka, podobnie jak w roku poprzednim, zaobserwowano w powiecie bydgoskim 42,6% oraz w mieście na prawach powiatu Bydgoszczy 43%, podobnie jak w 2019 roku.

Mapa 12. Odsetek osób długotrwale bezrobotnych w populacji osób bezrobotnych w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za rok 2020, opracowanie graficzne Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Tabela 26. Bezrobocie w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 roku

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	2020	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
Wartość ogółem (województwo)						
Odsetek osób bezrobotnych w populacji osób w wieku produkcyjnym ³⁶	6,3%	5,7%	5,1%	5,9%	10,3% (p. radziejowski)	2,9% (m. Bydgoszcz)
Odsetek osób długotrwale bezrobotnych w populacji osób bezrobotnych	60,2%	57,8%	55,4%	55,4%	70,0% (p. włocławski, p. radziejowski)	42,6% (p. bydgoski)

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych WUP w Toruniu za 2020 rok

W województwie kujawsko-pomorskim długotrwale bezrobotne kobiety stanowią 60,8% wszystkich bezrobotnych kobiet (44 889). Najmniej korzystanie przedstawia się sytuacja w powiatach radziejowskim 75,7%, włocławskim 75,1%, lipnowskim 67,4% oraz w mieście na prawach powiatu: Włocławku 67,2%. Z kolei najniższy odsetek długotrwale bezrobotnych kobiet odnotowano w powiecie bydgoskim 46,2% oraz w mieście na prawach powiatu: Bydgoszczy 44,5%. Średnią wojewódzką długotrwale bezrobotnych kobiet przekroczyło 13 powiatów: radziejowski, włocławski, lipnowski, m. Włocławek, wąbrzeski, grudziądzki, rypiński, sępoleński, chełmiński, golubsko-dobrzyński, tucholski, aleksandrowski i mogileński.

Odsetek długotrwale bezrobotnych mężczyzn w populacji bezrobotnych mężczyzn w 2020 roku wyniósł 47,8% (wzrost o 1,7 p.p. w stosunku do roku 2019 – 46,1%). Najwyższa wartość tego wskaźnika została odnotowana w powiecie włocławskim 63,3%, a najmniejsza w powiecie nakielskim 37,4%. Spośród wszystkich powiatów 10 z nich przekroczyło średnią wojewódzką. Są to powiaty: włocławski, radziejowski, m. Włocławek, wąbrzeski, m. Toruń, grudziądzki, chełmiński, aleksandrowski, inowrocławski i lipnowski.

³⁶ Odsetek ten nie jest tożsamy ze stopą bezrobocia.

Tabela 27. Długotrwałe bezrobocie w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 roku

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	2020	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
Wartość ogółem (województwo)						
Odsetek długotrwałe bezrobotnych kobiet w populacji bezrobotnych kobiet	65,7%	63,7%	61,4%	60,8%	75,7% (p. radziejowski)	44,5% (m. Bydgoszcz)
Odsetek długotrwałe bezrobotnych mężczyzn w populacji bezrobotnych mężczyzn	51,8%	48,7%	46,1%	47,8%	63,3% (p. włocławski)	37,4% (p. nakielski)

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za lata 2017-2020, WUP w Toruniu za lata 2017-2020

Poniższa tabela przedstawia społeczność osób bezrobotnych w podziale na kobiety, osoby mieszkające na wsi, osoby bez kwalifikacji zawodowych, osoby do 25. roku życia, osoby powyżej 50. roku życia oraz osoby z niepełnosprawnościami. Najwyższy odsetek w środowisku osób bezrobotnych odnotowały kobiety 58,4%, a najniższy osoby niepełnosprawne 3,6%. W przypadku kobiet wartość wskaźnika spadła o 1,8 p.p. w stosunku do roku poprzedniego (2019 r. – 60,2%). We wszystkich kategoriach z wyłączeniem: osób bez kwalifikacji zawodowych i osób do 25. roku życia wartości odsetków uległy spadkowi w stosunku do roku 2019. W kategoriach: osoby bez kwalifikacji zawodowych (wzrost o 0,5 p.p.) i osoby do 25. roku życia (wzrost o 0,1 p.p.) wartości wskaźników minimalnie wzrosły.

Tabela 28. Bezrobocie rejestrowane w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 roku

BEZROBOTNI	2019	2020	2019	2020	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
	Liczba		% Ogółu bezrobotnych			
Kobiety	38570	42889	60,2%	58,4%	66,4% (p. żniński)	52,8% (p. aleksandrowski)
Mieszkający na wsi	31018	34869	48,4%	47,5%	86,5% (p. grudziądzki)	37,9% (p. inowrocławski)
Bez kwalifikacji zawodowych	23546	27425	36,8%	37,3%	44% (p. rypiński)	25,1% (m. Toruń)
Do 25. roku życia	8021	9247	12,5%	12,6%	16,9% (p. wąbrzeski)	7,3% (m. Włocławek)
Powyżej 50. roku życia	16304	17823	25,5%	24,3%	28,5% (m. Bydgoszcz)	19,8% (p. lipnowski)
Niepełnosprawni	2883	2677	4,5%	3,6%	8,3% (p. świecki)	1,7% (p. lipnowski, p. włocławski)

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za lata 2019-2020

Rynek pracy w województwie kujawsko-pomorskim, a pandemia Sars-CoV-2

Pandemia wirusa Sars-CoV-2 oraz wprowadzony lockdown spowodowała pewne ograniczenia w funkcjonowaniu wielu branż. Wprowadzone ograniczenia przyczyniły się w głównej mierze do pogorszenia sytuacji na rynku pracy. Nastąpiło wstrzymanie dostaw z zagranicy, rozwój handlu on-line, praca i nauka zdalna. Wiele osób pozostało bez pracy w wyniku redukcji etatów oraz z powodu zamknięcia niektórych lokali gastronomicznych itp. Zgodnie z wynikami Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 roku pracowało 854 tysiące osób (dane na II kwartał 2020 r.). Natomiast w tym samym czasie rok wcześniej, czyli w 2019 roku zatrudnionych było blisko 880 tysięcy osób, czyli o 26 tysięcy więcej (3,0%), niż w 2020 roku.

Tabela 29. Liczba osób pracujących w latach 2017-2020 w województwie kujawsko-pomorskim

	2017	2018	2019	2020
Liczba osób pracujących (II kwartał)	864 000	878 000	880 000	854 000

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych WUP w Toruniu

W 2020 roku odnotowano spadek pracujących w sektorze usług (462 tys. osób). Również w sektorach: przemysł i budownictwo również zmniejszyła się liczba osób pracujących. W przemyśle pracowało 256 tysięcy osób, o 12 tysięcy mniej niż w 2019 roku (2019 roku było to 268 tysięcy osób)³⁷. Istotnym odnotowania jest fakt, iż w rolnictwie odnotowano wzrost liczby pracujących o 4 tysiące osób. W 2020 roku liczba ta wyniosła 131 tysięcy osób. Działalność gospodarczą w 2020 roku prowadziło 206 276 podmiotów, co w porównaniu do roku poprzedniego (2019r. – 201 825) stanowi wzrost o 4451 podmiotów gospodarczych, czyli o 2,2%³⁸.

Kolejnym skutkiem trwającej pandemii jest wzrost liczby osób bezrobotnych. Liczba osób bezrobotnych w 2020 roku w województwie kujawsko-pomorskim wynosiła 73 482 osoby, co w porównaniu do roku ubiegłego (2019 r. 64 060 osób), stanowi to wzrost o 9 422 osoby, czyli o 14,7%.

³⁷WUP w Toruniu, *Barometr zawodów 2021. Raport podsumowujący badanie w województwie kujawsko-pomorskim*, Kraków 2020, s. 7.

³⁸Tamże, s. 11.

Rysunek 6. Liczba osób bezrobotnych w 2020 roku w województwie kujawsko-pomorskim

73 482

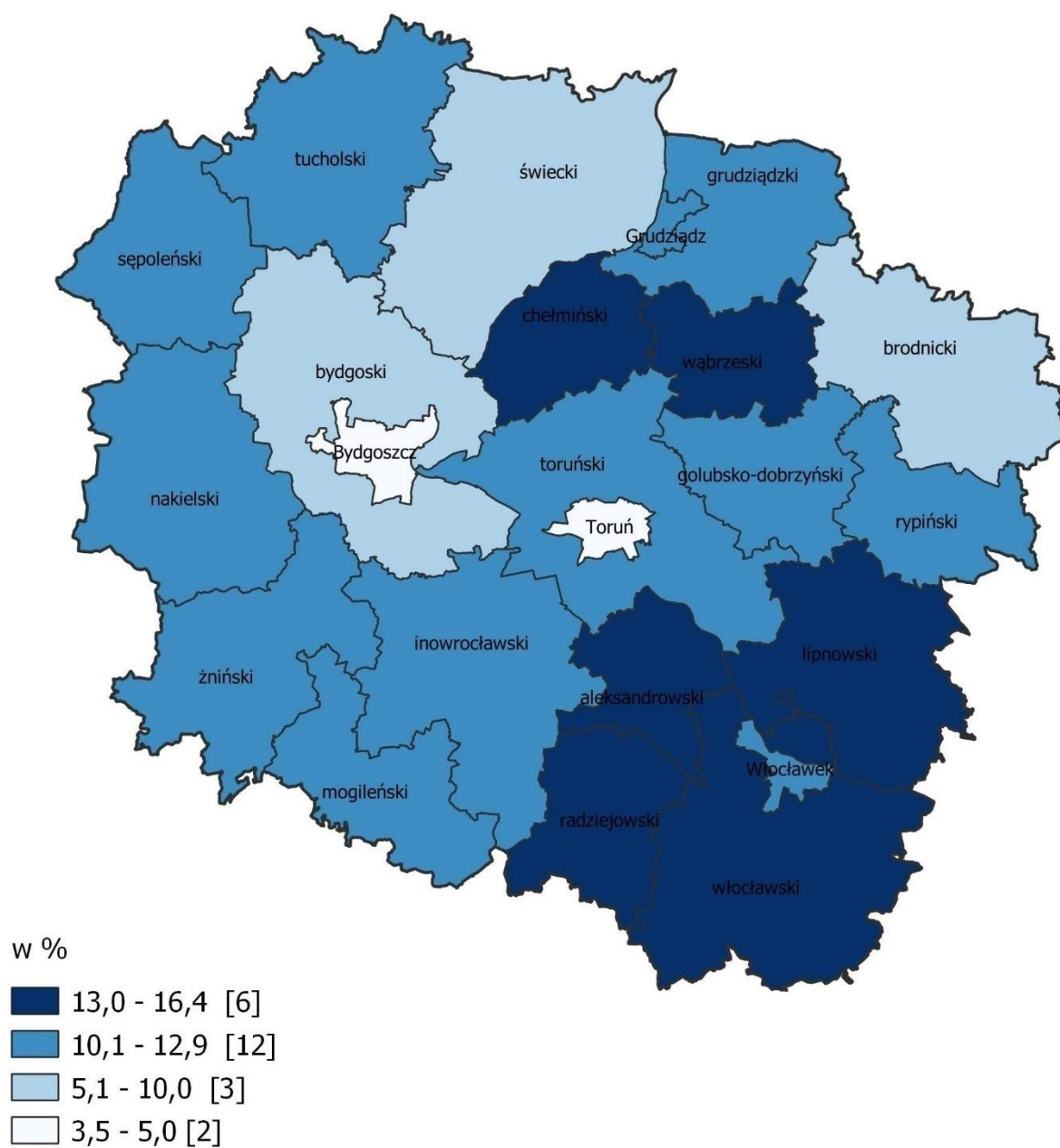
Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych WUP w Toruniu

Najwyższy odsetek osób bezrobotnych w populacji osób w wieku produkcyjnym w 2020 roku zostało zanotowanych w powiecie inowrocławskim – 10,3% (7540 osoby), mieście na prawach powiatu: Bydgoszczy – 7,9% (5822 osoby) i w powiecie włocławskim – 6,8% (5018 osoby). W powiatach rypińskim – 2,3% (1715 osoby), wąbrzeskim – 2,4% (1766 osoby) i mogileńskim – 2,5% (1824 osoby) odsetek osób bezrobotnych był najniższy w 2020 roku. W 2020 roku zaobserwowano wzrost liczby osób bezrobotnych we wszystkich powiatach województwa, co przekłada się również na wzrost stopy bezrobocia.

Widocznym skutkiem pandemii jest wzrost stopy bezrobocia, która w 2020 roku w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 8,9%, a w 2019 roku było 7,8%. Jest to wzrost o 1,1p.p. Najwyższa wartość stopy bezrobocia rejestrowanego została zanotowana w powiecie radziejowskim 16,4%, podobnie jak w roku poprzednim, z tym, że nastąpił tutaj spadek o 0,2 p.p. (w 2019 r. wartość stopy bezrobocia wynosiła 16,6%). Jest to najniższy spadek spośród wszystkich powiatów. Równie trudna sytuacja rynku pracy prezentuje się w powiatach lipnowskim 15,9%, włocławskim 14,8% i aleksandrowskim 14,4%. Najlepsza sytuacja jest w miastach na prawach powiatu: Bydgoszczy 3,5% (pogorszenie o 0,7 p.p. w stosunku do roku 2019, gdzie w powiecie m. Bydgoszcz stopa bezrobocia wynosiła 2,8%) i w Toruniu 4,6% (wzrost o 0,5 p.p. w stosunku do roku 2019 – 4,1%). Najwyższy wzrost stopy bezrobocia nastąpił w mieście na prawach powiatu Grudziądzu (2,9%) oraz w powiatach ziemskich: aleksandrowskim (2,2%), nakielskim (2,2%) i grudziądzkim (2,1%).

Poniższa mapa przedstawia stopę bezrobocia rejestrowanego w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 roku w układzie powiatowym.

Mapa 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego w podziale na powiaty w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych BDL GUS za rok 2020, opracowanie graficzne Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

28

Liczba centrów i klubów integracji społecznej

Centrum integracji społecznej –to instytucja tworzona m.in. przez samorządy terytorialne i organizacje pozarządowe, której celem jest prowadzenie działań z obszaru reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Centrum realizuje następujące usługi:

- kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiąganie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu;
- nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych;
- nauka planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą;
- uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

Klub integracji społecznej –jest instytucją tworzoną m.in. przez samorządy terytorialne i organizacje pozarządowe, różniącą się od CIS formą organizacyjną, procedurami powołania oraz źródłami finansowania. KIS prowadzi programy reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie, przy wykorzystaniu w szczególności następujących działań:

- działania mające na celu pomoc w znalezieniu pracy na czas określony, w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy u pracodawców, wykonywania usług na podstawie umów cywilnoprawnych oraz przygotowanie do podjęcia zatrudnienia lub podjęcia działalności w formie spółdzielni socjalnej;
- prace społecznie użyteczne;
- roboty publiczne;
- poradnictwo prawne;
- działalność samopomocową w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i socjalnych;
- staże, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Źródło: ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym

Tabela 30. Centra i kluby integracji społecznej w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj placówki	2016	2017	2018	2019	2020	Liczba placówek prowadzonych przez jst	Liczba osób korzystających
	Liczba placówek ogółem						
Centra integracji społecznej	4	3	3 ³⁹	4	4	2	76
Kluby integracji społecznej	21	20	21	22	24	16	441

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za lata 2016-2020, rejestr CIS i KIS prowadzony przez Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy za lata 2016-2020

W województwie kujawsko-pomorskim w 2020 roku funkcjonowały 4 Centra Integracji Społecznej i 24 Kluby Integracji Społecznej. W roku poprzednim infrastruktura

³⁹ Dane dot. centrów integracji społecznej są rozbieżne z rejestrem prowadzonym przez Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy – wykazano 4 CIS. Wynika to z faktu, że CIS w Szumiłowie (gm. Radzyń Chełmiński) prowadzony przez Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Lokalnej w Mieście i Gminie Radzyń Chełmiński ma zawieszoną działalność, jednak nie został wykreślony z ww. rejestru. Sytuacja ta dotyczy zarówno roku 2018, jak i 2017.

integracji społecznej była na poziomie 28 jednostek. W 2020 roku Centra Integracji Społecznej funkcjonowały w miastach na prawach powiatu: Bydgoszczy i Toruniu oraz w dwóch powiatach ziemskich: inowrocławskim i grudziądzkim. Dwa CIS-y są prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego: Centrum Integracji Społecznej im. Jacka Kuronia w Bydgoszczy i Centrum Integracji Społecznej w Łojewie (gm. Inowrocław). Liczba osób korzystających z CIS w roku oceny wyniosła 76 osób.

Natomiast Kluby Integracji Społecznej działały w 14 powiatach województwa kujawsko-pomorskiego (miasta na prawach powiatu: Bydgoszcz, Toruń, Włocławek, powiaty ziemskie: bydgoski, chełmiński, golubsko-dobrzyński, grudziądzki, inowrocławski, nakielski, mogileński, sępoleński, toruński, tucholski, żniński). Spośród wszystkich KIS-ów 16 z nich jest prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Liczba osób korzystających z KIS w 2020 roku wynosiła 441 osób.

<h1>94</h1>	<p>Liczba spółdzielni społecznych</p>	<p>Spółdzielnia socjalna to przedsiębiorstwo społeczne prowadzone wspólnie przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, o niskiej zatrudnialności, umożliwiające tym osobom powrót na rynek pracy i ich aktywizację zawodową. Głównym celem tego podmiotu prawnego, jest nie tylko prowadzenie działalności gospodarczej, ale również działalność na rzecz społecznej i zawodowej reintegracji członków spółdzielni. Założycielami spółdzielni mogą być zarówno osoby fizyczne, jak i podmioty prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego. Te ostatnie mogą korzystać z usług spółdzielni w realizacji działań użyteczności publicznej, także wykorzystując do tego celu klauzule społeczne w ramach zamówień publicznych.</p>
<p><i>Źródło: ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych</i></p>		

Tabela 31. Spółdzielnie socjalne w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj placówki	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba placówek ogółem					
Spółdzielnie socjalne	67	82	90	91	94

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych z Krajowego Rejestru Sądowego

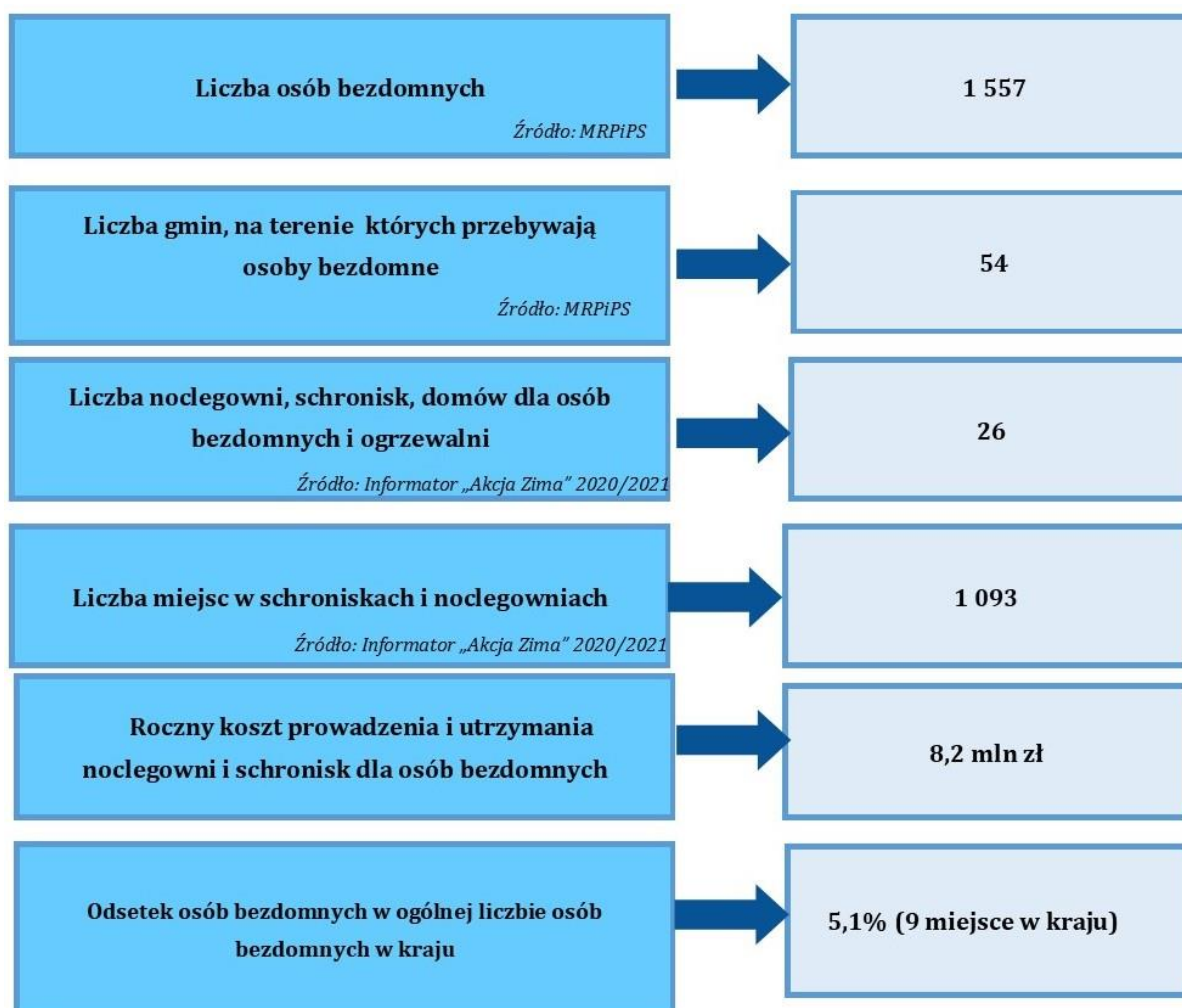
W Krajowym Rejestrze Sądowym w 2020 roku ogółem zarejestrowano 94 Spółdzielnie Socjalne – wykreślono 13 spółdzielni. Aktualnie (stan na koniec 2020 roku) jest 81 spółdzielni, w tym 7 w likwidacji. Spośród 81 Spółdzielni Socjalnych 2/3 jest aktywnych, a 1/3 jest nieaktywnych.

Spółdzielnie Socjalne były zlokalizowane na terenie 21 powiatów naszego województwa (4 miasta na prawach powiatu oraz 17 powiatów ziemskich: aleksandrowskim, brodnickim, bydgoskim, chełmińskim, golubsko-dobrzyńskim, grudziądzkim, inowrocławskim, lipnowskim, mogileńskim, nakielskim, radziejowskim, świeckim, toruńskim, tucholskim, wąbrzeskim, włocławskim oraz żnińskim).

Podsumowanie:

- ✓ W 2020 roku odnotowano wzrost liczby osób bezrobotnych o 14,7% (73 482) w stosunku do roku ubiegłego (64 060 osób);
- ✓ Stopa bezrobocia w 2020 roku wyniosła 8,9%. Jest to wzrost o 1,1p.p. w porównaniu do roku 2019 (7,8%);
- ✓ Odsetek osób bezrobotnych w populacji osób w wieku produkcyjnym w 2020 roku wyniósł 5,9%. Jest to wzrost o 0,8 p.p. w porównaniu do roku 2019 (5,1%);
- ✓ Odsetek osób długotrwale bezrobotnych w populacji osób bezrobotnych wyniósł 55,4%;
- ✓ Liczba CIS utrzymuje się na podobnym poziomie, natomiast liczba KIS wzrosła o 2 placówki i w 2020 roku wyniosła 24.

6. Osoby bezdomne

1,4

Liczba osób bezdomnych przydająca na 1 miejsce w schronisku/noclegowni

Schronisko zapewnia osobom bezdomnym całodobowe, tymczasowe schronienie oraz usługi ukierunkowane na wzmacnianie aktywności społecznej.

Noclegownia to placówka zapewniająca tymczasowy nocleg. Ogrzewalnia świadczy usługi w okresie od 1 października do 30 kwietnia, przez 7 dni w tygodniu, w godzinach nocnych lub przez całą dobę – jeżeli na terenie gminy nie funkcjonuje noclegownia. Osoba przebywająca w ogrzewalni ma zapewnione miejsce siedzące.

Schronisko z usługami opiekuńczymi zapewnia osobom bezdomnym, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonej przez jednostkę całodobowej opieki, zakład opiekuńczo-leczniczy lub zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, tymczasowe schronienie wraz z usługami opiekuńczymi oraz usługami ukierunkowanymi na wzmacnianie aktywności społecznej, w miarę możliwości wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej.

Źródło: ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

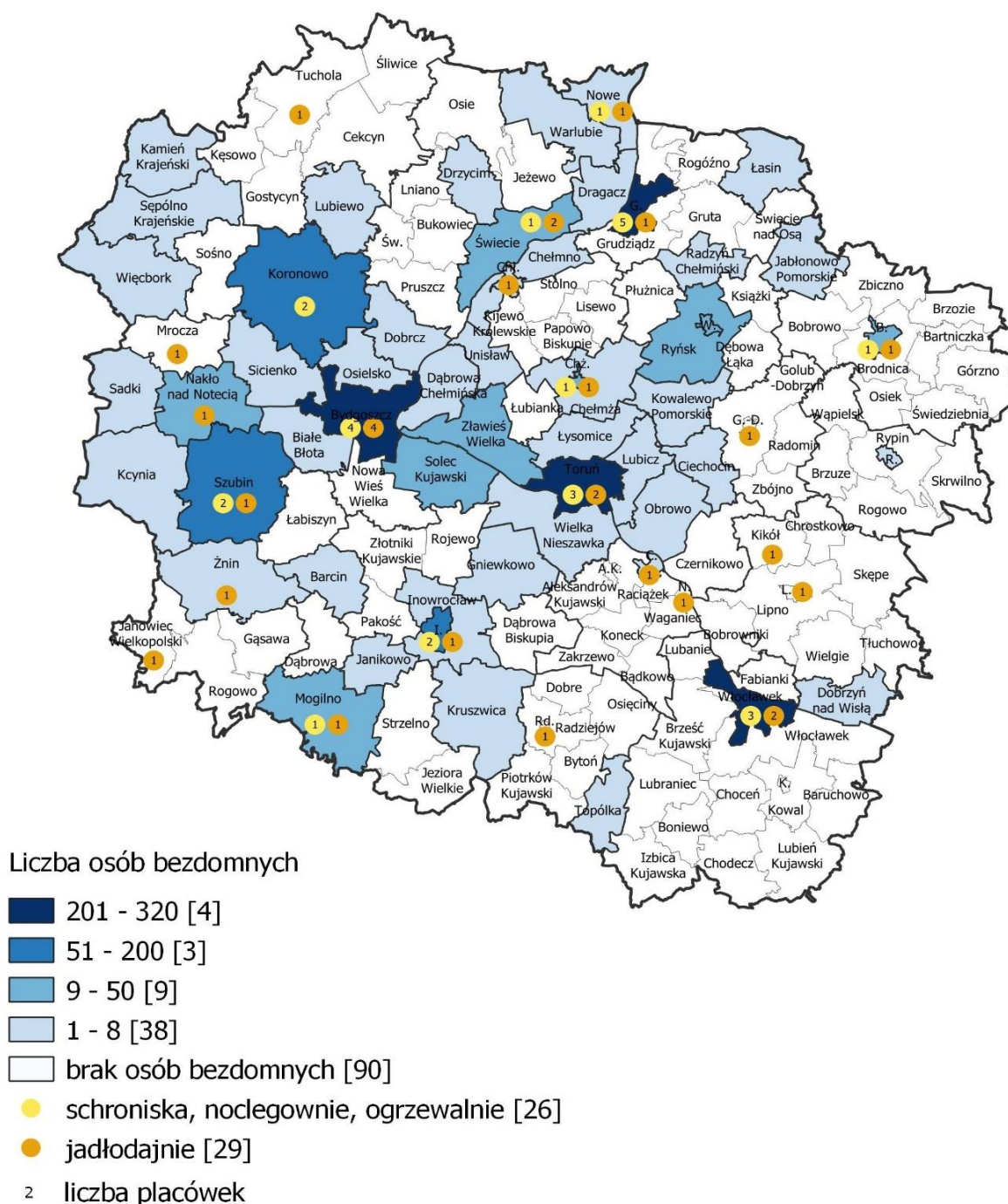
W sezonie zimowym 2020/2021, na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, na terenie wszystkich czterech miast na prawach powiatu (Bydgoszcz, Grudziądz, Toruń, Włocławek) oraz 7 powiatów ziemskich (brodnicki, bydgoski, inowrocławski, mogileński, nakielski, świecki, toruński) działały placówki udzielające schronienia osobom bezdomnym. Wśród miejsc udzielania pomocy osobom bezdomnym wyróżniamy: 18 schronisk, w tym 4 schroniska z usługami opiekuńczymi na terenie Włocławka, Grudziądza, Chełmży i Koronowa, 4 noclegownie oraz 4 ogrzewalnie. Miejsca schronienia prowadzone dotąd przez Caritas Diecezji Włocławskiej w schronisku dla bezdomnych mężczyzn we Włocławku przy ul. Płockiej zostały przeniesione do schroniska przy ul. Karnkowskiego. Powstała kolejna noclegownia w Bydgoszczy, która jest w procesie osiągnięcia standardu.⁴⁰

Ostatnie Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych zostało przeprowadzone w nocy z 13 na 14 lutego 2019 roku na zlecenie MRiPS wykazało, iż w naszym regionie w 54 gminach, przebywało 1 557 osób bezdomnych. W porównaniu do 2017 roku liczba ta spadła o 258 osób. Największa liczba osób bezdomnych przebywała w Bydgoszczy (320), Toruniu (272), Grudziądzu (225), Włocławku (215), Inowrocławiu m. (83), Koronowie (60), Szubinie (55), Świeciu (50), Brodnicy m. (49), Chełmży m. (48), Mogilnie (26), Nakle nad Notecią (26), Ryńsku (17), Wąbrzeźnie m. (15). Podczas badania zebrano również informacje dot. wybranych cech osób bezdomnych w celu bliższego poznania populacji osób bezdomnych. Według wyników badania ustalono, iż najliczniejszą grupę, podobnie jak w roku 2017, stanowiły osoby w wieku od 41 do 60 lat (812 osób). Blisko 30% (439 osób) całej populacji osób bezdomnych w naszym województwie to osoby powyżej 60 roku życia.

⁴⁰Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu, *Informator o miejscach udzielania pomocy osobom bezdomnym na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Akcja Zima 2020/2021, Toruń 2020 r.*

Odnotowano wzrost w tej kategorii wiekowej o 0,5 p. p. w stosunku do roku 2017. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby poniżej 40 roku życia 18,5% (287 osób).⁴¹

Mapa 14. Liczba osób bezdomnych oraz stan infrastruktury w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych MRPiS, Informator o miejscach udzielania pomocy osobom bezdomnym na terenie województwa kujawsko-pomorskiego „Akcja Zima” 2020/2021”, opracowanie graficzne Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

⁴¹Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu, Informator o miejscach udzielania pomocy osobom bezdomnym na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Akcja Zima 2019/2020, Toruń 2019 r.

Tabela 32. Osoby bezdomne przypadające na 1 miejsce schronienia w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2016-2020

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	2020	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
	Wartość ogółem (województwo)					
Liczba osób bezdomnych przypadająca na 1 miejsce w noclegowni/schronisku dla osób bezdomnych	1,5	1,1	1,2	1,4	1,9 (p. świecki)	0,8 (p. brodnicki, p. bydgoski)

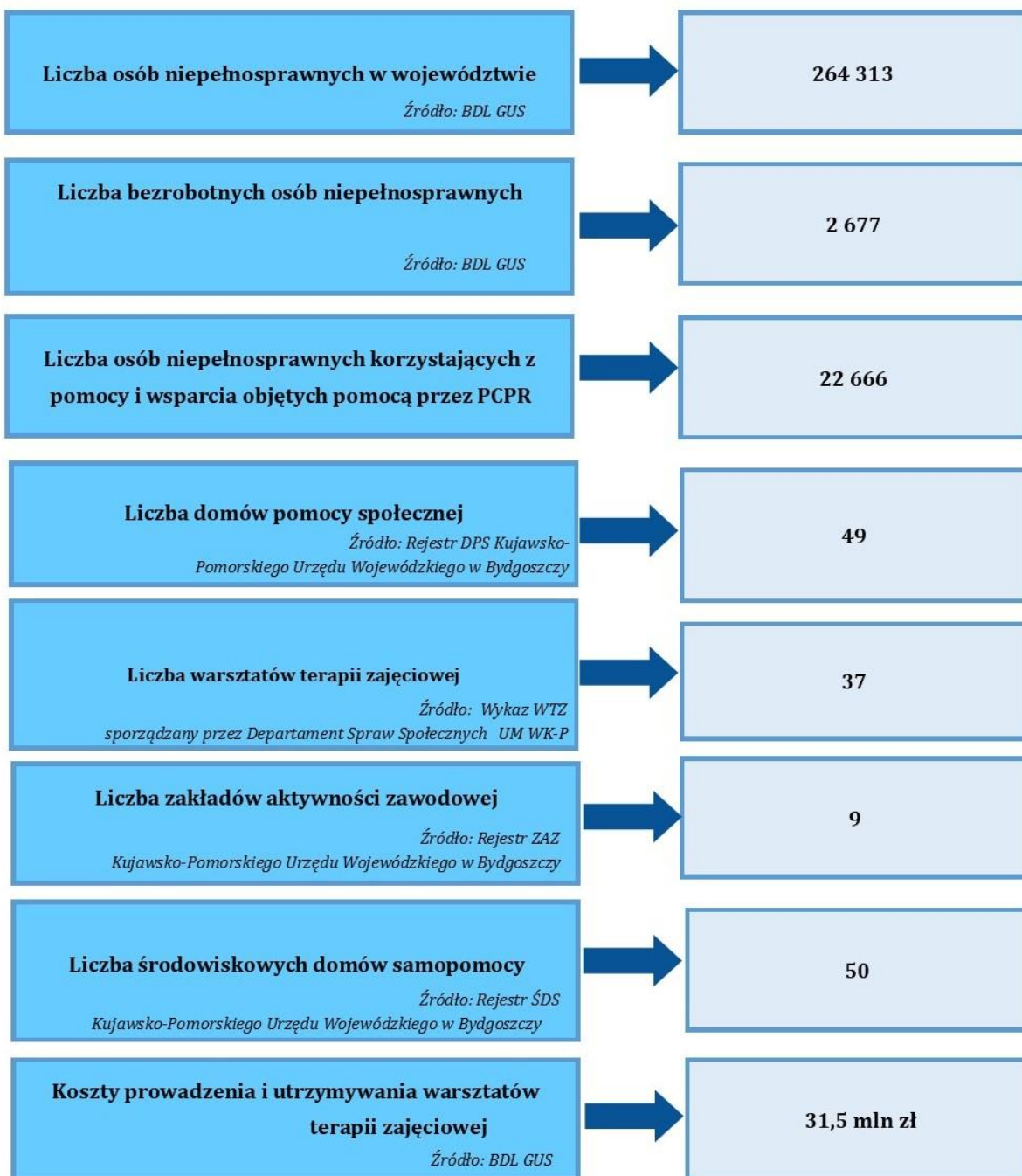
Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za lata 2017-2019, Informator o miejscach udzielania pomocy osobom bezdomnym na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Zima 2020/2021, Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych przeprowadzone na zlecenie MRPiPS

Wskaźnik w zakresie liczby osób bezdomnych, przypadających na 1 miejsce w schronisku/noclegowni dla osób bezdomnych, na 2020 rok wyniósł 1,4 w skali średniej wojewódzkiej. Z uwagi na trwający proces dostosowywania schronisk i noclegowni do standardów (rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni) zmniejszeniu ulega liczba miejsc przy utrzymującej się liczbie osób bezdomnych.

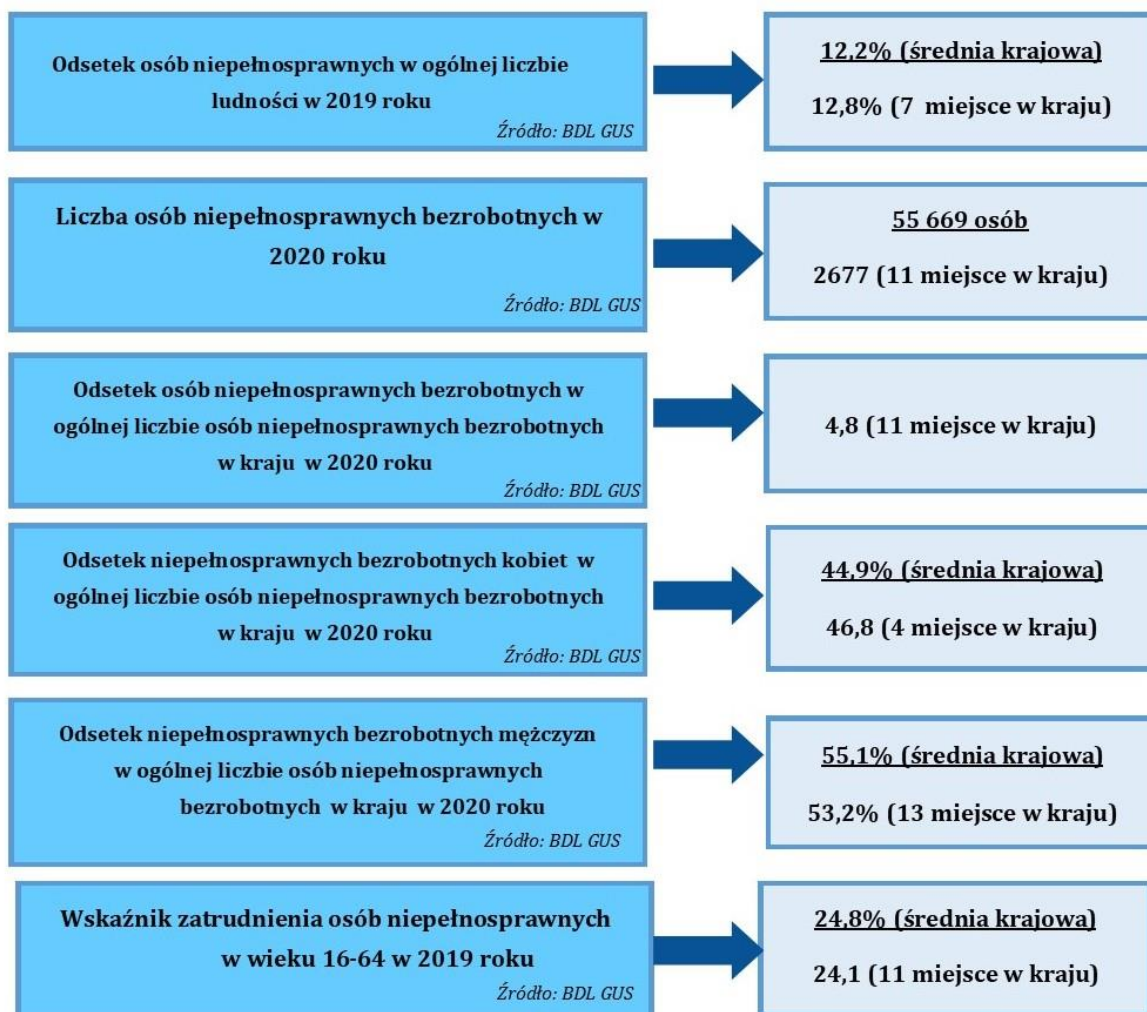
Podsumowanie:

- ✓ wskaźnik dot. liczby osób bezdomnych przypadających na 1 miejsce w schronisku/noclegowni wzrasta z 1,1 w roku 2018 do 1,4 w 2020 roku;
- ✓ w związku z wysoką liczbą osób bezdomnych w wieku 60+ oraz w przedziale wiekowym 40-60 istnieje potrzeba utrzymania i rozwoju schronisk z usługami opiekuńczymi.

7. Osoby z niepełnosprawnościami

Wybrane wskaźniki obrazujące województwo kujawsko-pomorskie na tle kraju

Domy pomocy społecznej

Liczba Domów Pomocy Społecznej od 2019 roku w województwie kujawsko-pomorskim utrzymuje się na takim samym poziomie 49. W 2019 roku został wykreślony z rejestru Dom Pomocy Społecznej w Reczu (gm. Rogowo, powiat zniński). Domy Pomocy Społecznej odnotowano na terenie wszystkich powiatów województwa z wyjątkiem powiatu grudziądzkiego. Dla osób z niepełnosprawnościami w 2020 roku odnotowano 16 Domów Pomocy Społecznej.

W województwie kujawsko-pomorskim zarówno w 2019 roku jak i w 2020 funkcjonowały następujące typy placówek dla osób z niepełnosprawnościami:

- ✓ dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – 11 DPS,
- ✓ dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie – 4 DPS,
- ✓ dla osób niepełnosprawnych fizycznie – 2 DPS.

Podmiotami realizującymi zadanie polegające na prowadzeniu DPS dla osób z niepełnosprawnościami są głównie powiaty oraz organizacje pozarządowe. Powiaty prowadziły 10 placówek, pozostałe 6 było prowadzonych przez organizację pozarządową, w tym przez 1 fundację.

Szczegółowe informacje dotyczące Domów Pomocy Społecznej zostały zamieszczone w rozdziale: „Osoby starsze”.

Środowiskowe domy samopomocy

<h1>9,0</h1>	<p>Środowiskowe domy samopomocy to ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Świadczą one usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.</p> <p>Środowiskowe Domy Samopomocy, w zależności od kategorii osób, dla których są przeznaczone, dzielą się na następujące typy:</p> <ol style="list-style-type: none">1) typ A - dla osób przewlekle psychicznie chorych;2) typ B - dla osób upośledzonych umysłowo;3) typ C - dla osób wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych. <p>Dom może obejmować wsparciem więcej niż jedną kategorię osób, tzw. domy wielotypowe.</p> <p><i>Źródło: ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej</i></p>
<p>Liczba miejsc w ŚDS przypadająca na 10 tys. mieszkańców</p>	

Tabela 33. Środowiskowe domy samopomocy w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj placówki	2016	2017	2018	2019	2020	Liczba miejsc	Liczba osób korzystających	Roczne koszty prowadzenia i utrzymania
	Liczba placówek ogółem							
Środowiskowe domy samopomocy	44	47	47	48	50	1861	1952	41 mln zł

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych Rejestru środowiskowych domów samopomocy w województwie kujawsko-pomorskim prowadzony przez Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, dane OZPS za lata 2016-2020

Z rejestru Wojewody Kujawsko-Pomorskiego wynika, iż w 2020 roku w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało 50 Środowiskowych Domów Samopomocy, na terenie wszystkich powiatów naszego województwa. W porównaniu do roku poprzedniego nastąpił wzrost o 2 placówki (w 2019 roku było 48 ŚDS). Liczba placówek ŚDS w latach 2016-2018 utrzymywała się na takim samym poziomie 47.

Rysunek 7. Środowiskowe Domy Samopomocy w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych własnych ROPS w Toruniu

Spośród wszystkich środowiskowych domów samopomocy 54% z nich czyli 27 placówek to domy wielotypowe (A,B,C) przeznaczone dla osób przewlekle psychicznie chorych, dla osób upośledzonych umysłowo, dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych. Znaczną część stanowią również domy typu A, B (przeznaczone dla osób przewlekle psychicznie chorych i dla osób upośledzonych umysłowo) 36% wszystkich ŚDS (18 placówek). Tylko jedna placówka łączy w sobie 2 typy domów B i C, a pozostałe 8% (4 placówki) łączy w sobie wszystkie cztery typy (A, B, C, D). Podmiotem prowadzącym środowiskowe domy samopomocy jest gmina (37 placówek) oraz powiat (13 placówek).

Liczba miejsc w ŚDS w 2020 roku w woj. kujawsko-pomorskim wyniosła 1861, w porównaniu do roku 2019 jest to o 64 miejsca więcej, czyli o ok. 3,5% więcej. Z kolei

roczny koszt prowadzenia i utrzymania Środowiskowych Domów Samopomocy w stosunku do roku poprzedniego wzrósł o niespełna 0,5 mln zł i w 2020 roku wyniósł 41 mln zł. Na miejsce w ŚDS w 2020 roku oczekiwało 67 osób. Jest to o 21 osób mniej niż w 2019 roku (88 osób oczekujących).

Tabela 34. Dostępność infrastruktury środowiskowych domów samopomocy

Rodzaj wskaźnika	2016	2017	2018	2019	2020	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
Wartość ogółem (województwo)							
Liczba miejsc w ŚDS przypadająca na 10 tys. mieszkańców	7,8	8,3	8,4 ⁴²	8,6	9,0	20,5 (p. wąbrzeski)	3,5 (p. nakielski)

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za lata 2016-2019

Na przestrzeni 2016-2020 dostępność miejsc w ŚDS sukcesywnie wzrasta. W 2020 roku zanotowano 9 miejsc na 10 tys. ludności i jest to o 0,4 miejsca więcej niż w 2019 roku. Powiatem o najwyższej dostępności miejsc w ŚDS w 2020 roku był powiat wąbrzeski (20,5 miejsc na 10 tys. ludności). Z kolei najniższa wartość tego wskaźnika odnotowano w powiecie nakielskim (3,5 miejsca na 10 tys. ludności).

Zakłady aktywności zawodowej

9	<p>Zakłady aktywności zawodowej to wyodrębnione organizacyjnie i finansowo jednostki tworzone w celu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, poprzez zatrudnienie osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną.</p> <p>Źródło: ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych</p>
<p>Liczba zakładów aktywności zawodowej</p>	

Tabela 35. Zakłady aktywności zawodowej w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj placówki	2016	2017	2018	2019	2020	Liczba osób korzystających
Liczba placówek ogółem						447
Zakłady aktywności zawodowej	9	9	9	9	9	

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych Rejestru zakładów aktywności zawodowej w województwie kujawsko-pomorskim prowadzony przez Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, dane OZPS za lata 2016-2020

⁴² W OZPS za rok 2018 podana została niewłaściwa liczba miejsc. Liczba miejsc w ŚDS przypadająca na 10 tys. mieszkańców wyniosła 8,4, a nie jak podano 10,1.

W województwie kujawsko-pomorskim liczba zakładów aktywności zawodowej od kilku lat utrzymuje się na tym samym poziomie. W 2020 roku funkcjonowało 9 zakładów aktywności zawodowej na terenie 9 powiatów: brodnickiego, bydgoskiego, chełmińskiego, mogileńskiego, radziejowskiego, tucholskiego, wąbrzeskiego oraz miast na prawach powiatu: Bydgoszczy i Włocławka. Liczba osób korzystających z infrastruktury zakładów aktywności zawodowej w 2020 roku wynosiła 447 osób, czyli o 37 osób (o 9%) więcej niż w 2019 r. (410 osób).

Warsztaty terapii zajęciowej

<h1>37</h1>	<p>Warsztaty terapii zajęciowej to wyodrębnione organizacyjnie i finansowo placówki stwarzające osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Warsztaty mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub inne podmioty.</p> <p><i>Źródło: ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych</i></p>
Liczba warsztatów terapii zajęciowej	

Tabela 36. Warsztaty terapii zajęciowej w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj placówki	2016	2017	2018	2019	2020	Liczba osób korzystających
Liczba placówek ogółem						
Warsztaty terapii zajęciowej	36	36	37	36	37	1400

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych Rejestru warsztatów terapii zajęciowej w województwie kujawsko-pomorskim prowadzony przez Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, dane OZPS za lata 2016-2020

W 2020 roku liczba warsztatów terapii zajęciowej wynosiła 37. Od kilku lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Warsztaty terapii zajęciowej funkcjonują na terenie 21 powiatów, z wyjątkiem powiatów: toruńskiego i włocławskiego.

Liczba osób korzystających z Warsztatów Terapii Zajęciowej w 2020 roku wynosiła 1400 osób. W stosunku do 2019 roku jest to o 52 osoby więcej, czyli o ok. 3,8%.

Mapa 15. Wybrane elementy infrastruktury na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 roku

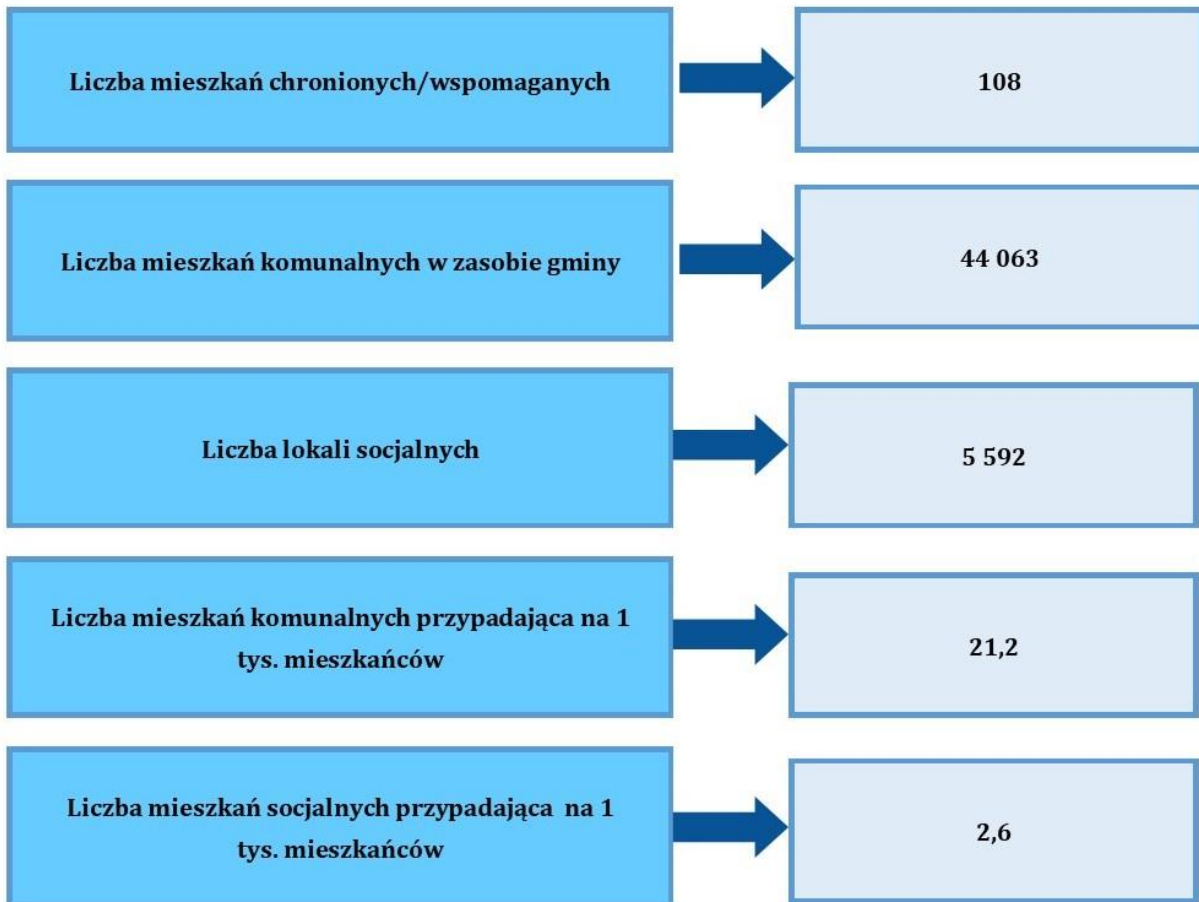
- warsztaty terapii zajęciowej [37]
- zakłady aktywności zawodowej [9]
- domy pomocy społecznej [49]
- środowiskowe domy samopomocy [50]
- 2 liczba placówek

Źródło: Opracowanie własne ROPS w Toruniu na podstawie Rejestru DPS, ŚDS oraz ZAZ Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy, wykaz WTZ sporządzony przez Departament Spraw Społecznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, opracowanie graficzne Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Podsumowanie:

- ✓ Liczba Domów Pomocy Społecznej utrzymuje się na poziomie 49 placówek;
- ✓ Liczba osób oczekujących na miejsce w DPS w 2020 roku wynosiła 398 osób;
- ✓ Środowiskowe Domy Samopomocy są zlokalizowane w każdym z powiatów na terenie województwa kujawsko-pomorskiego;
- ✓ W 2020 roku liczba Warsztatów Terapii Zajęciowej zwiększyła się o 1 placówkę i wyniosła 37. Z kolei liczba Zakładów Aktywności Zawodowej utrzymuje się od lat na tym samym poziomie – 9 placówek.

8. Mieszkalnictwo

108

Liczba mieszkań chronionych/wspomaganych

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego. W zależności od celu udzielania wsparcia prowadzone jest jako mieszkanie chronione treningowe lub mieszkanie chronione wspierane. W mieszkaniu chronionym treningowym zapewnia się usługi bytowe oraz naukę, rozwijanie lub utrwalanie samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia samodzielnego życia. Mieszkanie chronione wspierane przeznaczone jest dla osoby niepełnosprawnej, w szczególności osoby niepełnosprawnej fizycznie lub osoby z zaburzeniami psychicznymi, osoby w podeszłym wieku lub przewlekle chorej. W mieszkaniu chronionym wspieranym zapewnia się usługi bytowe oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania samodzielności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości.

Źródło: ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

Mieszkanie wspomagane to usługa społeczna świadczona w społeczności lokalnej w postaci mieszkania lub domu, przygotowującego osoby w nim przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zapewniającego pomoc w prowadzeniu samodzielnego życia.

Źródło: Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020

Obecnie równolegle funkcjonuje model mieszkań chronionych (art. 53 ustawy o pomocy społecznej) oraz model mieszkań wspomaganych (wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020). Powstają również inne rodzaje mieszkań z usługami (w tym mieszkania treningowe niemieszczące się w powyższych modelach czy mieszkania ze wsparciem). Powoduje to niejednokrotnie problemy organizacyjne, terminologiczne czy statystyczne. Ośrodki pomocy społecznej w ramach ankiety dodatkowej do OZPS zostały poproszone o wskazanie jakiego rodzaju mieszkania funkcjonują na terenie danej gminy, bez względu na podmiot prowadzący oraz źródło finansowania. Dodatkowo w celu zebrania kompleksowych danych, pozyskano informację nt. mieszkań utworzonych i funkcjonujących w ramach dofinansowania z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 z Departamentu Wrażania RPO Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Mieszkalnictwo wspomagane (mieszkalnictwo z usługami) będzie niezbędnym, podstawowym komponentem zdeinstytucjonalizowanego systemu świadczenia usług społecznych.

Tabela 37. Mieszkania chronione/wspomaganych w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj placówki	Liczba mieszkań		Liczba korzystających
	2019	2020	2020
Mieszkania chronione/wspomagane	107	108	248

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych własnych ROPS za lata 2018-2020, Ankiety dodatkowej do OZPS za rok 2020, dane UMWK-P w Toruniu

Ze względu na zawilgości definicyjne trudno pozyskać dane/informacje dot. mieszkań chronionych. W praktyce często mieszkania chronione są mylone lub utożsamiane z mieszkaniami wspomaganyimi. Dodatkowe niejasności powoduje to, że oba rodzaje wsparcia dzielą się na mieszkania treningowe (okresowe, na czas treningu) i mieszkania wspierane (stałe, dla osób, które ze względu na uwarunkowania nie mogą osiągnąć pełnej samodzielności).

Na przestrzeni lat 2019/2020 zasób mieszkań chronionych/wspomaganych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, pomimo licznych przekształceń utrzymuje się na podobnym poziomie – 108 mieszkań w 2020 roku. Mieszkania chronione/wspomagane funkcjonują na terenie miast na prawach powiatu: Bydgoszczy, Grudziądza, Torunia i Włocławka oraz na terenie gmin następujących powiatów ziemskich: bydgoskiego, chełmińskiego, inowrocławskiego, mogileńskiego, nakielskiego, radziejowskiego, sępoleńskiego, świeckiego, tucholskiego, wąbrzeskiego, żnińskiego.

44 063

Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, **mieszkaniowy zasób gminy** to lokale służące do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych, stanowiące własność gminy lub jednoosobowych spółek gminnych, którym gmina powierzyła realizację zadania własnego w zakresie zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej, z wyjątkiem towarzystw budownictwa społecznego oraz lokale pozostające w posiadaniu samoistnym tych podmiotów, a także lokale mieszkalne wskazane w umowie spółki utworzone przez spółki celowe, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości (Dz. U. z 2018 r. poz. 2363, z 2019 r. poz. 1309).

Źródło: ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego

Tabela 38. Mieszkania komunalne oraz lokale socjalne w latach 2018-2020 w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj wskaźnika	2018	2019	2020
	Wartość ogółem (województwo)		
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	46 254	45 316	44 063
Liczba mieszkań socjalnych (lokali)	6 156	5 831	5 592
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	4 208	3 894	3 865
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	843	723	693

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za lata 2017-2020

Warunki mieszkaniowe świadczą o sytuacji materialnej mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego. Tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej - czyli wszystkich jej mieszkańców stanowi jedno z zadań ustawowych gminy. Mieszkania komunalne stanowiąc własność gminy, są wynajmowane jej mieszkańcom, którzy spełniają uchwalone kryteria m.in. finansowe. Zgodnie z danymi OZPS za 2020 roku, zasoby mieszkaniowe (mieszkania komunalne, w tym mieszkania socjalne) w województwie kujawsko-pomorskim stanowiły nieco ponad 44 tys. mieszkań. Zgodnie z danymi OZPS w okresie 2018-2020 zauważa się znaczne spadki (o ok. 5 % lokali) w zakresie liczby mieszkań komunalnych (będących w zasobie gminy - do 44 063 w roku 2020). Przeliczając liczbę mieszkań komunalnych przypadającą na 1 000 mieszkańców, wskaźnik ten w roku 2020 wyniósł 21,2. Najmniejsze ww. zasoby znajdowały się w gminach wschodniej i południowo-wschodniej części województwa. Analizując standardy zamieszkania, gminy o gorszych warunkach mieszkaniowych znajdują się we wschodniej części województwa. Najgorsza sytuacja występuje w 6 gminach wiejskich (Raciążek,

Brzozie, Chrostkowo, Bytoń, Radziejów, Wielka Nieszawka), w których brak tego typu mieszkań.

Lokale socjalne natomiast to główny instrument zapewnienia minimalnych warunków mieszkaniowych w gminie. Mieszkania te przyznawane są wyłącznie osobom bez praw do innego lokalu - spółdzielczego, własnościowego czy komunalnego. Taki lokal może przysługiwać wyłącznie konkretnej osobie - nie rodzinie. W odróżnieniu od mieszkania komunalnego, mieszkanie socjalne nie może zostać wykupione ani dziedziczone. Ma raczej zachęcić lokatorów do poprawy swojej sytuacji życiowej. Lokale te przyznawane są dwóm kategoriom osób, którym przysługuje do nich prawo. Pierwsza kategoria osób to te, którym sąd w wyroku eksmisyjnym przyznał takie uprawnienie (dostarczenie lokalu socjalnego jest warunkiem koniecznym przeprowadzenia eksmisji), zaś druga grupa to osoby, które nie mają prawa do lokalu, a ich dochody nie przekraczają kwoty określonej przez radę gminy - których sytuację życiową można określić jako pozostawanie w niedostatku. W analizowanym okresie - według danych OZPS - spadła o 10% liczba lokali socjalnych w województwie kujawsko-pomorskim (z 6 156 w 2018 roku do 5 592 w roku 2020). Patrząc na wskaźnik tych lokali na 1000 mieszkańców, w roku 2020 wyniósł on 2,6. Braki dotyczące dostępności mieszkań socjalnych odnotowuje się na terenie 43 gmin województwa kujawsko-pomorskiego w 16 powiatach (oprócz powiatów: bydgoskiego, mogileńskiego, sępoleńskiego oraz miast na prawach powiatów).

Jak wynika z analizy danych nadal zauważa się duże braki w zakresie mieszkań. Dowodzą temu statystyki dotyczące osób oczekujących na mieszkanie socjalne. W roku 2020 w województwie kujawsko-pomorskim liczba oczekujących wyniosła 3 865 osób. Biorąc pod uwagę dane dotyczące liczby wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego, szacuje się, że w roku 2020 takich osób było w województwie kujawsko-pomorskim 693 (co oznacza, że od 2018 r. liczba ta spadła o 150). Należy również zaznaczyć, że zgodnie ze statystykami dotyczącymi bezdomności to „eksmisja, wymeldowanie” stanowią drugą dominującą przyczynę bezdomności (407 wskazań).⁴³

⁴³Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu, *Informator o miejscach udzielania pomocy osobom bezdomnym na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Akcja Zima 2020/2021*, Toruń 2020 r.

Spoleczne Agencje Najmu

Dnia 7 stycznia 2021 r. Stały Komitet Rady Ministrów przyjął projekt nowelizacji ustawy o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego umożliwiającą powstawanie społecznych agencji najmu i rozszerzenie grona najemców, mogących ubiegać się o dopłaty z „Mieszkania na start”.⁴⁴

Spoleczna Agencja Najmu jest rozwiązaniem umożliwiającym objęcie wsparciem zróżnicowanych grup odbiorców oraz świadczenie szerokiego wachlarza usług. SAN optymalnie, przy uzyskaniu subwencji publicznych może przyczynić się do rozwiązania problemów wynikających z braku zasobów lokalowych. Oferta SAN jest również atrakcyjna dla najemców oraz dla wynajmujących. SAN może oferować najemcom czynsz niższy niż obowiązujący na wolnym rynku oraz wsparcie w rozwiązywaniu trudności życiowych. Zdrugiej strony – wynajmującym ma zapewnić ciągłość i stabilność najmu oraz zwolnić ich z obowiązku nadzoru nad mieszkaniem i poszukiwania kolejnych lokatorów w przypadku rotacji.⁴⁵

W naszym kraju działają już dwie takie agencje. Pierwszą z nich jest Miejskie Biuro Najmu w Poznaniu, zaś drugą – warszawska agencja działająca przy Fundacji Habitat for Humanity Poland.

Przygotowywany przez rząd pakiet mieszkaniowy ma pomóc w poprawie sytuacji mieszkaniowej. Przepisy regulujące społeczne agencje najmu mają przyczynić się do tworzenia kolejnych społecznych agencji najmu w Polsce. Zgodnie z Oceną Skutków Regulacji przygotowaną dla projektu ustawy, zakłada się, że w ciągu kolejnych 10 lat, do 2030 roku, powstanie około 45 SAN. Każdy SAN od trzeciego roku funkcjonowania będzie wynajmował średnio 50 mieszkań. Daje to pulę około 2.000 mieszkań w 2030 roku.

Spoleczne agencje najmu nie są oczywiście w stanie, w pojedynkę rozwiązać problemów mieszkaniowych. Nawet jeśli dzięki uregulowaniu ustawowemu zaczną powstawać, ich zasięg będzie ograniczony i lokalny. Mogą jednak stanowić przydatne narzędzie wspierające inne działania przeciwdziałające wykluczeniu mieszkaniowemu.

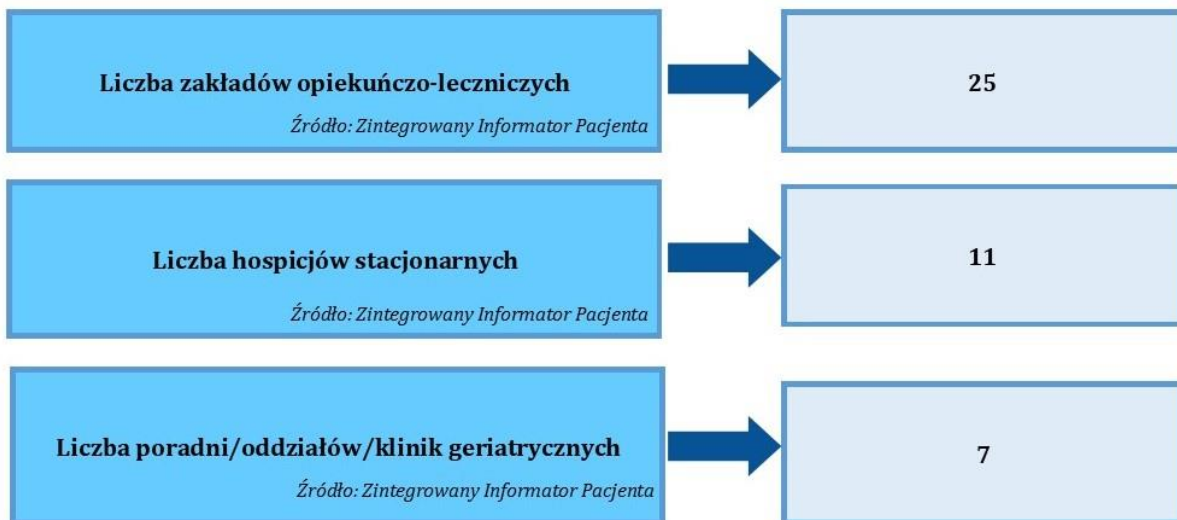
⁴⁴ Ustawa z dnia 10 grudnia 2020 r. o zmianie niektórych ustaw wspierających rozwój mieszkalnictwa

⁴⁵ „Podsumowanie pilotażowego wdrożenia modelu Społecznej Agencji Najmu (Home Lab Warsaw -HLW)”, dr hab. Ryszard Szarfenberg, Aneta Szarfenberg, Warszawa, luty 2020
https://habitat.pl/files/san/Habitat_Poland-wnioski_koncowe_pilotaz_SAN-Warszawa_02.2020.pdf

Podsumowanie:

- ✓ liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy maleje z roku na rok, z 46 254 mieszkań w roku 2018 do 44 063 mieszkań w roku 2020, nadal 6 gmin nie posiada w swoim zasobie mieszkań komunalnych;
- ✓ liczba mieszkań chronionych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego na przestrzeni ostatnich dwóch lat pozostaje na podobnym poziomie, ponad 100 lokali mieszkalnych.

9. Zdrowie

Pandemia COVID-19 w województwie kujawsko-pomorskim

Bez wątplenia pandemia koronawirusa, która wybuchła w Polsce w marcu 2020 roku, przyczyniła się do wielu negatywnych zjawisk zarówno w sferze gospodarki, rynku pracy, służby zdrowia, edukacji, czy też w życiu społecznym i kulturalnym. Wiele dziedzin życia zawodowego i społecznego zostało „zamrożonych” w związku z wprowadzaniem przez rząd obostrzeniami. Wzrosło bezrobocie, pojawiły się problemy ze swobodnym dostępem do służby zdrowia, dostrzega się pojawienie kryzysu ekonomicznego i pogłębienie nierówności społecznych. Te zjawiska przekładają się natomiast na zdrowie psychiczne i emocjonalne społeczeństwa, które zostało nadszarpnięte przez izolacje, kwarantanny i znaczne ograniczenie kontaktów społecznych.

W 2020 roku zarejestrowano w Polsce 2 fale epidemii – pierwszą w marcu, drugą natomiast na jesieni. Te różne etapy epidemii charakteryzowały się przede wszystkim wzrostem zachorowań, większą liczbą odbywanych kwarantann, zajętych łóżek szpitalnych i respiratorów oraz niestety wzrostem zgonów z powodu COVID-19.

Do końca 2020 roku stwierdzono zakażenie wirusem SARS-CoV-2 u 84 626 mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego, co w stosunku do łącznej populacji województwa (2 072 373) oznacza zakażenie u 4% ludności regionu⁴⁶. Z powodu COVID-19 zmarło 1 507 mieszkańców naszego regionu.

Najważniejsze dane na dzień 31 grudnia 2020 roku:

Tabela 39. Najważniejsze dane dot. pandemii COVID-19 w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj wskaźnika	Polska	Województwo Kujawsko-Pomorskie
Wartość ogółem		
Ogólna liczba osób zakażonych	1 294 878	84 626
Ogólna liczba osób zmarłych z powodu COVID-19	28 554	1 507
Liczba osób, które wyzdrowiały	1 036 138	BD
Liczba osób zaszczepionych	36 300	BD

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych Ministerstwa Zdrowia, stan na 31.12.2020 r. oraz <https://koronawirusunas.pl/wojewodztwo-kujawsko-pomorskie#powiaty>

⁴⁶ Opracowanie własne na podstawie <https://koronawirusunas.pl/wojewodztwo-kujawsko-pomorskie> (data korzystania: 13.04.2021 r.) oraz GUS BDL.

 <p>ZAKAŻENI</p>	<p>84 626</p>
 <p>ZMARLI</p>	<p>1 507</p>
 <p>OSOBY OBJĘTE KWARANTANNĄ</p>	<p>15 336</p>
 <p>WOLNE ŁÓŻKA 677</p>	 <p>ZAJĘTE ŁÓŻKA 1 252</p>

WOLNE RESPIRATORY
68

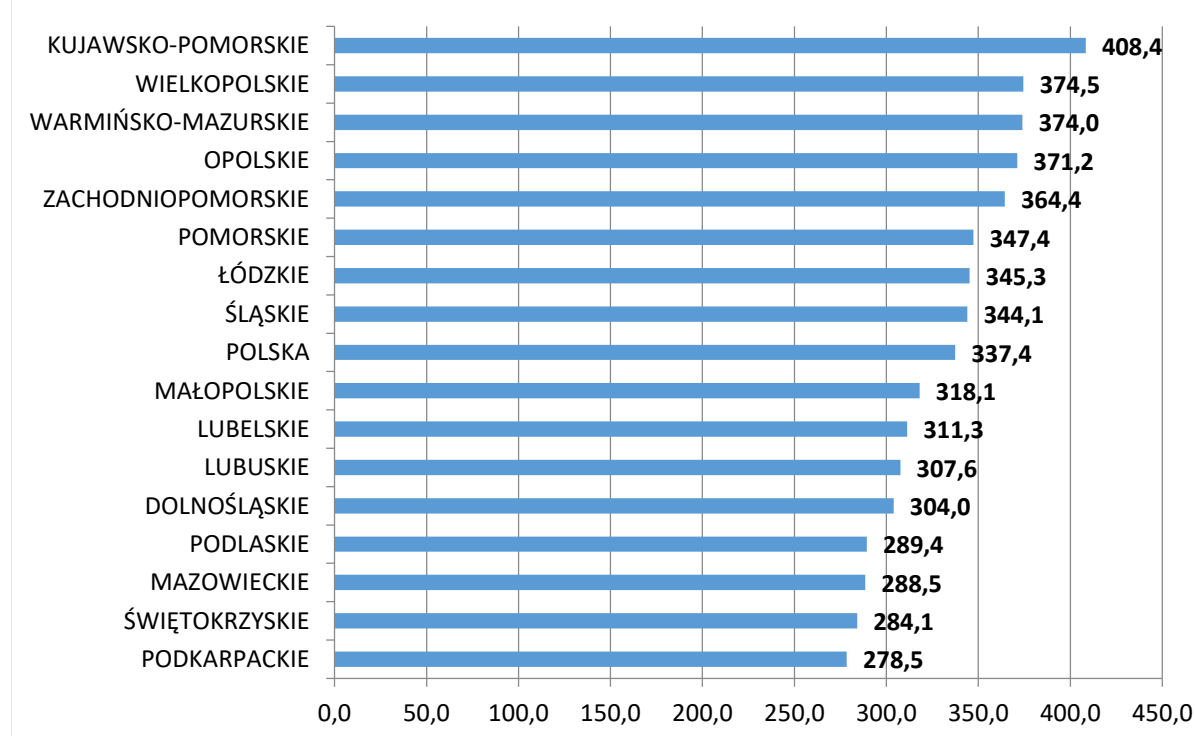

**ZAJĘTE
RESPIRATORY**
117

Źródło: Dane Ministerstwa Zdrowia, stan na 30-31.12.2020 r. oraz <https://koronawirusunas.pl/województwo-kujawsko-pomorskie#powiaty>

Liczba zakażeń koronawirusem na 10 tys. mieszkańców wyniosła na dzień 31.12.20 r. w Polsce 337,4 zakażonych, natomiast w województwie kujawsko-pomorskim 408,4 zakażonych – to najwyższy wskaźnik w skali całego kraju⁴⁷.

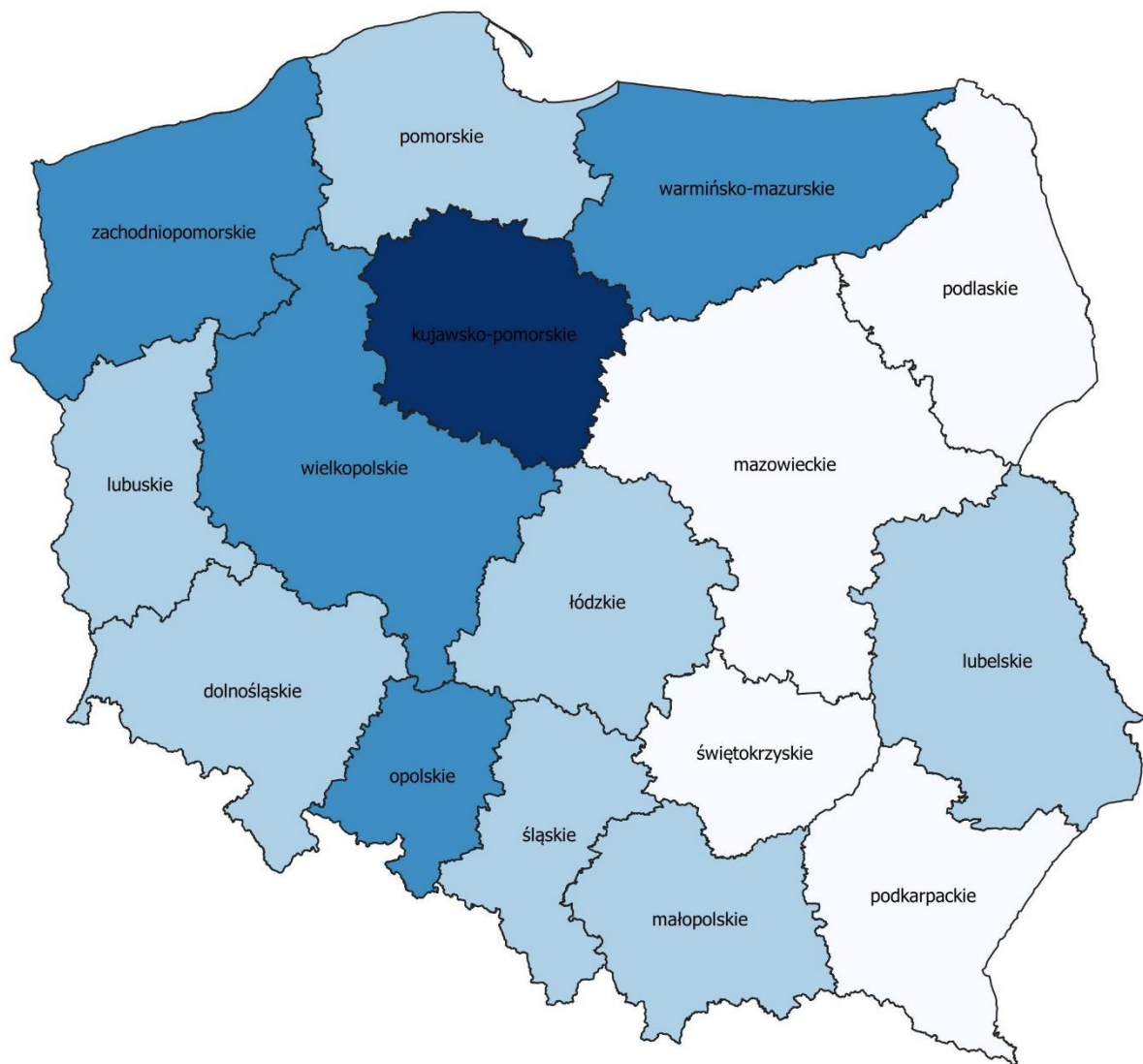
Tabela 40. Zapadalność na koronawirusa w Polsce na 10 tys. mieszkańców – stan na 31.12.2020 r.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych: <https://koronawirusunas.pl/> i BDL GUS za 2019 rok

⁴⁷Opracowanie własne na podstawie <https://koronawirusunas.pl/województwo-kujawsko-pomorskie> (data korzystania: 13.04.2021 r.) oraz GUS BDL.

Mapa 17. Zapadalność na koronawirusa w Polsce na 10 tys. mieszkańców

Liczba zachorowań na 10 tys. mieszkańców

- powyżej 401 [1]
- 351 - 400 [4]
- 301 - 350 [7]
- poniżej 300 [4]

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych: <https://koronawirusunas.pl/> oraz BDL GUS za 2019 rok, opracowanie graficzne Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Oferta instytucji pomocy społecznej i zdrowia w związku z pandemią COVID-19

Rządowy Program „Wspieraj Seniora”

W ramach Solidarnościowego Korpusu Wsparcia Seniorów uruchomiona została specjalna, ogólnopolska i bezpłatna infolinia przeznaczona dla seniorów (pod nr tel. 22 505 11 11). Za jej pośrednictwem osoby starsze mogły zgłaszać swoje potrzeby m.in. w dostarczeniu niezbędnych produktów do domu. Wszystkie gminy naszego województwa przystąpiły do Programu.

Poza wspomnianym Programem, na terenie miast i gmin naszego województwa dostępne były również inne formy wsparcia dedykowane osobom starszym, samotnym i niepełnosprawnym oraz przebywającym na kwarantannie. Dodatkowa oferta pomocowa obejmowała m.in.:

- nieodpłatne telefoniczne wsparcie psychologiczne;
- telefon wsparcia;
- dedykowane infolinie pomocowe;
- pomoc w codziennych czynnościach (np. załatwienie spraw urzędowych);
- pomoc w wyprowadzaniu zwierząt;
- pomoc w zrobieniu zakupów spożywczych, środków czystości, środków higienicznych, wykupieniu leków;
- dowożenie ciepłych posiłków⁴⁸.

Dzienne domy pobytu/pomocy

Wszystkie dzienne domy pobytu w naszym województwie w związku ze stanem epidemicznym oraz wprowadzonymi Zarządzeniami Wojewody Kujawsko-Pomorskiego dot. m.in. zamknięcia ośrodków wsparcia, miały w określonych terminach zawieszoną działalność stacjonarną. W jej miejsce realizowały zastępcze formy wsparcia w środowisku, takie jak:

- bieżący kontakt telefoniczny z osobami objętymi wsparciem i członkami ich rodzin w celu diagnozowania bieżących potrzeb oraz zorientowania się m.in. o stanie zdrowia i samopoczuciu;

⁴⁸ Informacje pozyskane na podstawie stron internetowych urzędów miast i gmin oraz ośrodków pomocy społecznej z województwa kujawsko-pomorskiego – stan na listopad 2020 r.

- prowadzenie teleporad i telewizyt specjalistycznych; udzielanie wskazówek, jak kontynuować terapię, jak się aktywizować, jaką dietę stosować w przypadku danej choroby itp.;
- zajęcia online – np. zajęcia z fizjoterapeutą prowadzone przez Internet;
- opracowywanie zestawów materiałów i ćwiczeń, dostosowanych do możliwości psychoruchowych podopiecznych i ich cyklicznie przekazywanie w formie elektronicznej lub drukowanej (w zależności od potrzeb);
- w przypadku długoterminowej opieki środowiskowej i w sytuacjach tego wymagających – wizytowanie środowisk, z zachowaniem odpowiednich środków bezpieczeństwa (po uprzednim wywiadzie epidemiologicznym i z odpowiednim wyposażeniem: maseczki, rękawiczki jednorazowe, środki do dezynfekcji, żele antybakteryjne);
- wydawanie posiłków na miejscu (z zachowaniem odpowiednich środków ostrożności) – gotowe dania i ciepłe posiłki;
- wydawanie żywności na miejscu – w postaci suchego prowiantu;
- dowożenie posiłków;
- dowożenie żywności – w postaci suchego prowiantu;
- robienie zakupów: produktów codziennych, jak i leków;
- wsparcie opiekunów faktycznych poprzez teleporady z psychologiem, doradcą zawodowym, prawnikiem, terapeutą;
- udostępnianie pomieszczeń w dziennych domach pobytu pod miejsca na kwarantannę;
- współpraca z ośrodkami pomocy społecznej w celu wsparcia środowisk najbardziej potrzebujących;
- współpraca np. z podmiotami medycznymi w sytuacji konieczności pilnej konsultacji medycznej;
- udział w akcjach szycia maseczek i ich dystrybucja wśród mieszkańców;
- pomoc w wypełnianiu wniosków pomocowych PFRON;
- aktywność w mediach społecznościowych i/lub stronach internetowych placówek (prezentowanie prowadzonych działań, prac uczestników) – utrzymywanie w ten sposób kontaktów z podopiecznymi i członkami ich rodzin⁴⁹.

⁴⁹ Informacje własne ROPS w Toruniu na podstawie kontaktów telefonicznych pracownikami dziennych domów pobytu/pomocy – marzec-kwiecień 2020 r.

Dzienne domy opieki medycznej

W związku z pandemią koronawirusa i obostrzeniami nałożonymi przez rząd przez kilka miesięcy dzienne domy opieki medycznej miały zawieszoną działalność stacjonarną, jednak w jej miejsce oferowały pacjentom m.in. następujące formy wsparcia:

- teleporady,
- telewizyty,
- terapię zajęciową,
- wizyty domowe,
- wyposażenie w niezbędne recepty,
- dowożenie posiłków⁵⁰.

Zakłady opiekuńczo-lecznicze

25	<p>W zakładzie opiekuńczo-leczniczym udzielane są stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne, które obejmują swoim zakresem pielęgnację, opiekę i rehabilitację pacjentów niewymagających hospitalizacji. Pomoc ta polega na zapewnieniu pacjentom produktów leczniczych potrzebnych do kontynuacji leczenia, pomieszczeń i żywienia odpowiednich do stanu zdrowia, a także prowadzeniu edukacji zdrowotnej dla pacjentów i członków ich rodzin oraz przygotowaniu tych osób do samoopieki i samopielęgnacji w warunkach domowych.</p> <p>Pacjent przebywający w zakładzie opiekuńczo-leczniczym, pielęgnacyjno-opiekuńczo-ponosi koszty żywienia i zakwaterowania. Miesięczna opłata wynosi – zgodnie z ustawą – 250% minimalnej emerytury, jednak nie może być wyższa niż 70% miesięcznego dochodu pacjenta w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej.</p> <p>Źródło: https://stat.gov.pl/metainformacje/sloownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/3966,pojecie.html; ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz https://niepelnosprawni.pl/ledge/x/859470;jsessionid=1D7F926A9CC1C309DAD5F24D359CA0BA Data korzystania: 25.09.2020 r.</p>
Liczba zakładów opiekuńczo-leczniczych	

Na przestrzeni ostatnich pięciu lat infrastruktura zakładów opiekuńczo-leczniczych utrzymywała się na podobnym poziomie. W 2019 roku odnotowano spadek liczby ZOL o 2 placówki, natomiast w 2020 roku infrastruktura tego typu pozostała bez zmian, tj. podobnie jak w roku poprzednim funkcjonowało 25 zakładów opiekuńczo-leczniczych⁵¹.

W analizowanym roku (tj. 2020) zakłady opiekuńczo-lecznicze funkcjonowały w 20 gminach naszego województwa, dokładnie w 3 miastach na prawach powiatu: w Bydgoszczy,

⁵⁰ Informacje własne ROPS w Toruniu na podstawie kontaktów telefonicznych z koordynatorami DDOM – marzec-kwiecień 2020 r.

⁵¹ Wykaz zakładów opiekuńczo-leczniczych/pielęgnacyjno-opiekuńczo- na podstawie Zintegrowanego Informatora Pacjenta <https://zip.nfz.gov.pl/GSL/GSL/Uniwersalne>, data korzystania: 25.08.2020 r.

Grudziądzu, Toruniu oraz w 14 powiatach ziemskich: aleksandrowskim, brodnickim, chełmińskim, grudziądzkim, inowrocławskim, lipnowskim, mogileńskim, nakielskim, radziejowskim, rypińskim, świeckim, toruńskim, tucholskim oraz wąbrzeskim. Infrastruktura ZOL nie była dostępna we Włocławku oraz powiatach ziemskich: bydgoskim, golubsko-dobrzyńskim, sępoleńskim, włocławski i żnińskim.

Tabela 41. Zakłady opiekuńczo-lecznicze w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj placówki	2016	2017	2018	2019	2020
	Wartość ogółem (województwo)				
Liczba zakładów opiekuńczo-leczniczych	27	27	27	25	25

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych z Informatora dla Seniora edycja III, IV, V, VI i VI

Opieka paliatywna i hospicyjna

11	<p>Świadczenia paliatywne i hospicyjne polegają w szczególności na sprawowaniu wszechstronnej opieki zdrowotnej, psychologicznej i społecznej nad pacjentami znajdującymi się w stanie terminalnym. Opieka ta obejmuje uśmierzenie bólu i innych objawów (leczenia objawowe), łagodzenia cierpień psychicznych, duchowych i socjalnych oraz wspomaganie rodziny chorych podczas trwania choroby, jak i po śmierci chorego.</p> <p>Źródło: https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/3964,pojecie.html Data korzystania: 06.04.2021 r.</p>
Liczba hospicjów	

W latach 2016 – 2019 infrastruktura hospicjów utrzymywała się na tym samym poziomie i wynosiła 9 placówek na całe województwo kujawsko-pomorskie. W 2020 roku odnotowano wzrost tego typu instytucji o 2 placówki – tj. w naszym regionie funkcjonowało 11 hospicjów⁵².

W analizowanym roku (tj. 2020) hospicja i oddziały paliatywne działały w 9 gminach naszego województwa, dokładnie we wszystkich 4 miastach na prawach powiatu oraz w 4 powiatach ziemskich: inowrocławskim, lipnowskim, rypińskim i świeckim. W porównaniu do 2019 roku nastąpił wzrost o 1 placówkę w Bydgoszcz oraz o 2 w powiecie lipnowskim, nie wykazano natomiast hospicjum w powiecie radziejowskim (gm. Powąłkowice).

⁵² Wykaz hospicjów stacjonarnych na podstawie Zintegrowanego Informatora Pacjenta <https://zip.nfz.gov.pl/GSL/GSL/Uniwersalne>, (data korzystania: 09.12.2020 r.)

Tabela 42. Hospicja w województwie kujawsko-pomorskim

Rodzaj placówki	2016	2017	2018	2019	2020
	Wartość ogółem (województwo)				
Hospicja	9	9	9	9	11

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych z Informatora dla Seniora edycja III, IV, V, VI i VI

Usługi środowiskowe - pielęgnarska opieka długoterminowa

69	<p>Pielęgnarska opieka długoterminowa domowa to opieka nad obłożnie i przewlekle chorym przebywającym w domu. Może nią być objęty pacjent, który nie wymaga leczenia w warunkach stacjonarnych, jednak ze względu na istniejące problemy zdrowotne potrzebuje systematycznej i intensywnej opieki pielęgnarskiej w warunkach domowych. Opieka ta jest realizowana we współpracy z lekarzem POZ.</p> <p>Do pielęgnarskiej opieki długoterminowej domowej mogą być zakwalifikowani pacjenci, którzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w ocenie opartej na skali Barthel otrzymali 40 punktów lub mniej • nie korzystają w tym samym czasie z domowej opieki dla pacjentów wentylowanych mechanicznie, hospicjum domowego, stacjonarnego zakładu opiekuńczego (opiekuńczo-leczniczego lub pielęgnacyjno-opiekuńczego) • nie są w ostrej fazie choroby psychicznej <p>Źródło: https://www.nfz-szczecin.pl/geab2_pielęgnacja_i_opieka.htm Data korzystania: 08.04.2021 r.</p>
<p>Liczba podmiotów realizujących pielęgnarską opiekę długoterminową</p>	

Długoterminowa opieka pielęgnarska świadczona w ramach kontraktu z NFZ była realizowana w 34 gminach województwa kujawsko-pomorskiego. W każdym z 23 powiatów był zakontraktowany przynajmniej jeden podmiot realizujący to zadanie, łącznie w skali regionu 69 podmiotów⁵³. Najwięcej podmiotów świadczących długoterminową opiekę pielęgnarską zlokalizowanych było w Toruniu (10 podmiotów), Bydgoszczy (7 podmiotów) oraz Włocławku i Inowrocławiu (po 4 podmioty).

Dzienne Domy Opieki Medycznej

9	<p>Dzienny Dom Opieki Medycznej (DDOM) jest nowym rodzajem usług medycznych dla osób niesamodzielnych, które na skutek urazów lub zabiegów operacyjnych wymagają wzmożonej opieki rehabilitacyjnej. Celem funkcjonowania DDOM jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawa stanu zdrowia i usamodzielnienie osób starszych i niepełnosprawnych, • przygotowanie podopiecznych i ich rodzin do samodzielnej opieki i funkcjonowania pacjenta. <p>Z DDOM mogą korzystać osoby, które w ciągu roku poprzedzającego przyjęcie do placówki przebywały w szpitalu i nie wróciły do pełnej sprawności oraz otrzymały w ocenie skali poziomu samodzielności (skala Barthel) 40-65 punktów.</p> <p>Źródło: http://www.zdrowie.gov.pl/strona-894-dzien_dobry_w_ddom.html Data korzystania: 12.04.2021 r.</p>
<p>Liczba dziennych domów opieki medycznej</p>	

⁵³ Wykaz długoterminowej opieki pielęgnarskiej na podstawie Zintegrowanego Informatora Pacjenta <https://zip.nfz.gov.pl/GSL/GSL/Uniwersalne>, (data korzystania: koniec lipca 2020 r.)

W naszym regionie dzienne domy opieki medycznej oraz pomoc świadczona w warunkach domowych realizowane były w ramach projektu utworzenia kompleksowego systemu wsparcia osób wymagających opieki długoterminowej. Realizacja zadania była możliwa dzięki środkom pochodzącym z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego⁵⁴.

W 2020 roku funkcjonowało 9 Dziennych Domów Opieki Medycznej, które były zlokalizowane w Bydgoszczy, Świeciu, Tucholi, Chełmnie, Brodnicy, Toruniu, Inowrocławiu, Lipnie oraz Skępem. To o dwie placówki więcej niż w roku poprzednim. Wynika to z uruchomienia DDOM dla subregionu włocławskiego (w Lipnie oraz Skępem).

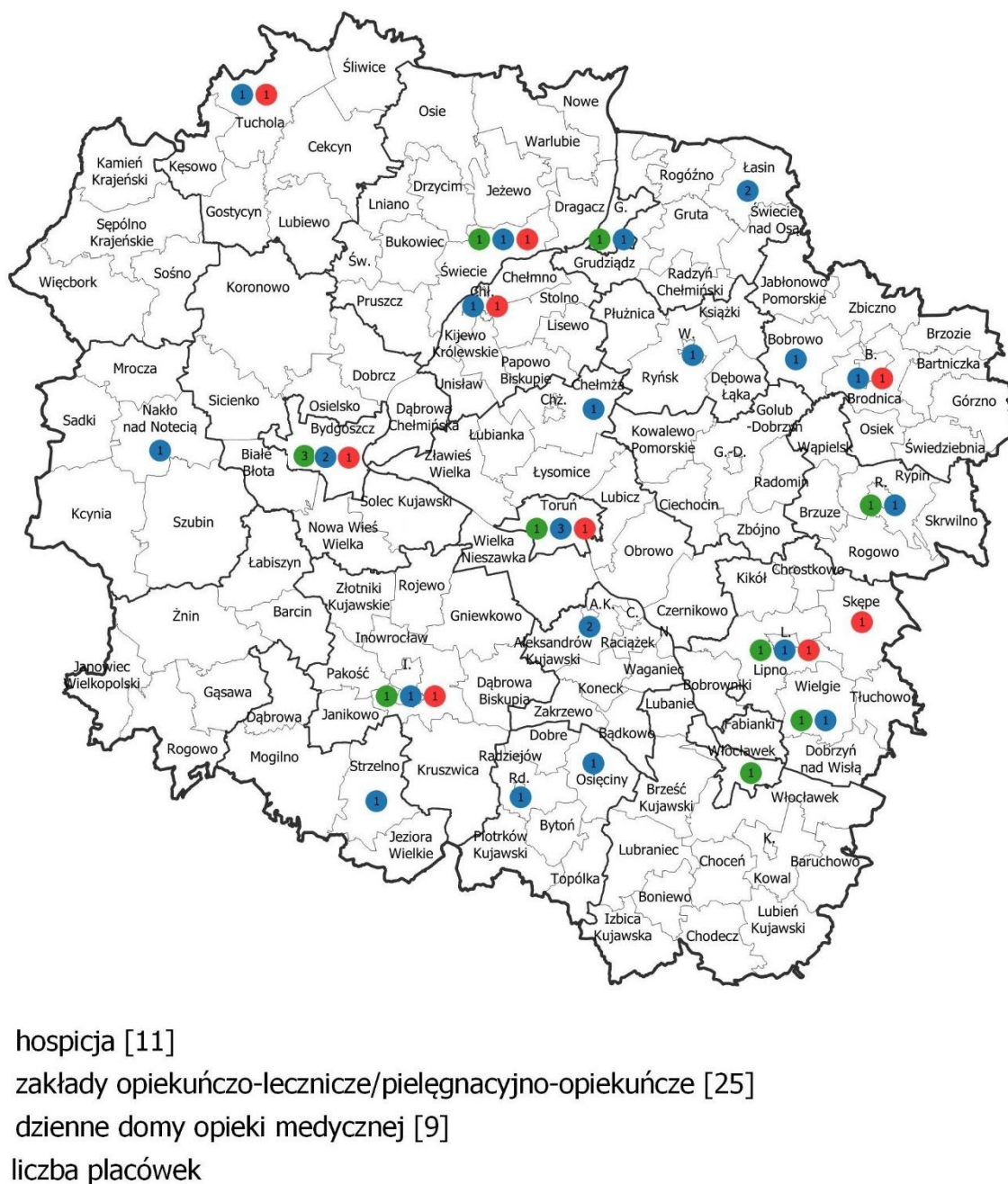
Tabela 43. Dienne domy opieki medycznej w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r.

Rodzaj placówki	Liczba placówek ogółem		Liczba powiatów, na terenie których działają dzienne domy opieki medycznej	
	2019	2020	2019	2020
Dzienne domy opieki medycznej	7	9	7	9

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych własnych ROPS w Toruniu

⁵⁴<https://www.kujawsko-pomorskie.pl/informacje-prasowe/35050-w-regionie-dzialaja-dzienne-domy-opieki-medycznej-2> (data korzystania: 12.04.2021 r.)

Mapa 18. Wybrane elementy infrastruktury zdrowotnej na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych własnych ROPS w Toruniu, Informatora dla Seniora edycja VI, opracowanie graficzne Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Podsumowanie:

- ✓ w 2020 roku w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało 25 zakładów opiekuńczo-leczniczych/pielęgnacyjno-opiekuńczych – zasób infrastruktury tego typu nie zmienił się w porównaniu do 2019 roku;
- ✓ w analizowanym roku w naszym regionie działało 11 hospicjów – to o 2 placówki więcej niż w roku poprzednim;
- ✓ w naszym województwie funkcjonowało również 9 dziennych domów opieki medycznej – nastąpił wzrost tego typu placówek o 2 DDOM.

Rozdział III. Wydatki na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej

<h1>4,3 mln</h1>	Wydatki poniesione przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej związane z wykonywaniem zadań własnych i zleconych w obszarze udzielanej pomocy i wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, form wsparcia, programów i projektów.
(w tym 48% to kwota wydatkowana na świadczenia wychowawcze 500 +)	

Raport OZPS w części dotyczącej wydatków na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej uwzględnia wielkości wydatków wykonywania budżetu jednostek za dany rok, zgodnie ze sprawozdaniem Rb-28. Kwoty przedstawione w poniższej tabeli są zgodne z rozdziałami klasyfikacji budżetowej wprowadzonej 2 marca 2010 roku rozporządzeniem Ministra Finansów w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1053 z późn. zm.).

Wydatki na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej to katalog zadań własnych i zleconych realizowanych przez gminy i powiaty, między innymi przy wsparciu ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie, wynikających z zapisów, m.in. poniższych ustaw:

- 1) ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- 2) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 3) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,,
- 4) ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- 5) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- 6) ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- 7) ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,
- 8) ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- 9) ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- 10) ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy ,
- 11) ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego ,

- 12) ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,
- 13) ustawy z dnia 7 września 1991 o systemie oświaty,
- 14) ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe,
- 15) ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci,
- 16) ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

Tabela 44. Środki finansowe przeznaczone na wydatki w pomocy społecznej i inne obszary polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego w województwie kujawsko-pomorskim w roku 2020 (w zł)

Wyszczególnienie	Kwota środków przeznaczonych w budżetach gmin/powiatów na niżej wymienione zadania w zł		w tym kwota środków wydatkowanych za pośrednictwem OPS/PCPR w zł	
	2019	2020	2019	2020
Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej – ogółem	3 780 788 337*	4 349 338 276	2 476 584 054	2 840 174 033
w tym:				
• Ochrona zdrowia (851)	39 588 105	34 637 521	8 918 625	7 923 216
przeciwdziałanie narkomanii	2 767 940	2 246 479	428 556	220 934
przeciwdziałanie alkoholizmowi	36 820 165	32 391 042	8 490 069	7 702 282
• Pomoc społeczna (852)	882 056 751	926 147 277	615 614 789	634 270 448
domy pomocy społecznej	278 863 104	303 903 201 ⁵⁵	106 898 113	111 778 227
ośrodki wsparcia	53 467 707	52 478 326	16 724 946	16 439 783
przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	2 034 432	2 365 860	1 488 429	1 829 996
składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	4 919 428	4 769 603	4 917 893	4 765 980
zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia	86 635 430	83 395 269	83 674 401	83 372 254

⁵⁵ Kwota zawiera wydatki dot. m. in.: odpłatności gminy za umieszczenie w DPS (również na terenie innego powiatu/województwa), utrzymania DPS (utrzymanie budynków, wynagrodzenia kadry oraz obsługi)

Wyszczególnienie	Kwota środków przeznaczonych w budżetach gmin/powiatów na niżej wymienione zadania w zł		w tym kwota środków wydatkowanych za pośrednictwem OPS/PCPR w zł	
	2019	2020	2019	2020
emerytalne i rentowe				
dodatki mieszkaniowe	57 009 183	54 158 290	26 198 152	25 561 205
zasiłki stałe	58 619 334	57 018 032	58 597 068	56 987 531
powiatowe centra pomocy rodzinie	14 855 027	15 510 941	14 839 598	15 491 095
ośrodki pomocy społecznej	172 441 650	180 255 411	170 822 071	180 158 732
specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	3 040 374	4 045 770	1 982 368	2 869 117
usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	68 884 042	73 207 489	57 821 557	62 786 430
pomoc w zakresie dożywiania	52 494 297	50 424 785	52 200 488	50 257 458
pomoc dla cudzoziemców	101 054	65 065	101 054	65 065
centra integracji społecznej	1 406 754	3 961 848	54 236	2 930
usuwanie skutków klęsk żywiołowych	912 622	361 591	321 851	357 367
pozostała działalność	26 372 313	40 225 796	18 972 564	21 547 278
• Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej(853)	52 120 804	61 788 142	20 525 681	16 427 356
rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	4 801 525	4 586 680	1 274 399	1 029 112
zespoły orzekania o niepełnosprawności	9 578 916	10 193 868	2 763 572	3 300 541
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	18 986 046	18 764 692	9 063 103	4 748 698
pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	18 754 317	28 242 902	7 424 607	7 349 005

Wyszczególnienie	Kwota środków przeznaczonych w budżetach gmin/powiatów na niżej wymienione zadania w zł		w tym kwota środków wydatkowanych za pośrednictwem OPS/PCPR w zł	
	2019	2020	2019	2020
• Edukacyjna opieka wychowawcza (854)	26 372 996	21 314 242	7 579 362	5 796 132
pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym	24 868 781	19 658 559	7 557 363	5 786 852
pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	1 504 215	1 655 683	21 999	9 280
• Rodzina (855)	2 780 649 681	3 305 451 094	1 823 945 597	2 175 756 881
świadczenia wychowawcze	1 657 492 903 ⁵⁶	2 116 521 398	1 119 618 339	1 415 469 874
świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	789 430 447	833 777 019	528 285 685	566 570 570
wspieranie rodziny	87 672 354	91 948 315	66 333 110	72 777 734
tworzenie i funkcjonowanie żłobków	60 953 248	67 355 151	88 399	716 336
tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	3 591 584	4 220 914	268 117	0
dzienni opiekunowie	1 208 001	1 203 124	0	0
rodziny zastępcze	81 531 748	86 531 446 ⁵⁷	79 031 196	83 872 022
działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	91 230 897	93 506 967 ⁵⁸	25 444 277	29 474 150
Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre		10 320 382		6 876 195

*W budżecie MOPS w Bydgoszczy wprowadzono korektę wydatków w zakresie świadczeń wychowawczych (kwota ta w 2019 roku była wyższa o 76.651.364 zł)

⁵⁷ Kwota zawiera wydatki dot. m. in.: świadczeń dla rodzin zastępczych, pomoc na usamodzielnienie wychowanków, refundacje kosztów utrzymania dziecka na terenie innego powiatu, wynagrodzenia dla rodziców zastępczych, wynagrodzenia kadry PCPR zajmujących się pieczą, dostosowanie warunków domowych dla rodzin zastępczych itd.

⁵⁸ Kwota zawiera wydatki związane m. in. z działalnością placówek opiekuńczo-wychowawczych, wynagrodzeniem dla kadry, usamodzielnieniem się osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, placówki opiekuńczo-terapeutyczne, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze i ośrodki szkolno-wychowawcze.

Wyszczególnienie	Kwota środków przeznaczonych w budżetach gmin/powiatów na niżej wymienione zadania w zł		w tym kwota środków wydatkowanych za pośrednictwem OPS/PCPR w zł	
	2019	2020	2019	2020
świadczenia rodzinne, zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz za osoby pobierające zasiłki dla opiekunów, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów	7 538 499		4 876 474	
Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby przebywające na urloпах wychowawczych, za osoby zatrudnione jako nianie oraz za osoby sprawujące osobistą opiekę nad dzieckiem	0	66 378	0	0

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za lata 2019-2020

Zgodnie z danymi przesłanymi przez samorządy gmin i powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w ramach Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok, wydatki na zadania własne i zlecone w obszarze pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej, w tym świadczenia wychowawcze, wynosiły łącznie 4 mld 349mln zł. W stosunku do roku 2019 nastąpił wzrost wydatków o 15 % (największy wzrost zanotowano w wydatkach na świadczenia wychowawcze „500+” o 17%. Podobnie jak w roku ubiegłym ponad 48% całkowitych środków finansowych w budżetach gmin pochłonęły wydatki na świadczenia wychowawcze (500+), było to 2 116 521 398 zł. Następnie ok. 19,1% ogólnego budżetu to wydatki na świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego 833 777 019 zł. Kolejnym najwyższym z wydatków to wydatki związane z funkcjonowaniem domów pomocy społecznej i opłacaniem pobytu w tych placówkach mieszkańcom gmin stanowiące ok. 6,9% ogółu wydatku tj. 303 903 201 zł.

Tabela 45. Wydatki na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2017 - 2020

Rodzaj wskaźnika	2017	2018	2019	2020	Wartość max (powiat)	Wartość min (powiat)
	Wartość ogółem (województwo)					
Kwota wydatków z budżetów gmin w obszarze pomocy społecznej i wsparcia (z wyłączeniem 500+) w przeliczeniu na 1 mieszkańca ⁵⁹	785,79 zł	835,54 zł	888,09 zł	921,77 zł	1 534,12 zł (g. Kikół)	484,09 zł (g. Wielka Nieszawka)
Kwota wydatków z budżetów powiatu w obszarze pomocy społecznej i wsparcia w przeliczeniu na 1 mieszkańca	181,91 zł	204,49 zł	210,69 zł	244,64 zł	480,17 zł (p. sępoleński)	54,77 zł (p. grudziądzki)

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na podstawie danych OZPS za lata 2016-2019, GUS-BDL

W obszarze pomocy społecznej i wsparcia (z wyłączeniem 500+) w ramach budżetów gmin, w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa, wydatkowano średnio kwotę: 921,77 zł o 33,68 zł więcej niż w roku ubiegłym. Najwyższe wydatki, czyli powyżej 1 300,00 zł na mieszkańca odnotowano w gminach: Czernikowo (1 331,21 zł), Grudziądz miasto (1 354,66 zł), Wielgie (1 371,22 zł), Kikół (1 534,12 zł). Najniższe wydatki odnotowano w gminach: Łysomice (591,83 zł), Zławieś Wielka (526,92 zł), Osielsko (526,04 zł), Wielka Nieszawka (484,09 zł).

W ramach budżetów powiatów ziemskich średnio wydatkowano na jednego mieszkańca 244,64 zł (o 33,95 zł więcej). Najwyższe wydatki, czyli powyżej 300,00 zł na 1 mieszkańca zanotowano w powiatach: sępoleńskim (480,17 zł), tucholskim (425,45 zł), chełmińskim (355,50 zł), żnińskim (321,65 zł), aleksandrowskim (320,77 zł). Natomiast najniższe wydatki, poniżej 120 zł na 1 mieszkańca zanotowano w powiatach: nakielskim (111,19 zł), rypińskim (84,90 zł), grudziądzkim (54,77 zł).

⁵⁹W ramach budżetów gminnych włączono również budżety 4 miast na prawach powiatu.

Rozdział IV. Wybrane działania Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego w obszarze zwiększenia społecznego

Programy realizowane w obszarze polityki społecznej przez wybrane Departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu oraz jednostki organizacyjne Samorządu Województwa

Wieloletni Program współpracy samorządu województwa kujawsko-pomorskiego z organizacjami pozarządowymi na lata 2016-2020

Cele projektu⁶⁰	<ul style="list-style-type: none">• Wzmacnianie współpracy między samorządem a organizacjami pozarządowymi służącej budowie społeczeństwa obywatelskiego.• Angażowanie społeczności lokalnych z zapewnieniem ich optymalnego rozwoju.• Budowanie partnerskiej współpracy opartej o wzajemne zaufanie stron.• Wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych.• Wspieranie i promowanie współpracy organizacji pozarządowych.
Główne działania	<ul style="list-style-type: none">• Włączanie organizacji pozarządowych w tworzenie prawa miejscowego o charakterze wojewódzkim – strategii, programów, procedur, itp.• Funkcjonowanie systemu konsultacji społecznych w wymiarze wojewódzkim programów strategicznych oraz priorytetów programów operacyjnych, w tym prowadzenie konsultacji drogą elektroniczną.• Opracowanie we współpracy z SOP WK-P i RDPP oraz wdrażanie jasnych i obiektywnych zasad i standardów współpracy, na które składają się: Roczny program współpracy, Zasady organizacji konkursów, w tym oceny ofert.• Prowadzenie cyklicznej diagnozy sytuacji trzeciego sektora (ilościowa i jakościowa) oraz wolontariatu w województwie Kujawsko-Pomorskim.• Rozwój działalności o charakterze wspierającym dla organizacji pozarządowych (Centra Organizacji Pozarządowych, Ośrodki Wsparcia, usługi szkoleniowe, poradnicze i informacyjne).• Udzielanie organizacjom wsparcia pozafinansowego.• Promowanie międzysektorowych projektów partnerskich.• Wspieranie sieci i federacji organizacji pozarządowych.• Promowanie idei współpracy, w tym tworzenia partnerstw, wśród przedstawicieli organizacji pozarządowych.

⁶⁰ Opis celów i działań na podstawie „Wieloletniego programu współpracy samorządu województwa kujawsko-pomorskiego z organizacjami pozarządowymi na lata 2016-2020”.

Wybrane efekty działań zrealizowanych w 2020 r.⁶¹

- Liczba ogłoszonych konkursów – 27 konkursów;
- Liczba przyznanych dotacji na zadania, które otrzymały preferencje w konkursach uwzględniających zróżnicowanie terytorialne (np. punkty strategiczne) – 10 dotacje;
- Liczba aktów prawnych, programów, procedur, itp., w których tworzenie włączone zostały organizacje – 4 aktów prawnych;
- Stałe doskonalenie systemu informacji- liczba przekazanych informacji za pomocą newslettera i strony www – ok. 70 maili przekazanych w formie newslettera (każdy mail skierowany był do ok. 1350 odbiorców; na stronie internetowej ngo.kujawsko-pomorskie.pl zostało zamieszczonych ok. 80 informacji w zakładce Aktualności oraz ok. 85 w pozostałych zakładkach. Na stronie bip.kujawsko-pomorskie.pl informacje dot. organizacji pozarządowych ok. 40 informacji w skali urzędu;
- Liczba szkoleń, udzielonych porad i informacji przez Biuro Współpracy - 20 szkoleń zleconych oraz 24 konsultacje doradcze udzielono ok. 2500 porad telefonicznych;
- Liczba organizacji, którym udzielono wsparcia pozafinansowego – 14 organizacji;
- Promowanie międzysektorowych projektów partnerskich – liczba działań promocyjnych – 55 działań;
- Promowanie międzysektorowych projektów partnerskich - liczba promowanych projektów międzysektorowych – 3 projekty;
- Liczba inicjatyw zrealizowanych przez sieci i federacje z wykorzystaniem wsparcia finansowego/pozafinansowego samorządu województwa – 0 inicjatyw;
- Promowanie idei współpracy, w tym tworzenia partnerstw, wśród przedstawicieli organizacji pozarządowych, liczba działań promocyjnych:
 - 27 konkursów,
 - 1 kampania,
 - 1 forum.

⁶¹ Opis efektów na podstawie „Sprawozdania częściowego z realizacji Wieloletniego Programu Współpracy Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z organizacjami pozarządowymi na lata 2016-2020” (dotyczy roku 2020).

Równe szanse. Program działania na rzecz osób niepełnosprawnych do 2020 r.

<p>Cele projektu⁶²</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Budowanie pozytywnych postaw społecznych w stosunku do osób niepełnosprawnych oraz pogłębianie wiedzy na temat ich potrzeb. • Poprawa dostępu osób niepełnosprawnych i ich otoczenia do informacji. • Wyrównywanie szans w zakresie dostępności do kształcenia i zdobywania zawodu przez osoby niepełnosprawne. • Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych. • Zwiększenie potencjału w zakresie świadczenia usług na rzecz osób niepełnosprawnych. • Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do leczenia specjalistycznego, terapii i rehabilitacji.
<p>Główne działania</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gromadzenie i analiza danych na temat potrzeb osób niepełnosprawnych. • Prowadzenie kampanii informacyjnych na rzecz integracji osób niepełnosprawnych i przeciwdziałaniu ich dyskryminacji. • Opracowanie lub wydanie publikacji, wydawnictw ciągłych oraz wydawnictw zwartych dotyczących problematyki osób niepełnosprawnych, stanowiących zamkniętą całość, w tym na nośnikach elektromagnetycznych i elektronicznych. • Wspieranie organizacji pozarządowych w zakresie prawidłowego przygotowania projektów dotyczących zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej w ramach otwartych konkursów ofert. • Organizowanie i prowadzenie szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywności społecznej dla osób niepełnosprawnych. • Organizowanie i prowadzenie szkoleń, kursów i warsztatów dla członków rodzin osób niepełnosprawnych, opiekunów, kadry i wolontariuszy bezpośrednio zaangażowanych w proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. • Likwidacja barier architektonicznych w placówkach edukacyjnych z uwzględnieniem zaplecza socjalno-bytowego. • Zwiększenie zatrudnienia osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności poprzez tworzenie i wspieranie działalności zakładów aktywności zawodowej. • Prowadzenie rehabilitacji osób niepełnosprawnych w różnych typach placówek. • Wyposażenie obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny. • Wspieranie dostępu dzieci i młodzieży do wczesnej wielospecjalistycznej interwencji w niepełnosprawność.
<p>Wybrane efekty działań zrealizowanych w 2020 r.⁶³</p>	<ul style="list-style-type: none"> • IV Bal Osób Niepełnosprawnych. Bal odbył się 25 stycznia 2020 r. w toruńskim Dworze Artusa. W wydarzeniu wzięło udział 200 mieszkańców województwa z różnego typu niepełnosprawnościami i ich opiekunowie; • produkcja i emisja 2 odcinków telewizyjnych w ramach programu „Mocne wsparcie” na antenie pasma regionalnego TVB Bydgoszcz. Każdy odcinek trwał 55 minut i został wyemitowany dwukrotnie. Składał się z części studyjnej – rozmowy z zaproszonymi ekspertami oraz felietonu w zakresie tematyki związanej z problemami osób z niepełnosprawnościami pt. „O terapii i roli terapeuty w procesie rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami w szczególności dzieci i młodzieży”;

⁶² Opis celów i działań na podstawie „Równe szanse. Program działania na rzecz osób niepełnosprawnych do 2020 roku”.

⁶³ Opis efektów na podstawie „Sprawozdanie z realizacji programu pn. „Równe szanse. Program działania na rzecz osób niepełnosprawnych do 2020 roku” za rok 2020.

- dwie edycje wystawy rękodzieła artystycznego osób niepełnosprawnych pn. „My też potrafimy” - niestety, z uwagi na sytuację epidemiologiczną związaną z COVID-19 i decyzje rządu o całkowitym lockdownie w kraju, wystawy nie odbyły się;
- produkcja i emisja 2 odcinków telewizyjnych w ramach programu „Czas na interwencję” na antenie pasma regionalnego TVB Bydgoszcz. Program dotyczył tematyki związanej z osobami z niepełnosprawnościami pn. „Terapia i rehabilitacja dzieci i młodzieży”. Każdy odcinek trwał 55 minut i został wyemitowany dwukrotnie;
- współorganizacja Świąt Bożego Narodzenia w Domu Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży w Grabiu , DPS w Chełmnie i DPS w Kamieniu Krajeńskim;
- Departament Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami dofinansował 6 przedsięwzięć na rzecz osób z niepełnosprawnościami w łącznej kwocie 50 188 748,01 zł. W zadaniach tych uczestniczyły 273 osoby z niepełnosprawnościami;
- Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych w ramach zadań zleczanych – 1 kampania;
- Liczba opracowanych materiałów promocyjno-informacyjnych oraz wydanych publikacji – 1 opracowanie;
- Liczba osób niepełnosprawnych jako beneficjentów realizowanych zadań w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej – 3 290 osób;
- Liczba przeprowadzonych szkoleń/kursów/warsztatów dla osób niepełnosprawnych w ramach zadań zleczonych – 3 szkolenia/kursy/warsztaty;
- Liczba działających ZAZ – 9;
- Liczba osób niepełnosprawnych zatrudniona w ZAZ – 395 osób.

Wojewódzki program przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020

<p>Cele projektu⁶⁴</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wszechstronne wsparcie rodzin dotkniętych przemocą oraz opracowanie programów w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. • Zwiększenie kompetencji i kwalifikacji pracowników służb, instytucji, organizacji pozarządowych (w szczególności pracowników oświaty, służby zdrowia, pomocy społecznej, policji, sądów, prokuratur i innych) specjalizujących się w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. • Podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej zjawiska przemocy i możliwości wsparcia. • Wspieranie inicjatyw oraz lokalnych koalicji na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.
<p>Główne działania</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja pomocy prawnej i psychologicznej w ramach Biura ds. Polityki Prorodzinnej i Przeciwdziałania Przemocy, dla rodzin dotkniętych przemocą. • Inicjowanie wspólnych przedsięwzięć z instytucjami, służbami i organizacjami pozarządowymi („dobre praktyki”), wymiana doświadczeń i wiedzy. • Opracowanie ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie. • Organizacja szkoleń w zakresie udzielania pomocy ofiarom przemocy. • Organizacja szkoleń w zakresie prowadzenia działań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy. • Organizacja i udział samorządu województwa kujawsko-pomorskiego w kampaniach społecznych dotyczących zjawiska przemocy. • Organizacja konferencji, warsztatów, szkoleń i pogadanek w zakresie problematyki przemocy. • Uświadamianie i popularyzacja wśród samorządów konieczności rozwoju infrastruktury pomocy instytucjonalnej w obszarze przemocy domowej jako niezbędnych komponentów wojewódzkiego systemu wsparcia dla ofiar przemocy poprzez: akcje informacyjne, konferencje, szkolenia itd. • Wprowadzenie systemu dotowania organizacji pozarządowych celem realizacji zadań zleczanych w zakresie problematyki przemocy w rodzinie.
<p>Wybrane efekty działań zrealizowanych w 2020 r.⁶⁵</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja pomocy prawnej i psychologicznej w ramach Biura ds. Polityki Prorodzinnej i Przeciwdziałania Przemocy, dla rodzin dotkniętych przemocą: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Liczba udzielonych porad prawnych – 471; ✓ Liczba nowo założonych kart porad prawnych – 132; ✓ Liczba udzielonych porad psychologicznych – 406; ✓ Liczba udzielonych konsultacji psychologicznych – 426; • Liczba przeprowadzonych szkoleń w zakresie udzielania wsparcia ofiarom przemocy – 3;

⁶⁴ Opis celów i działań na podstawie „Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020”.

⁶⁵ Opis efektów na podstawie raportu z realizacji „Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020” za rok 2020.

- Liczba osób, które ukończyły szkolenie z zakresu udzielania wsparcia ofiarom przemocy – 93;
- Liczba przeprowadzonych szkoleń w zakresie pracy ze sprawcą przemocy – 1;
- Liczba osób, które nabyły uprawnienia do pracy ze sprawcą przemocy – 10;
- Organizacja i udział samorządu województwa kujawsko-pomorskiego w kampaniach społecznych dotyczących zjawiska przemocy:
 - ✓ Na IV kwartał 2020 r. planowana była kampania społeczna promująca nowy wojewódzki program na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie – „Wojewódzki program przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021-2026”. Program wprawdzie został opracowany w grudniu 2020 r., jednak w związku z korelacją dokumentu z nową strategią rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego, przyjęcie „Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021-2026” odbyło się na pierwszym posiedzeniu Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego w roku 2021. Z tego powodu realizacja opisanej wyżej kampanii będzie prowadzona dopiero w roku 2021.
 - ✓ Udział samorządu województwa kujawsko-pomorskiego w ogólnopolskich i światowych kampaniach społecznych dotyczących zjawiska przemocy: - „Biała Wstążka” – międzynarodowa kampania prowadzona w okresie 25.11-10.12.2020 r.;
- Organizacja konferencji, warsztatów, szkoleń i pogadanek w zakresie problematyki przemocy:
 - XII Toruńskie Sympozjum poświęcone Alternatywnym Ruchom Religijnym pt. „Między psychologią, religią i sektą – Ciemne Strony Psychologii.” Zorganizowane we współpracy z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu (Wydział Teologiczny) w ramach zadania „Monitorowanie zjawiska oraz przeciwdziałanie niekorzystnym wpływom alternatywnych ruchów religijnych i parareligijnych na życie mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego”. Sympozjum odbyło się w Toruniu, 19 listopada 2020 r. w formule online. Transmisja z tego wydarzenia dostępna była na kanale YouTube. Uczestniczyło w nim zdalnie ok. 3.100 osób (liczba odsłon).

Kujawsko-Pomorski Program Wspierania Rodziny na lata 2014-2022

<p>Cele projektu⁶⁶</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa funkcjonowania rodziny w środowisku lokalnym poprzez tworzenie społecznej sieci wsparcia. • Zwiększenie dostępności usług dla rodzin ze szczególnymi potrzebami. • Wzmocnienie rodzicielstwa i poprawa funkcjonowania pieczy zastępczej.
<p>Główne działania</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie Regionalnego Centrum Wspierania Rodziny. • Wszelkstronna promocja rodziny. • Wspieranie rodzin w pełnieniu opieki nad osobami niesamodzielnymi realizowana przez inne podmioty w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. • Opracowanie i wdrożenie Kujawsko-Pomorskiej Karty Dużej Rodziny. • Zainicjowanie prac na rzecz wprowadzenia Kujawsko-Pomorskiego Bonu Wsparcia Rodziny poprzez projekty pilotażowe. • Wspieranie rodzin zastępczych i optymalizacja procedur adopcyjnych. • Rozwój infrastruktury instytucjonalnych form pieczy zastępczej poprzez utworzenie Interwencyjnego Ośrodka Preadopcyjnego oraz Regionalnej Placówki Opiekuńczo-Terapeutycznej.
<p>Wybrane efekty działań zrealizowanych w 2020 r.⁶⁷</p>	<p>I. Społeczna sieć wsparcia rodziny w środowisku lokalnym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontynuacja realizacji projektu partnerskiego „Rodzina w Centrum 2”; • Realizowano usługi wsparcia rodziny i pieczy zastępczej m in.: poradnictwo specjalistyczne – pedagogiczne (2053h), poradnictwo specjalistyczne – prawne (711 h), poradnictwo specjalistyczne – psychologiczne (3328 h), poradnictwo specjalistyczne – psychiatryczne (276 porad), mediacje rodzinne (224 h), superwizja rodzin zastępczych (140 h); • Kursy matematyki z robotyką dla dzieci. Adresatami kursów były dzieci w wieku 11-13 lat, z rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka, oraz rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W kursie wzięło udział 30 uczestników. • Łącznie zrealizowano 7769 usług wsparcia rodziny. Usługami wsparcia rodziny objęto 942 osób. <p>II. Działania na rzecz deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • W powiatach podejmowane były działania kierowane do lokalnych środowisk o charakterze edukacyjnym i świadomościowym. Podczas spotkań przekazywano wiedzę o potrzebie deinstytucjonalizacji, tj. tworzenia nowych małych, profesjonalnie przygotowanych rodzin zastępczych. Zrealizowano 3 spotkania na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, w spotkaniach wzięło udział 76 osób. • Zorganizowano 2 szkolenia dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz kandydatów na dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego. W szkoleniu wzięło

⁶⁶ Opis celów i działań na podstawie „Kujawsko-Pomorskiego Programu Wspierania Rodziny na lata 2014-2022”.

⁶⁷ Opis efektów na podstawie raportu z realizacji „Kujawsko-Pomorskiego Programu Wspierania Rodziny na lata 2014-2022” za rok 2020.

udział 41 osób.

III. Doskonalenie osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą:

- Zorganizowano 3 szkolenia, dla 61 osób. Tematyka kursów/szkoleń obejmowała:
 - ✓ Dyscyplina w rodzinie zastępczej – jak kierować swoim zachowaniem, żeby wpływać na zachowanie dzieci;
 - ✓ Rozumienie i budowanie przywiązania;
 - ✓ Budowanie kompetencji uzdrawiających opiekunów dzieci dotkniętych traumą.
- Zorganizowano 3 kursy, dla 45 osób. Tematyka kursów/szkoleń obejmowała:
 - ✓ kurs specjalistyczny pn. Terapia Skoncentrowana na Rozwiązaniach;
 - ✓ kurs specjalistyczny pn. Trening Zastępowania Agresji;
 - ✓ kurs specjalistyczny pn. Metoda Dialogu Motywującego w pracy z trudnym nastolatkiem.
- Zorganizowano 5 szkoleń, dla 110 osób. Tematyka szkoleń obejmowała:
 - ✓ Uzależnienia u dzieci i młodzieży;
 - ✓ Praca z dziećmi i młodzieżą z zaburzeniami psychicznymi;
 - ✓ Praca z dzieckiem krzywdzonym i wykorzystywanym seksualnie;
 - ✓ Terapia skoncentrowana na rozwiązaniach;
 - ✓ Metody radzenia sobie ze stresem w sytuacjach związanych z pandemią.

Łącznie we wszystkich formach szkoleniowych w poszczególnych działaniach przeszkolono 287 osób.

- Wsparcie informacyjne
 - ✓ Szkolenie „Zastosowanie Kodeksu Postępowania Administracyjnego w systemie pomocy w wsparcia społecznego” – 3, jednodniowe szkolenia.
 - ✓ „Jak skutecznie reagować na przemoc wobec dziecka? Procedura Niebieskiej Karty, odebranie dziecka z rodziny” – cykl 3, jednodniowych szkoleń.
- Wsparcie wartościujące
 - ✓ Przygotowanie materiałów promocyjnych w postaci maseczki ochronnej, które użytkowane powszechnie mają budzić refleksje oraz zwiększać rangę rodziny wśród preferowanych wartości przez mieszkańców regionu. Materiały promocyjne zostały rozdysponowane wśród odbiorców działań realizowanych w ramach „Kujawsko-Pomorskiego Programu Wspierania Rodzin”.
- Wsparcie integrujące
 - ✓ Działania Wojewódzkiej Rady ds. Polityki Senioralnej przy Marszałku Województwa Kujawsko-Pomorskiego;
 - ✓ Seminarium „Nowe możliwości i formy współpracy w działalności na rzecz seniorów” – 22 stycznia, Toruń;
 - ✓ Realizacja audycji telewizyjnych pn.: „Czas na interwencje”. Realizacja i emisja w TVP Bydgoszcz, czterech czterdziestominutowych audycji telewizyjnych pn. "Czas na interwencje" poruszających problemy społeczne takie jak: niepełnosprawność, przeciwdziałanie przemocy czy wsparcie rodzin w zależności od nasilenia problemów opiekuńczo-wychowawczych;
 - ✓ Realizacja audycji telewizyjnej pn.: „Mocne Wsparcie”. Realizacja i emisja w TVP Bydgoszcz programu „Mocne

Wsparcie”, o charakterze społecznym i edukacyjnym, próba odpowiedzi na pytanie - jak i u kogo szukać wsparcia w trudnych sytuacjach. Zrealizowany odcinek w dniu 03.03. poświęcony był przemocy wobec dzieci;

- Wsparcie emocjonalne i duchowe
Przeprowadzenie kampanii o rodzinie – Dlaczego rodzina jest ważna?;
- Wsparcie technologiczne (przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu)
W roku 2020 kontynuowano udzielanie wsparcia 3885 beneficjentom ostatecznym projektu „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu osób najuboższych oraz niepełnosprawnych I i II edycja.”

IV. Wsparcie rodzin ze szczególnymi potrzebami:

- Opracowanie i wdrożenie Kujawsko-Pomorskiej Karty Dużej Rodziny;
- Wprowadzenie Kujawsko-Pomorskiego Bonu Wsparcia Rodziny.

V. Poprawa funkcjonowania pieczy zastępczej:

- W ramach działań podejmowanych przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Adopcyjny w Toruniu (wraz z oddziałami w Bydgoszczy, Włocławku i Jaksicach) w 2020 roku:
 - ✓ 100 osób ukończyło szkolenie dla kandydatów na rodziców adopcyjnych;
 - ✓ 3 746 osób skorzystało z działalności diagnostyczno-konsultacyjnej Ośrodka;
 - ✓ Liczba nowopowstałych rodzin adopcyjnych: 109;
 - ✓ Liczba dzieci przysposobionych do adopcji: 126;
 - ✓ Udzielono 640 razy wsparcia psychologiczno-pedagogicznego;
 - ✓ 12 osób ukończyło szkolenie dla kandydatów na rodziny zastępcze.
- Diecezjalny Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy w Toruniu:
 - ✓ Szkolenia: 2 grupy (34 osoby) w ramach autorskiego programu „Adopcja jako dar miłości”. Wydano 58 opinii o kwalifikacjach osobistych dla kandydatów do przysposobienia dziecka;
 - ✓ Warsztaty z zakresu wzmocnienia prawidłowej motywacji kandydatów do przysposobienia dziecka dla 34 osób;
 - ✓ Przeprowadzono diagnozy psychologiczne dla 55 osób oraz wywiady adopcyjne dla kandydatów do adopcji 30x;
 - ✓ Zakończono procedury przysposobienia 22 dzieci (uprawomocnione postanowienia sądów) W trakcie procedury jest 16 dzieci;
 - ✓ Liczba nowopowstałych rodzin adopcyjnych: 20;
 - ✓ Prowadzono poradnictwo: 957x, w tym dla rodzin przysposabiających 895x i dla rodzin naturalnych 62x;
 - ✓ Udzielono wsparcia psychologiczno-pedagogicznego w postępowaniu postadopcyjnym 166x;
 - ✓ Współpraca z sądami opiekuńczymi, m.in. dla 37 dzieci złożono wnioski o przysposobienie;
 - ✓ Przeszkolono 15 osobową grupę kandydatów na rodziców zastępczych i wydano 15 świadectw ukończenia szkolenia.
- Ośrodek Adopcyjny Caritas Diecezji Bydgoskiej im. Św. Jana Pawła II w Bydgoszczy:
 - ✓ Diagnoza kandydatów do przysposobienia – 40 osób (18 małżeństw, 4 os. samotne);
 - ✓ Szkolenie kandydatów do przysposobienia – 2 grupy szkoleniowe: I grupa (4 rodziny) rozpoczęcie szkolenia 25 lipca 2020 r. – planowane zakończenie styczeń 2021 r.; II grupa (4 rodziny) rozpoczęcie szkolenia 14 grudnia 2020 r. –

planowane zakończenie 2021 r.;

- ✓ Liczba nowopowstałych rodzin adopcyjnych: 8;
- ✓ Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach adopcyjnych – 9 dzieci;
- ✓ Przygotowanie cyklu wykładów dla rodzin „Rozmowy o adopcji – Adopcja. Polecam! – Adopcja. Dom. Rodzina” oraz 6 wykładów/nagrań video do dalszego udostępniania – Warsztaty psychoedukacyjne dla rodzin adopcyjnych (1. Historia rodzinna, 2. Relacja Małżeńska, 3. Oczekiwania rodziców – możliwości dzieci, 4. Dylematy szkolne, 5. Jawność adopcji, 6. Zasoby;
- ✓ Pomoc i wsparcie pedagogiczno-psychologiczne dla istniejących rodzin adopcyjnych konsultacje indywidualne – 105 konsultacji;
- ✓ Promowano ideę adopcji poprzez działania informacyjne i edukacyjne jak: dyżur telefoniczny, strona internetowa, facebook:
 - akcja edukacyjna - „Adopcyjny Alfabet”
 - akcja promocyjna - „Adopcja. Polecam!”, „Adopcja Nowenna na urodziny Patrona Ośrodka – Jana Pawła II”, „Adopcja. Polecam! Przyjmij dziecko, które Cię potrzebuje”, „Adopcja. Polecam! Czas oczekiwania”, „Adopcja. Jak to jest?”;
- ✓ Pomoc i wsparcie rodzin biologicznych, w tym matek zamierzających wyrazić zgodę na przysposobienie – 10 rodzin (14 osób).

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Kujawsko-Pomorskim na lata 2017-2020

<p>Cele projektu⁶⁸</p>	<p>Cel główny: Ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk życia społecznego związanych z używaniem substancji psychoaktywnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie wiedzy ogółu społeczeństwa dotyczącej problemów narkotykowych oraz HIV/AIDS poprzez działania informacyjne i edukacyjne. • Podniesienie kompetencji i kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w realizację zadań z zakresu przeciwdziałania narkomanii. • Rozwój i poprawa jakości działań profilaktycznych. • Zwiększenie dostępności do opieki zdrowotnej i programów podnoszących jakość życia osób używających narkotyków szkodliwie i osób uzależnionych oraz ich rodzin.
<p>Główne działania</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie i wspieranie działań edukacyjnych, w tym kampanii społecznych mających na celu zwiększenie wiedzy na temat zagrożeń wynikających z używania substancji psychoaktywnych, a także z pozamedycznego stosowania produktów leczniczych. • Upowszechnianie informacji na temat dostępu do działań profilaktycznych, interwencyjnych, pomocowych i placówek leczenia dla osób zagrożonych uzależnieniem lub uzależnionych od narkotyków oraz ich rodzin m.in. poprzez stronę internetową dotyczącą problematyki uzależnień. • Realizacja badań ilościowych w populacji generalnej i wśród młodzieży szkolnej (m.in. ESPAD). • Organizowanie szkoleń dla różnych grup zawodowych w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii (m.in. pracowników oświaty, policjantów, straży miejskiej, kuratorów sądowych, pracowników świetlic). • Organizowanie i dofinansowanie szkoleń dla pracowników lecznictwa odwykowego, służby zdrowia (w tym finansowanie superwizji pracy terapeutów uzależnień oraz realizatorów programów profilaktycznych). • Wspieranie programów profilaktyki selektywnej w miejscach o zwiększonym narażeniu na kontakty z narkotykami (kluby, dyskoteki, imprezy masowe). • Rozwój i wspieranie programów pomocy psychologicznej, terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających narkotyków szkodliwie, uzależnionych od narkotyków i ich rodzin. • Rozwój wsparcia w zakresie rehabilitacji, postrehabilitacji oraz reintegracji społecznej i zawodowej dla osób uzależnionych od narkotyków. • Rozwój i modernizacja bazy materialnej ambulatoryjnych i stacjonarnych placówek prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków i osób współuzależnionych.

⁶⁸ Opis celów i działań na podstawie „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Kujawsko-Pomorskim na lata 2017-2020”.

Wybrane efekty działań zrealizowanych w 2020 r.⁶⁹	<ul style="list-style-type: none">• Sfinansowano produkcję i emisję programu „Czas na interwencje” w TVP Bydgoszcz w dniu 20 maja i 7 października 2020 r.• Granty - Zadania realizowane przez organizacje prowadzące działalność pożytku publicznego w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom
---	--

⁶⁹ Opis efektów na podstawie Raportu z wykonania w 2020 r. „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Kujawsko-Pomorskim na lata 2017 - 2020”.

Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Kujawsko-Pomorskim na lata 2016-2020

<p>Cel projektu⁷⁰</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój działań profilaktycznych i edukacyjnych ograniczających szkody o charakterze rodzinnym, społecznym, zdrowotnym związanych z nadużywaniem alkoholu. • Rozwój współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych. • Rozwój systemu pomocy dla osób pijących szkodliwie, osób uzależnionych od alkoholu, uzależnionych behawioralnie oraz ich rodzin.
<p>Główne działania</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wdrażanie i upowszechnianie rekomendowanych programów profilaktycznych opartych na skutecznych strategiach oddziaływań. • Wspieranie kampanii i działań edukacyjnych mających na celu zwiększenie wiedzy na temat szkód wynikających z picia alkoholu, w tym w szczególności przez kobiety w ciąży oraz prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu. • Podejmowanie działań profilaktycznych z obszaru profilaktyki selektywnej i wskazującej, adresowanych do grup ryzyka i młodych ludzi eksperymentujących z alkoholem. • Upowszechnianie programów edukacyjnych adresowanych do rodziców, zwiększających ich kompetencje wychowawcze w obszarze profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci. • Organizowanie szkoleń dla różnych grup zawodowych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (m.in. pracowników oświaty, policjantów, straży miejskiej, kuratorów sądowych, pracowników świetlic). • Organizowanie szkoleń dla przedstawicieli służb działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym. • Wspieranie i udzielanie pomocy samorządom gminnym i powiatowym oraz organizacjom pozarządowym w realizacji zadań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (organizacja porad, konferencji, szkoleń, seminariów). • Wspieranie organizacji prowadzących działalność pożytku publicznego w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom poprzez zlecenie zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert oraz w tzw. trybie uproszczonym. • Wspieranie organizacji samopomocowych, abstynenckich, kościelnych oraz punktów konsultacyjnych. • Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego, służby zdrowia oraz instytucji z obszaru rozwiązywania problemów społecznych i uzależnień. • Rozwój i modernizacja bazy materialnej ambulatoryjnych i stacjonarnych placówek prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od alkoholu, współuzależnionych.

⁷⁰ Opis celów i działań na podstawie „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Kujawsko-Pomorskim na lata 2016-2020”.

Wybrane efekty działań zrealizowanych w 2020 r.⁷¹	<ul style="list-style-type: none"> • Działania pozalecnicze prowadzone przez Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współzależnienia w Toruniu: <ul style="list-style-type: none"> ✓ W ramach zadania zrealizowano 242 h superwizji, w których uczestniczyło 69 terapeutów; • Emisja 2 odcinków programu „Czas na interwencje” w TVP Bydgoszcz w dniu 3 czerwca 2020 r. i 7 października 2020 r. • Granty - Zadania realizowane przez organizacje prowadzące działalność pożytku publicznego w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.
---	---

⁷¹ Opis efektów na podstawie Raportu z wykonania w 2020 r. „Wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie kujawsko-pomorskim na lata 2016 - 2020”.

Regionalny Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia na 2020 rok

<p>Cele projektu⁷²</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego. • Rozwój kadr przedsiębiorstw. • Podniesienie poziomu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu. • Wzrost efektywności regionalnej polityki rynku pracy.
<p>Główne działania</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Działania podejmowane przez powiatowe urzędy pracy (PUP) ze środków Funduszu Pracy znajdujących się w dyspozycji samorządów powiatów oraz programy z rezerwy Funduszu Pracy realizowane w oparciu o przepisy wynikające z ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. • Realizacja projektów „Wsparcie osób młodych na regionalnym rynku pracy”. • Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania Zakładów Aktywności Zawodowej. • Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych ze środków PFRON realizowana przez powiatowe urzędy pracy. • Organizowanie i prowadzenie zintegrowanych działań na rzecz włączenia osób niepełnosprawnych w rynek pracy – PFRON. • Realizacja projektów na rzecz aktywnej integracji. • Realizacja projektów z zakresu tworzenia nowych przedsiębiorstw społecznych oraz rozwoju i funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej. • Projekt „Pożyczki dla przedsiębiorczych”. • Rozwój przedsiębiorczości przez podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczej. • Wsparcie pracodawców w kształceniu osób pracujących w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego. • Regionalny Fundusz Szkoleniowy – usługi rozwojowe dla MŚP z województwa kujawsko-pomorskiego i ich pracowników”. • Opiniowanie powoływania nowych kierunków kształcenia zawodowego w szkołach branżowych I stopnia i technikach. Monitorowanie nowo utworzonych kierunków. • Organizacja konkursu dla szkół zawodowych pod hasłem – „Kształcenie dla potrzeb rynku pracy naszą misją”. • Realizacja projektów w zakresie poprawy jakości, efektywności i atrakcyjności kształcenia zawodowego. • Świadczenie usług informacji zawodowej - Kujawsko-Pomorska Wojewódzka Komenda OHP. • Świadczenie i rozwijanie usług informacji i poradnictwa zawodowego – WUP w Toruniu. • Upowszechnianie informacji zawodowej – WUP w Toruniu. • Upowszechnianie informacji dotyczących regionalnego rynku pracy. • Realizacja zagranicznego pośrednictwa pracy poprzez działania sieci EURES. • Współpraca z partnerami społecznymi. • Program Aktywizacja i Integracja. • Rozwój współpracy z agencjami zatrudnienia. • Rozwój współpracy między WUP w Toruniu a Biurami Karier.

⁷² Opis celów i działań na podstawie „Regionalnego Planu Działań na Rzecz Zatrudnienia na 2020 rok”.

Wybrane efekty działań zrealizowanych w 2020 r.⁷³

- Liczba osób bezrobotnych objętych aktywizacją zawodową w 2020 r.: 9 133 osób, w tym:
 - osób do 30 roku życia – 2 768;
 - osób z niepełnosprawnościami – 331;
 - kobiet – 5 171;
 - osoby długotrwale bezrobotne – 2 148.
- Liczba osób zatrudnionych w 2020 r. w ZAZ – 521 (planowano 524) w tym 410 osób z niepełnosprawnościami (planowano 398).
- Liczba osób z niepełnosprawnościami, które wyszły na otwarty bądź chroniony rynek pracy – 6 (planowano 5).
- Liczba osób, które w 2020 r. skorzystały z pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej - 54 (planowane – 100).
- Liczba zrealizowanych operacji dotyczących podejmowania działalności gospodarczej w 2020 r. – 170.
- Liczba zrealizowanych operacji dotyczących rozwijania działalności gospodarczej w 2020 r. – 34.
- Liczba firm korzystających w 2020 r. z Krajowego Funduszu Szkoleniowego – 1 329.
- Liczba pracowników firm przeszkolonych z KFS w 2020 r. – 6 347 osób.
- Liczba opinii przygotowanych w 2020 r. – 265.
- Liczba uczniów szkół i placówek objętych programem stypendialnym, którzy zrealizowali indywidualny plan rozwoju edukacyjnego – 653.
- Liczba osób do 25 roku życia objętej usługami poradnictwa zawodowego – 2 280 osób (planowane 1 632).
- Liczba aktualizacji informacji o zawodach w 2020 r. – 467.
- Liczba przygotowanych publikacji dotyczących regionalnego rynku pracy – 16.
- Liczba przygotowanych publikacji tematycznych – 10.
- Liczba zrealizowanych badań, ekspertyz – 2.
- Liczba posiedzeń WRRP – 1 stacjonarnie oraz 12 obiegami.
- Odsetek członków WRRP przeszkolonych w 2020 r. – 0.
- Liczba gmin, które uwzględniły w dokumentach strategicznych ekonomię społeczną – 113.
- Liczba porozumień zawartych w ramach sieciowania – 1.
- Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem w ramach sieciowania – 41.
- Liczba spotkań z biurami karier zorganizowanych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu w 2020 r. – 2.

⁷³ Opis efektów na podstawie „Sprawozdania z realizacji działań określonych w Regionalnym Planie Działań na Rzecz Zatrudnienia na 2020 rok”.

Kooperacja – efektywna i skuteczna

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
Oś Priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
Działanie 2.5 Skuteczna pomoc społeczna

Cele projektu

- Wypracowanie i wdrożenie modelu kooperacji pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a podmiotami innych polityk sektorowych dla gmin miejsko-wiejskich w ramach Makroregionu II obejmującego województwa zachodniopomorskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie, wielkopolskie, warmińsko-mazurskie i lubuskie do 31.03.2021 r.

Wybrane efekty działań zrealizowanych w 2020 r. (efekty zrealizowane wyłącznie w województwie kujawsko-pomorskim)

- Liczba jednostek samorządu terytorialnego, w których pilotażowo wdrożono wypracowany model kooperacji instrukcji pomocy i integracji społecznej oraz podmiotów innych polityk sektorowych - **50 jst**;
- Liczba podmiotów które podjęły współpracę na rzecz opracowania modelu kooperacji – **330**;
- Liczba wypracowanych modeli kooperacji pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a podmiotami innych polityk sektorowych – **1**;
- Liczba pracowników socjalnych objętych coachingiem w ramach projektu - **26**.
- Liczba przygotowanych sprawozdań z przeprowadzonego pilotażu na terenie Makroregionu II- **1**.
- Liczba podmiotów objętych wsparciem w zakresie zwalczania lub przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19 - na dzień 30.09 2020 r. – **152**.

Rodzina w Centrum 2

Oś priorytetowa 9 Solidarne społeczeństwo
Działanie 9.3 Rozwój usług zdrowotnych i społecznych
Poddziałanie 9.3.2 Rozwój usług społecznych

Cel projektu	Zwiększenie dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej w województwie kujawsko-pomorskim.
Wybrane efekty działań zrealizowanych w 2020 r.	<ul style="list-style-type: none">• Liczba funkcjonujących centrów wspierania rodzin – 23;• Liczba osób, która skorzystała z usług wsparcia rodziny – 708;• Liczba wspartych placówek wsparcia dziennego – 2;• Liczba osób objętych usługami wspierania rodziny (poradnictwo specjalistyczne, mediacje, terapia, warsztaty itp.) – 5 847;• Liczba szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej – 2;• Liczba osób, które wzięły udział w szkoleniu na kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej – 21;• Liczba spotkań dotyczących rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych do 14 osób – 5. Liczba osób biorąca udział w spotkaniach – 140;• Liczba powiatów, które zorganizowały obchody Dni Rodzicielstwa Zastępczego – 4.

Koordinacja rozwoju ekonomii społecznej w województwie kujawsko-pomorskim

Oś priorytetowa 9 Solidarne społeczeństwo

Działanie 9.4 Wzmocnienie sektora ekonomii społecznej

Poddziałanie 9.4.2 Koordinacja sektora ekonomii społecznej

Cele projektu	<ul style="list-style-type: none">• Wzmocnienie udziału ekonomii społecznej w aktywizacji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;• Wsparcie na rzecz zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej;• Wzrost poziomu wiedzy i umiejętności kadry PES;• Promocja marki i jakości PES;• Rozwój infrastrukturalnego systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie;• Rozwój instytucjonalnego wsparcia ekonomii społecznej w regionie;• Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczności lokalnych;• Rozwój lokalnych partnerstw na rzecz ekonomii społecznej;• Rozwój form współpracy i wsparcia PES ze strony samorządów lokalnych i innych partnerów;• Monitorowanie wpływu ekonomii społecznej na włączenie społeczne;• Popularyzacja ekonomii społecznej w społeczeństwie regionu;• Włączanie wiedzy na temat ekonomii społecznej do systemu kształcenia formalnego i nieformalnego.
Wybrane efekty działań zrealizowanych w 2020 r.	<ul style="list-style-type: none">• Liczba inicjatyw dotyczących rozwoju ekonomii społecznej sfinansowanych ze środków EFS – 2;• Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem w ramach sieciowania – 27;• Liczba gmin objętych działaniami upowszechniającymi współpracę z podmiotami ekonomii społecznej – 12;• Liczba gmin które uwzględniły dokumentach strategicznych ekonomię społeczną – 113;• Liczba porozumień zawartych w ramach sieciowania – 1;• Liczba pracowników lokalnych i regionalnych podmiotów działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, którzy zostali objęci wsparciem w ramach projektu – 93.

Trampolina 2

Oś priorytetowa 9 Solidarne społeczeństwo

Działanie 9.2 Włączenie społeczne

Poddziałanie 9.2.2 Aktywne włączenie młodzieży objętej sądowym środkiem wychowawczym lub poprawczym

Cel projektu	Wzrost aktywności społecznej, edukacyjnej i zawodowej oraz zwiększenie zdolności funkcjonowania w społeczeństwie młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym tj. 400 osób objętych sądowym środkiem wychowawczym, a także wzrost umiejętności niezbędnych we wspieraniu rozwoju młodzieży u 120 osób z otoczenia młodzieży objętej projektem, z terenu województwa kujawsko-pomorskiego, w okresie od 01.09.2018 r. do 31.08.2020 r.
Wybrane efekty działań zrealizowanych w 2020 r.	<ul style="list-style-type: none">• Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 17;• Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 14;• Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 2;• Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 13;• Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 0;• Liczba osób z otoczenia uczestników projektu w MC objętych wsparciem – 63;• Liczba osób, dla których zostały utworzone Indywidualne Plany Działania lub Indywidualne Plany Resocjalizacyjne – 76;• Liczba osób objętych szkoleniami/doradztwem w zakresie kompetencji cyfrowych – 153;• Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kompetencje po opuszczeniu programu – 17;• Liczba podmiotów objętych wsparciem w zakresie zwalczania lub przeciwdziałania skutkom pandemii-COVID-19 – 23.

Wykluczenie – nie ma MOW-y!

Oś priorytetowa 9 Solidarne społeczeństwo

Działanie 9.2 Włączenie społeczne

Poddziałanie 9.2.2 Aktywne włączenie młodzieży objętej sądowym środkiem wychowawczym lub poprawczym

Cel projektu	Wzrost aktywności społecznej, edukacyjnej i zawodowej oraz zwiększenie zdolności funkcjonowania w społeczeństwie młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym tj. 400 osób objętych sądowym środkiem wychowawczym, a także wzrost umiejętności niezbędnych we wspieraniu rozwoju młodzieży u 120 osób z otoczenia młodzieży objętej projektem, z terenu województwa kujawsko-pomorskiego, w okresie od 01.09.2018 r. do 31.08.2020 r.
Wybrane efekty działań zrealizowanych w 2020 r.	<ul style="list-style-type: none">• Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 0;• Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 95;• Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 3;• Liczba osób z otoczenia UP objętych wsparciem – 6;• Liczba osób, dla których zostały utworzone Indywidualne Plany Działania lub Indywidualne Plany Resocjalizacyjne – 95;• Liczba osób objętych szkoleniami/doradztwem w zakresie kompetencji cyfrowych-2;• Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kompetencje po opuszczeniu programu-0;• Liczba podmiotów wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne-4;• Liczba podmiotów objętych wsparciem w zakresie zwalczania lub przeciwdziałania skutkom pandemii-COVID-19-5.

Pogodna Jesień Życia na Kujawach i Pomorzu- projekt rozwoju

pomocy środowiskowej dla seniorów

Oś priorytetowa 9 Solidarne społeczeństwo

Działanie 9.3 Rozwój usług zdrowotnych i społecznych

Poddziałanie 9.3.2 Rozwój usług społecznych

Cel projektu	Zwiększenie dostępu do różnorodnych form niestacjonarnych usług opiekuńczych dla niesamodzielnych osób starszych oraz rozwój usług ukierunkowanych na podnoszenie umiejętności opiekuńczych dla opiekunów faktycznych, osób świadczących dzienną opiekę, wolontariuszy oraz osób realizujących usługi sąsiedzkie na obszarze 30 gmin województwa kujawsko-pomorskiego.
Wybrane efekty działań zrealizowanych w 2020 r. (w części realizowanej przez ROPS w Toruniu)	<ul style="list-style-type: none">• Liczba osób, która skorzystała z usługi teleopieki – 210 osób;• Liczba postów/artykułów udostępnionych na portalu www.infosenior.pl, skierowanego do osób starszych i ich bliskich – 621;• Liczba udostępnionych postów na fanpage’u Regionalnego Centrum Informacji Senioralnej – 1100 postów (stan na dzień 8 grudnia 2020 r.);• Liczba wyjazdów do samorządów celem przeprowadzenia rozmów o prowadzonej w gminach polityce senioralnej – 64;• Liczba osób, która wzięła udział w spotkaniu on-line pn. „InfoSenior - webinaria” - 52;• Liczba osób, które skorzystały z usług Regionalnego Centrum Informacji Senioralnej – 1 684;• Liczba wizyt u uczestników teleopieki w celu podpisania Aneksu do Umowy, serwisu Bransoletek życia oraz Rekrutacji nowych Uczestników Projektu (Lista rezerwowa) – 300;• Liczba opracowanych <i>Informatorów dla Seniora</i> – 1.

Aktywna Mama, Aktywny Tata

Oś priorytetowa 8 Aktywni na rynku pracy

Działanie 8.4 Godzenie życia zawodowego i rodzinnego

Poddziałanie 8.4.1 Wsparcie zatrudnienia osób pełniących funkcje opiekuńcze.

Cel projektu	Zwiększenie aktywności zawodowej 1000 osób z terenu województwa kujawsko-pomorskiego pełniących funkcje opiekuńcze nad dziećmi do lat 3 i ich wspieranie w powrocie na rynek pracy poprzez sfinansowanie opieki nad dziećmi do lat 3 przez okres 12 miesięcy oraz zaangażowanie 300 Uczestników Projektu bezrobotnych i biernych zawodowo w działania aktywizacyjne i szkoleniowe w okresie do 30.03.2021 r.
Wybrane efekty działań zrealizowanych w 2020 r. (w części realizowanej przez ROPS w Toruniu)	<ul style="list-style-type: none">• Liczba osób objętych wsparciem aktywizacyjnym w postaci doradztwa zawodowego, pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego – 330;• Liczba osób objętych wsparciem w postaci szkoleń, staży – 72;• Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie – 1047;• Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu – 260;• Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka lub utrzymały zatrudnienie, po opuszczeniu programu – 844;• Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu – 9;

Wojewódzki Program Doskonalenia Kadr Pomocy Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego „Profesja”

Cel projektu	<ul style="list-style-type: none">• Podnoszenie kwalifikacji zawodowych kadr pomocy społecznej;• Kształcenie i dokształcanie kadr pomocy społecznej;• Wzbogacanie warsztatu pracy kadry pomocy społecznej o nowatorskie rozwiązania w dziedzinie pomocy społecznej;• Kreowanie nowego typu pracownika służb społecznych jako animatora, inspiratora korzystnych zmian środowiska lokalnego;
Wybrane efekty działań zrealizowanych w 2020 r.	<ul style="list-style-type: none">• Łącznie w 2020 r. w szkoleniach wzięły udział 94 osoby;• Zrekrutowano 5 grup szkoleniowych, szkolenie dla każdej grupy obejmowało 3 spotkania online po 3 godz. Grupa szkoleniowa liczyła do 20 osób.

Rozdział V. Marszałkowski pakiet antykryzysowy - Samorządowy Wojewódzki Program Działania Antycovid – w szczególności dot. pomocy społecznej, projekty realizowane przez ROPS w Toruniu

Projekty realizowane przez ROPS w Toruniu

W marcu 2020 roku ROPS w Toruniu rozpoczął realizację projektów mających na celu ograniczenie pandemii koronawirusa w województwie kujawsko-pomorskim. W ramach w/w projektów zakupiono (w tym rozdysponowano pozyskane z PES) łącznie następujące artykuły:

Lp.	Rodzaj zakupionego sprzętu	Ilość
1	maseczki jednorazowe	1 211 998 sztuk
2	maseczki typu FFP3	30 000 sztuk
3	maseczki typu FFP2	20 000 sztuk
4	żele do dezynfekcji rąk poj. 5l	5 500 sztuk
5	gogle ochronne	2 754 sztuk
6	przyłbice ochronne	2 500 sztuk
7	kombinezony ochronne	12 600 sztuk
8	płyny do dezynfekcji rąk z atomizerem poj. 250 ml	6 000 sztuk
9	płyny do dezynfekcji powierzchni poj. 0,5 l	6 000 sztuk
10	rękawiczki jednorazowe	2 539 000 sztuk
11	fartuchy ochronne wielorazowe barierowe	5 500 sztuk
12	fartuchy fizelinowe ochronne	10 925 sztuk
13	termometr bezdotykowy	1 000 sztuk
14	stacje do dezynfekcji rąk	30 sztuk
15	płyny do dezynfekcji rąk do stacji poj. 5 l	7 000 sztuk
16	urządzenia do oczyszczania powietrza	369 sztuk
17	urządzenia do dezynfekcji poprzez natrysk	99 sztuk
18	lampy bakteriobójcze	200 sztuk
19	catering wraz z dowozem	116 700 posiłków

Ponadto udzielono wsparcia w formie:

- Grantów do wynagrodzenia dla pracowników DPS/ ZOL/ ZPO/ POW oraz opiekunek/nów w OPS, którzy bezpośrednio pracują z osobami starszymi i najbardziej narażonymi na zachorowania na COVID-19). Granty przysługujące: gminom

realizującym usługi opiekuńcze, podmiotom świadczącym usługi opiekuńcze na rzecz gmin, w ZOL/ZOP, schroniskom, noclegowniom dla bezdomnych (w tym prowadzonym przez NGO-y), niepublicznym DPS, niepublicznym POW. Dodatki do wynagrodzeń otrzymało 3.387 osób w okresie maj-lipiec 2020 r. na kwotę 7.255.662,55 zł

- Granty do wynagrodzenia dla pracowników DPS (z wyłączeniem pielęgniarek/pielęgniarzy i lekarzy) mających kontakt z osobami wymagającymi opieki i jednocześnie zagrożonych zarażeniem COVID-19 w okresie wrzesień 2020 r.- grudzień 2020 r. oraz zakup i dostawa środków ochrony osobistej dla pracowników DPS z przeznaczeniem na okres wrzesień.

Dodatki do wynagrodzeń otrzymało łącznie 2.340 osób w kwocie 8 408 355,22 zł.

Zakup środków ochrony osobistej dla 2.320 osób dokonano na kwotę 8 673 732,39 zł.

- Testami na obecność koronawirusa objęto pracowników i podopiecznych DPS, POW, WTZ, ZAZ, ŚDS, placówek oświatowych, dla których organem prowadzącym jest Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz pracownicy PCPR i MOPR. Łącznie przeprowadzono ponad 5 tysięcy testów.
- W ramach mechanizmu zakupów interwencyjnych dokonano zakupu następujących usług i produktów: usługa szycia pościeli, zakup naturalnych soków wzmacniających odporność, zakup mydeł antybakteryjnych, zakup usług animacyjnych (warsztaty muzyczne, warsztaty fotograficzne, edukacyjno-sportowe, lekcje żywej historii), zakup usług psychologicznych, zakup usług cateringowych, zakup usług ozonowania/zamgławiania, zakup usług transportowych. Łącznie w ramach mechanizmu zakupów interwencyjnych wsparciem objęto 41 podmiotów ekonomii społecznej, a kupowane u nich produkty/usługi nieodpłatnie przekazano do 446 instytucji pomocowych.
- Wsparcie kierowano również do rodzin, w celu łagodzenia skutków epidemii, które dotknęły bezpośrednio rodziny oraz dzieci i młodzież, m.in. w formie: poradnictwa specjalistycznego, warsztatów wzmacniających dla rodzin jak i dzieci i młodzieży,

mediacji rodzinnych, superwizji rodzin,, terapii dla rodzin itp. Wsparciem objęto 517 osób.

- W związku z COVID-19 wsparcie kierowano też do dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz do kadry w formie warsztatów, kursów, szkoleń oraz specjalistycznego poradnictwa (psychologicznego, pedagogicznego). Łącznie objęto wsparciem 338 osób.
- W związku z COVID-19, mając na uwadze trudną sytuację kadry pomocy społecznej w ramach programu Profesja, który finansowany jest ze środków samorządu województwa kujawsko-pomorskiego, przygotowano dla pracowników socjalnych „Poradnik dla kadry pomocy społecznej na czas pandemii”, w ramach którego odbywały się szkolenia dotyczące realizacji zadań ośrodków pomocy społecznej w sytuacjach kryzysowych szczególnie w czasie m.in. pandemii. Zorganizowano 15 edycji szkoleń dla kadry pomocy społecznej, w których wzięły udział 94 osoby.

Na zakup m.in. środków ochrony indywidualnej sprzętu i usług w 2020 roku wydatkowano ogółem: **59 888 720,13 zł**.

Środki pochodziły z następujących projektów:

- „Wsparcie osób starszych i kadry świadczącej usługi społeczne w zakresie przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się COVID-19, łagodzenia jego skutków na terenie województwa kujawsko-pomorskiego”
RPO WK-P 2014-2020
36 181 362,97 zł
- „Kooperacja – efektywna i skuteczna”
2.5 POWER
2.608.725,00 zł
W ramach ww. dodatkowych środków wprowadzonych do projektu (na działania związane z przeciwdziałaniem COVID-19) udzielono wsparcia DPS w formie urządzeń do oczyszczania powietrza, urządzeń do dezynfekcji oraz lamp bakteriobójczych . Natomiast OPS, PCPR, POW otrzymały wsparcie w formie ŚOI (rękawiczki jednorazowe, płyny/żele do dezynfekcji rąk).
- „Pomagamy skutecznie”

2.8 POWER

18.874.619,68 zł

W ramach ww. środków udzielono wsparcia w formie dodatków dla pracowników DPS oraz ŚOI.

- Program PROFESJA

Środki Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego

10.000,00 zł

- „Rodzina w Centrum 2”

RPO WK-P 2014-2020

174.101,00 zł

- Mechanizm zakupów interwencyjnych” – system wsparcia znajdujących się w trudnej sytuacji podmiotów ekonomii społecznej (PES) i przedsiębiorstw społecznych (PS), która jest skutkiem wystąpienia COVID-19, poprzez zakup przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej produktów i usług służących przeciwdziałaniu skutkom COVID-19 u tych PES/PS i przekazywanie ich nieodpłatnie osobom, grupom oraz instytucjom potrzebującym wsparcia w związku z kryzysem epidemicznym

RPO WK-P 2014-2020

2.037.911,48 zł

- Działania informacyjne poprzez portal ekonomii społecznej w regionie www.es.rops.torun.pl, Fanpage Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu (www.facebook.com/ropstorun), newsletterem oraz pocztą elektroniczną do zawiązanych sieci podmiotów ekonomii społecznej – przekazywanie na bieżąco najważniejszych informacji i danych, zarówno o zasięgu wojewódzkim, jak i krajowym, dotyczących wsparcia podmiotów ekonomii społecznej podczas epidemii koronawirusa.

Rozdział VI. Rekomendacje wynikające z raportu

Osoby starsze

- ✓ W związku z systematycznie wzrastającą liczbą osób starszych oraz aktualną sytuacją pandemiczną, która dodatkowo uwidoczniła potrzeby w zakresie **usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania**, rekomendowane jest **zwiększenia skali realizacji** tego rodzaju wsparcia. Należałoby podjąć skoordynowane i zintensyfikowane działania polegające na współpracy różnych instytucji i podmiotów celem monitorowania sytuacji środowisk osób starszych (w szczególności osób 75+) oraz organizowania wsparcia adekwatnego do ich indywidualnych potrzeb i stanu zdrowia.
- ✓ W 2020 roku zauważalny jest spadek liczby dziennych domów pobytu o blisko 22%, tj. o 12 placówek. Związane jest to m.in. z wygaszaniem obecnego okresu programowania i zakończeniem realizacji projektów finansowanych ze środków unijnych. W związku z tym, że potrzeby dotyczące korzystania z oferty dziennych domów pobytu nie maleją, należałoby podjąć **działania skierowane na utrzymanie istniejących i rozwój nowych tego typu placówek**.
- ✓ Biorąc pod uwagę przestrzenne zróżnicowanie procesu demograficznego starzenia się ludności regionu oraz wzrastający odsetek osób starszych pozostających w jednoosobowych gospodarstwach domowych niezwykle ważny staje się rozwój zróżnicowanego katalogu usług, w tym **nowoczesnych form świadczenia usług wspierających samodzielne funkcjonowanie osób starszych m.in. teleopieki**, przy szerokim zaangażowaniu samorządów gminnych województwa kujawsko-pomorskiego, celem zapewnienia większego dostępu do tego rodzaju wsparcia.

Klienci pomocy społecznej

- ✓ W celu ograniczenia skali rodzin borykających się z problemami, w tym opiekuńczo-wychowawczymi, wskazanym jest **stałe zwiększanie dostępu do usług poradnictwa specjalistycznego** (zwłaszcza psychologicznego i pedagogicznego, również w formie mobilnej i zdalnej) **oraz rozwój działań zmierzających do podnoszenia kompetencji rodzicielskich** (m.in. szkół rodzica) celem przeciwdziałania występowaniu tych problemów.
- ✓ Nadal na terenie województwa kujawsko-pomorskiego nie wszystkie gminy spełniają ustawowe warunki zatrudnienia **pracowników socjalnych**. Należałoby podjąć działania zmierzające do **zabezpieczenia środków finansowych i zwiększenie**

zatrudnienia tych pracowników. Koniecznym jest również **systematyczne i stałe podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadr pomocy społecznej** (m.in. poprzez wsparcie szkoleniowe - specjalizacje, szkolenia, kursy, superwizje), jak również przeciwdziałanie ich wypaleniu zawodowemu.

- ✓ Liczba zawieranych przez OPS kontraktów socjalnych spada. W związku z tym należy zwiększać działania zmierzające do usamodzielnienia i odzyskania przez beneficjentów pomocy społecznej, niezależności ekonomicznej oraz integracji społecznej i zawodowej. Rekomenduje się zintensyfikowanie pracy socjalnej w oparciu o **kontrakt socjalny, uwzględniający indywidualną sytuację klienta pomocy społecznej.**

Pieczą zastępczą

- ✓ Od lat liczba rodzin zastępczych w województwie kujawsko-pomorskim utrzymuje się na bardzo zbliżonym poziomie. Wciąż na terenie 2 powiatów nie funkcjonuje żadna rodzina zawodowa. W związku z ogromnym znaczeniem rodzinnej pieczy zastępczej, konieczne jest zabezpieczenie środków finansowych na **organizowanie oraz prowadzenie lokalnych kampanii promujących ideę rodzicielstwa zastępczego** na rzecz zwiększenia liczby zawodowych i niezawodowych rodzinnych zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka. Jednocześnie niezwykle ważne jest **zwiększanie oferty wsparcia dla istniejących i nowotworzonych rodzin zastępczych** m.in. organizacyjno-kompetencyjnego (tj. superwizji, doradztwa).
- ✓ W związku z systematycznym wzrostem liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych do 14 miejsc oraz wzrostem liczby powiatów w województwie, które osiągnęły już standardy ustawowe w zakresie funkcjonowania placówek, wskazanym jest **zwiększanie wsparcia kadr tych placówek m.in. poprzez organizację kursów i szkoleń podnoszących ich kwalifikacje** w pracy z dziećmi i młodzieżą.
- ✓ W celu rozwoju profilaktyki problemów w rodzinie i wczesnej interwencji rekomenduje się **zwiększenie zatrudnienia asystentów rodziny w gminach województwa kujawsko-pomorskiego**, któremu towarzyszy przygotowanie i przeszkolenie do pracy z rodziną.

Dzieci i młodzież

- ✓ Wciąż niewystarczające zabezpieczenie opieki nad dziećmi do lat 3 (w województwie kujawsko-pomorskim tylko 100 na 1000 dzieci do lat 3 jest objętych opieką żłobkową), wymaga **podejmowania działań na rzecz rozwoju żłobków i klubów dziecięcych**, w szczególności w gminach na terenach, których nie występuje w ogóle tego typu infrastruktura. Rekomenduje się również upowszechnianie alternatywnej formy opieki nad dziećmi do lat 3, takiej jak **dzienny opiekun** - również jako możliwość podjęcia zatrudnienia przez osoby chętne do świadczenia tego rodzaju pracy na zlecenie gminy. Rozwój form i dostępności opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 może przyczynić się do zmniejszenia liczby kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka poprzez zwiększenie możliwości uczestnictwa tych kobiet na otwartym rynku pracy.
- ✓ Pomimo stałego wzrostu dostępności do edukacji przedszkolnej w województwie kujawsko-pomorskim, nadal region plasuje się na przedostatnim miejscu w zestawieniu ogólnopolskim. Rekomenduje się podejmowanie dalszych działań w kierunku **poprawy jakości i dostępności do edukacji przedszkolnej** (m.in. w zakresie tworzenia przedszkoli, rozbudowywania ich struktur lub tworzenia oddziałów przedszkolnych przy szkołach), w tym również **dla dzieci ze specjalnymi potrzebami** z uwagi na zwiększającą się skalę dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.
- ✓ Zgodnie z ustawowymi założeniami, placówki wsparcia dziennego wspierają rodzinę w zakresie opieki i wychowania dzieci. Biorąc pod uwagę diagnozowane potrzeby dotyczące wspierania rodzin ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz uwzględniając niewielką skalę tego rodzaju infrastruktury w regionie (jedynie blisko co piąta gmina prowadzi choćby jedną placówkę wsparcia dziennego), niezbędne jest **tworzenie nowych placówek wsparcia dziennego**, świadczących pomoc rodzinom z dziećmi.

Bezrobotni

- ✓ W związku z wysokim odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych oraz odnotowanym wzrostem stopy bezrobocia (z 7,6% w roku 2019 do 8,9% w roku 2020) rekomenduje się **poszukiwanie, a następnie wdrażanie rozwiązań aktywnej polityki rynku pracy**. Rozwiązania te powinny służyć m.in. wspieraniu osób wyłączonych z rynku pracy w skutecznym dążeniu do podjęcia zatrudnienia, motywowaniu osób aktywnych zawodowo do unikania przedwczesnego wyjścia z rynku pracy. Należy również podejmować działania zmierzające do **rozwoju systemu wsparcia dla osób aktywizowanych w oparciu** m.in. o zindywidualizowane formy pracy z osobami aktywizowanymi (m.in. przydzielenie mentora/animatora/ coacha/asystenta).
- ✓ W celu przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu (w tym osób młodych) należy podejmować działania mające na celu **budowania świadomości i znaczenia doradztwa zawodowego** (w różnych grupach wiekowych), jak również wdrażać działania mające na celu **rozwijanie przedsiębiorczości oraz gotowości do zmiany** lub uzupełniania kwalifikacji zawodowych, a także uzupełniania i aktualizacji umiejętności praktycznych.
- ✓ W roku 2020 w województwie kujawsko-pomorskim 60,8% osób długotrwale bezrobotnych stanowiły kobiety. Rekomenduje się tworzeniu warunków umożliwiających kobietom (zwłaszcza wykluczonym przez macierzyństwo) powrót lub wejście na rynek pracy, m.in. poprzez **realizację kursów podnoszących (lub przywracających) kwalifikacje i kompetencje zawodowe, promowanie elastycznych form zatrudnienia** (w tym pracy zdalnej).

Osoby bezdomne

- ✓ Zgodnie z wynikami ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych, najliczniejszą grupę w populacji bezdomnych w regionie stanowiły osoby w wieku od 41 do 60 lat (52%), a blisko 30% osoby powyżej 60 roku życia. Z tego względu wśród infrastruktury schronienia w regionie, niezbędne jest **dalsze tworzenie oraz rozwój schronisk z usługami opiekuńczymi**.
- ✓ Brakuje wspólnego, systemowego rozwiązania dotyczącego wsparcia osób bezdomnych. Z tego względu rekomendowane jest nawiązywanie oraz pogłębianie **współpracy międzysektorowej** (gmina, organizacje pozarządowe, policja, ochrona zdrowia), w obszarze wsparcia udzielanego osobom bezdomnym, zwłaszcza

przejawiającym zachowania agresywne oraz wymagającym interwencyjnego schronienia po leczeniu szpitalnym.

- ✓ Biorąc pod uwagę, iż jednym z głównych powodów bezdomności (zgodnie z wynikami ogólnopolskiego badania) jest eksmisja i wymeldowanie, niezbędne jest podejmowanie w gminach regionu **działań w zakresie profilaktyki bezdomności i przeciwdziałania wykluczeniu mieszkaniowemu** opartych na współpracy OPS ze spółdzielniami mieszkaniowymi i osobą zadłużoną, jak również w zakresie opracowania i wdrażania mechanizmów monitorowania i przeciwdziałania zadłużeniu.

Niepełnosprawni

- ✓ Infrastruktura w obszarze reintegracji społeczno-zawodowej w regionie od lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Ponadto brakuje wypracowanej ścieżki aktywizacji osób z niepełnosprawnościami, która opierałaby się na następujących po sobie etapach wsparcia, kończących się podjęciem zatrudnienia na otwartym rynku pracy. Z tego względu rekomenduje się **rozwój podmiotów reintegracyjnych z ofertą dla osób z niepełnosprawnościami z uwzględnieniem realizacji ścieżki aktywizacji społeczno-zawodowej**.
- ✓ Infrastruktura placówek całodobowych w regionie jest niewystarczająca w odniesieniu do występujących potrzeb (corocznie ok. 400 osób oczekuje na umieszczenie w domu pomocy społecznej). Należy uwzględnić również fakt wzrastającej liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co powodować będzie zwiększającą się liczbę osób wymagających opieki. Uwzględniając powyższe, niezbędny jest **rozwój całodobowych placówek opiekuńczych dla osób starszych, niesamodzielnych i niepełnosprawnych - zgodnie z zasadą deinstytucjonalizacji**, to jest czyniąc je podmiotami kameralnymi, respektującymi autonomię mieszkańców i sprzyjającymi kontaktom podopiecznych z otoczeniem społecznym. Warto byłoby również podejmować działania mające na celu upowszechnianie i wdrażanie dobrych praktyk krajowych oraz zagranicznych w zakresie opieki nad osobami z niepełnosprawnościami.
- ✓ Rekomendowany jest również rozwój gminnych usług transportowych adresowanych do osób niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami.

Mieszkalnictwo

- ✓ Obecne uregulowania prawne, finansowe i organizacyjne nie pozwalają na stworzenie odpowiedniego (co do liczby i jakości) **zasobu mieszkaniowego**, dlatego niezbędne są zdecydowane działania w tym zakresie. Rekomenduje się rozwój infrastruktury mieszkaniowej adresowanej do osób, które przy umiarkowanym wsparciu mogą funkcjonować w środowisku w miarę smaodzilenie (osoby starsze, niepełnosprawne, opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze, bezdomne), tj. **zwiększenie liczby mieszkań chronionych/wspomaganych i mieszkań komunalnych/lokalii socjalnych**.
- ✓ Odpowiedzią na potrzeby mieszkaniowe w regionie byłoby z pewnością **opracowanie i wdrażanie programów tanich mieszkań** dla młodych rodzin, mieszkań spółdzielczych oraz mieszkań komunalnych budowanych na wynajem. W tym zakresie warto tworzyć warunki dla rozwoju mieszkalnictwa w ramach rządowego programu „Mieszkanie Plus” oraz powstawania społecznych agencji najmu. Stanowiłoby to odpowiedź na trudną sytuacją wielu osób, w tym osób z tzw. luki czynszowej, które nie kwalifikują się do otrzymania mieszkań komunalnych, a jednocześnie nie mogą sobie pozwolić na mieszkania po cenach rynkowych.

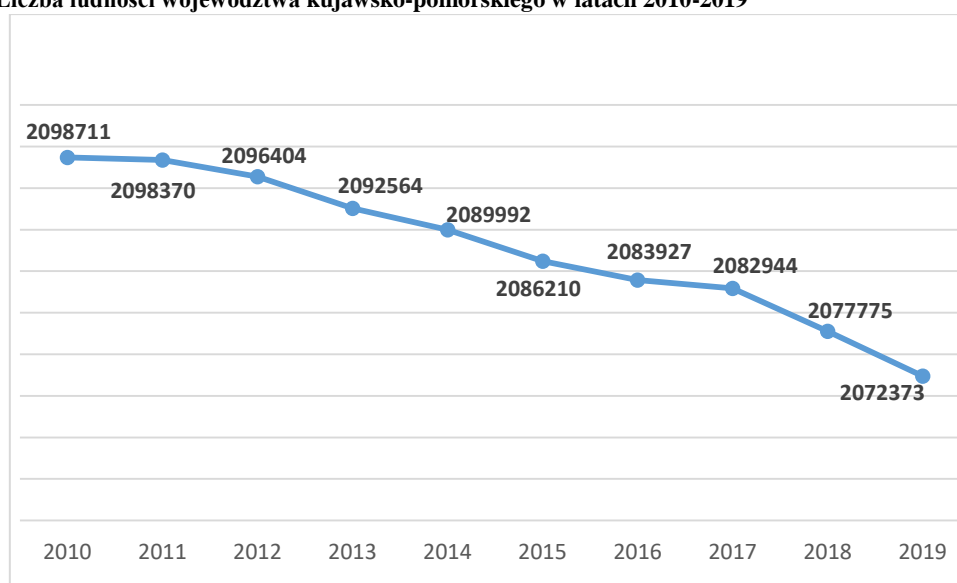
Analiza danych za lata 2011-2020

I. LUDNOŚĆ REGIONU

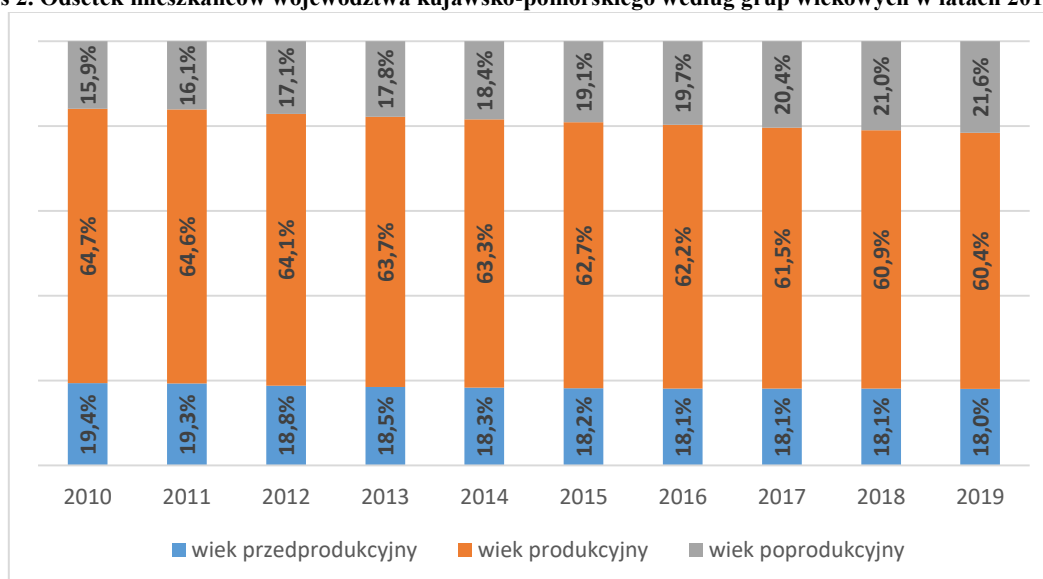
↓ Na przestrzeni lat 2010-2019 liczba ludności województwa kujawsko-pomorskiego systematycznie malała (odnotowano spadek o blisko 1,3%).

Wykres 1. Liczba ludności województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2019

Źródło: dane GUS

Wykres 2. Odsetek mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego według grup wiekowych w latach 2010-2019

Źródło: dane GUS

 Powyższy wykres potwierdza zjawisko starzenia się społeczeństwa w regionie, gdyż w okresie 2010-2019 odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym wzrósł o blisko 6 p.p. (odsetek ten już w roku 2019 przekroczył wartość prognozowaną dla roku 2025, zgodnie z wyliczeniami GUS). Można zatem podkreślić, iż proces starzenia się społeczeństwa w naszym regionie przebiega w szybszym tempie, niż się spodziewano.

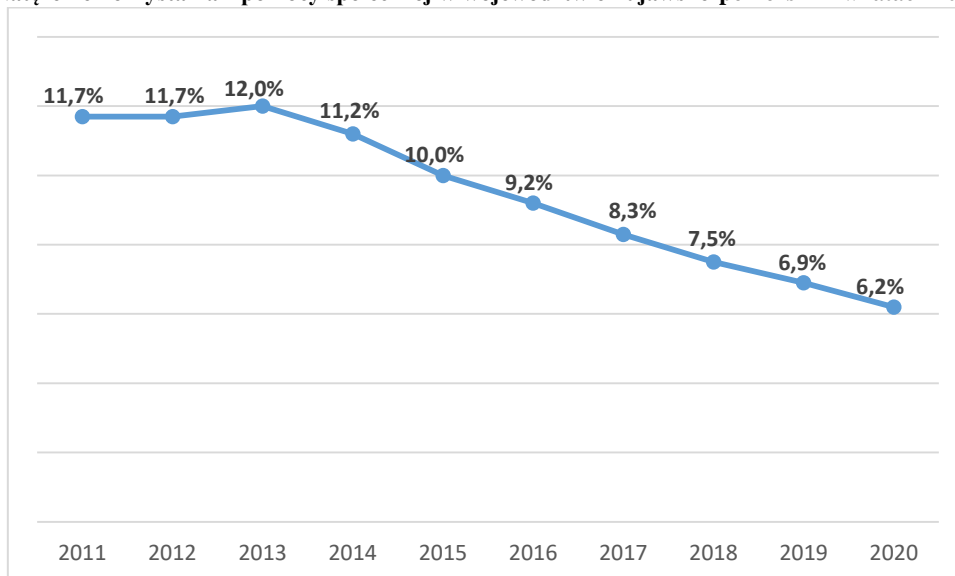
Tabela 1. Obraz demograficzny woj. kujawsko-pomorskiego w latach 2009-2019

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba ludności	2 098 711	2 098 370	2 096 404	2 092 564	2 089 992	2 086 210	2 083 927	2 082 944	2 077 775	2 072 373
kobiety	1 081 496	1 081 277	1 080 243	1 078 339	1 077 114	1 075 237	1 074 380	1 073 633	1 070 820	1 068 067
% w ludności ogółem	51,5%	51,5%	51,5%	51,5%	51,5%	51,5%	51,6%	51,5%	51,5%	51,5%
mężczyźni	1 017 215	1 017 093	1 016 161	1 014 225	1 012 878	1 010 973	1 009 547	1 009 311	1 006 955	1 004 306
% w ludności ogółem	48,5%	48,5%	48,5%	48,5%	48,5%	48,5%	48,4%	48,5%	48,5%	48,5%
grupa przedprodukcyjna	406 742	399 592	393 346	387 933	383 177	378 825	376 479	376 227	374 979	373 397
%w ludności ogółem	19,4%	19,0%	18,8%	18,5%	18,3%	18,2%	18,1%	18,1%	18,0%	18,0%
grupa produkcyjna	1 356 942	1 351 459	1 343 978	1 333 169	1 321 955	1 309 091	1 295 789	1 281 904	1 266 256	1 251 212
% w ludności ogółem	64,7%	64,4%	64,1%	63,7%	63,3%	62,7%	62,2%	61,5%	60,9%	60,4%
grupa poprodukcyjna	335 027	347 319	359 080	371 462	384 860	398 294	411 659	424 813	436 540	447 764
% w ludności ogółem	16,0%	16,6%	17,1%	17,8%	18,4%	19,1%	19,8%	20,4%	21,0%	21,6%

II. KLIENCI POMOCY SPOŁECZNEJ

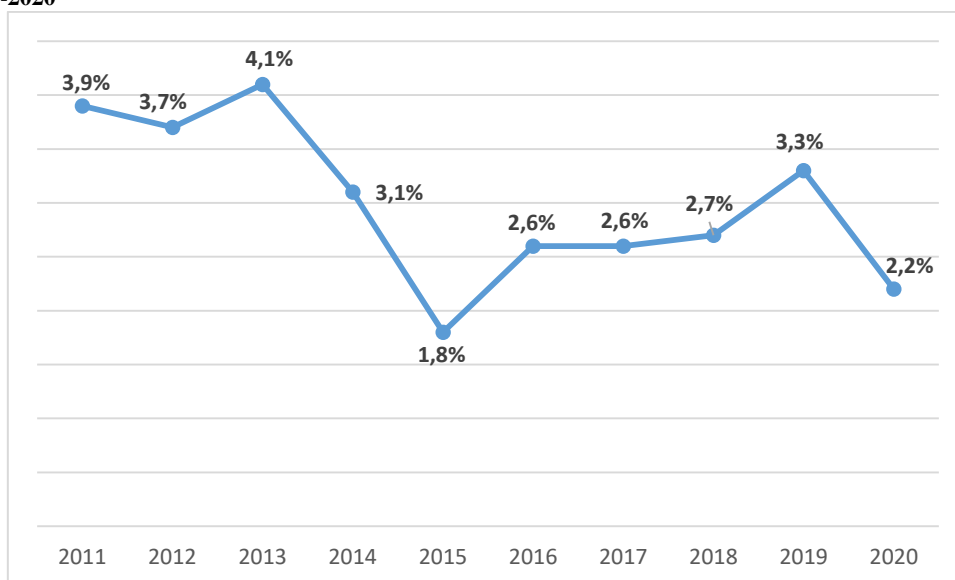
↓ Od roku 2013 można zaobserwować systematyczny spadek odsetka klientów pomocy społecznej w populacji mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego (porównując rok 2011 i 2020 można zauważyć spadek wartości wskaźnika blisko o połowę).

Wykres 3. Natężenie korzystania z pomocy społecznej w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2011-2020

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, MRPiPS-03 za rok 2018-2020 oraz GUS

Wykres 4. Wykorzystanie narzędzia kontraktu w pracy socjalnej w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2011-2020

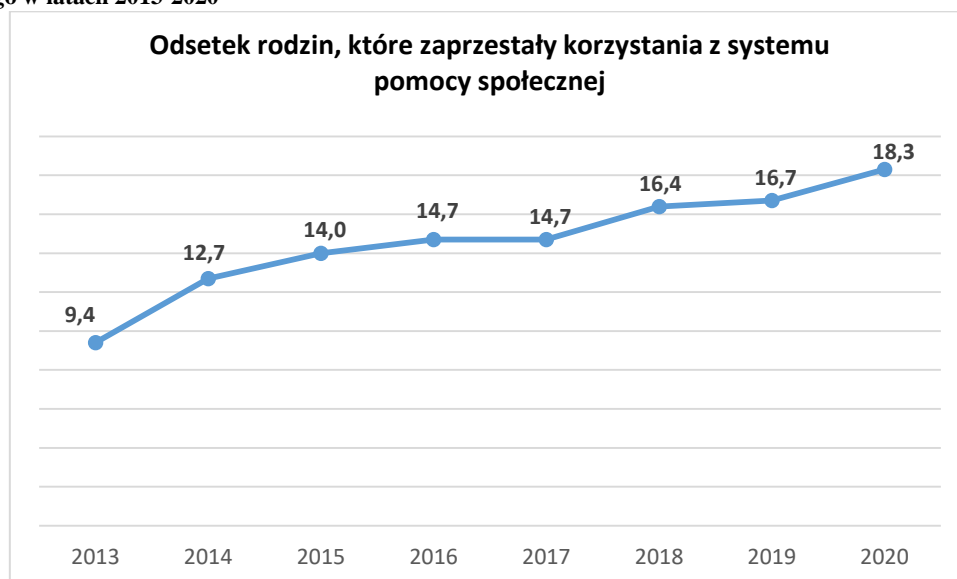

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, MRPiPS-03 za rok 2018-2020 oraz GUS

↓ W latach 2011-2013 odsetek osób korzystających z pomocy społecznej, z którymi zawarty został kontrakt, oscylował wokół 4% (związane to było z realizacją projektów systemowych w ramach PO KL, która wymuszała korzystanie z tego narzędzia). W 2020

roku odsetek klientów objętych kontraktem w pracy socjalnej spadł blisko o połowę, do ok. 2%.

Wykres 5. Rodziny, które zaprzestały korzystania z pomocy społecznej w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2013-2020

Źródło: dane ROPS w Toruniu

↑ Na przestrzeni lat 2013-2020 odnotowany został systematyczny wzrost odsetka rodzin, które w danym roku zaprzestały korzystania z pomocy społecznej. Porównując rok 2013 z 2020 można zauważyć, iż wartość wskaźnika podwoiła się, osiągając ponad 18%.

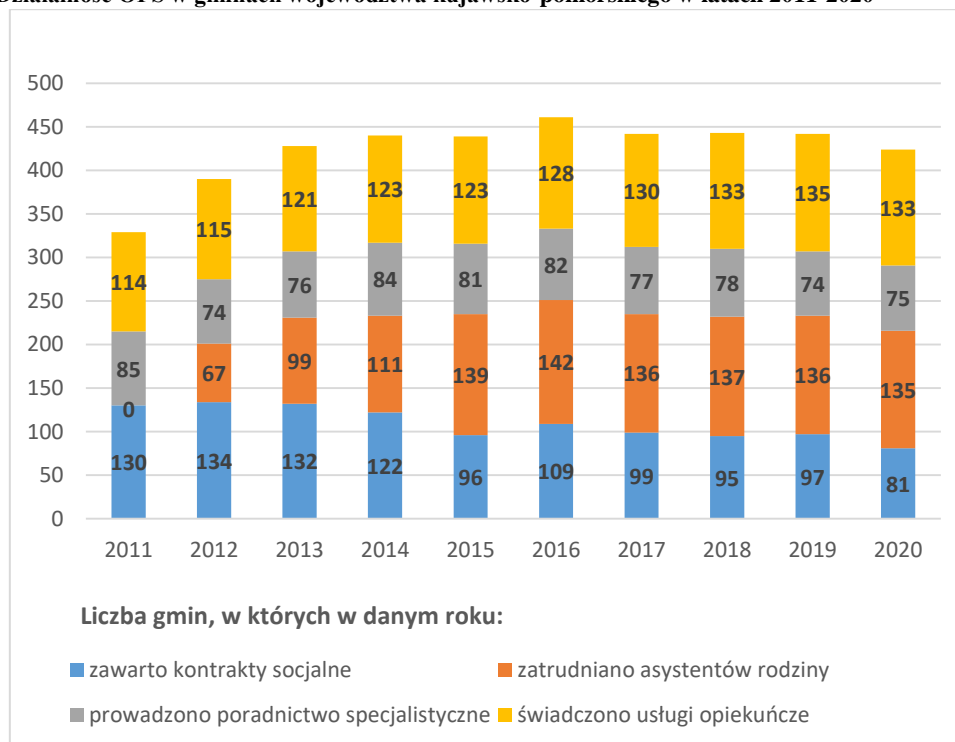
↓ Poniższy wykres prezentuje skalę realizacji wybranych zadań ośrodków pomocy społecznej w gminach naszego regionu. W odniesieniu do wykorzystania kontraktu w pracy socjalnej zauważalny jest znaczący spadek liczby ośrodków, które obejmują tym narzędziem swoich klientów (związane jest to z zakończeniem okresu realizacji projektów systemowych PO KL, które wymuszały korzystanie z kontraktów).

→ Od roku 2012, zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w ośrodkach rozpoczęła się realizacja asystentury rodzinnej, która do roku 2016 systematycznie się rozwijała (od 2017 roku poziom zapewnienia wsparcia asystenta rodziny w regionie utrzymuje się na stałym poziomie: w 8-9 gminach nie realizuje się tego ustawowego obligatoryjnego zadania).

↓ W latach 2011-2020 nie odnotowano rozwoju skali udzielania poradnictwa specjalistycznego w gminach województwa kujawsko-pomorskiego. Porównując rok 2011 i 2020 można zaobserwować spadek liczby gmin zapewniających ten rodzaj wsparcia na poziomie 7%.

↑ Analizując skalę świadczenia usług opiekuńczych można zauważyć do roku 2019 systematyczny wzrost liczby gmin, które realizują tę formę wsparcia. W 2020 roku po raz pierwszy odnotowany został spadek liczby gmin zabezpieczających realizację usług opiekuńczych, co jest zjawiskiem niepokojącym, biorąc pod uwagę narastające zjawisko starzenia się mieszkańców regionu.

Wykres 6. Działalność OPS w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2011-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, MRPiPS-03 za rok 2018-2020

KADRA OŚRODKÓW POMOCY SPOŁECZNEJ

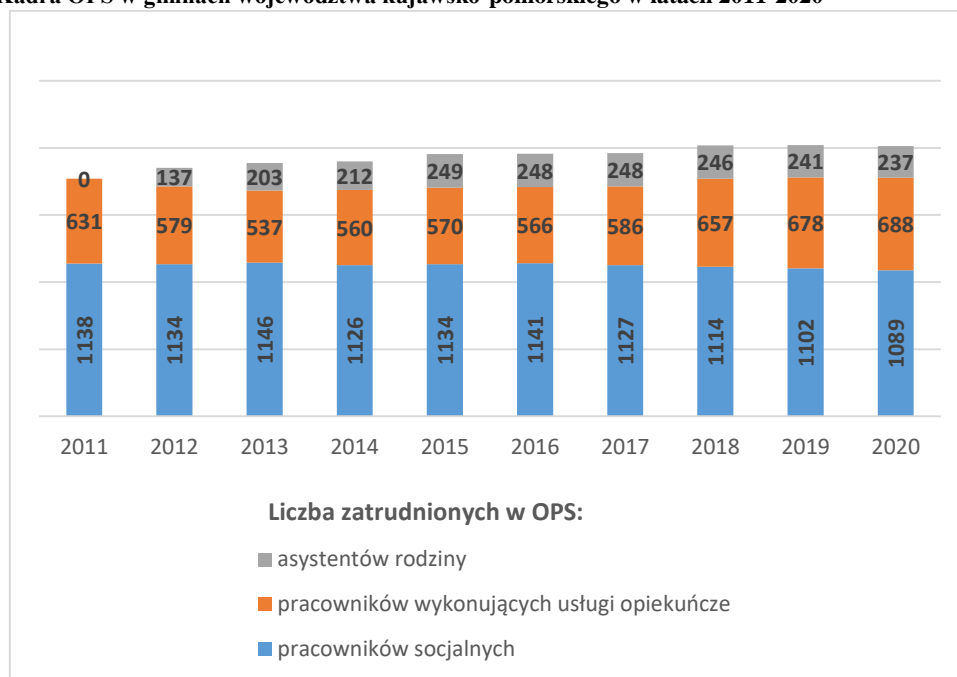
↓ Od 2017 roku odnotowuje się systematyczny spadek liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w OPS w regionie (porównując rok 2011 i 2020, spadek ten wynosi ponad 4%).

W tym okresie co roku zmniejsza się również liczba zatrudnionych w ośrodkach asystentów rodziny (po osiągnięciu w 2015 roku najwyższej wartości 249 asystentów w regionie, obecnie liczba ta spadła do 237⁷⁴).

↑ Również od 2017 roku corocznie wzrasta liczba pracowników zatrudnionych w OPS do realizacji usług opiekuńczych (porównując rok 2011 i 2020, wzrost ten wynosi 9%).

⁷⁴ Na zjawisko to z pewnością wpływa zakończenie dofinansowania wynagrodzeń asystentów rodziny z budżetu państwa.

Wykres 7. Kadra OPS w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2011-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, MRPiPS-03 za rok 2018-2020

Zgodnie z obowiązującymi zapisami ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, przedstawione na poniższych wykresach dane za lata 2012-2014 przygotowywane były w stosunku jeden pracownik socjalny bez względu na wymiar czasu pracy. Zmiany związane z nowelizacją ustawy o pomocy społecznej⁷⁵, które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2015 roku, nadały nowe brzmienie w/w ustawie akcentując zatrudnienie pracowników socjalnych w pełnym wymiarze czasu pracy. Zgodnie z powyższym, dane za lata 2015-2020 pochodzą ze sprawozdania MRPiPS-03 i odnoszą się do pełnych etatów.

Zatrudnienie pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej powinno spełniać dwa ustawowo określone kryteria:

- pierwsze to: jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub na jednego pracownika socjalnego zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy przypada nie więcej niż 50 rodzin/osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną;

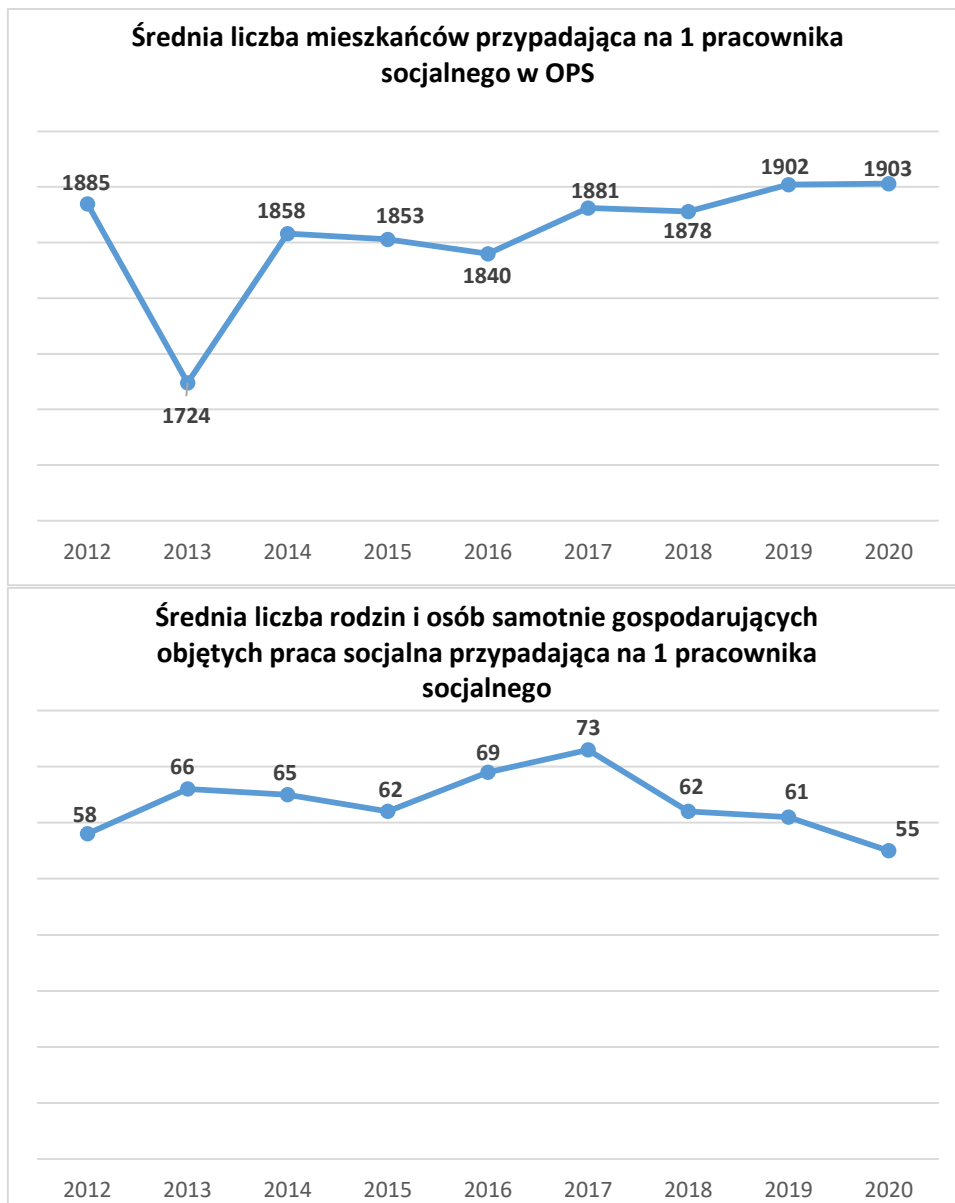
↑ Można zauważyć, iż w ostatnich latach następuje wzrost liczby mieszkańców przypadających na 1 pracownika socjalnego⁷⁶, co jest zjawiskiem niekorzystnym. W ujęciu regionalnym nadal zachowane jest kryterium ustawowe (jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców). Analizując sytuację w poszczególnych gminach, można wskazać, iż nie we wszystkich wyżej wskazane kryterium jest przestrzegane.

⁷⁵ Art. 110 ust. 11 i 12

⁷⁶ Zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy.

↓ Pod względem liczby rodzin/osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną, przypadających na 1 pracownika socjalnego³, pomimo zauważalnego od roku 2017 spadku wartości tego wskaźnika, na poziomie regionu nadal przekracza ona ustawowe kryterium.

Wykresy 8 i 9. Kryteria zatrudnienia pracowników socjalnych w gminach województwa kujawsko-pomorskiego

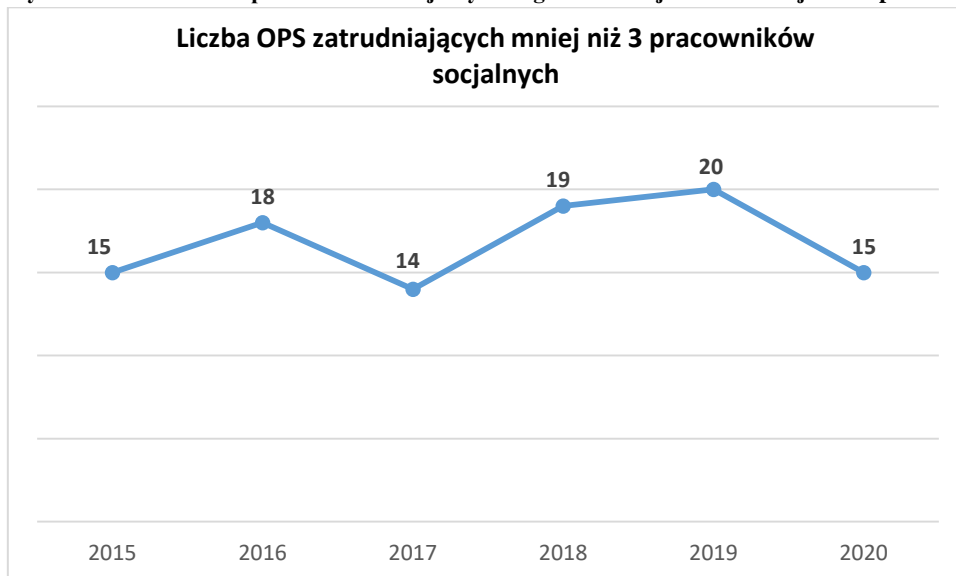
Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, MRPiPS-03 za rok 2018-2020

- drugie: ośrodek pomocy społecznej zatrudnia w pełnym wymiarze czasu pracy nie mniej niż 3 pracowników socjalnych.

➔ Jak można zauważyć, na podstawie poniższego wykresu, liczba gmin, które zatrudniają w ramach ośrodków pomocy społecznej mniej niż 3 pracowników socjalnych³ utrzymuje się przez lata na względnie stałym poziomie. Oznacza to, iż blisko w co 5 ośrodku działającym w małej gminie wiejskiej zatrudnienie kadry pracowników socjalnych na przestrzeni ostatnich

lat nie zmienia się, będąc zabezpieczone na bardzo niskim poziomie, nieodpowiadającym ustawowym uregulowaniom.

Wykresy 10. Kryterium zatrudnienia pracowników socjalnych w gminach województwa kujawsko-pomorskiego

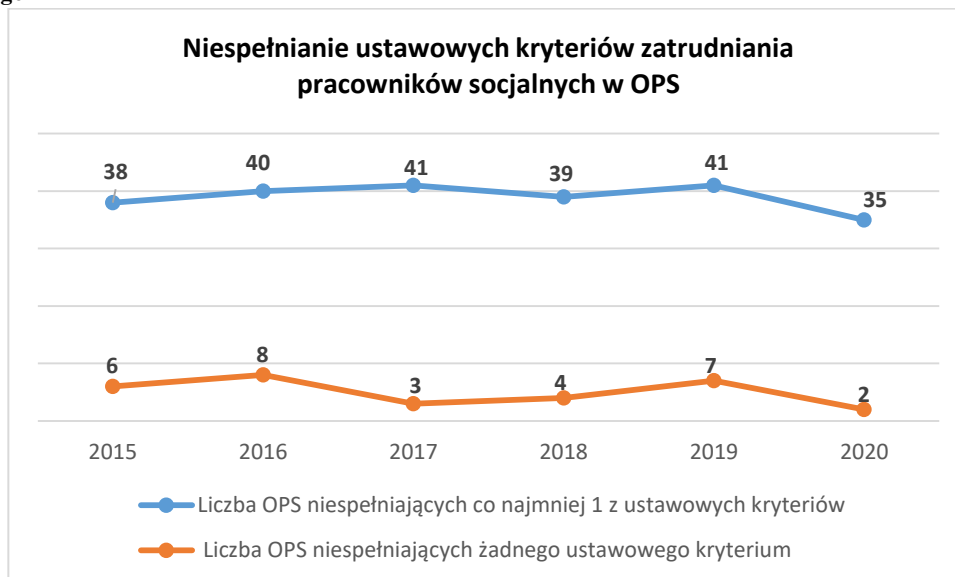

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, MRPiPS-03 za rok 2018-2020

↓ Liczba OPS, które nie spełniały co najmniej jednego ustawowego kryterium zatrudnienia pracowników socjalnych, na przestrzeni lat 2015-2019, utrzymywała się na podobnym poziomie (w 2020 roku odnotowany został większy spadek do 35 gmin).

↓ W przypadku niespełniania obu kryteriów jednocześnie, najwyższa liczba gmin wynosiła 8, najniższa zaś 2 (osiągnięta w 2020 roku).

Wykres 11. Spełnianie kryteriów zatrudnienia pracowników socjalnych w gminach województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, MRPiPS-03 za rok 2018-2020

WYDATKI W OBSZARZE POMOCY SPOŁECZNEJ I WSPARCIA

- ↑ Analizując budżety gmin naszego regionu przeznaczane na wydatki w obszarze pomocy społecznej i wsparcia, można zaobserwować, iż w latach 2013-2020 następował systematyczny wzrost wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy (porównując rok 2013 z 2020 wzrost ten osiągnął blisko 40%).
- ↑ Odnosząc się do wydatków w obszarze pomocy społecznej i wsparcia na poziomie powiatów, to od 2014 roku kwota przeznaczana na ten cel, w przeliczeniu na mieszkańca powiatu, systematycznie rosła (wzrost ten porównując rok 2013 i 2020 osiągnął niecałe 60%).

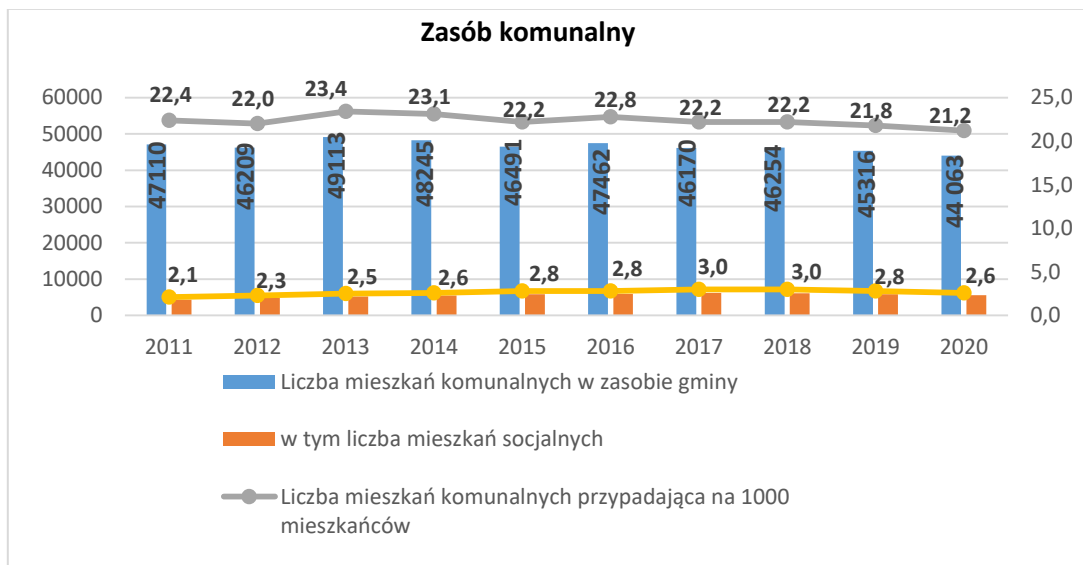
Wykres 12. Wydatki w obszarze pomocy społecznej i wsparcia w gminach i powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2013-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

III. RODZINY

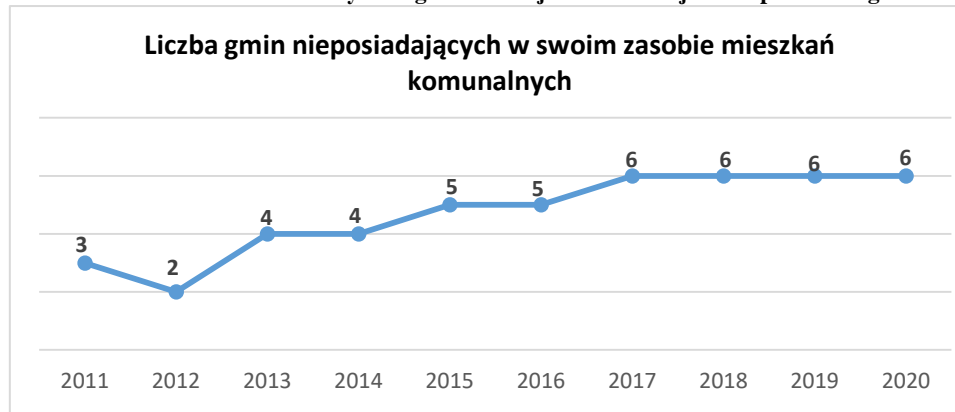
Wykres 13. Liczba mieszkań komunalnych, w tym socjalnych w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2011-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

- ↓ Analizując zasób komunalny gmin województwa kujawsko-pomorskiego, można zauważyć, iż w ostatnich latach zmniejsza się liczba mieszkań komunalnych oraz spada wartość wskaźnika liczby tego rodzaju mieszkań na 1000 mieszkańców.
- Tego rodzaju wskaźnik w doniesieniu do mieszkań socjalnych utrzymuje się na podobnym poziomie, po wzroście o 1 (w 2017 roku), odnotowany został spadek do poziomu 2,6.
- ↑ Powoli, lecz systematycznie, wzrasta liczba gmin w regionie, które w swoim zasobie nie posiadają mieszkań komunalnych (ich liczba się podwoiła na przestrzeni lat 2011-2020).

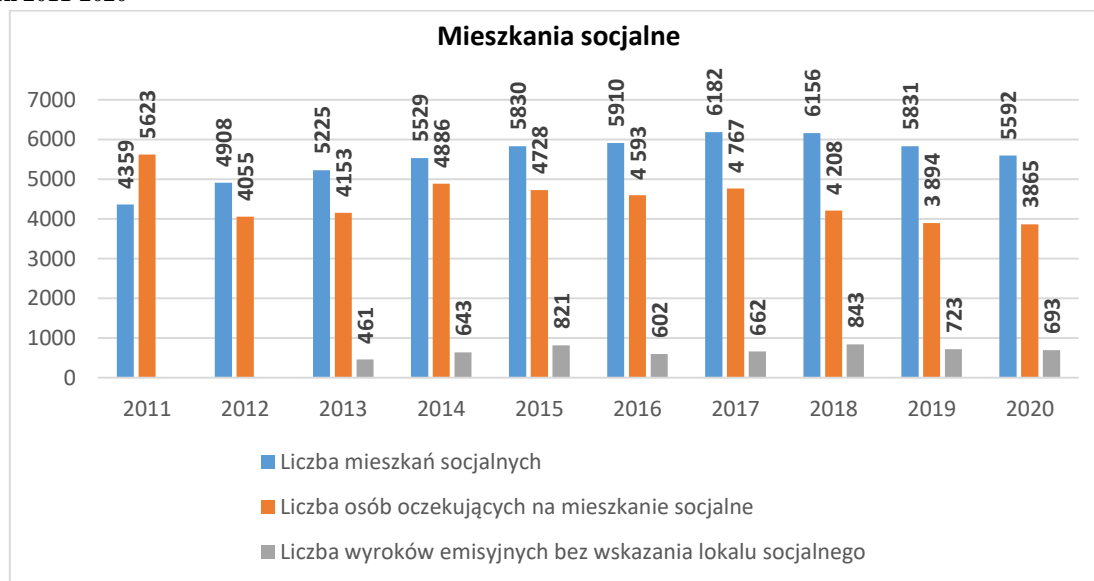
Wykres 14. Brak zasobu mieszkań komunalnych w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2011-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

Do roku 2017 odnotowywany był systematyczny wzrost liczby mieszkań socjalnych, a od roku 2018 następuje spadek w zakresie dostępnej tego rodzaju infrastruktury. Zjawisko jest o tyle niepokojące, gdyż utrzymuje się nadal wysoki poziom niezabezpieczonych potrzeb w zakresie zapewnienia lokalu socjalnego, wskazujący na potrzebę prawie podwojenia tego zasobu (uwzględniając liczbę osób oczekujących oraz wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego).

Wykres 15. Zasób i potrzeby w zakresie mieszkań socjalnych w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2011-2020

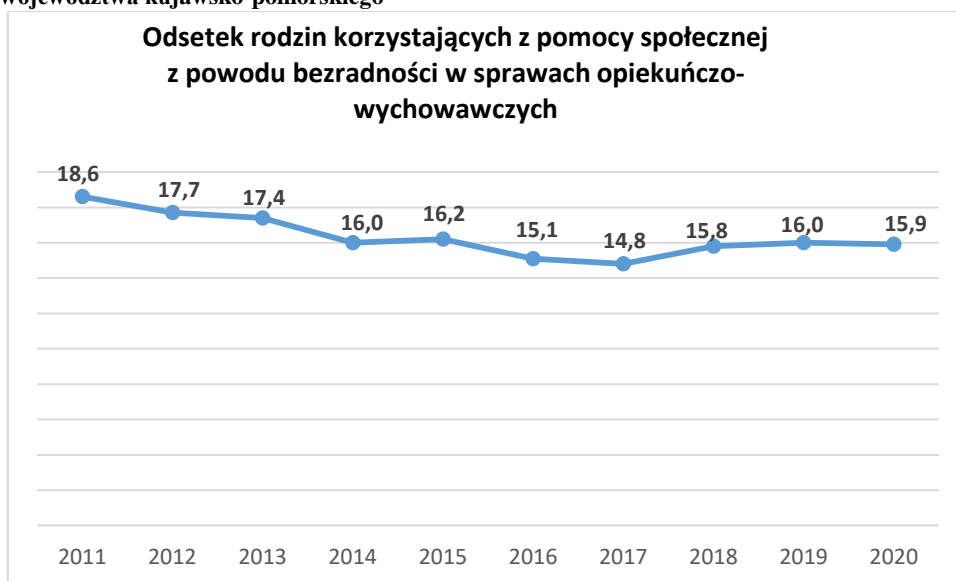

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

Wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej udzielanej przez OPS, z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, ze wsparcia korzystało corocznie od 15% do niecałych 19% rodzin. Zdaniem ekspertów w ostatnich latach nastąpiło spiętrzenie się problemów dotyczących rodziny, przy uwidaczniającym się kryzysie relacji rodzinnych⁷⁷. Pomimo zdiagnozowanej sytuacji zwiększających się problemów wychowawczych w rodzinach w regionie, w populacji korzystających z pomocy społecznej nie został odnotowany wzrost zapotrzebowania na wsparcie właśnie z tego powodu.

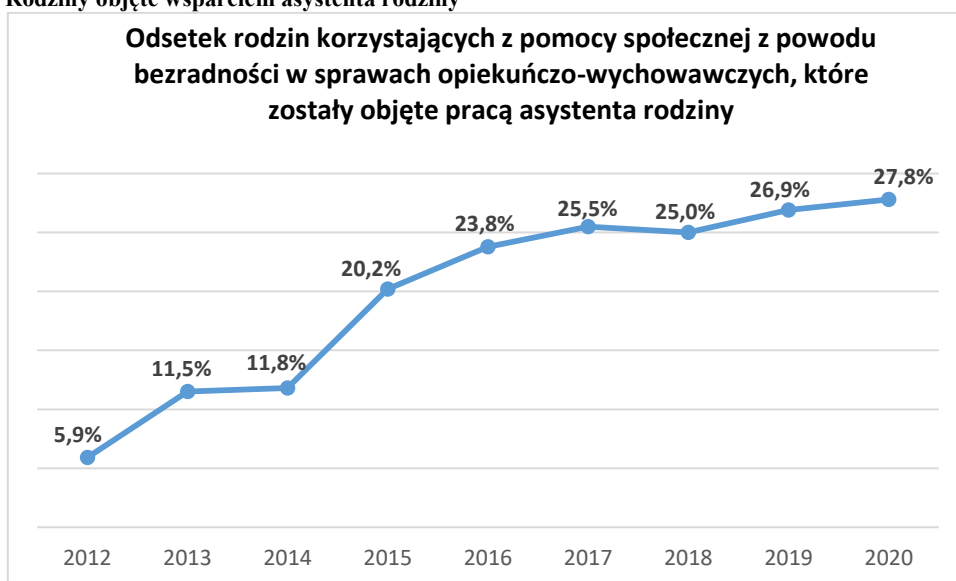
⁷⁷ Raport pn. Ocena realizacji Strategii Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020. ROPS. Toruń.2020.

Wykres 16. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w gminach województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, MRPiPS-03 za rok 2018-2020

Wykres 17. Rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny

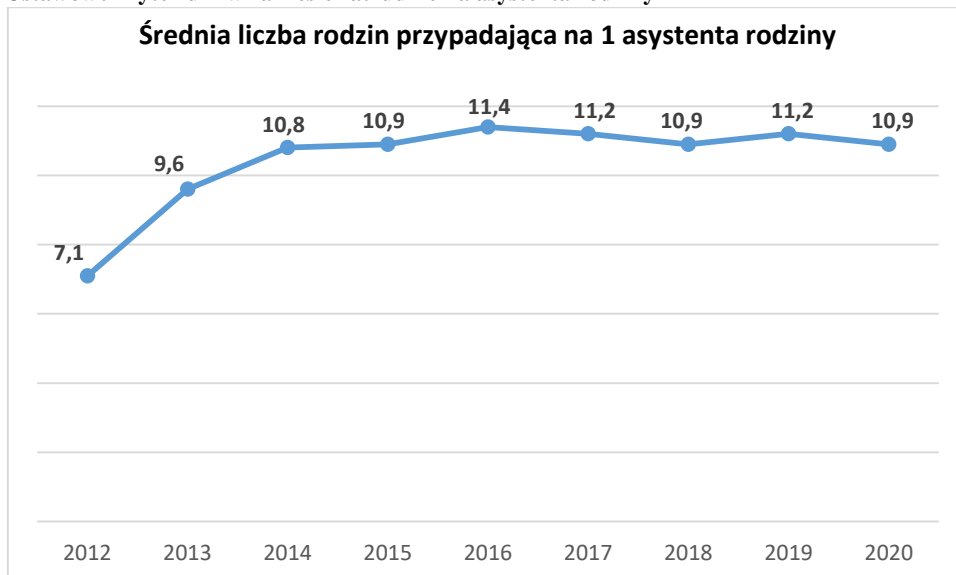

Źródło: OZPS, MRPiPS-03 za 2018-2020, sprawozdanie z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

↑ Podstawowym zakresem wsparcia, które oferowane jest rodzinom korzystającym z pomocy społecznej borykającym się z problemami w obszarze opiekuńczo-wychowawczym i prowadzenia gospodarstwa domowego, jest objęcie asystenturą rodziny. Na przestrzeni lat 2012-2020 następował systematyczny wzrost odsetka rodzin, które korzystały z tej formy wsparcia.

↑ Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, asystent rodziny może udzielać wsparcia maksymalnie 15 rodzinom. Analizując dane z poziomu regionu, można zauważyć, iż od 2014 roku wartość wskaźnika nie przekracza ustawowego maksimum i oscyluje wokół 11 rodzin. Należy jednak podkreślić, iż w niektórych gminach regionu ustawowe kryterium nie jest zachowane.

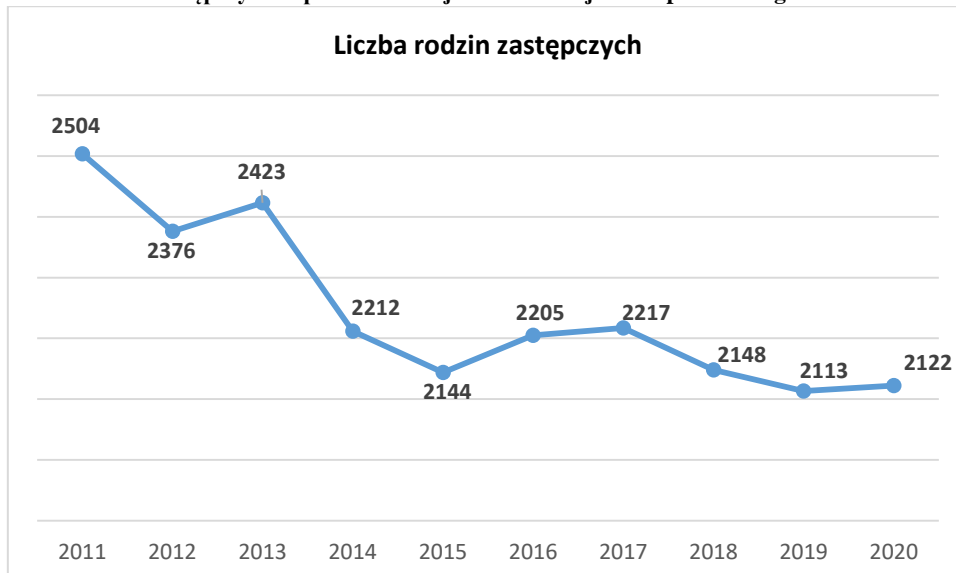
Wykres 18. Ustawowe kryterium w zakresie zatrudnienia asystenta rodziny

Źródło: sprawozdanie z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

PIECZA ZASTĘPCZA

Wykres 19. Liczba rodzin zastępczych w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2011-2020

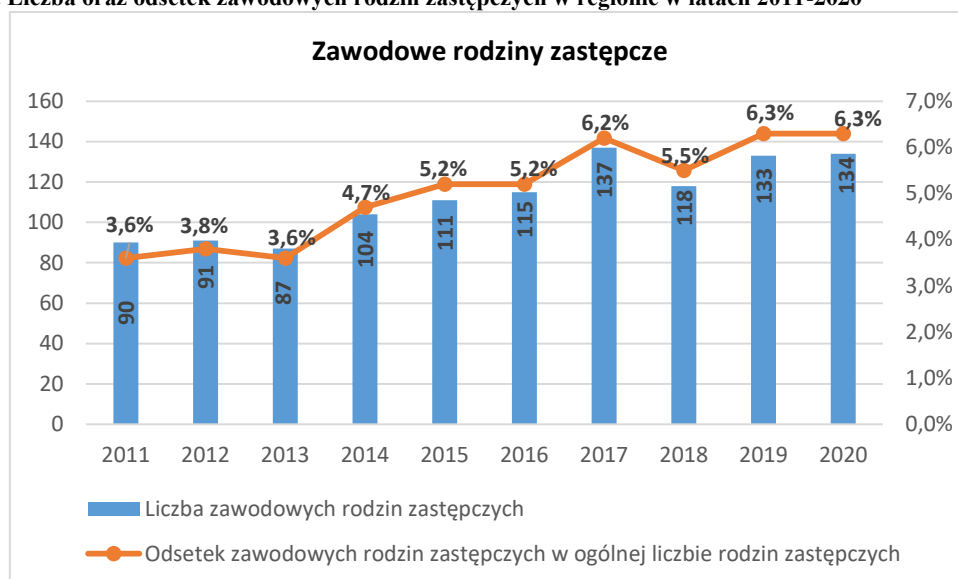

Źródło: OZPS, sprawozdanie z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

↓ W województwie kujawsko-pomorskim na przestrzeni lat 2011-2020 odnotowuje się spadek liczby rodzin zastępczych (porównując rok 2011 i 2020 spadek osiągnął ponad 15%).

↑ Pod względem najbardziej niezbędnej formy rodzicielskiej pieczy zastępczej, to jest rodzin zastępczych zawodowych, zauważalny jest wzrost ich liczby (na poziomie niecałych 50% porównując rok 2011 i 2020) oraz udziału w ogóle rodzinnych form z niecałych 4% do ponad 6%.

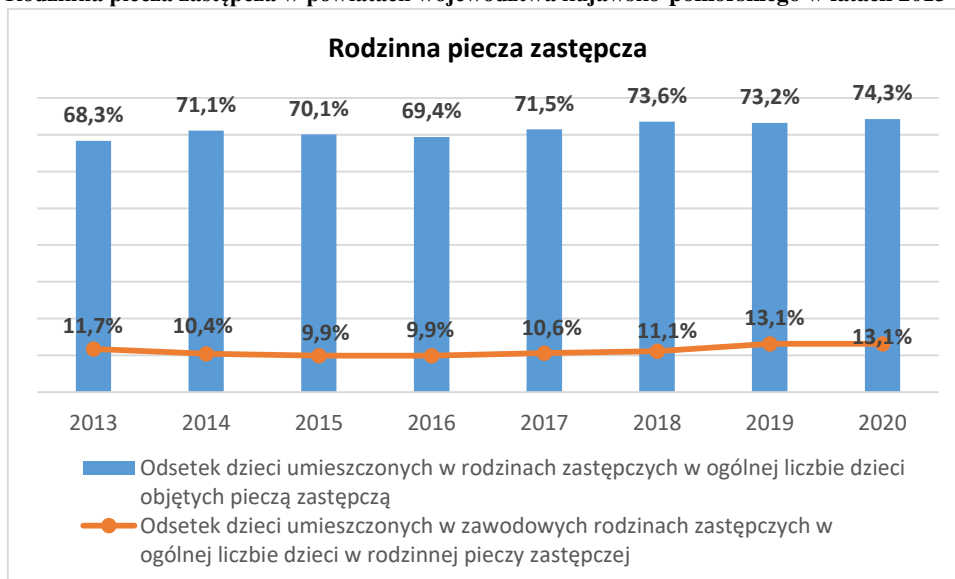
Wykres 20. Liczba oraz odsetek zawodowych rodzin zastępczych w regionie w latach 2011-2020

Źródło: OZPS, sprawozdanie z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

↑ Analizując skalę zabezpieczenia rodzinnych form pieczy zastępczej można zauważyć, iż na przestrzeni lat 2013-2020 następował wzrost odsetka dzieci, które zostały umieszczone w rodzinach zastępczych (porównując sytuację w skrajnych latach wartość powyższego wskaźnika wzrosła o 6 p.p.). W odniesieniu do udziału w tym zakresie zawodowego rodzicielstwa zastępczego, najwyższa osiągnięta wartość wskaźnika wyniosła 13%.

Wykres 21. Rodzinna piecza zastępcza w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2013-2020

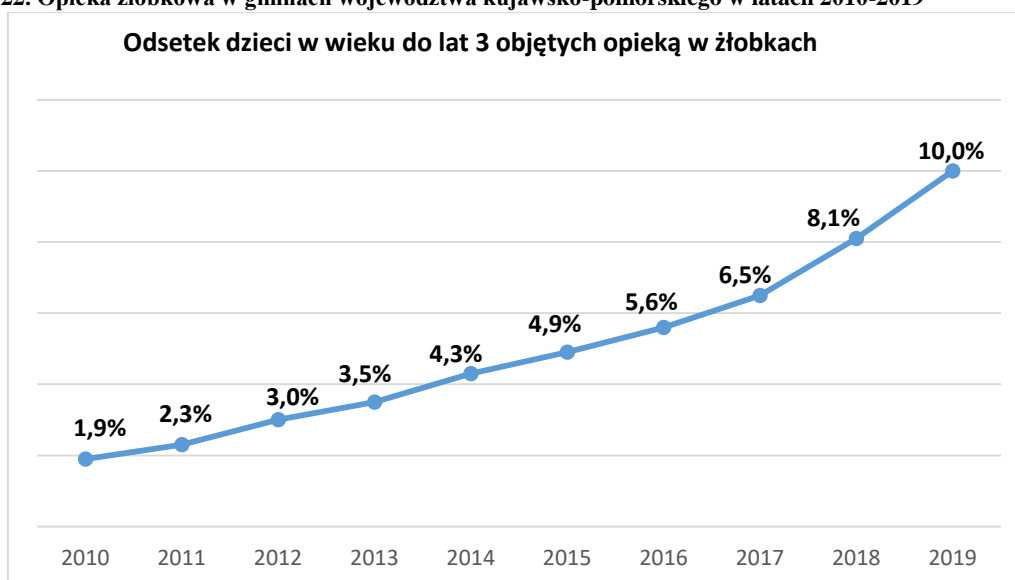

Źródło: OZPS, sprawozdanie z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

IV. DZIECI I MŁODZIEŻ

↑ Poniższy wykres prezentuje systematyczny wzrost odsetka dzieci do lat 3 objętych opieką żłobkową sprawowaną w żłobkach, klubach dziecięcych, a także przez dziennych opiekunów oraz nianie. Na przestrzeni lat 2010-2019 dokonał się skokowy, aż pięciokrotny wzrost wartości tego wskaźnika (z blisko 2% do 10%).

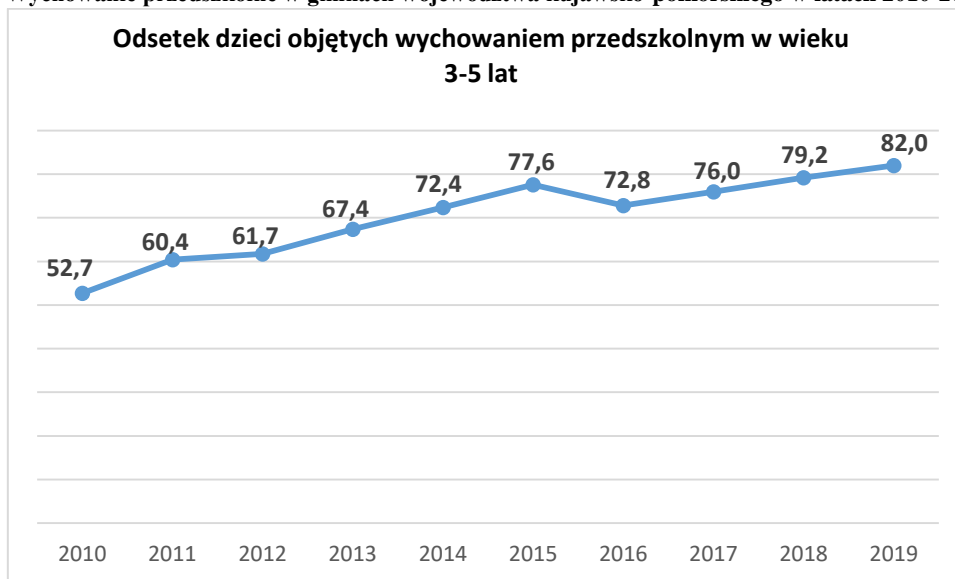
Wykres 22. Opieka żłobkowa w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2019

Źródło: dane GUS

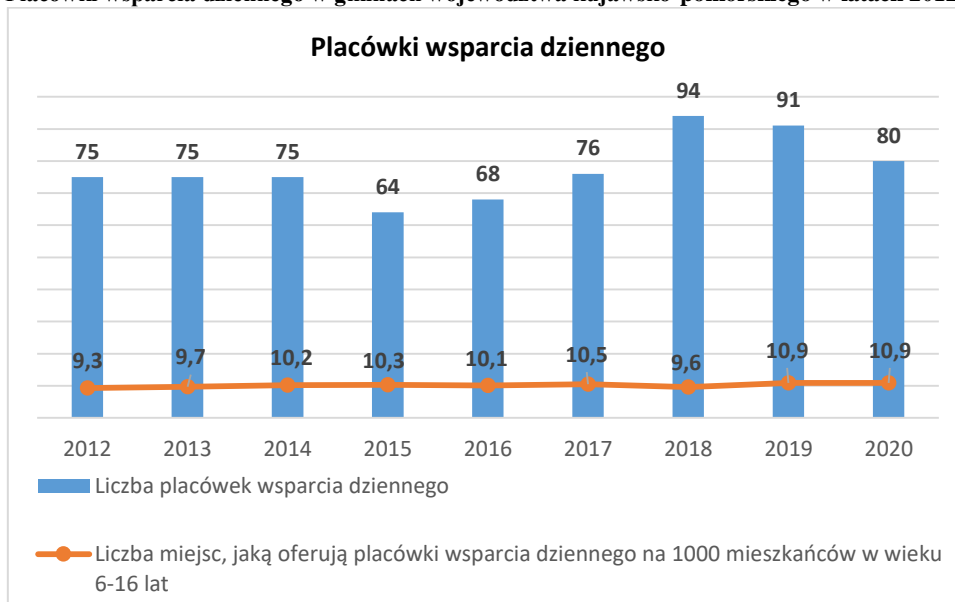
↑ W latach 2010-2019 zauważyć można systematyczny wzrost odsetka dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym, z jednorocznym załamaniem w 2016 roku. Porównując skalę objęcia dzieci w wieku 3-5 lat edukacją przedszkolną w 2010 i 2019 roku, wzrost odsetka wyniósł blisko 30 p.p.

Wykres 23. Wychowanie przedszkolne w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2019

Źródło: dane GUS

Wykres 24. Placówki wsparcia dziennego w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2012-2020

Źródło: sprawozdanie z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

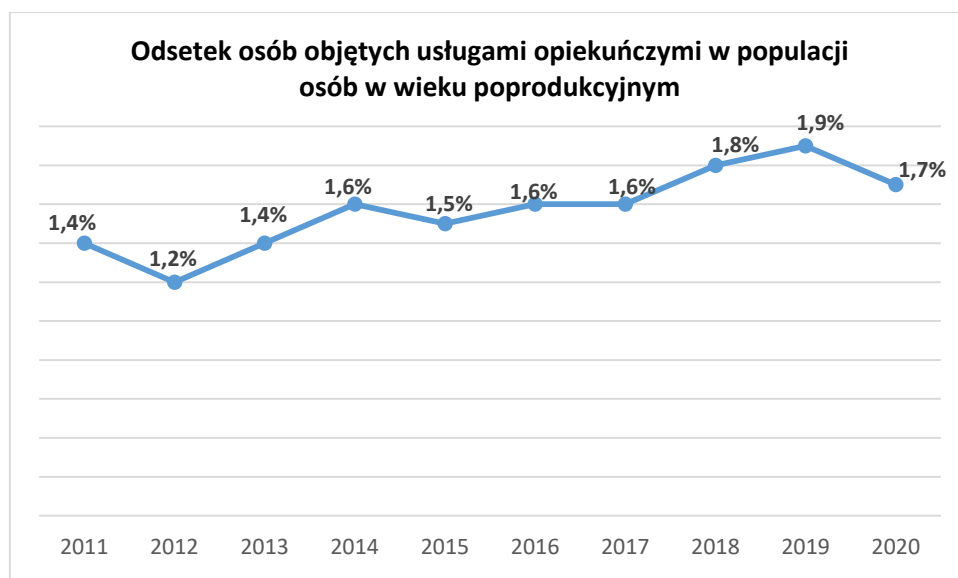
Placówki wsparcia dziennego mają za zadanie, zgodnie z zapisami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 poz. 821), wspierać rodzinę w zakresie opieki i wychowania dzieci. Analizując dane na powyższym wykresie, można zauważyć, iż na przestrzeni lat 2012-2020 nie nastąpił znaczący wzrost tego rodzaju placówek (ich liczba wzrosła w latach 2018-2019, lecz w ostatnim 2020 roku odnotowany został spadek). Wartość wskaźnika w zakresie liczby miejsc w placówkach wsparcia dziennego na 1000 mieszkańców w wieku 6-16 lat utrzymuje się również na względnie podobnym poziomie (10-11 miejsc). Jedynie blisko co piąta gmina w regionie prowadzi choćby jedną placówkę wsparcia dziennego.

Na podstawie powyższych danych można zauważyć, iż skala działalności tego rodzaju placówek w regionie jest niewielka.

V. OSOBY STARSZE

↑ Od 2015 do 2019 roku w gminach regionu odnotowywany był wzrost odsetka osób objętych usługami opiekuńczymi. Niepokojącym zjawiskiem jest spadek wartości tego wskaźnika w 2020 roku⁷⁸, gdyż zgodnie z trendami związanymi ze starzeniem się mieszkańców województwa oraz ukierunkowaniem na proces deinstytucjonalizacji, niezbędne jest utrzymanie stałego wzrostu =w zakresie świadczenia tej formy wsparcia w gminach.

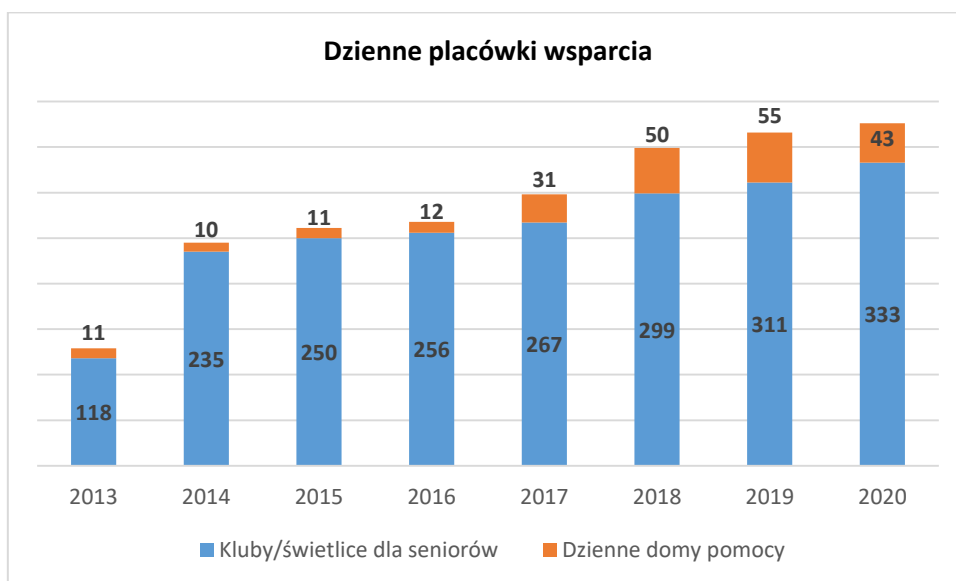
Wykres 25. Odsetek osób objętych usługami opiekuńczymi w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2011-2020

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, MRPiPS-03 za rok 2018-2020 i GUS

⁷⁸ Na spadek wartości wskaźnika mogła mieć wpływ sytuacja pandemii COVID-19 oraz reżimu sanitarnego związanego z lock downem i zamknięciem na kontakty zewnętrzne, zwłaszcza osób starszych, chorych i z niepełnosprawnościami, korzystających z usług opiekuńczych.

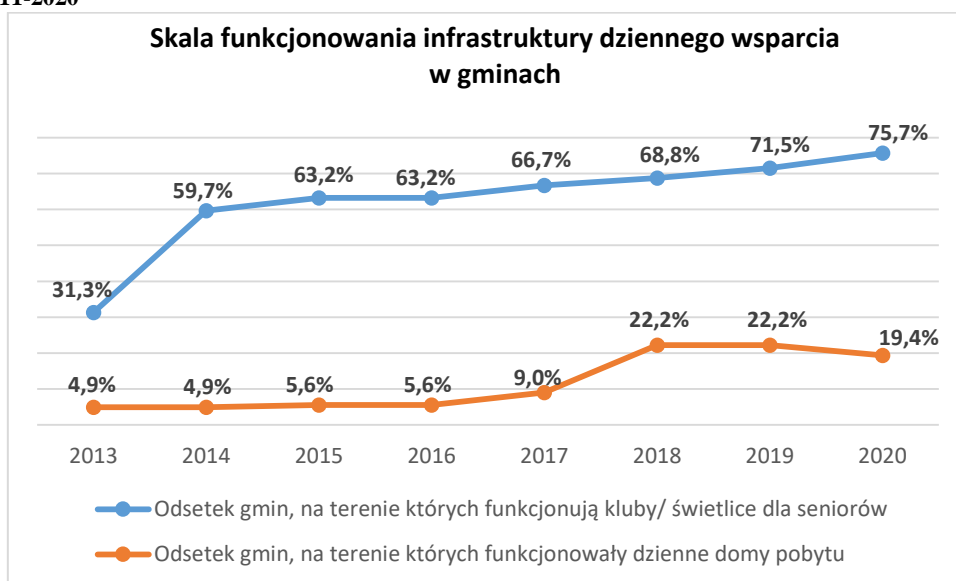
Wykres 26. Dzielne placówki wsparcia dla osób starszych w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2011-2020

Źródło: dane Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

↑ Poniższy i powyższy wykres prezentują wzrost skali funkcjonowania dziennych placówek wsparcia dla osób starszych. Ich liczba systematycznie się zwiększa, zarówno w odniesieniu do faktycznej liczby placówek, jak i gmin w których funkcjonują. Niepokoi zjawisko zmniejszenia liczby dziennych domów w 2020 roku, związane z zakończeniem finansowania części placówek utworzonych ze środków UE w ramach RPO.

Wykres 27. Skala zapewnienia dziennego wsparcia osobom starszym w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2011-2020

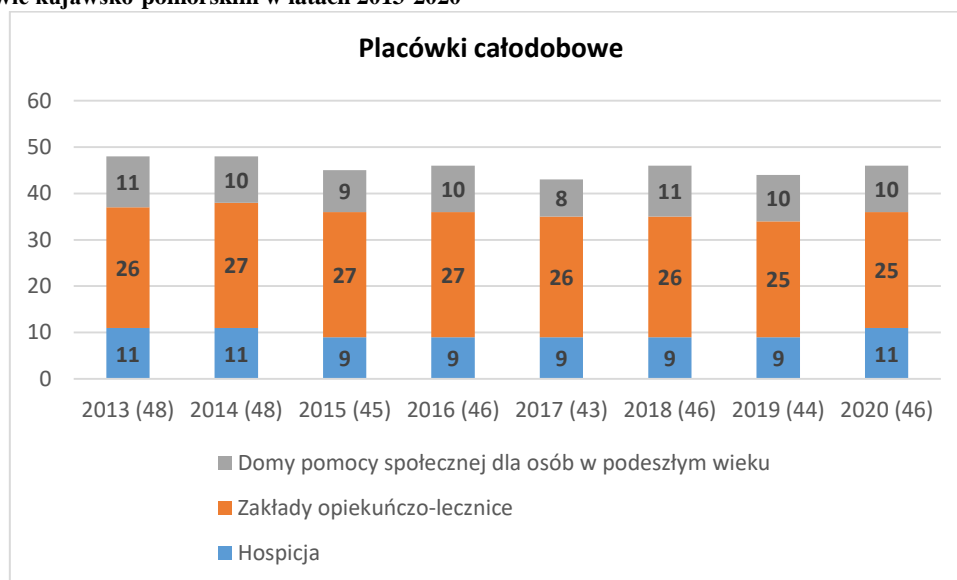

Źródło: dane Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

➡ Na przestrzeni lat 2013-2020 zauważalne jest utrzymanie skali funkcjonowania całodobowych placówek świadczących usługi opiekuńczo-rehabilitacyjne dla osób

starszych na mniej więcej stałym poziomie. Zjawisko to jest niepokojące ze względu na odnotowywane co roku w gminach regionu potrzeby w zakresie umieszczenia w placówce całodobowej.

Wykres 28. Placówki całodobowe oferujące pobyt i usługi opiekuńczo-rehabilitacyjne dla osób starszych w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2013-2020

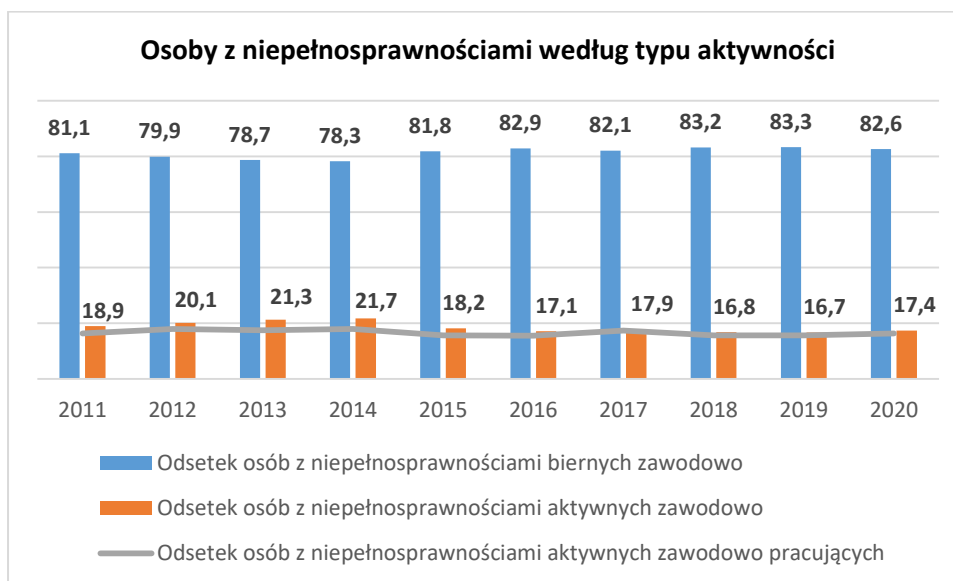

Źródło: dane Ocena Zasobów Pomocy Społecznej i NFZ

VI. OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Dane dotyczące liczebności populacji osób z niepełnosprawnościami w regionie pochodzą z NSP z roku 2011 (264 313 osób). Zestawiając tę liczbę z danymi dotyczącymi liczby mieszkańców w regionie można zaobserwować, iż odsetek osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie ludności w województwie kujawsko-pomorskim na przestrzeni lat 2011-2020 waha się w granicach 12,6-12,8%.

Wykres 29. Typy aktywności osób z niepełnosprawnościami w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2011-2020

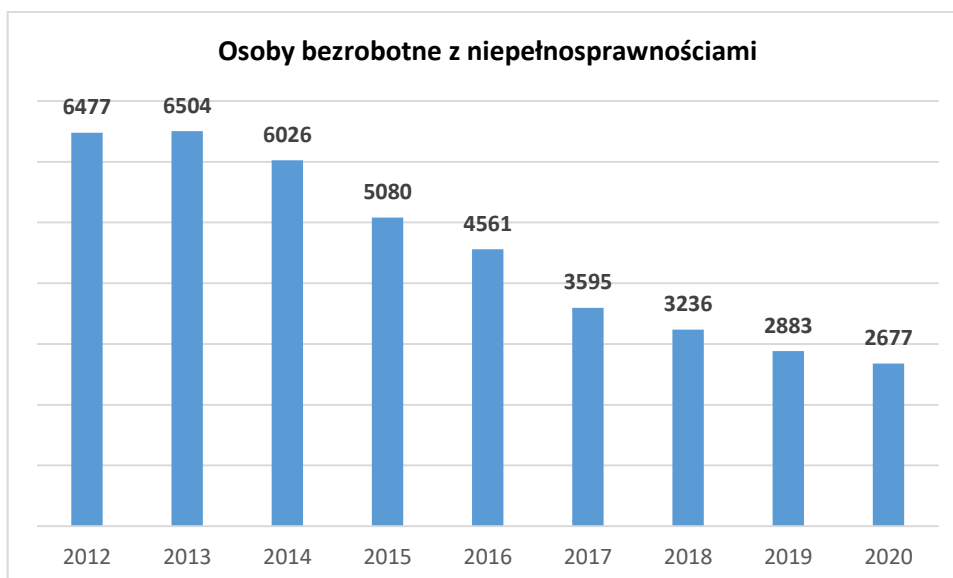

Źródło: GUS BDL

↑ Analizując powyższy wykres można zauważyć, że zdecydowana większość osób z niepełnosprawnościami w regionie jest bierna zawodowo (ponad 80%). Warto podkreślić, iż wartość wskaźnika ma tendencję rosnącą.

↓ Mniej niż co 5 osoba niepełnosprawna w wieku produkcyjnym podejmuje aktywność zawodową, to znaczy pracuje lub jest osobą bezrobotną, czyli poszukuje pracy i jest zainteresowana jej podjęciem (wartość wskaźnika ma tendencję malejącą).

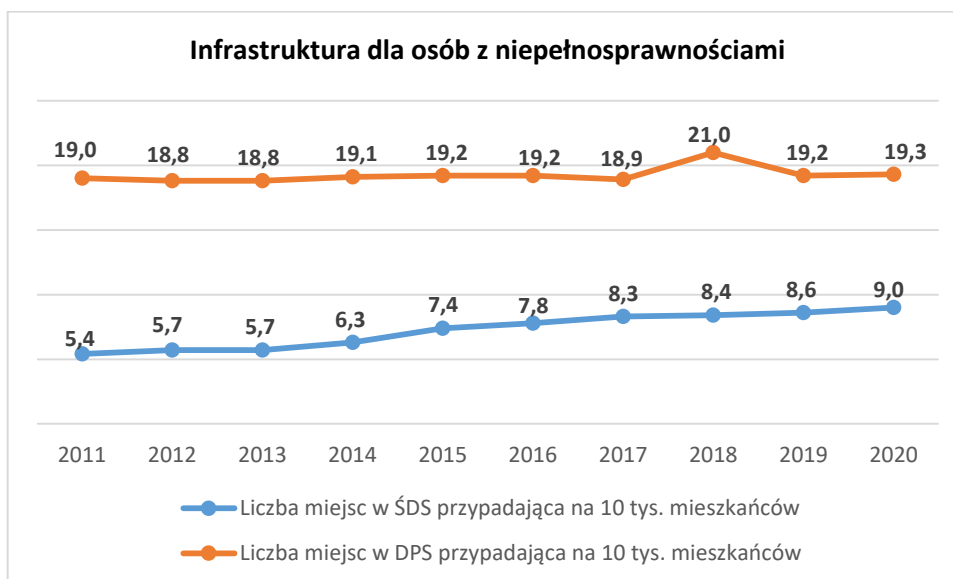
Wykres 30. Bezrobocie wśród osób z niepełnosprawnościami w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2012-2020

Źródło: GUS BDL

↓ W latach 2012-2020 znacząco zmalała liczba bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami (odnotowano spadek na poziomie blisko 60%).

Wykres 31. Liczba miejsc w DPS/ŚDS na 10 tys. mieszkańców w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2011-2020

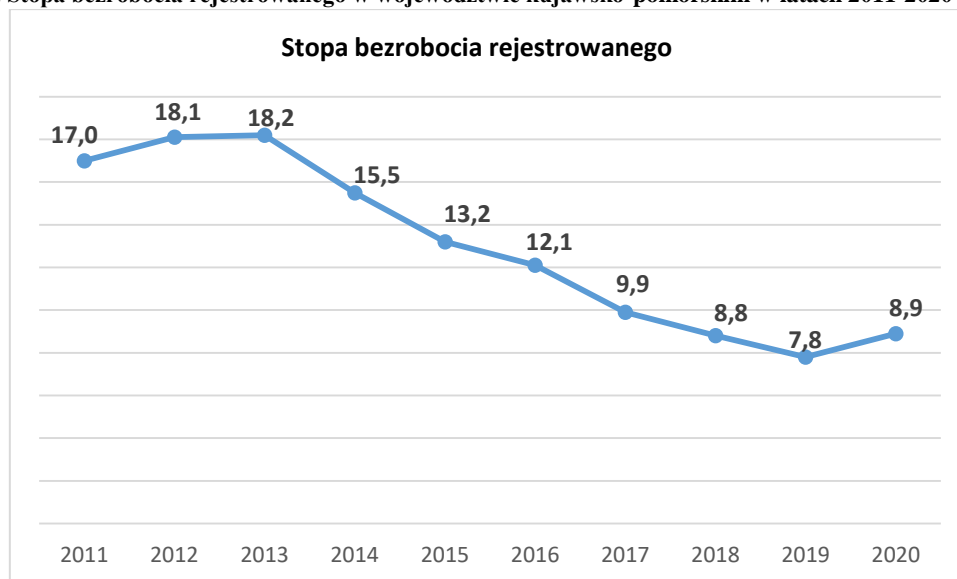
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, MRPiPS-03 za rok 2018-2020 i GUS

➔ Podobnie, jak w przypadku infrastruktury domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku, można zauważyć, iż ten typ placówek utrzymuje się na tym samym poziomie (to jest w skali ponad 19 miejsc na 10 tysięcy mieszkańców).

⬆ Na przestrzeni lat 2011-2020 można zauważyć natomiast stały wzrost w zakresie infrastruktury środowiskowych domów samopomocy, pod względem zwiększającej się liczby miejsc na 10 tys. mieszkańców z ponad 5 do 9.

VII. OSOBY BEZROBOTNE

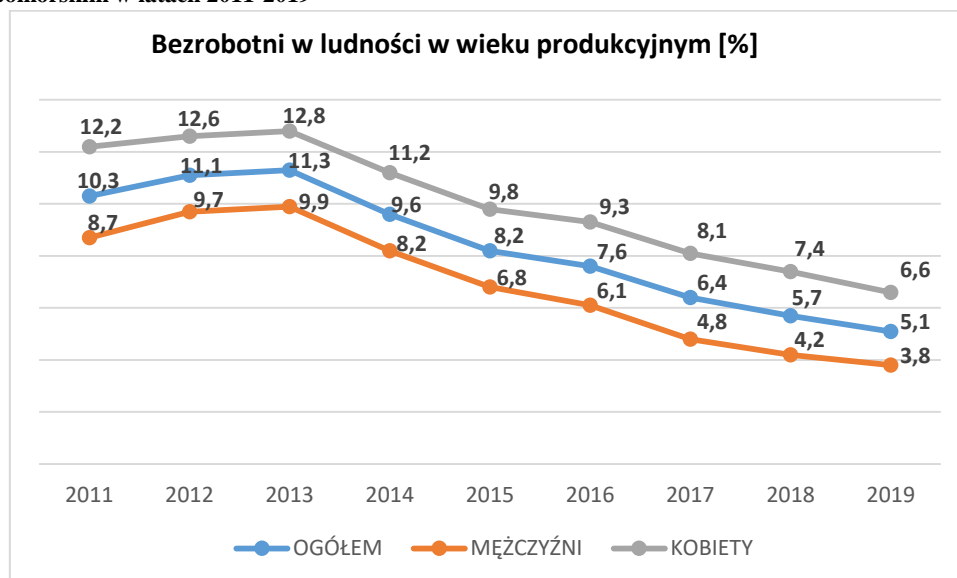
Wykres 32. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2011-2020

Źródło: dane GUS

↓ Stopa bezrobocia na przestrzeni lat 2011-2020 zmniejszyła się blisko o połowę. W latach 2013-2019 odnotowywany był systematyczny spadek wartości (w roku 2020 nastąpił wzrost o ponad 1 p.p.).

Wykres 33. Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w podziale na płeć w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2011-2019

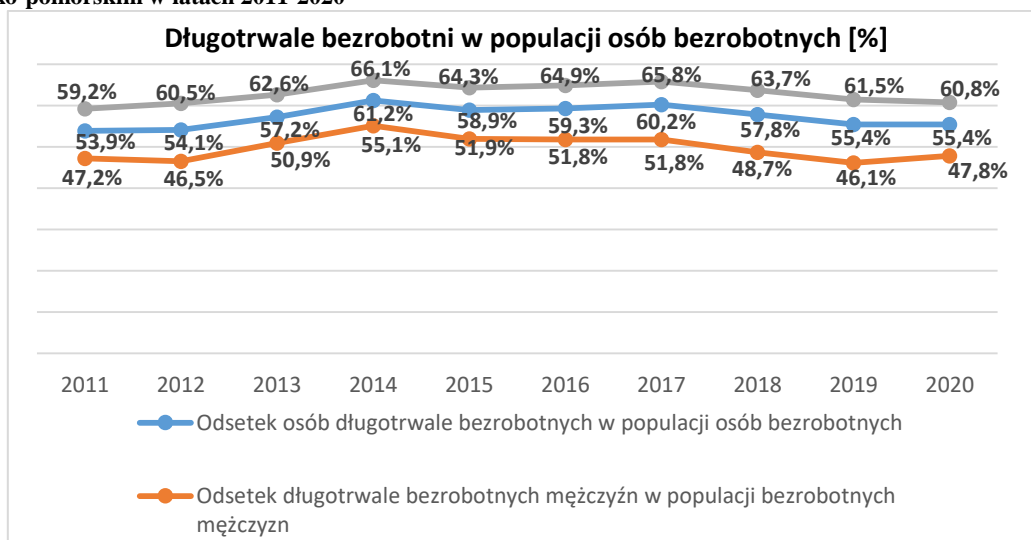

Źródło: dane GUS

↓ Powyższy wykres prezentuje procentowy rozkład liczebności osób bezrobotnych w ludności regionu w wieku produkcyjnym, z uwzględnieniem sytuacji mężczyzn i kobiet. Od roku 2013 można zauważyć systematyczny spadek odsetka osób bezrobotnych zarówno ogółem, jak i w podziale na płeć. Porównując sytuację z roku 2011

i 2020, można zauważyć, iż największy spadek dotyczy populacji bezrobotnych kobiet (spadek o blisko 6 p.p.), w ujęciu ogółem i wśród mężczyzn (na poziomie 5 p.p.).

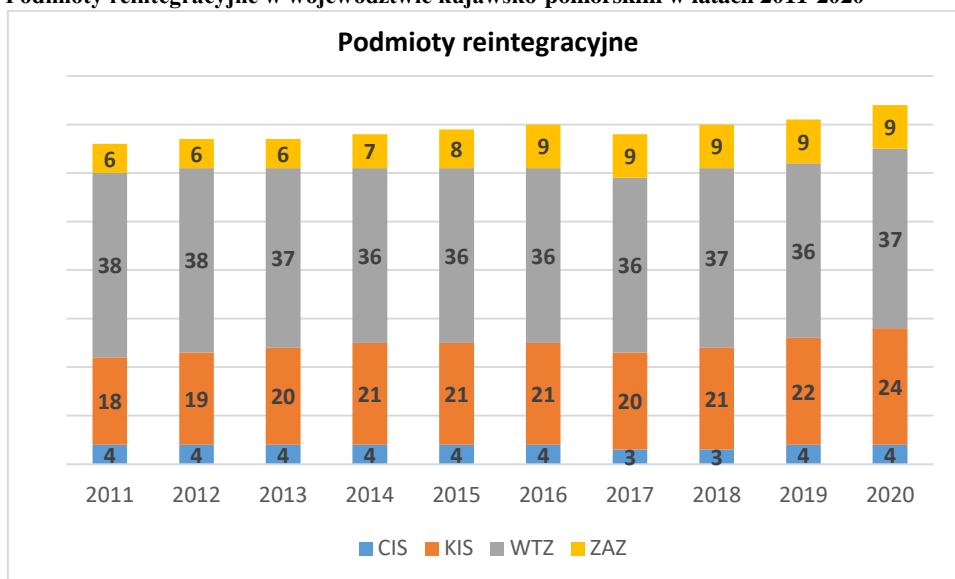
Wykres 34. Udział osób bezrobotnych długotrwale w populacji osób bezrobotnych w podziale na płeć w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2011-2020

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Toruniu

Warto przeanalizować również zjawisko długotrwałego bezrobocia w populacji osób bezrobotnych w regionie. Jak widać na powyższym wykresie, odsetek osób długotrwale bezrobotnych osiągnął najwyższą wartość ponad 61% w 2014 roku, a na przestrzeni lat 2011-2020 wzrósł o ponad 1 p.p. Zjawisko długotrwałego bezrobocia zdecydowanie częściej dotyczy kobiet (wartość wskaźnika oscyluje najczęściej na poziomie 60%; najwyższą wartość osiągnęła w 2014 roku – ponad 66%). Wśród bezrobotnych mężczyzn mniej niż połowa doświadcza bezrobocia w sposób długotrwały (najwyższa wartość wskaźnika w 2014 roku osiągnęła ponad 55%).

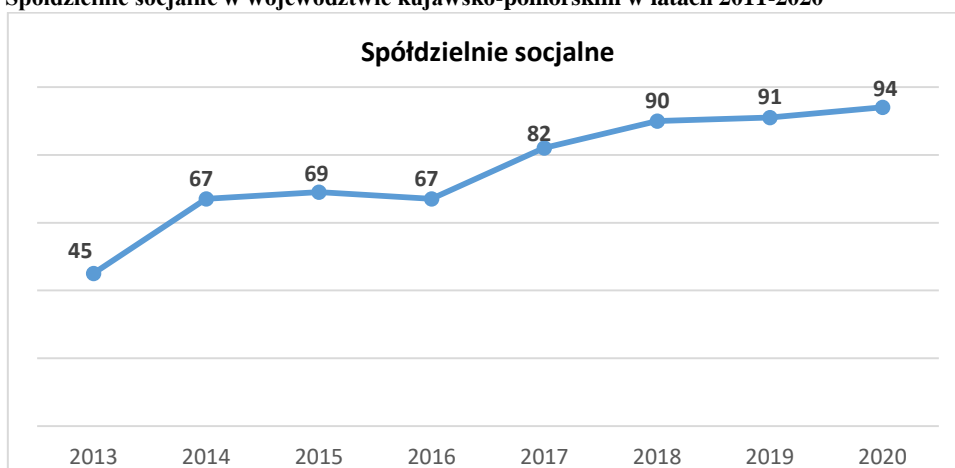
Wykres 35. Podmioty reintegracyjne w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2011-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2013-2017, Rejestr CIS, KIS, ZAZ prowadzony przez Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy za lata 2018-2019 oraz Przewodnik informujący o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi w województwie kujawsko-pomorskim za lata 2018-2019

Celem podmiotów reintegracyjnych jest działalność oparta na prowadzeniu reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Poprzez udział w prowadzonych przez nie programach reintegracji, ich uczestnicy są przygotowywani do podjęcia aktywności na rynku pracy, w tym m.in. do prowadzenia lub pracy w przedsiębiorstwie społecznym. W naszym regionie od lat stan infrastruktury CIS/KIS/WTZ/ZAZ utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

Wykres 36. Spółdzielnie socjalne w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2011-2020

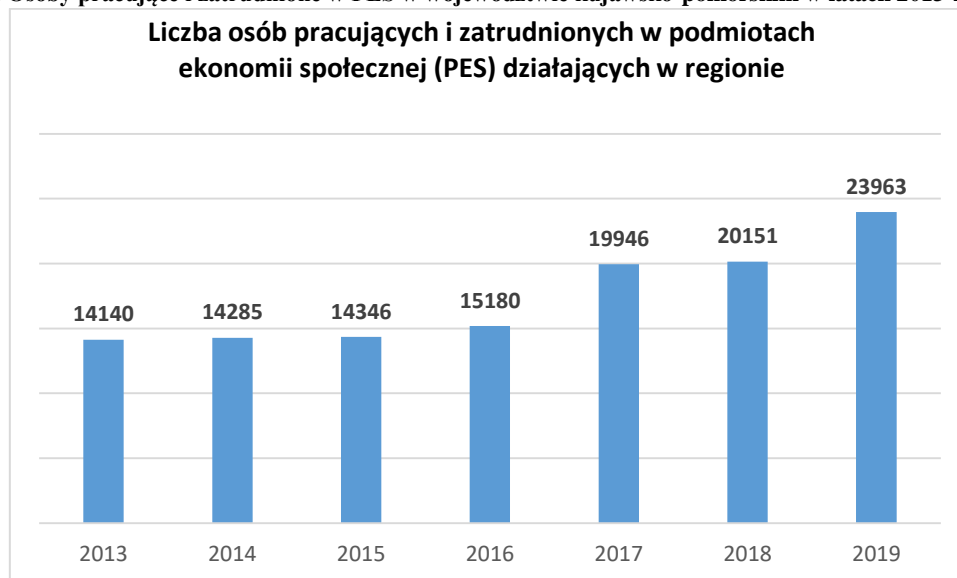

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych

W latach 2013-2020 następował w regionie rozwój spółdzielni socjalnych, które w tym okresie podwoiły swoją liczbę (wzrost na poziomie ponad 100%). Należy jednak podkreślić, iż dane dotyczą spółdzielni wpisanych do KRS (część z nich pomimo zakończenia działalności nie zostaje wykreślona z rejestru ze względu na opłaty, jakie

trzeba ponieść spełniając tę formalność). Według informacji posiadanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu, realizujący projekt *Koordinacja rozwoju ekonomii społecznej*, o aktualnie faktycznie prowadzonej działalności można mówić w przypadku około 70% spółdzielni socjalnych wpisanych do KRS.

Wykres 37. Osoby pracujące i zatrudnione w PES w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2013-2020

Źródło: obliczenia własne na podstawie Kujawsko-Pomorskiego Programu na Rzecz Ekonomii Społecznej do roku 2020

↑ Warte podkreślenia jest, iż systematycznie rośnie w regionie liczba osób pracujących i zatrudnionych w podmiotach ekonomii społecznej. Porównując rok 2013 z 2019⁷⁹ można wskazać, iż nastąpił wzrost wartości tego wskaźnika na poziomie blisko 70%.

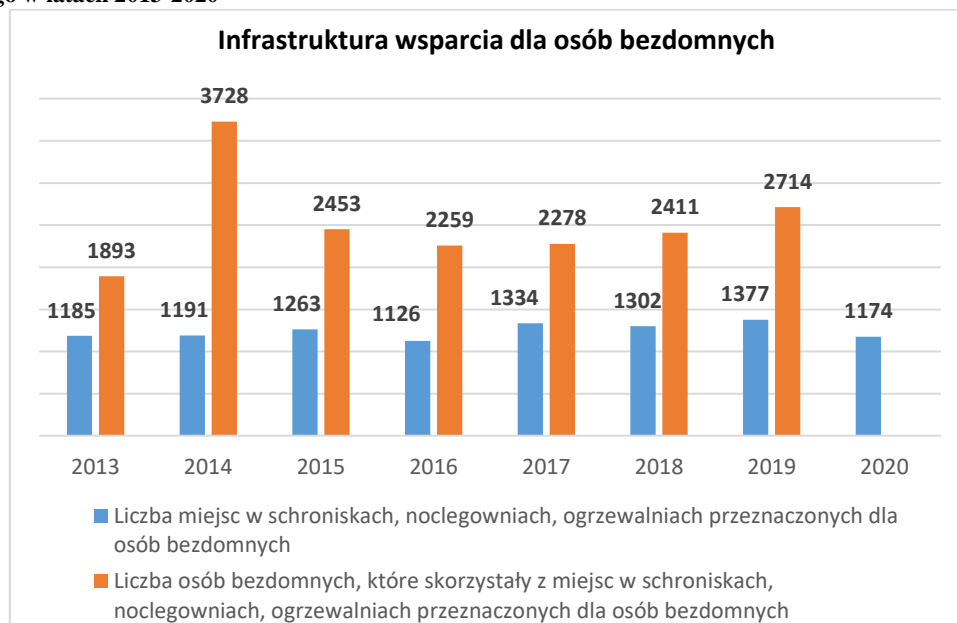
VIII. OSOBY BEZDOMNE

Analizując dane przedstawione na poniższym wykresie można zauważyć, iż do roku 2019 następował wzrost liczby miejsc schronienia dla osób bezdomnych w regionie. ↓ W 2020 roku odnotowany został znaczny spadek wartości tego wskaźnika (o 15% w porównaniu z rokiem poprzednim), co wpłynęło na fakt zmniejszenia skali infrastruktury w porównaniu ze stanem wyjściowym w roku 2013.

↑ W latach 2015-2019 liczba osób bezdomnych korzystających z miejsc schronienia utrzymywała się na podobnym poziomie (była dwukrotnie większa w porównaniu z liczbą miejsc). Wyjątkowa sytuacja odnotowana była w roku 2014, gdy osób bezdomnych było trzykrotnie więcej niż miejsc w placówkach schronienia. Można zauważyć, iż wartości wskaźnika mają tendencję rosnącą.

⁷⁹ Dane za rok 2020 są jeszcze niedostępne.

Wykres 38. Liczba miejsc i osób korzystających z infrastruktury dla bezdomnych w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2013-2020

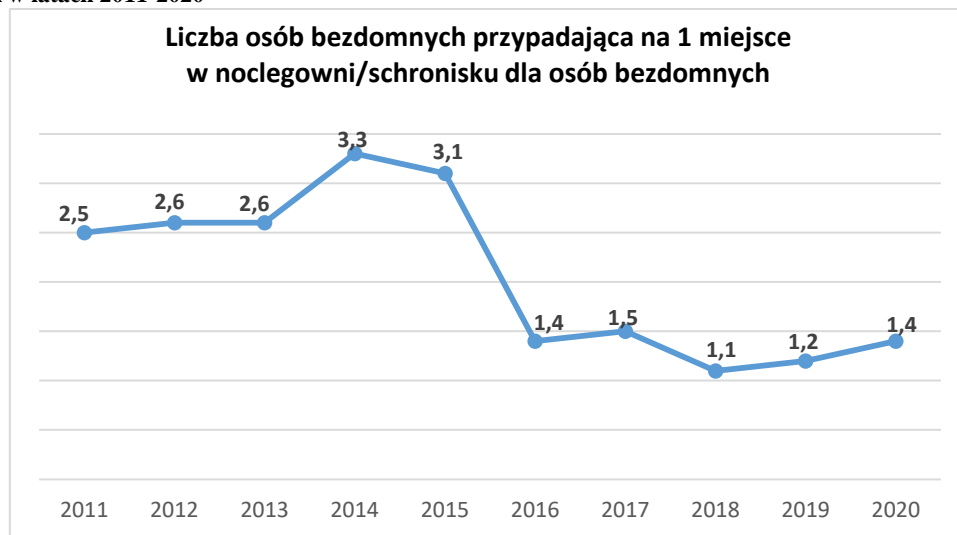
Źródło: dane ROPS w Toruniu

Na poniższym wykresie przedstawione zostały wartości wskaźnika dotyczącego liczby osób bezdomnych przypadających na 1 miejsce w noclegowni/schronisku. W latach 2013-2020 odnotowywane były zarówno wzrosty, jak i spadki jego wartości. Największa zmiana dotyczyła znaczącego spadku w roku 2016 (o ponad 50%). W tym miejscu należy zwrócić uwagę, iż do obliczenia wartości wskaźnika użyto danych dotyczących wielkości populacji osób bezdomnych pochodzących z ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych. Po 2015 roku zmieniła się metodologia badania, zgodnie z którą szczególną uwagę zwrócono na środowisko osób przebywających na ogródkach działkowych, nie uwzględniając ich jako osoby bezdomne w przypadku stwierdzenia zamieszkiwania przez dłuższy okres czasu w warunkach zbliżonych do mieszkalnych. Takie podejście spowodowało zmniejszenie populacji osób bezdomnych w regionie prawie o połowę (z 3,9 tys. do 1,8 tys.). Można zatem uznać, iż obserwując wartość wskaźnika w latach 2016-2020 utrzymuje się on na zbliżonym poziomie.

Liczba miejsc w schroniskach/noclegowniach z roku na rok spada, związane jest to trwającym procesem dostosowywania placówek do standardów (rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób

bezdomych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni), określających m.in. liczbę metrów kwadratowych przypadających na jedno miejsce.

Wykres 39. Liczba osób bezdomnych przypadająca na 1 miejsce w noclegowni/schronisku w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2011-2020

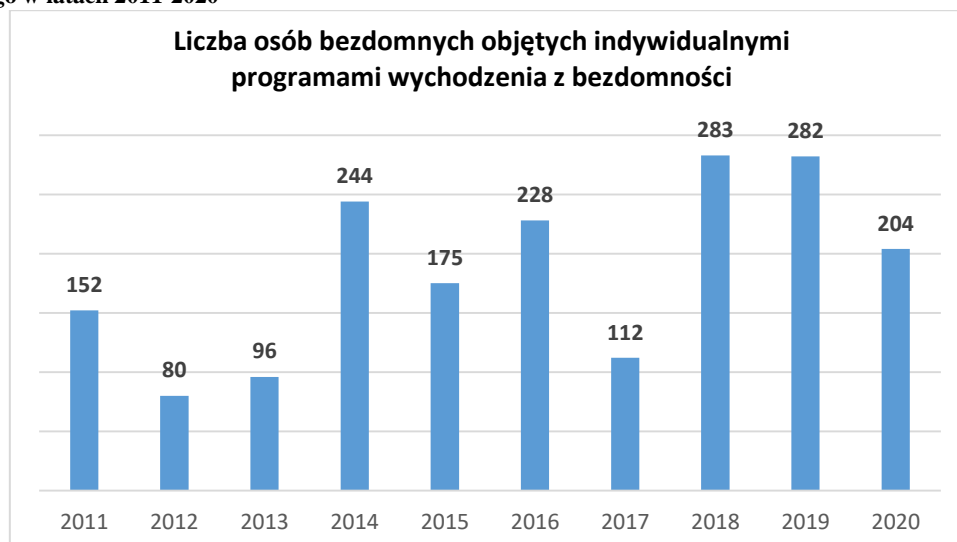

Źródło: dane ROPS w Toruniu

Na przestrzeni lat 2011-2020 odnotowane były zarówno wzrosty, jak i spadki liczby osób bezdomnych objętych indywidualnymi programami wychodzenia z bezdomności (od 80 do 282 osób w skali roku). Porównując rok 2011 i 2020, można wskazać na wzrost wartości wskaźnika na poziomie ponad 30%.

Wykres 40. Osoby bezdome objęte programami wychodzenia z bezdomności w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2011-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej